Viktoras Suvorovas

SPECNAZAS

TIKROJI
SOVIETINIŲ
SPECIALIŲJŲ
PAJĖGŲ
ISTORIJA

MINTIS

Viktoras Suvorovas

SPECNAZAS

TIKROJI SOVIETINIŲ SPECIALIŲJŲ PAJĖGŲ ISTORIJA

Iš rusų kalbos vertė
Daina Kasnikovskienė

Mintis
Vilnius

UDK 355.1(47+57)(091)
Su-113

Versta iš
Виктор Суворов. Спецназ
Viktor Suvorov. Spetsnaz:
The Inside Story of the Soviet Special Forces.
Hamish Hamilton Ltd, 1987

Dailininkas
Romas Dubonis

ISBN 978-5-417-01002-6

© Viktoras Suvorovas, 1987
© Vertimas į lietuvių kalbą,
Daina Kasnikovskienė, 2010
© MINTIS, 2010

Natašai ir Aleksandrui

1 skyrius

KASTUVĖLIAI IR ŽMONĖS

Kiekvienas pėstininkas Sovietinėje armijoje su savimi nešiojasi mažutį kastuvėlį. Gavęs įsakymą sustoti, jis nedelsiant gulasi ir šalia ima kasti žemę. Po trijų minučių jis bus išrausęs nedidelę 15 cm gylio tranšėją, į kurią galės išsitiesęs atsigulti taip, kad kulkos, nekeldamos pavojaus, švilps jam virš galvos. Iš priekio ir šonų iškasta žemė suformuoja brustverą ir tampa papildoma priedanga. Jei virš tokios tranšėjos važiuotų tankas, kareivis gali tikėtis, kad šis nepadarys jam jokios žalos. Bet kurią akimirką kareiviui gali būti įsakyta keliauti toliau ir, šaukdamas visa gerkle, jis puls pirmyn. Jei jam neįsakoma keltis, tai jis rausia vis gilyn ir gilyn. Iš pradžių jo tranšėja gali būti tinkama šaudyti gulomis. Vėliau ji virsta apkasu, kuriame galima šaudyti priklaupus, o kai tas apkasas bus 110 centimetrų gylio, jis tiks šaudyti stačiomis. Išmetama į paviršių žemė saugo kareivį nuo kulkų ir skeveldrų. Jis daro brustvere ambrazūrą ir joje įkurdina savo automato vamzdį. Jei negauta kitų komandų, jis tęsia darbą savo apkase. Jį užmaskuoja. Jis pradeda kasti tranšėją, kuri jungtų su ginklo draugu iš kairės. Jis visuomet rausia iš dešinės į kairę, ir po kelių valandų tranšėja sujungia visų to skyriaus šaulių apkasus. Skyrių tranšėjos jungiamos su kitų skyrių tranšėjomis. Rausiama toliau, prisideda komunikacinės tranšėjos užnugaryje. Tranšėjos vis gilinamos, perdengiamos, maskuojamos ir įtvirtinamos. Tada nelauktai ir vėl gaunamas įsakymas judėti į priekį. Kareivis pakyla, kiek pajėgia garsiau rėkdamas ir keikdamasis.

Tuo pačiu kastuvėliu pėstininkas iškasa kapą kritusiems draugams. Jei rankose neturi kirvio, kastuvėliu jis perkerta duonos kepaliuką, kai šis sušalęs į ragą ir kietas it granitas. Jis naudojasi juo kaip irklu, kai apšaudomas priešo ant telegrafo stulpo keliasi per plačią upę. O kai gaunamas įsakymas sustoti, jis vėl renčia aplink save nesugriaunamą tvirtovę. Jis moka tikslingai rausti žemę. Jis savo įtvirtinimą iš karto stato tokį, koks šis turėtų būti. Kastuvėlis – ne tik žemės rausimo įrankis: juo taip pat gali būti ir matuojama. Jis yra 50 centimetrų ilgio. Du kastuvėlio ilgiai lygūs metrui. Kastuvėlio ašmenys yra 15 centimetrų pločio ir 18 centimetrų ilgio. Įsidėmėjęs šiuos duomenis, kareivis gali išmatuoti viską, ką panorėjęs.

Pėstininko kastuvėlio rankena nesulankstoma, ir tai labai svarbu. Kastuvėlis turi būti vientisas lydinys. Visi trys jo kraštai aštrūs lyg peiliai. Jis nudažytas matiniais žaliais dažais, kad neatspindėtų stiprios saulės šviesos.

Kastuvėlis – ne tik matavimo priemonė. Jis taip pat yra pėstininkų tvirtumo garantija daugelyje sunkių situacijų. Pėstininkams įsirausti į žemę prireikia kelių valandų, o norint juos iškrapštyti iš ten, gali tekti sugaišti ne vienus metus, tegul ir pasitelkus šiuolaikinius ginklus.

★★★

Šioje knygoje mes kalbame ne apie pėstininkus, o apie kitų dalinių, žinomų kaip *specnazas*, karius. Tie kareiviai niekada nerausia tranšėjų; iš esmės jie niekada neužima gynybinių pozicijų. Jie arba netikėtai atakuoja priešą, arba, jei sulaukia pasipriešinimo ar priešininko jėgos persvaros, dingsta taip pat greitai, kaip atsiradę, ir atakuoja priešą vėl – tuomet ir ten, kur priešininkas visų mažiausiai tikisi juos išvysti.

Tad stebėtina, kad *specnazo* kareiviai taip pat nešiojasi mažus pėstininkų kastuvėlius. Kam tai jiems? Praktiškai neįmanoma nupasakoti, kaip jie naudojasi savo kastuvėliais. Būtina savo akimis

pamatyti, ką jie su jais išdarinėja. *Specnazo* kareivio rankose kastuvėlis yra baisus triukšmo nekeliantis ginklas, ir kiekvienas *specnazo* narys treniruojasi naudotis kastuvėliu kur kas sparčiau negu pėstininkas. Pirma, ko jis turi išmokti – tai tikslumas: kastuvėlio briauna turi atkirsti nedideles medžių skiedras arba nušnioti butelio kaklelį taip, kad butelis liktų sveikas. Jis turi išmokti susidraugauti su savo kastuvėliu, pasikliauti jo tikslumu. Kad to pasiektų, jis išskėstais pirštais plaštaka suima rąstigalį, staigiai įsuka jį dešine ranka, panaudodamas kastuvėlio ašmenis. Įgudęs naudotis kastuvėliu taip pat gerai kaip kirviu, mokosi sudėtingesnių dalykų. Kastuvėlį galima panaudoti grumiantis nuo durtuvo, peilio, kumščio smūgių, nuo kito kastuvėlio. Kareivis, kuris neturi jokio kito ginklo, išskyrus kastuvėlį, užrakinamas belangiame kambaryje drauge su pasiutusiu šunimi, kad kautynės būtų įdomesnės. Galiausiai kareivis mokomas svaidyti kastuvėlį taip pat tiksliai, kaip kokį kalaviją ar kovinį kirvį. Tai nuostabus svaidomasis ginklas, vientisas, gerai subalansuotas objektas, kurio 32 centimetrų rankena veikia kaip svaidymo svertas. Kadangi rankena sukasi ore, ji suteikia kastuvėliui tikslumo ir smogiamosios jėgos. Jis tampa bauginančiu ginklu. Kai šis įsminga į medį, ištraukti ne taip jau lengva. Ir kur kas rimčiau, jei jis pataiko į kieno nors kiaušą, nors *specnazo* kareiviai paprastai nesitaiko į priešininko veidą, bet puola iš užnugario. Anas vargu ar pamatys artėjančius ašmenis anksčiau, nei šie, trupindami kaulus, susmigs iš užnugario jam į kaklą arba tarp menčių.

Specnazo karys mėgsta savo kastuvėlį. Jis pasitiki šio tikslumu ir patikimumu labiau negu savuoju Kalašnikovo automatu. Grumtynėse akis į akį, kurios taip pat įeina į *specnazo* parengimo arsenalą, pastebėta viena įdomi psichologinė detalė. Jei kareivis šaudo į automatu ginkluotą priešą, tai priešas irgi šaudo į jį. Bet jeigu jis, užuot šaudęs į priešininką, sviedžia į jį kastuvėlį, priešininkas paprasčiausiai meta savo automatą ir atšoka į šalį.

Tai knyga apie žmones, kurie svaido kastuvėlius, apie kareivius, kurie kastuvėlius valdo kur kas mikliau ir tiksliau negu šaukštus prie stalo. Žinoma, jie naudoja ir kitus ginklus, ne tik savo kastuvėlius.

2 skyrius

SPECNAZAS IR GRU

Rusiško žodžio „razvedka“ neįmanoma tiksliai išversti į jokią kitą užsienio kalbą. Paprastai jis keičiamas į „žvalgymas“ arba „šnipinėjimas“ arba „informacijos rinkimas“. Išsamus to žodžio turinys aprėpia bet kokius veiksmus, siekiant išgauti informaciją apie priešininką, jos analizę ir esmės perpratimą.

Kiekvienas sovietų karinis štabas turi sukūręs savitą informacijos apie priešininką išgavimo ir nagrinėjimo sistemą. Taip informacija renkama, nagrinėjama ir perduodama kitam štabui, aukštesnio, žemesnio ar tokio pat lygio, ir kiekvienas štabas savo ruožtu gauna informaciją apie priešininką ne tik iš savų šaltinių, bet ir iš kitų štabų.

Jei koks nors karinis dalinys patiria pralaimėjimą kautynėse dėl to, kad nepažinojo priešininko, dalinio vadas ir jo štabo viršininkas neturi teisės teisintis tuo, jog jie negavo išsamių žinių apie priešą. Pats svarbiausias kiekvieno vado ir jo štabo viršininko uždavinys – pasirūpinti savais informacijos apie priešininką šaltiniais, nelaukiant, kol informacija bus iš kažkur gauta, ir pranešti saviškių pajėgoms bei savo vyresnybės štabams apie bet kokį aptiktą pavojų.

Specnazas yra viena iš sovietinės karinės žvalgybos formų, užimanti vietą maždaug tarp informacijos rinkimo ir nagrinėjimo.

Šis vardas suteiktas smogiamosioms žvalgybos pajėgoms, kuriose sujungti šnipinėjimo, terorizmo ir plataus spektro par-

tizaninių operacijų elementai. Pats terminas apima labai įvairių rūšių žmones: slaptuosius agentus, sovietinės karinės žvalgybos pasamdytus iš užsieniečių tarpo šnipinėti ir vykdyti teroristinių operacijų; būrius, į kuriuos surinkti geriausi šalies sportininkai profesionalai; dalinius, sudarytus iš paprastų, tačiau kruopščiai atrinktų ir gerai parengtų kareivių. Kuo aukštesnio lygio štabas, tuo daugiau jam priklauso *specnazo* būrių ir daugiau tuose būriuose yra profesionalų.

Sąvoka „specnazas" sudaryta iš rusiškų žodžių „специальное назначение" („specialioji paskirtis") dalių. Pavadinimas parinktas vykusiai. *Specnazas* skiriasi nuo kitų žvalgybos priemonių tuo, kad ne tik ieško ir aptinka svarbius priešo taikinius, bet neretai juos užpuola ir sunaikina.

Specnazo istorija yra ilga, su sėkmės ir nuopuolio laikotarpiais. Po Antrojo pasaulinio karo *specnazas* išgyveno prastus laikus, tačiau, įžengus į antrą šeštojo dešimtmečio pusę, šios organizacijos istorijoje prasidėjo nauja era, susijusi su taktinių branduolinių ginklų vystymusi Vakaruose. Sovietinei armijai, kuri visada rengėsi ir iki šiol rengiasi „išvaduojamiesiems karams" svetimoje teritorijoje, tas vystymasis sudarė praktiškai neįveikiamą kliūtį. Sovietinė strategija nebegalėjo laikytis ankstesnės linijos, nebent ji rastų būdų pašalinti iš sovietinės kariuomenės kelio Vakarų taktinius branduolinius ginklus, tuo pat metu nepaverčiant priešo teritorijos branduoline dykuma.

Taktinį branduolinį ginklą, sovietinę agresiją padarantį neįmanoma arba neduodančia jokios naudos, sunaikinti galima tik tuomet, jei visi arba blogiausiu atveju dauguma priešininko branduolinių taktinių įrenginių būtų žinomi. Bet tai jau savaime buvo nemenka problema. Labai lengva nuslėpti taktines raketas, lėktuvus, branduolinę artileriją, vietoje tikrų raketų ir patrankų priešas gali išdėstyti maketus, šitaip atitraukdamas sovietinės žvalgybos dėmesį ir tokia maskuote apsaugodamas tikrąją taktinę branduolinę ginkluotę.

Todėl sovietų karinė vadovybė buvo priversta tobulinti nustatymo priemones, kurios padėtų prisikasti iki priešo ginklų kuo įmanoma arčiau ir kiekvienu konkrečiu atveju leistų tiksliai atsakyti į klausimą, ar tai tikras ginklas, ar tik gerai pagamintas maketas. Bet net jei žymi branduolinių baterijų dalis būtų aptikta per reikiamą laiką, tai problemos neišspręstų. Kol žvalgybos pranešimai perduodami į štabus, kol nagrinėjama gauta informacija ir kol rengiama atitinkama komanda akcijoms atlikti, ši baterija bet kada gali pakeisti pozicijas. Todėl ši tarnyba turi būti taip sukurta, kad ji sugebėtų žvalgyti, aptikti ir nedelsiant sunaikinti rastus branduolinius ginklus vykstant karui arba prieš pat jam prasidedant.

Specnazas buvo ir išlieka būtent tokia priemone, kuri leidžia armijos lygio ir aukštesniems vadams nedelsiant nustatyti, kur yra pavojingiausi priešininko ginklai, ir ten pat juos sunaikinti.

Ar įmanoma, kad *specnazas* nustatytų kiekvieną priešininko branduolinį įtaisą ir kiekvieną sunaikintų? Žinoma, ne. Tai kaip tada išspręsti šią problemą? Labai paprastai. *Specnazas* turi kiek įmanydamas stengtis, kad surastų ir sunaikintų priešininko branduolinį ginklą. Branduolinė galia simbolizuoja valstybės dantis, tad juos reikia išmušti pačiu pirmuoju smūgiu ir, jei įmanoma, geriau dar prieš suimant. O jei paaiškėja, kad pirmu smūgiu visų dantų išmušti nepavyks, tai tada reikia daužyti ne tik į dantis, bet smogti ir į valstybės smegenis, ir nervų sistemą.

Kai kalbame apie „smegenis“, omenyje turime svarbiausius valstybės veikėjus ir politikus. Šia prasme opozicinių partijų lyderiai, visai kaip ir valdančiosios partijos lyderiai, vertinami kaip gana svarbūs sunaikinti numatyti kandidatai. Tiesiog opozicija yra valstybės atsarginės smegenys, ir būtų kvaila sunaikinti pagrindinę sprendimus priimančią ir veikiančią sistemą, neišjungus atsargų sistemos. Tai kalbėdami, mes turime galvoje, pavyzdžiui, svarbiausius karinius lyderius ir policijos vadus, Bažnyčios ir profsąjungų galvas ir apskritai visus žmones, kurie

pavojaus akimirką gali kreiptis į tautą ir kuriuos tauta gerai pažįsta.

Kaip valstybės „nervų sistemą“ suprantame pagrindinius vyriausybės ir karinių komunikacijų centrus ir linijas, bendrovių komercines komunikacijas, įskaitant pagrindines radijo stotis ir televizijų studijas.

Žinoma, vargu ar įmanoma iš karto sunaikinti smegenis, nervų sistemą ir dantis, tačiau, sovietinių lyderių nuomone, suderintas akordinis smūgis per visus tris svarbiausius organus gali gerokai susilpninti tautos galimybes veikti karo atveju, ypač jo pradiniame ir sudėtingiausiame etape. Dalis raketų bus sunaikinta, o kitos negalės pakilti, nes nebus kam duoti atitinkamų įsakymų, arba todėl, kad įsakymas nebus laiku perduotas dėl sunaikintų ryšio priemonių.

Turėdama savo žinioje tokią organizaciją kaip *specnazas* ir patikrinusi jos galimybes nesuskaičiuojamose operacijose, sovietinė vadovybė padarė išvadą, kad *specnazą* galima sėkmingai panaudoti ne tik prieš taktinius, bet ir prieš strateginius branduolinius įrenginius: povandeninių laivų bazes, ginklų sandėlius, aviacijos bazes ir raketų paleidimo šachtas.

Ji taip pat suprato, kad *specnazas* gali būti panaudotas prieš valstybės širdį ir kraujotaką, tai yra jos energijos šaltinius ir skirstytuvus – jėgaines, transformatorius ir elektros perdavimo linijas, lygiai taip pat, kaip ir prieš dujotiekius bei naftotiekius, siurblines, naftos perdirbimo įmones. Net išjungus kelias svarbesnes priešininko elektrines, šis gali būti suriestas į ožio ragą. Ne tik nebus šviesos: sustos gamyklos, nustos veikti liftai, šaldymo įrenginiai bus beverčiai, paaiškės, kad daugumos ligoninių darbuotojai taps bejėgiai, kraujas, saugomas šaldytuvuose, ims gesti, siurblinės ir traukiniai sustos, kompiuteriai nebeveiks.

Net šis trumpas sąrašas leidžia daryti išvadą, kad sovietinė karinė žvalgyba (GRU) ir jos sudedamoji dalis – *specnazas* – yra kažkas daugiau negu „Sovietinės armijos akys ir ausys“. Kaip

specialus GRU padalinys, *specnazas* skirtas veikti karo metu ir paskutinėmis dienomis bei valandomis prieš prasidedant karui. Tačiau *specnazas* netinginiauja ir taikos metu. Kartais girdžiu sakant: „Jei kalbame apie tokio lygio terorizmą, mes, matyt, kalbame apie KGB.“ Neteisingai. Esama trijų pakankamų priežasčių, kodėl *specnazas* yra GRU, o ne KGB dalis. Pirma, jei GRU ir *specnazas* būtų atimti iš Sovietinės armijos ir perduoti KGB žinion, tai būtų tas pat, kaip stipriam žmogui užrišti akis, užkimšti ausis, pašalinti kokius nors kitus svarbius jo organus ir priversti muštis, o šalia stovintis asmuo perdavinėtų jam visą reikalingą kovai informaciją ir pasakinėtų, ką daryti. Sovietiniai lyderiai ne kartą bandė tai padaryti, ir tai visada blogai baigdavosi. Iš slaptosios policijos ateinanti informacija visuomet buvo netiksli, pavėluota ir nepakankama, o aklo milžino veiksmai nebuvo nei tikslūs, nei veiksmingi.

Antra, jei GRU ir *specnazo* funkcijos būtų perduotos KGB, tai ištikus nelaimėms (tokioje situacijoje neišvengiamoms), kiekvienas sovietų vadas arba štabo viršininkas galėtų pasakyti, kad jis negavęs reikalingų duomenų apie priešininką, pavyzdžiui, apie veikiantį aerodromą, o raketų bazė kaimynystėje nebuvo sunaikinta KGB jėgomis. Tai bus nepriekaištingai argumentuoti skundai, nors bet kuriuo atveju neįmanoma sunaikinti kiekvieno aerodromo, kiekvienos raketų baterijos ir kiekvienos vadavietės, nes informacijos kautynėse visada trūksta. Bet kuriam vadui, gavusiam informacijos apie priešininką, iškils aibė įvairių klausimų, į kuriuos atsakymo negalės rasti. Tokioje situacijoje yra tik viena išeitis, ir jos esmė – padaryti kiekvieną vadą atsakingą už informacijos apie nedraugų rinkimą ir perduoti jam visas priemones sumušti tą priešą. Tada, jei informacijos nepakanka, arba kai kurie taikiniai lieka nesunaikinti, tik pats vadas ir jo štabo viršininkas yra dėl to atsakingi. Jie patys privalo organizuoti informacijos apie priešą rinkimą ir apdorojimą, kad turėtų jei ne visapusiškus duomenis, tai bent jau svarbiausią informaciją reikiamu metu.

Jie privalo taip organizuoti savo dalinių operaciją, kad būtų nušluotos svarbiausios kliūtys, kurias priešas parengęs jų kelyje. Tai vienintelis būdas užtikrinti pergalę. Sovietiniai politiniai lyderiai, KGB ir karinė vadovybė puikiausiai galėjo įsitikinti, kad kito kelio nėra.

Trečia, sovietų slaptoji policija, arba KGB, atlieka skirtingas funkcijas ir turi kitus prioritetus. Ji turi savo nuosavą teroristinį aparatą, į kurį įeina organizacija, labai panaši į *specnazą*, ir žinoma kaip *osnazas*. KGB pasitelkia *osnazą* vykdyti skirtingas užduotis, daugeliu atvejų panašias į atitinkamas, tik atliekamas GRU *specnazo*. Bet sovietiniai vadovai mano, kad slaptojo karo fronte geriau neturėti jokių monopolijų. Jų nuomone, varžybos duoda daug geresnių rezultatų negu normavimas.

Šioje knygoje *osnazas* nėra nagrinėjimo objektas. Tik KGB karininkas, tiesiogiai susijęs su *osnazu*, galėtų apibūdinti, kas tai yra. Mano turimos žinios yra labai ribotos. Bet kaip ir knyga apie Staliną negalėtų būti išsami nepaminėjus Hitlerio, taip negaliu čia nepaminėti ir *osnazo*.

Sąvoka „osnazas“ paprastai pasitaiko tik slaptuose dokumentuose. Išslaptintuose dokumentuose ši sąvoka rašoma išsamiai „особого назначения“ (*rus.* „ypatingos paskirties“ – *Vert. past.*) arba dviejų raidžių „ON“ trumpiniu. Tais atvejais, kai ilgasis pavadinimas sutrumpintas, šios raidės „ON“ rašomos drauge su kitomis raidėmis. Pavyzdžiui, DON reiškia „osnazo divizija“, OON – „osnazo būrys“.

Abu šie žodžiai – „особый“ ir „специальный“ („ypatingas“ ir „specialus“) – yra labai artimų reikšmių, tačiau visiškai skirtingi žodžiai. Verčiant labai sunku šiems žodžiams rasti tinkamus atitikmenis, todėl lengviau vartoti sąvokas „osnazas“ ir „specnazas“. *Osnazas*, be abejonės, atsirado tuo pat metu kaip ir komunistinė diktatūra. Nuo pirmųjų sovietinio režimo egzistavimo dienų mes randame ypatingosios paskirties būrių aprašymų. *Osnazas* reiškia karinius teroristinius būrius, kurie atsirado kaip smogiamosios

komunistų partijos grupės, ir kurių užduotis buvo tos partijos saugumas. Vėliau *osnazas* buvo perduotas į slaptosios policijos rankas, kuri keitė savo pavadinimą taip pat lengvai, kaip gyvatė keičia savo odą: ČK – VČK – OGPU – NKVD – NKGB – MGB – MVD – KGB. Tačiau gyvatė visada ir lieka gyvatė.

Tas faktas, kad *specnazas* pavaldus armijai, o *osnazas* – slaptajai policijai, ir apibrėžia visus tarp jų esančius skirtumus. *Specnazas* visų pirma veikia prieš išorės priešus; *osnazas* daro tą patį, tik dažniausiai savo teritorijoje ir prieš savus piliečius. Net jei ir *specnazas*, ir *osnazas* turi atlikti vieną ir tą pačią užduotį, sovietinė vyriausybė nelinkusi pasikliauti armijos ir slaptosios policijos bendradarbiavimu dėl stipriai išreikšto tarpusavio varžymosi instinkto.

3 skyrius

SPECNAZO ISTORIJA

Norint geriau suvokti *specnazo* istoriją, vertėtų prisiminti Henriko VIII laikų britų parlamentą. 1516 metais parlamento narys Tomas Moras paskelbė puikią knygą, pavadintą „Utopija“. Joje jis paprastai ir įtikinamai parodė, kad labai lengva sukurti visuomenę, kurioje viešpatauja visuotinis teisingumas, tačiau to sukūrimo pasekmės būtų siaubingos. Moras aprašo visuomenę, kurioje nėra privačios nuosavybės, kur viskas kontroliuojama valstybės. Utopijos valstybė visiškai atskirta nuo išorinio pasaulio, o biurokratų klasė visiškai valdo gyventojus. Vyriausiasis valdytojas skiriamas iki gyvos galvos. Pati valstybė, anksčiau įsikūrusi pusiasalyje, išeikvojusi daugybės dalies gyventojų ir kariuomenės pastangų tam, kad išraustų gilų kanalą, skiriantį ją nuo viso pasaulio, virto sala. Įvesta vergovė, tačiau kitų gyventojų gyvenimas ne geresnis už vergų. Žmonės neturi savo namų, ir todėl kiekvienas gali bet kada eiti į tuos namus, į kuriuos jis nori – sistema net blogesnė už šiuolaikinių Sovietinės armijos statutą, kuriuo remiantis kiekvieno dalinio kareivinės atviros tik to dalinio kareiviams.

Iš tikrųjų ši sistema Utopijoje ima labiau panėšėti į sovietinio koncentracijos lagerio sistemą. Žinoma, Utopijoje nustatyta, kada žmonėms keltis iš miego (ketvirtą valandą ryto), kada jiems privaloma eiti miegoti ir kiek minučių poilsio jie gali turėti. Kiekviena diena pradedama vieša paskaita. Žmonės gali keliauti tik su grupiniu leidimu, kurį pasirašo meras, ir jeigu jie bus sulaikyti už

savo rajono ribų be leidimo, bus griežtai nubausti kaip dezertyrai. Kiekvienas stropiai seka savo kaimyną: „Kiekvienas tave stebi".

Tomas Moras su subtiliu angliškų humoru aprašo, kaip Utopija kariauja. Visi Utopijos gyventojai, vyrai ir moterys, mokosi karybos. Utopija kariauja tik teisingus karus dėl savo saugumo ir, suprantama, už kitų tautų išlaisvinimą. Utopijos liaudis mano, kad jų teisė ir pareiga įtvirtinti tokį pat režimą kaimyninėse valstybėse. Dauguma iš aplinkinių šalių jau išlaisvintos ir jas valdo ne vietiniai vadai, o valdytojai iš Utopijos. Kitų tautų išlaisvinimas vyksta humanizmo labui. Tačiau Tomas Moras mums nepaaiškina, kas tai yra „humanizmas". Utopijos sąjungininkai iš jos sulaukia karinės pagalbos ir verčia jų kaimynystėje esančių valstybių gyventojus vergais.

Utopija skatina susidūrimus ir prieštaravimus dar neišvaduotose šalyse. Jei kas nors tokioje šalyje ragina kapituliuoti prieš Utopiją, tai jis gali paskui tikėtis didelio apdovanojimo. Tačiau kiekvienas, kuris ragina žmones kariauti su Utopija, gali tikėtis tik vergijos arba mirties, o jo nuosavybė bus padalyta ir paskirstyta tiems, kurie pasiduoda ir kolaboruoja.

Karui tik prasidėjus, Utopijos agentai priešo šalyje gerai matomose vietose išklijuoja lapelius, skelbiančius apie apdovanojimą, o šis bus įteiktas tam, kuris nužudys karalių. Tai didžiulė pinigų suma. Taip pat skelbimuose nurodomas sąrašas kitų žmonių, už kurių nužudymą bus išmokėtos stambios sumos.

Tiesioginis tokių priemonių rezultatas – priešo valstybėje įsivyraves visuotinis įtarumas.

Tomas Moras aprašo tik vieną iš panaudojamų gudrybių, bet ši yra pati svarbiausia:

Kai mūšis užverda, specialiai atrinktų jaunuolių grupė, prisiekusi laikytis drauge, bando išvesti iš rikiuotės priešininko generolą. Jie stengiasi tai padaryti bet kuriuo įmanomu būdu – tiesioginėmis atakomis, pasalomis, šūviais iš lanko, grumtynėmis akis į akį. Jie braunasi prie generolo, sudarydami nepaliaujamai aktyvų

ir tvirtą pleištą, kurio esmė – pavargusiųjų keitimas pailsėjusiais. Galų gale generolas beveik visada nužudomas arba paimamas į nelaisvę – nebent jis, gelbėdamas savo kailį, pasprunka.

Kaip tik tokias „specialiai atrinktų jaunuolių grupes" aš ir aptariu šioje knygoje.

★★★

Praslinko keturi šimtai metų, kai pasirodė „Utopija", ir siaubingos pranašystės, kurias aprašė tas išmintingas anglas, virto Rusijos tikrove. Bandymas sukurti visuotinio teisingumo visuomenę buvo sėkmingas. Šias baisias Tomo Moro pranašystes perskaičiau dar būdamas vaikas, ir mane sukrėtė ta tikrovė, aprašyta „Utopijoje", kaip stebinančiai ji priminė Sovietų Sąjungą: vietą, kurioje visi miestai buvo panašūs vienas į kitą, žmonės nieko nežinojo apie tai, kas vyksta anapus valstybės sienos, arba apie vietą, pasižyminčią savita aprangos mada (visi rengėsi daugmaž vienodai), ir panašiai. Moras net aprašė žmonių, „mąstančių kitaip", padėtį. Jis tvirtino, kad Utopijoje įstatymai draudė tokiems asmenims ginčytis, kad apgintų savo nuomonę.

Tiesą sakant, Sovietų Sąjunga yra labai švelni Utopijos versija – tarsi kokia „Utopija žmogišku veidu". Žmogus gali keliauti Sovietų Sąjungos teritorijoje neturėdamas vidaus paso, o sovietiniams biurokratams kol kas dar nesuteikta tokia valdžia, nukreipta prieš šeimą, kaip jų antrininkams Utopijoje, nustatantiems vyrų ir moterų skaičių kiekvienoje šeimoje: jei šis skaičius viršydavo nustatytąjį, jie tiesiog perkeldavo perteklinius šeimos narius į kitus namus ar kitą miestą, kur jų nepakako.

Komunistams dar daug reikės nuveikti, kol nusmukdys visuomenę iki Utopijos lygio. Tačiau daug kas jau padaryta, ypač karinėje srityje, ir, konkrečiai, kuriant „specialiai atrinktas jaunuolių grupes".

Įdomu pažymėti, kad panašios grupės buvo suformuotos net anksčiau, nei atsirado Raudonoji armija, negu Raudonoji gvardija,

dar iki revoliucijos. *Specnazo* ištakų galima rasti devynioliktojo amžiaus revoliuciniame terorizme, kai daug jaunuolių grupių buvo pasiryžusios imtis žmogžudysčių, gal net savižudybių, kad būtų galima sukurti visuomenę, kurioje viskas turėjo būti padalyta visiems po lygiai. Jie buvo pasirengę žudyti kitus arba žūti patys, bet nesuprato vienos paprastos tiesos: norėdami sukurti teisingą visuomenę, jūs turite sukurti kontroliuojantį mechanizmą. Kuo teisingesnę visuomenę norite sukurti, tuo didesnė turi būti gamybos ir vartojimo kontrolė.

Dauguma pirmųjų Raudonosios armijos vadų – praeityje iki revoliucijos buvę teroristai. Pavyzdžiui, vienas žymiausių Raudonosios armijos kūrėjų Michailas Frunzė, kurio vardu po jo mirties buvo pavadinta svarbiausia sovietinė karinė akademija, iki revoliucijos buvo dukart nuteistas mirti. Tais laikais nepaprastai sudėtinga buvo gauti du mirties nuosprendžius. Sukūręs partiją, kurios tikslas buvo jėga nuversti tuometinį režimą, Leninas gavo tik trejus metus tremties, ten jis gerai ir patogiai gyveno, leido laiką medžiodamas, žvejodamas ir atvirai kviesdamas į revoliuciją. O moteris teroristė Vera Zasulič, nužudžiusi provincijos gubernatorių, sulaukė Rusijos teismo išteisinimo. Šis teismas buvo nepriklausomas nuo valstybės ir manė, kad ji nužudė dėl politinių motyvų, o tai reiškė, kad ją taip veikti privertė jos sąžinė ir įsitikinimai, tad jos poelgis negalėjo būti vertinamas kaip nusikaltimas. Ir tokiomis sąlygomis Michailas Frunzė įsigudrino užsidirbti du mirties nuosprendžius. Žinoma, nė vienas jų nebuvo įvykdytas. Abiem atvejais nuosprendis buvo pakeistas tremtimi, iš kurios jis be vargo pabėgdavo. Kaip tik tremtyje Frunzė subūrė vienminčių būrelį, kurį pavadino „Karine akademija“, – tikrą teroristų mokyklą, ši numatė pirmąją strategiją, kurios per sukilimą turės laikytis ginkluoti komunistų būriai.

Tai, kaip bolševikai užgrobė valdžią, pirmiausia patiems revoliucionieriams parodė, kad įmanoma neutralizuoti milžinišką šalį, o paskui paprastai ir veiksmingai imtis jos kontrolės. Vis-

kas, ko reikėjo, tai „specialiai atrinktos jaunuolių grupės“, skirtos paralyžiuoti sostinėje vyriausybės veiksmus, pašto tarnybas, telegrafą ir telefoną, geležinkelio stotis ir tiltus. Centro paralyžius reiškė, kad pasipriešinimas pakraščiuose bus chaotiškas. Su kol kas nepasiekiamais rajonais bus galima susidoroti vėliau tinkamesniu metu.

Be abejonių, Frunzė buvo ryškiausias karinio meno, įskaitant partizaninius veiksmus bei terorizmą, teoretikas ir praktikas. Per pilietinį karą jis vadovavo armijai keliems frontams. Ištremtas Trockis perėmė karinių ir jūrų reikalų liaudies komisaro postą. Per karą jis reorganizavo didelius, bet prastai organizuotus partizanų būrius į reguliariosios armijos dalinius, tiesiogiai pavaldžius centrinei valdžiai. Tuo pačiu metu, vadovaudamas šiems dariniams, jis išsiųsdavo gana mažus, užtat labai patikimus ir mobilius būrius kovai priešo užnugaryje.

Pilietinis karas vyko milžiniškose teritorijose, tai buvo judrus karas be nuolatinio stabilaus fronto ir su begale įvairių rūšių armijų, grupių, nepriklausomų būrių ir gaujų. Tai buvo partizaninis karas ir savo dvasia, ir turiniu. Armijos išaugdavo iš nedidelių pavienių būrių, o pralaimėjimo atveju jos galėdavo subyrėti į daugybę savarankiškų dalinių, tęsiančių karą partizaniniu lygiu.

Tačiau mus čia domina ne pats partizaninis karas, o tik koviniai reguliariosios Raudonosios armijos būrių, specialiai sukurtų veikti priešininko užnugaryje, veiksmai. Tokių dalinių turėjo įvairios armijos ir frontai. Jie nebuvo įvardyti kaip specialiosios paskirties, tačiau tai nekeitė jų tikrosios reikšmės, ir Frunzė buvo ne vienintelis, įvertinęs reguliariųjų dalinių panaudojimo priešo užnugaryje galimybes. Beje, Trockis, Stalinas, Vorošilovas, Tuchačevskis pritarė šiai strategijai ir plačiai ją taikė.

Vos bolševikai užgrobė valdžią, prasidėjo revoliucinis karas, nukreiptas prieš kapitalistus. Kai tik Raudonoji armija „išlaisvindavo“ naujas teritorijas ir pasiekdavo kitų valstybių sienas, pagausėdavo kenksmingos veiklos, nukreiptos prieš tas valstybes.

Pilietinio karo pabaiga anaiptol nereiškė slaptojo karo, kurį komunistai išplėtojo prieš savo kaimynus, pabaigos. Priešingai, jis sustiprėjo, nes pasibaigus pilietiniam karui, karinės pajėgos buvo nukreiptos į kitokią karinę veiklą.

Vokietija tapo pirmuoju revoliucijos taikiniu. Įdomu pastebėti, kad dar 1917 metų gruodį komunistinis laikraštis „Die Fackel" buvo spausdinamas Petrograde 500 000 egzempliorių tiražu. 1918 metų sausį ten pat susibūrė komunistų grupė, pasivadinusi „Spartaku". 1918 metų balandį pradėtas leisti kitas laikraštis „Die Weltrevolution". Ir galiausiai 1919 metų rugpjūtį Maskvoje buvo įsteigtas žymusis vokiečių komunistų laikraštis „Die Rote Fahne".

Tuo pačiu metu, kai pasirodė pirmosios komunistų grupės, prasidėjo vokiečių komunistų teroristinių kovinių dalinių pratybos. Šie būriai buvo panaudoti slopinti antikomunistinį rusų ir ukrainiečių valstiečių pasipriešinimą. Vėliau, 1920 metais, visi šie vokiečių komunistų būriai buvo surinkti Raudonosios armijos užnugaryje vakarų fronte. Kaip tik tada Raudonoji armija rengėsi įsiveržti per Lenkiją į Vokietiją. Oficialiajame Raudonosios armijos žygyje „Budiono maršas" skambėjo tokie žodžiai: „Mes imame Varšuvą – paimsim ir Berlyną!"

Tais metais bolševikams nepavyko surengti revoliucijos Vokietijoje ar bent „išlaisvinti" Lenkijos. Tuo metu Sovietinė Rusija buvo nustekenta Pirmojo pasaulinio karo ir kur kas baisesnio pilietinio karo. Šalyje siautėjo badas, šiltinė ir suirutė. Tačiau 1923 metais dar sykį pabandyta išprovokuoti revoliuciją Vokietijoje. Pats Trockis 1923 metais pareikalavo atleisti jį iš visų partinių ir vyriausybinių postų ir pasiųsti kaip paprastą kareivį į Vokietijos revoliucijos barikadas. Partija Trockio ten nesiuntė, užtat išsiuntė kitus komunistų lyderius, tarp jų ir Jozefą Unšlichtą. Tuo metu jis buvo ČK pirmininko pavaduotojas. Dabar jis buvo paskirtas „registravimo administracijos", šiuo metu žinomos kaip GRU arba karinė žvalgyba, viršininko pavaduotoju ir jis, eidamas būtent šias pareigas, nelegaliai buvo išsiųstas į Vokietiją. Unšlichtas gavo

užduotį suburti būrius, kurie turėjo pradėti ginkluotą sukilimą ir perversmą, verbuoti juos ir aprūpinti ginklais. Jis taip pat triūsė organizuojant vokiečių ČK, kuri po valdžios užgrobimo turėjo imtis buržuazijos ir revoliucijos priešininkų naikinimo. Štai kaip buvo rezgama ši revoliucija. Buvo numatyta, kad per rusų Spalio revoliucijos metines darbininkų minios išeis į masines demonstracijas gatvėse. Unšlichto „raudonosios šimtinės" turėjo pakurstyti susirėmimus su policija, net iki kraujo praliejimo ir kur kas rimtesnių konfliktų, tuo „sukelti darbininkų pasipiktinimą ir visuotinį darbininkų klasės sukilimą" (B. Bažanovas „Stalino sekretoriaus atsiminimai")[1].

Žinant, kad tuo metu vokiečių visuomenė buvo nestabili, trūko stiprios armijos, vyravo visuotinis nepasitenkinimas ir pasireikšdavo dažni smurto protrūkiai, ypač 1923 metais, įgyvendinti šį sumanymą buvo nesudėtinga. Daugelis žinovų linkę manyti, kad Vokietija iš tiesų buvo per plauką nuo revoliucijos. Sovietinei karinei žvalgybai ir jos teroristiniams būriams, vadovaujamiems Unšlichto, tereikėjo įskelti kibirkštį parako statinėje.

Esama daugelio priežasčių, kodėl šie planai išdegė. Tačiau dvi iš jų itin svarbios: tarp SSRS ir Vokietijos neturėjo bendros sienos ir Vokietijos komunistų partija buvo susiskaldžiusi. Tai, kad nebuvo bendro fronto, tuo metu smarkiai trukdė patekti į Vokietiją gausesniam skaičiui sovietinių diversantų. Stalinas tai labai gerai suprato, todėl jis visuomet siekė Lenkijos sutriuškinimo, kad po to atsirastų bendra siena su Vokietija. Jam tai pasisekė 1939 metais, ir tai buvo rizikingas žingsnis, nes bendra siena su Vokietija reiškė, jog ši valstybė gali užpulti SSRS neįspėjusi, kaip iš tikrųjų ir atsitiko po dvejų metų. Vis dėlto neturėdamas bendros sienos Stalinas negalėjo įžengti į Europą.

Vokietijos komunistų partijos skilimas buvo ne mažiau rimta kliūtis įvykdyti sovietinius planus. Viena grupė laikėsi tarnavimo

[1] Bazhanov, B. Memoirs of a Secretary to Stalin. *Tretya volna*, 1980, p. 67–69.

Kominternui ir atitinkamai – sovietiniam Politbiurui politikos, o kita vadovavosi priešinga politika. Zinovjevas dėl to buvo kaip reikiant susinervinęs ir Politbiure pateikė pasiūlymą iškelti ultimatumą Maslovui, vienam iš atskilėlių vokiečių komunistų vadų: arba jis priima didelę pinigų sumą, išstoja iš partijos ir apleidžia Vokietiją, arba Unšlichtui bus duotas įsakymas jį likviduoti (B. Bažanovas „Stalino sekretoriaus atsiminimai")[2].

Tuo metu, kai vyko pasirengimas revoliucijai Vokietijoje, taip pat buvo kuriami planai išplėsti revoliuciją ir į kitas šalis. Pavyzdžiui, 1923 metų rugsėjį SSRS treniruotų teroristų (tiek bulgarų, tiek ir sovietinių piliečių) grupės ėmė kurstyti neramumus Bulgarijoje, kurie galėjo labai nesunkiai peraugti į sumaištį visoje valstybėje bei kraujo praliejimą. Tačiau „revoliucija" buvo užgniaužta, ir jos kurstytojai pabėgo į Sovietų Sąjungą. Po aštuoniolikos mėnesių, 1925 metų balandį, šis bandymas buvo pakartotas. Šį kartą neišaiškintas asmuo sukėlė siaubingą sprogimą pagrindiniame Sofijos katedros sobore, tikintis užmušti carą ir visą vyriausybę. Borisas III per stebuklą išsigelbėjo, bet bandymai destabilizuoti Bulgariją teroristiniais aktais tęsėsi iki pat 1944 metų, kol Raudonoji armija pagaliau įžengė į Bulgariją. Matyt, tada įvyko kitas stebuklas, nes nuo tos akimirkos niekas nebandė šaudyti į bulgarų vadovus, niekas nesprogdino jokių bombų. Teroras tęsėsi, tačiau jis buvo nukreiptas prieš visus šios šalies gyventojus, o ne prieš vadovus. O paskui bulgarų terorizmas peržengė šalies sienas ir pasirodė Vakarų Europos gatvėse.

Teroro kampanija prieš Suomiją glaudžiai susijusi su suomių komunisto Otto Kuusineno, buvusio vieno iš 1918 metų komunistinio sukilimo Suomijoje vadų, pavarde. Maištą nuslopinus, jis pabėgo į Maskvą ir po kurio laiko sugrįžo į Suomiją dirbti pogrindinio darbo. 1921 metais jis vėl spruko į Maskvą, gelbėdamasis nuo suėmimo. Nuo to laiko Kuusineno karjera tapo glaudžiai

[2] Ten pat, p. 68.

susijusi su sovietinės karinės žvalgybos karininkais. Kuusinenas užėmė oficialias pareigas ir dirbo tą patį darbą: rengėsi nuversti demokratiją Suomijoje ir kitose valstybėse. Slaptojoje savo karjeroje Kuusinenas pasiekė nemažų laimėjimų. Ketvirtojo dešimtmečio viduryje jis pakilo iki Žvalgybos valdybos, dabar žinomos kaip GRU, viršininko pavaduotojo. Kuusinenui vadovaujant buvo sukurtas veiksmingas šnipinėjimo tinklas Skandinavijos šalyse, ir tuo pačiu metu jis vadovavo karinių būrių, kurie šiose šalyse turėjo vykdyti teroristinius aktus, treniruotėms. Dar anksčiau, 1918 metų vasarą, Petrograde buvo įsteigta karininkų mokykla, rengianti kadrus „Suomijos raudonajai armijai". Vėliau mokykla rengė karininkus kitoms „raudonosioms armijoms" ir tapo tarptautine karine mokykla – aukštąja teroristų mokykla.

Po pilietinio karo Kuusinenas primygtinai reikalavo išplėsti pogrindinius veiksmus Suomijos teritorijoje ir laikyti parengtus geriausius suomių komunistų būrius. 1939 metais, po Raudonosios armijos įsiveržimo į Suomiją, jis pasiskelbė „Suomijos Demokratinės Respublikos premjeru ir užsienio reikalų ministru". Į „vyriausybės" sudėtį įėjo Mauris Rozenbergas (iš GRU) kaip „ministro pirmininko pavaduotojas", Akselis Anttila kaip „gynybos ministras" ir NKVD tardytojas Tuurė Lekhenas kaip „vidaus reikalų ministras". Tačiau suomių tauta taip pasipriešino, kad Kuusineno vyriausybės pretenzijos paversti Suomiją „liaudies respublika" žlugo.

(Čia reiktų paminėti kuriozinį istorijos faktą. Kai suomių komunistai suformavo savo vyriausybę sovietinėje teritorijoje ir pradėjo karą prieš savo šalį, Suomijoje buvo organizuoti rusų savanorių būriai, kurie stojo į kovą tiek prieš sovietinius, tiek prieš suomių komunistus. Žymus šių išties savanoriškos kilmės būrių narys buvo Borisas Bažanovas, buvęs asmeninis Stalino sekretorius, pabėgęs į Vakarus.)

Nesėkmingas Otto Kuuniseno bandymas tapti komunistinės Suomijos vadovu nepakenkė jo karjerai. Jis sėkmingai ją tęsė iš pradžių GRU, o paskui ir SSKP Centro Komiteto administracinių

organų skyriuje – darinyje, kuris prižiūrėjo visas Sovietų Sąjungos šnipinėjimo ir teroristines organizacijas, taip pat kalėjimus, koncentracijos stovyklas, teismus ir pan. Nuo 1957 metų iki mirties 1964 metais Kuusinenas buvo vienas galingiausių žmonių Sovietų Sąjungos vadovybėje, jis tuo pačiu metu buvo ir Politbiuro narys, ir partijos Centro Komiteto sekretorius. Maskvos Chodynkos rajone, ten, kur stūkso GRU būstinė, viena iš didžiausių gatvių pavadinta Otto Kuusineno vardu.

Sovietinėje teritorijoje pilietinio karo metu ir po jo buvo suburti ir ėmė veikti taip pat ir lenkų būriai. Pavyzdžiui, vienas jų, 1-asis revoliucinis pulkas „Raudonoji Varšuva", buvo skirtas antikomunistiniams sukilimams Maskvoje, Tambove ir Jaroslavlyje malšinti. Rusų gyventojų antikomunistiniams sukilimams malšinti buvo pasitelkiami jugoslavų, čekoslovakų pulkai ir daugelis kitų dalinių, tarp jų vengrų, rumunų, austrų ir kitų. Po pilietinio karo visi šie būriai sudarė šnipų verbavimo ir būrių, skirtų veikti pogrindyje kapitalistinių šalių teritorijose, formavimo bazę. Pavyzdžiui, vengrų komunistų grupė, vadovaujama Ferenco Kriugo, kariavo prieš rusų valstiečius pilietiniame kare; Antrajame pasauliniame kare Kriugas vadovavo specialiosios paskirties grupei, veikiančiai Vengrijoje.

Be „karių – internacionalistų", tai yra užsieniečių, veikti anapus sienos, buvo formuojami daliniai, sudaryti vien tik arba daugiausia iš sovietinių piliečių. Tarp armijos vadovybės ir slaptosios policijos vyko nuožmi kova dėl šių dalinių kontrolės.

1930 metų rugpjūčio 2 dieną per manevrus Voronežo rajone buvo išmestas nedidelis karių būrys, kuriam buvo duotas įsakymas veikti „priešininko užnugaryje". Būtent ši data oficialiai laikoma sovietinės oro desantinės kariuomenės gimimo diena. Tačiau tai dar ir *specnazo* gimimo data. Vėliau oro desanto būriai ir specialiosios paskirties būriai vystėsi kartu. Kai kuriais savo istorijos momentais *specnazo* kontrolę iš karinės žvalgybos perimdavo oro desantinės pajėgos, kitais – oro desantinės pajėgos išlaikė administracinę kontrolę, o karinė žvalgyba tvarkė operaty-

vinį vadovavimą. Bet galų gale paaiškėjo, kad kur kas naudingiau padaryti *specnazą* visiškai pavaldų karinei žvalgybai. *Specnazo* augimas per kitus trisdešimt metų negali būti nagrinėjamas atskirai nuo oro desantinių jėgų vystymosi.

1930 metai SSRS pažymėtini kaip didelio dėmesio parašiutininkų padaliniams pradžia. 1931 metais atskirosios parašiutininkų kuopos buvo pertvarkytos į batalionus ir dar kiek vėliau – į pulkus. 1933 metais Leningrado karinėje apygardoje buvo sudaryta ypatingosios paskirties (*osnazo*) brigada. Į jos sudėtį įėjo parašiutininkų batalionas, motorizuotų šaulių batalionas, artilerijos batalionas ir trys lėktuvų eskadrilės. Tačiau paaiškėjo, jog armijai iš jos menka nauda, nes ji buvo per daug didelė ir pernelyg nerangi, kad būtų galima suvaldyti, be to, labiau pavaldi NKVD negu GRU. Po ilgų ginčų ši brigada ir keletas kitų, sukurtų pagal tokį pat modelį, buvo pertvarkytos į oro desantines brigadas ir perėjo į visišką kariškių kontrolę.

Nuo tada oro desantines pajėgas sudarė transportiniai lėktuvai, oro desantiniai pulkai ir brigados, sunkiųjų bombonešių eskadrilės ir atskirieji žvalgybos būriai. Kaip tik šie žvalgybos būriai mus ir domina. Tik kiek jų buvo, koks žmonių skaičius juos sudarė – nežinoma. Esama padrikų žinių apie jų taktiką ir parengimą. Tačiau yra žinių, pavyzdžiui, kad viena jų rengimo mokyklų buvo įsteigta Kijeve. Tai buvo įslaptinta mokykla, ji veikė su parašiutininkų klubo priedanga, o ją pačią kontroliavo GRU žvalgybos valdybos. Mokykloje mokėsi daug moterų. Per nesuskaičiuojamas pratybas žvalgybiniai būriai būdavo išmetami į „priešininko" užnugarį ir atakuodavo jo vadavietes, štabus, centrus ir komunikacijas. Yra žinoma, kad jau buvo gerai ištobulinta teroristinė technika. Pavyzdžiui, buvo sukurtos minos sprogdinti geležinkelio tiltams tuo metu, kai jais važiuodavo traukiniai. Tačiau tiltai visada itin gerai saugomi, todėl žvalgybos valdybos ir Raudonosios armijos inžinerijos valdybos specialistai sukūrė miną, kurią buvo galima padėti ant bėgių už kelių kilometrų iki

tilto. Važiuodamas traukinys užkabindavo tokią miną, o ji sprogdavo, šiam riedant per tiltą.

Tam, kad turėtume šiokį tokį supratimą apie oro desantinių pajėgų parengties lygį, prisiminsime, kad per 1934 metų pratybas vienu metu su parašiutais iššoko 900 žmonių. Garsiuosiuose Kijevo manevruose 1935 metais tuo pačiu metu buvo išmesta ne mažiau kaip 1188 oro desantiniai būriai, jiems iš paskos įprastu būdu nusileido 1765 žmonės su lengvaisiais tankais, šarvuočiais ir artilerija. Baltarusijoje 1936 metais buvo išlaipinta 1800 būrių ir nusileido 5700 vyrų su sunkiąja ginkluote. Tais pačiais metais Maskvos karinėje apygardoje iš vienos vietos į kitą oru buvo perkelta visa 84-oji šaulių divizija. Masiškas ir gerai parengtas oro desantininkų atakas visada palydėdavo diversantų būrių, veikiančių tiek dėl pagrindinių jėgų saugumo, tiek ir Žvalgybos valdybos interesais, išlaipinimas kaimyninėse apygardose.

1938 metais Sovietų Sąjungoje buvo šešios oro desantinės brigados, iš viso apimančios 18 000 žmonių. Vis dėlto šis skaičius apgaulingas, nes „atskirųjų žvalgybinių būrių" jėgos nežinomos, ir jos neįtrauktos į tą skaičių. Parašiutininkai buvo treniruojami ne vien tik Raudonojoje armijoje, bet ir „civiliniuose" klubuose. 1934 metais tokie klubai turėjo 400 parašiutinių bokštų, nuo kurių klubų nariai atliko daugiau kaip pusę milijono šuolių, prie to dar pridurdami šuolių iš lėktuvų ir aerostatų patirtį. Daugelis Vakarų ekspertų mano, kad Sovietų Sąjunga įstojo į Antrąjį pasaulinį karą turėdama milijoną parengtų parašiutininkų, kuriuos buvo galima panaudoti tiek oro desantinėje kariuomenėje, tiek ir specialiuosiuose būriuose – nūdienos kalba – *specnaze*.

★★★

Raudonosios armijos Generaliniame štabe vyko nuolatinė įnirtinga kova. Kieno teritorijoje turės veikti specialieji daliniai: priešo ar sovietinėje, jei ją okupuos priešininkas?

Ilgą laiką šios dvi koncepcijos buvo greta. Būriai buvo mokomi veikti tiek savo, tiek ir priešo teritorijoje (kaip parengimo dalis – pasitikti priešininką vakarinėje Sovietų Sąjungos dalyje). Visa tai buvo daroma labai atsakingai. Pirmiausia buvo suformuoti dideli partizanų būriai, sudaryti iš kruopščiai patikrintų ir atrinktų kareivių. Partizanai ir toliau gyveno miestuose ir kaimuose, tačiau gaudavo įprastinį karinį parengimą ir buvo pasiruošę bet kuriuo momentu pasitraukti į miškus. Šie būriai buvo tik bazė, kurios pagrindu turėjo išsirutulioti visa apimantis partizaninis karas. Taikos metu juos sudarė daugiausia vadovai ir specialistai; buvo tikimasi, kad per karinius veiksmus kiekvienas būrys išaugs į didelį junginį, kurį sudaro keletas tūkstančių žmonių. Šiems junginiams buvo rengiamos slėptuvės atokiose vietovėse, aprūpintose ginklais, šaudmenimis, ryšio priemonėmis ir kita būtina įranga.

Be partizanų, kurie turėjo pasitraukti į miškus, buvo rengiamas platus žvalgybinių ir diversinių grupių tinklas. Vietiniai gyventojai buvo apmokomi žvalgybos ir diversinių veiksmų, o priešo atėjimo atveju buvo numatyta, kad jie pasiliks vietoje ir apsimes, jog paklūsta priešui ir net su juo bendradarbiauja. Buvo manoma, kad vėliau šis tinklas organizuos negailestingą teroro kampaniją prieš nedraugo įgulas. Tam, kad partizanams ir teroristams būtų lengviau veikti, taikos metu buvo kuriamas slaptas komunikacijų tinklas ir techninė įranga drauge su konspiraciniais butais, požeminėmis ligoninėmis, vadavietėmis ir net ginklų gamyklomis.

Norint palengvinti partizanų veiksmus savo teritorijoje, buvo kuriama „griuvėsių zona“, taip pat žinoma kaip „mirties juosta“. Ši 100–250 kilometrų pločio juosta tęsėsi palei visą vakarinę Sovietų Sąjungos sieną. Šioje juostoje visi tiltai, geležinkelio stotys, tuneliai, vandens bokštai ir elektrinės buvo parengti susprogdinti. Be to, taikos metu išlėkti į orą buvo pasmerkti daugelis geležinkelio linijų ir plentų, taip pat tiltų, per kuriuos šie keliai ėjo. Ryšio priemonės, telefono linijos ir net geležinkelio sankasos – viskas buvo numatyta sugriauti.

Iškart už „mirties juostos“ ėjo „Stalino linija“ – itin gerai pastatyti gynybiniai įtvirtinimai. Generalinio štabo idėja buvo tokia: priešininkas „mirties juostoje“ bus išsekintas gausių minų laukų bei milžiniškų užtvarų ir galų gale atsirems į fortifikuotų gynybinių įtvirtinimų liniją. Tuo pačiu metu jį iš užnugario nuolatos atakuos partizanai.

Tai buvo įstabi gynybos sistema. Turint galvoje plačias teritorijas ir varganą kelių tinklą, tokia sistema būtų galėjusi visą sovietinę teritoriją paversti priešo nepravažiuojama. Deja, 1939 metais buvo pasirašytas Molotovo–Ribentropo paktas.

Šis paktas davė signalą grandiozinei sovietų karinės jėgos ekspansijai. Visa, kas buvo susiję su gynyba, buvo griaunama, o tai, kas buvo iš puolamųjų akcijų srities, buvo vystoma neįsivaizduojamais mastais, ir ypač – sovietiniai sabotažo ir oro desanto būriai. 1941 metų balandį buvo suformuoti penki oro desantininkų korpusai. Visi penki įėjo į pirmojo strateginio Raudonosios armijos ešelono sudėtį, trys – nukreipti prieš Vokietiją ir du – prieš Rumuniją. Pastarieji buvo kur kas pavojingesni Vokietijai nei trys pirmieji, mat ir vieno oro desanto korpuso išsilaipinimas Rumunijoje, netgi laikinas naftos gavybos sustabdymas Vokietijai būtų reiškęs karo pabaigą.

Penki oro desantiniai korpusai 1941 metais – tai daugiau negu kartu paimtose visose kitose pasaulio valstybėse. Tačiau šito Stalinui buvo per maža. Buvo planuojama sudaryti dar penkis oro desanto korpusus, ir šis planas buvo įvykdytas 1941 metų rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais. Tik gynybiniame kare Stalinui, žinoma, nereikėjo nei pirmųjų penkių, nei likusių penkių korpusų. Bet koks „Stalino gynybinių planų“ svarstymas pirmiausia turėtų paaiškinti, kaip penki oro desanto korpusai, jau nekalbant apie dešimt, galėjo būti panaudoti gynybiniame kare.

Karui vykstant savo teritorijoje, kai laikinai atsitraukiama, yra kur kas lengviau palikti partizanų būrius arba net pasislėpusius kovinius junginius, negu vėliau juos mėtyti su parašiutais. Bet

Stalinas sunaikino tokius junginius, ir iš čia išplaukia tik viena galima išvada: Stalinas rengėsi oro desantinius korpusus išlaipinti kitų valstybių teritorijoje.

Sparčiai augant oro desantinėms pajėgoms, kartu taip pat sparčiai gausėjo ir specialiųjų žvalgybinių būrių, skirtų veikti priešo teritorijoje.

Didis britų strategas ir istorikas B. H. Liddell Hartas[3], nagrinėdamas šį laikotarpį, kalba apie Hitlerio baimę, susijusią su Stalino kėslais, ir mini „lemtingo Rusijos puolimo iš užnugario" galimybę[4]. Sovietų Sąjungos veiksmai 1940 metų birželį vyriausiajai vokiečių vadovybei sukėlė tikrą neurozę. Tuo metu Vokietija visas savo jėgas metė prieš Prancūziją, o Sovietų Sąjunga pasiuntė kariuomenę į Baltijos šalis ir Besarabiją. Ypač puikiai pasirodė oro desantiniai būriai. 1940 metų birželį 214-oji oro desantinė brigada buvo išlaipinta, kad užgrobtų grupę aerodromų Lietuvoje, Šiaulių apylinkėse, arčiau nei 100 kilometrų nuo pasienio su Rytų Prūsija. Tą patį mėnesį 201-oji ir 204-oji oro desantinės brigados buvo išlaipintos Besarabijoje, siekiant užimti Izmailą ir Belgorodą prie Dnestro. Visa tai vyko šalia Ploeštės naftos išgavimo vietų. Kaip manote, ką būtų daręs Stalinas, jei vokiečių armija būtų veržusis gilyn į Šiaurės Afriką ir Britų salas?

Lengva susigaudyti, kodėl jau kitą mėnesį, 1940 metų liepą, Hitleris apsisprendė rengtis karui prieš SSRS. Jis jokiu būdu negalėjo pasitraukti iš žemyninės Europos į Britų salas ar Afriką, palikdamas Staliną su jo milžiniška kariuomene ir grėsmingomis oro desantininkų pajėgomis, reikalingomis ne kam kitam, o tik pulti.

Hitleris teisingai suprato, sprendžiant iš jo laiško Musoliniui 1941 metų birželio 21 dieną, kokie buvo Stalino planai. „Aš negaliu prisiimti atsakomybės ilgiau laukti, nes nematau jokio būdo

---

[3] Basil Henry Liddell Hart (1895–1970).

[4] *Strategy. The Indirect Approach*, p. 241.

pašalinti šį pavojų. Sovietinės kariuomenės koncentracija milžiniška... Visos kovinės sovietų ginkluotosios pajėgos dabar mūsų pasienyje... Labai didelė tikimybė, kad Rusija pabandys sugriauti naftos versloves Rumunijoje." Ar galime tikėti Hitleriu? Tikriausiai šiuo atveju galime. Šis laiškas nebuvo skirtas viešumai, ir niekada nebuvo paskelbtas Hitleriui esant gyvam. Įdomu, kad jame pakartojama mintis, kurią Stalinas balsu išsakė slaptame Centro Komiteto posėdyje. Dar daugiau, jis savo kalboje XVIII sovietų komunistų partijos suvažiavime taip pasisakė dėl Britanijos ir Prancūzijos: „Jų nesikišimo politikoje matomas mėginimas ir noras netrukdyti agresoriams dirbti jų purviną darbą... netrukdyti, kad Vokietija smarkiau įklimptų į Europos reikalus ir giliau įbristų į karo pelkę... kad visi karo dalyviai giliau įsitrauktų į skerdynes, tyliai skatindamos juos tai daryti, leisdamos jiems alinti ir silpninti vienam kitą, o paskui, kai jie bus visiškai nustekenti, jos išeis į areną su naujomis jėgomis, suprantama, veikdamos „taikos labui", ir primes karo dalyviams savo sąlygas, kuo labiau jiems pakenkdamos."[5] Jis dar kartą primetė kitiems savus motyvus, kurie skatino jo ambicijas. Stalinas geidė, kad Europa pati save nualintų. Ir Hitleris tai suprato. Bet suprato pernelyg vėlai. Jam reikėjo tai suvokti dar prieš pasirašant Molotovo–Ribentropo paktą.

Tačiau Hitleris vis dėlto sugriovė Stalino planus, pirmas pradėdamas karą. Milžiniškos sovietų pajėgos, skirtos „išvaduoti" Rusijos kaimynus, buvo visiškai nenaudingos gynybiniame kare prieš Vokietiją. Oro desantiniai korpusai buvo naudojami kaip paprasčiausi pėstininkai prieš puolančius vokiečių tankus. Daug oro desanto būrių ir grupių bei kovotojų buvo priversti atsitraukti arba kasti apkasus, kad sustabdytų puolančią vokiečių kariuomenę. Šiuos oro desanto būrius, treniruotus veikti užsienio valstybių teritorijose, buvo galima naudoti priešo užnugaryje, bet anaiptol ne vokiečių armijos okupuotoje sovietinėje teritorijoje.

[5] *Pravda*. 1939 m. kovo 11 d.

Raudonosios armijos, kuri buvo išmokyta tik pulti svetimas teritorijas, visos filosofijos pakeitimas buvo labai skausmingas, bet palyginti trumpas. Po šešių mėnesių Raudonoji armija išmoko gintis ir kitais metais ji pradėjo puolimo operacijas. Nuo tos akimirkos viskas stojo į savo vietas, ir Raudonoji armija, sukurta išimtinai puolamiesiems veiksmams, vėl skynė pergales.

Ginkluotųjų pajėgų perorganizavimo į veiksmus savojoje teritorijoje procesas palietė visas kariuomenės rūšis, taip pat ir specialiąsias pajėgas. 1942 metų pradžioje Raudonojoje armijoje buvo organizuota trylika gvardijos *specnazo* batalionų veikti priešo užnugaryje[6], be to, viena gvardijos *specnazo* inžinerijos brigada, sudaryta iš penkių batalionų. Atskirųjų batalionų skaičius atitiko kariaujančių frontų skaičių. Kiekvienas frontas savo žinion gavo po vieną tokį batalioną. *Specnazo* gvardijos brigada liko vyriausiojo vado žinioje ir buvo naudojama tik gavus asmeninį Stalino leidimą pačiose kritiškiausiose situacijose.

Tam, kad nebūtų atskleistas tikrasis *specnazo* pavadinimas, atskirieji gvardijos batalionai ir brigada gavo kodinius „gvardijos minuotojų" pavadinimus. Nedaug žmonių žinojo, ką šis pavadinimas reiškia.

Kiekvieno fronto žvalgybos valdyboje buvo sukurtas specialus žvalgybos skyrius, kuris koordinavo „gvardijos minuotojų" darbą. Kiekvienas skyrius savo žinioje turėjo po *specnazo* batalioną. Vėliau specialieji žvalgybos skyriai pradėjo burti *specnazo* agentūrą priešininko okupuotose teritorijose. Šie agentai turėjo teikti pagalbą „minuotojams", kai tie pasirodydavo priešo užnugaryje. Vėliau kiekvienas specialusis žvalgybos skyrius buvo aprūpintas *specnazo* žvalgybos punktais, skirtais agentams verbuoti.

---

[6] Sovietinėje armijoje „gvardijos" vardą buvo galima gauti tik mūšyje, vienintelę išimtį sudarė junginiai, kurie gaudavo šį vardą dar formavimo metu. Tokie buvo ir *specnazo* daliniai. (*Aut. past.*)

Specnazo gvardijos brigadai vadovavo vienas iš pasižymėjusių sovietinių kovos priešo užnugaryje praktikų, tuomet pulkininkas, vėliau generolas leitenantas Mošė Jofė.

Specnazo skaičius labai sparčiai augo. Sovietų neįslaptintuose dokumentuose aptinkamos nuorodos į 16-ąją ir 33-iąją inžinerines *specnazo* brigadas. Be dalinių, veikiančių už fronto linijos, buvo suformuoti kiti *specnazo* junginiai skirtingoms užduotims atlikti: pavyzdžiui, radijo batalionai kenkti priešo radijo ryšiui, skleisti dezinformaciją ir atsekti priešo štabų ir ryšio centrų vietas, taip palengvinant *specnazo* teroristinių grupių darbą. Žinoma, kad nuo 1942 metų buvo 130-asis, 131-asis, 132-asis ir 226-asis atskirieji specialiosios paskirties radijo batalionai.

„Minuotojų" atliktos operacijos pasižymėjo drąsa ir veiksmingumu. Paprastai jie prasiskverbdavo į priešo užnugarį mažomis grupelėmis. Kartais jos veikdavo nepriklausomai, kitais kartais derindavo savo veiksmus su partizanais. Šios bendros operacijos visada būdavo naudingos tiek partizanams, tiek ir *specnazui.* Minuotojai mokė partizanus sunkesnių minavimo veiksmų, sudėtingesnės technologijos ir naujausios taktikos. Būdami pas partizanus, jie turėdavo tinkamas slėptuves, apsaugą savo operacijų vykdymo metu, prireikus – medicininę ir kitokią pagalbą. Partizanai gerai pažinojo savo apylinkes ir galėjo būti panaudoti kaip pagalbininkai ir vedliai. Tai buvo puiki kombinacija: vietiniai partizanai, žinantys, kur stūkso kiekvienas miško medis, ir tikrų specialistų demonstruojama moderniausia įranga sprogdinimams.

„Gvardijos minuotojai" scenoje pasirodydavo trumpam, greitai ir gerai atlikdavo savo darbą, o paskui grįždavo ten, iš kur atėję. Pagrindinis jų permetimo per fronto liniją būdas buvo jų išmetimas su parašiutais. Jie grįždavo lėktuvais iš slaptų partizanų aerodromų arba pėstute kirsdavo fronto liniją.

Partizaninio karo prieš Vokietiją viršūne buvo dvi operacijos, įvykdytos 1943 metais. Tuo metu po *osnazo* veiksmų partizaniniuose junginiuose buvo įvesta tvarka: jie buvo „išvalyti" ir

perduoti griežtai centro kontrolei. *Specnazas* išmokė partizaninį judėjimą naujausių kariavimo metodų ir pačios šiuolaikiškiausios sabotažo technikos.

Per šešias savaites nuo 1943 metų rugpjūčio iki rugsėjo buvo surengta operacija, dar žinoma kaip „Bėgių karas". Laikas buvo pasirinktas labai vykusiai. Tai buvo momentas, kai sovietinė kariuomenė, išsekinusi vokiečių armiją gynybinėse kautynėse prie Kursko, netikėtai pati perėjo į puolimą. Tam, kad puolimas vyktų be kliūčių, buvo imtasi plataus masto operacijos priešo užnugaryje, siekiant paralyžiuoti priešo tiekimo kelius, neleidžiant priešininkui atvežti kariuomenei amunicijos ir degalų, darant neįmanomą rezervų permetimą. Į operaciją buvo įtraukti 167 partizanų būriai, apimantys 100 000 žmonių. Visi *specnazo* būriai buvo pasiųsti už fronto linijos į pagalbą partizanams. Partizanų būriams buvo oru pristatyta daugiau kaip 150 tonų sprogmenų, daugiau kaip 150 kilometrų laidų ir daugiau kaip pusė milijono detonatorių. *Specnazo* būriams buvo įsakyta visiškai įvykdyti jų užduotis. Dauguma jų veikė nepriklausomai, pavojingiausiose ir svarbiausiose vietose, be to, jie dar skyrė žmonių instruktuoti partizanų būrius, kaip naudotis sprogmenimis.

Operacija „Bėgių karas" tuo pačiu metu buvo rengiama daugiau kaip 1000 kilometrų ilgio ir 500 kilometrų pločio teritorijoje. Jau per pirmą šios operacijos veiksmų naktį geležinkelio linijose įvykdyta 42 000 sprogimų, ir partizanų aktyvumas didėjo kiekvieną naktį. Vokiečių vadovybė pasiuntė milžiniškas pajėgas ginti komunikacinių linijų, todėl kiekvieną naktį buvo girdimi ne tik tiltų ir geležinkelio linijų sprogimai, bet ir mūšio su vokiečių kariuomene garsai, nes partizanai mūšiais veržėsi diversijų vietų link. Iš viso šios operacijos metu buvo susprogdinta 215 000 bėgių, 836 ešelonai, 184 geležinkelio ir 556 kelių tiltai. Taip pat buvo sunaikinta milžiniškas kiekis priešo ginklų ir šaudmenų.

Nugalėjusi siaubingose kautynėse prie Kursko, Raudonoji armija ėmė veržtis prie Dniepro ir persikėlė per jį keliose perkėlose.

Antra plataus masto operacija priešo užnugaryje, pavadinimu „Koncertas“, skirta paremti puolančiuosius dalinius, savo turiniu ir dvasia buvo „Bėgių karo“ tęsinys. Baigiamojoje šios operacijos stadijoje visi *specnazo* junginiai buvo išvesti į naujus rajonus, kur galėjo pailsėti pas partizanus, nedalyvavusius operacijoje. Dabar išmušė jų valanda. „Koncerto“ operacija prasidėjo 1943 metų rugsėjo 19-osios naktį. Tą naktį vien Baltarusijoje į orą išlėkė 19 903 bėgiai. Naktį į rugsėjo 25-ąją buvo sunaikinti 15 809 bėgiai. „Koncerto“ operacijoje dalyvavo visi *specnazo* būriai ir 193 partizanų būriai. Bendras šios operacijos dalyvių skaičius viršijo 120 000. Per visą operaciją, kuri tęsėsi iki spalio pabaigos, buvo sugadinti 148 557 bėgiai, nuo jų buvo nuleisti keli šimtai sąstatų su kariuomene, ginklais, šaudmenimis, buvo susprogdinta šimtai tiltų. Nors trūko sprogmenų ir kitų medžiagų, būtinų šiam darbui atlikti, operacijos išvakarėse partizanams buvo permesta tik aštuoniasdešimt tonų sprogmenų. Nepaisant to, „Koncertas“ buvo neįtikėtinai sėkmingas.

Po to, kai Raudonoji armija pasistūmėjo į kaimyninių valstybių teritoriją, *specnazui* teko iš esmės persiorganizuoti. Buvo išsaugoti visi atskirieji žvalgybiniai būriai, žvalgybiniai punktai, kurie verbavo agentus teroristinėms akcijoms, ir atskirieji radijo batalionai skleisti dezinformaciją. Sovietinėje karinėje spaudoje yra daugybė nuorodų į specialiųjų žvalgybinių dalinių operacijas baigiamosiose karo stadijose. Pavyzdžiui, per Vyslos–Oderio operaciją specialiosios grupės iš 1-ojo Ukrainos fronto štabo žvalgybos valdybos išžvalgė didelį aerodromų tinklą ir tikslią priešo oro bazių buvimo vietą, aptiko 4-osios tankų armijos ir 17-osios armijos, 48-ojo tankų korpuso ir 42-ojo armijos korpuso štabus, taip pat daugybę kitos labai svarbios ir būtinos informacijos.

Vis dėlto *specnazo* „gvardijos minuotojų“ daliniai buvo reformuoti į reguliariuosius gvardijos pionierių dalinius ir buvo naudojami būtent tokia forma iki pat karo pabaigos. Tik palyginti nedidelis „gvardijos minuotojų“ skaičius buvo išsaugotas ir

pasitelktas priešo užnugaryje Čekoslovakijoje, Bulgarijoje ir Jugoslavijoje. Tuo metu tai buvo absoliučiai teisingas sprendimas. Pagrindiniai *specnazo* operacijų taikiniai buvo priešo komunikacijų linijos. Tačiau taip buvo iki tol, kol Raudonoji armija pradėjo didžiuliu greičiu pulti. Kai tai įvyko, nebebuvo reikalo sprogdinti tiltus. Juos reikėjo užimti ir saugoti, kad nebūtų sugriauti. Šiam darbui Raudonojoje armijoje buvo atskirosios smogiamosios motorizuotų gvardijos inžinerinių dalinių brigados, kurios, veikdamos drauge su priešakiniais būriais, užiminėjo ypač svarbius statinius ir kitus objektus, juos užminavo ir saugojo, kol ateis pagrindinės jėgos. *Specnazo* gvardijos junginiai buvo naudojami daugiausia sustiprinti tokias specialiąsias inžinerines brigadas. Kai kurie iš išlikusiųjų *specnazo* gvardijos batalionų 1945 metų rugpjūtį buvo permesti į Tolimuosius Rytus ir buvo pasitelkti kovojant su japonų armija.

Itin įdomus yra *specnazo* panaudojimas 1945 metais Mandžiūrijos puolamojoje operacijoje, nes būtent ji geriausiai parodo, kas turėjo atsitikti Vokietijai, jei ji nebūtų užpuolusi SSRS.

Japonija su Sovietų Sąjunga buvo sudariusios taikos sutartį. Tačiau Japonija kariavo su kitomis šalimis ir nualino savo karinius, ekonominius ir kitus išteklius. Japonija užgrobė milžiniškas teritorijas, kuriose gyveno šimtai milijonų žmonių, trokštančių išvaduoti ir pasirengusių sveikinti ir paremti bet kurį atėjusį išvaduotoją. Japonija buvo patekusi į tokią pačią padėtį, kokioje Stalinas norėjo matyti Vokietiją: ji buvo nusilpninta karo su kitomis valstybėmis, jos kariuomenė buvo išblaškyta po plačiausias teritorijas, kurių gyventojai jos neapkentė.

Štai taip išskirtinai taikos ir humaniškumo labui Stalinas smogė netikėtą triuškinamą smūgį Japonijos ginkluotosioms pajėgoms Mandžiūrijoje ir Kinijoje, sulaužydamas prieš ketverius metus pasirašytą sutartį. Ši operacija apėmė milžinišką teritoriją. Pagal nužygiuotų atstumų ir greičio, su kuriuo buvo atlikta ši operacija, rodiklius ji neturi atitikmens pasaulio istorijoje. Sovietinė

kariuomenė veikė 5000 kilometrų ilgio ir 600–800 kilometrų pločio teritorijoje. Šioje operacijoje dalyvavo daugiau kaip pusantro milijono kareivių, daugiau kaip 5000 tankų ir apytiksliai 4000 lėktuvų. Tai iš tiesų buvo žaibiška operacija, kurioje žuvo 84 000, o į nelaisvę paimta 593 000 japonų kareivių ir karininkų. Buvo užgrobti milžiniški kiekiai ginklų, šaudmenų ir kitokios įrangos.

Galima paprieštarauti, kad Japonija jau buvo ties katastrofos riba. Tai tiesa. Bet čia ir slypi sovietinė strategija: likti neutraliems, kol priešininkas išsekins savo jėgas mūšiuose su kuo nors kitu, o paskui smogti netikėtą smūgį. Būtent taip ir buvo planuojamas karas su Vokietija, ir būtent todėl partizanų būriai, kliūčių ruožai ir gynybiniai įrenginiai buvo sunaikinti, ir štai kodėl 1941 metais buvo sukurta dešimt oro desantinių korpusų.

Mandžiūrijos puolimo metu *specnazo* daliniai pasirodė kuo puikiausiai. Ne oro desantinės kariuomenės, bet specialieji žvalgybiniai daliniai buvo dvidešimt kartų išlaipinti su parašiutais. Ramiojo vandenyno laivyno *specnazo* būriai buvo išlaipinami iš povandeninių ir kitokių laivų. Kai kurie šių būrių pėsti perėjo sieną, užgrobė japonų mašinas ir panaudojo jas savo operacijoms. Susirūpinus geležinkelio tuneliais 1-ojo Tolimųjų Rytų fronto ruože, sovietinė karinė vadovybė sudarė specialias grupes šiems tuneliams užimti. Grupės slapta perkirto sieną, perrėžė gerkles sargybiniams, atjungė sprogmenų laidus ir sugadino detonatorius. Jie išlaikė tunelius, kol priartėjo saviškių pajėgos.

Puolimo metu *specnazas* panaudojo naujo ir labai rizikingo tipo operacijas. Vyresnieji GRU karininkai, pulkininkai ir net generolai majorai buvo paskirti vadovauti nedidelėms grupėms. Tokia grupė galėjo netikėtai nusileisti aerodrome šalia svarbių japonų štabų. Sovietinio pulkininko ar generolo pasirodymas toli japonų užnugaryje niekada nenuvylė, sukeldamas nuostabą tiek vyriausiajai japonų vadovybei, tiek jų kariuomenei, tiek ir gyventojams. Transporto lėktuvai, skraidinę šias grupes, buvo lydimi sovietinių naikintuvų, bet naikintuvai netrukus turėjo grįžti į savo

bazes, be apsaugos palikę nusileidusį sovietinį transporto lėktuvą. Jį saugoti geriausiu atveju likdavo vienas aukšto laipsnio karininkas, įgula ir ne daugiau kaip būrys kareivių. Sovietinis karininkas turėjo pareikalauti ir dažniausiai sulaukdavo susitikimo su japonų generolu, o tuomet jis reikalaudavo įgulos kapituliacijos. Jis ir jo grupė buvo be jokio užnugario: sovietinė kariuomenė – už šimtų kilometrų, o iki karo pabaigos dar laukė savaitės. Tačiau vietiniai japonų kariniai vadovai (kaip ir šie sovietiniai karininkai) iš tikrųjų to nesuprato. Kas žino, gal imperatorius nusprendė kautis iki paskutinio kraujo lašo...

Buvo aprašyti keli atvejai, kai japonų vadai savarankiškai nuspręsdavo kapituliuoti nelaukiant savo vyresnybės leidimo. Galima įsivaizduoti, kaip pagerėjo sovietinės kariuomenės moralinė būsena ir pozicijos.

★★★

Kai baigėsi Antrasis pasaulinis karas, *specnazas* kelerius metus praktiškai nustojo egzistavęs. Galiausiai buvo pertvarkytas, vadovaujant keliems generolams, *specnazo* idėjos fanatikams. Vienas jų buvo Viktoras Kondratjevičius Charčenka, visiškai pelnytai vadinamas šiuolaikinio *specnazo* tėvu. Charčenka buvo puikus sportininkas ir sprogiųjų medžiagų panaudojimo teorijos ir praktikos ekspertas. 1938 metais jis baigė Karinę elektrotechnikos akademiją, kuri, be ryšio specialistų rengimo, išleisdavo statinių ir kitų objektų sudėtingiausių sprogdinimo būdų specialistus. Karo metais jis buvo specialiųjų darbų valdybos viršininkas Vakarų fronte. Nuo 1942 metų gegužės jis buvo atskiros *specnazo* brigados štabo viršininkas, o nuo liepos – tos pačios brigados vado pavaduotojas. 1944 metų liepą jo brigada buvo pertvarkyta į atskirąją gvardijos motorizuotą inžinerinę brigadą.

Po karo Charčenka, dirbdamas Generaliniame štabe, parašė Stalinui laišką, kurio pagrindinė mintis buvo tokia: „Jei iki karo

pradžios mūsų sportininkai, iš kurių suformuoti *specnazo* daliniai, kurį laiką praleis Vokietijoje, Suomijoje, Lenkijoje ir kitose šalyse, tai karo metu juos bus galima panaudoti priešininko teritorijoje su didesne sėkmės tikimybe.“ Daugelis specialistų Sovietų Sąjungoje dabar mano, kad Stalinas nutraukė Sovietų Sąjungos vykdomą saviizoliaciją sporto srityje būtent dėl įspūdžio, kurį jam padarė Charčenkos laiškas.

1948 metais Charčenka baigė mokslus Generalinio štabo akademijoje. Nuo 1951 metų jis vadovavo Inžinerinės kariuomenės moksliniam tyrimo institutui. Jam vadovaujant buvo atlikta daugybė tyrimų ir eksperimentų stengiantis sukurti naują inžinerinę įrangą ir ginkluotę, ypač mažiems sabotažo būriams, veikiantiems už fronto linijos.

Pirmaisiais pokario metais Charčenka stengėsi įtikinti pačius aukščiausius vadovus, kad *specnazą* būtina kilstelėti į naują technikos lygmenį. Jis susilaukė daugybės priešininkų. Todėl jis nusprendė daugiau nebesiginčyti. Jis atrinko grupę sportininkų iš Inžinerinės akademijos studentų, sugebėjo juos užkrėsti savo idėja ir pats juos mokė atlikti itin sunkias užduotis. Per pratybas Tocko lageriuose, kai maršalo Žukovo įsakymu buvo susprogdinta tikra atominė bomba ir buvo tiriamas kariuomenės elgesys sąlygomis, panašiomis į kovines, Charčenka savo rizika nusprendė parodyti šią grupę.

Po manevrų įvykusiame aptarime visi vyriausieji karininkai sutiko, kad manevrai buvo pamokantys – visi, išskyrus generolą Charčenką. Jo nuomone, tikro karo sąlygomis nieko iš to, kas aptarta, neįvyks, nes, kaip jis nurodė, nedidelės apmokytų žmonių grupės nusigautų prie branduolinių užtaisų sandėlių ir galėtų sunaikinti transportą pervežant atomines bombas į aerodromus. Dar daugiau, kalbėjo jis, karininkus, nusprendusius panaudoti branduolinį ginklą, būtų galima lengvai nužudyti iki to, kai jie priims šį sprendimą. Charčenka pateikė savo pareiškimo įrodymų. Kai tai nepadarė reikiamo įspūdžio, Charčenka kartojo savo

veiklą kitose didelėse pratybose tol, kol jo atkaklumas sulaukė vaisių. Galų gale jis gavo leidimą suformuoti batalioną, kuris vykdytų operacijas priešininko užnugaryje, nukreiptas į jo branduolinius ginklus ir vadavietes.

Šis batalionas veikė labai sėkmingai, tai ir leido atgaivinti *specnazą*. Visi šiuolaikiniai *specnazo* daliniai buvo formuojami iš naujo. Štai kodėl, skirtingai nuo egzistavusių karo metu, jie negauna „gvardijos" titulo.

Pats Charčenka užtikrintai kilo tarnybos laiptais. Nuo 1961 metų jis buvo inžinerinės kariuomenės viršininko pavaduotojas, o nuo 1965 metų vasario jai vadovavo. 1972 metais jam buvo suteiktas inžinerinės kariuomenės maršalo laipsnis. Pasiekęs tokių aukštumų, Charčenka vis dėlto nepamiršo savo kūdikio ir buvo dažnas svečias „olimpiniame kaimelyje" – pagrindiniame *specnazo* treniruočių centre netoli Kirovogrado. Kai 1975 metais jis žuvo per naujo ginklo bandymus, liudijime buvo panaudota rimčiausia taikos metu galima formuluotė: „žuvo eidamas tarnybines pareigas", kuri itin retai aptinkama aprašant šios aukščiausios kategorijos sovietinius karininkus.

4 skyrius

KOVINIAI *SPECNAZO* BŪRIAI

Specnazą sudaro trys atskiros dalys: koviniai daliniai, profesionalių sportininkų būriai ir slaptųjų agentų tinklas. Narių skaičiumi koviniai *specnazo* būriai pranoksta kitus. Juos sudaro kareiviai, kurie yra ypač stiprūs, ypač tvirti ir ypač ištikimi.

Kareivių atranką lengvino slapta sistema. Dar gerokai prieš apsivilkdami karinę uniformą, milijonai šauktinių kruopščiai ištiriami ir skirstomi į kategorijas pagal jų politinį patikimumą, jų fizinį ir protinį išsivystymą, tiek jų pačių, tiek artimųjų bylose nurodytą politinio aktyvumo ir „grynumo" (komunistų akimis) laipsnį. Sovietinis kareivis nežino, kuriai kategorijai jis priklauso, iš tikrųjų jis visai nieko nenutuokia apie įvairių kategorijų buvimą. Jei kareivis įtrauktas į aukštesnę kategoriją nei jo draugai, tai dar visiškai nereiškia, kad jis laimės kūdikis. Priešingai, kareiviui geriau priklausyti žemiausiai kategorijai ir tarnauti kur nors atokiame, Dievo pamirštame pionierių batalione, kur nėra nei disciplinos, nei priežiūros, arba dalinyje, kur karininkai visą laiką geria apleidę vado pareigas. Į kuo aukštesnę kategoriją patenka kareivis, tuo sunkesnėmis karinės tarnybos sąlygomis jis tarnaus.

Aukščiausios kategorijos kareiviai įeina į Kremliaus sargybą, vyriausybės komunikacijų apsaugos kariuomenę, KGB pasienio kariuomenę ir *specnazą*. Jei įtrauktas į aukščiausią kategoriją, tai dar nereiškia, kad būtinai teks tarnauti Kremliuje, *specnazo* brigadoje arba vyriausybės ryšio centre. Vietinių karinių vado-

vų aukščiausiosios kategorijos atrinktieji tiesiog yra tinkamiausi žmonės, siūlomi „pirkėjo" nuožiūrai. „Pirkėjas" atrenka tik tai, kas jam tinka. Visa, kas nepatraukia pirkėjo dėmesio, nustumiama į žemesnį lygį ir siūloma kito ešelono atstovams – strateginės paskirties raketinei kariuomenei, oro desantinėms pajėgoms ir branduolinių povandeninių laivų ekipažams.

Jaunutis kareivis, suprantama, nesusigaudo, kas vyksta. Jis tiesiog iškviečiamas į kambarį, kuriame jam nepažįstami žmonės užduoda daugybę klausimų. Po kelių dienų jis vėl kviečiamas į tą kambarį, ir nauji nepažįstamieji vėl pateikia jam klausimus.

Tokia šauktinių rūšiavimo sistema primena uždarųjų parduotuvių vadovaujantiems partiniams draugams sistemą. Aukščiausias viršininkas renkasi pirmasis. Po jo į parduotuvę gali ateiti jo pavaduotojas ir išsirinkti ką nors iš to, kas liko. Paskui smulkesniems valdininkams leidžiama aplankyti parduotuvę, vėliau jų pavaduotojams ir taip toliau. Šioje sistemoje *specnazas* priskiriamas prie pačios aukščiausios kategorijos.

Atrinktus kareivius *specnazo* karininkai suskirsto į grupes, jas seržantai su karininkais palydi į kovinius *specnazo* dalinius, ten vėl skirstomi ir per keletą savaičių dalyvauja aktyvaus apmokymo kurse. Šio kurso pabaigoje kareivis pirmą sykį gauna iššauti iš Kalašnikovo automato ir yra prisaikdinamas. Tada geriausi jauni kareiviai iš šių grupių siunčiami į *specnazo* mokomąją kuopą, iš jos sugrįžta po šešių mėnesių gavę seržanto laipsnį, o kiti siunčiami į kovinius dalinius.

Specnaze, kaip ir visoje Sovietinėje armijoje, klesti „senių kultas". Visi kareiviai skirstomi į „senius" ir „jauniklius". Tikras „jauniklis" – tai kareivis, dar tik pradėjęs savo tarnybą. Tikras „senis" – tasai, kuriam liko tarnauti keli mėnesiai. Kareiviai, kurie nėra nei tikrieji „seniai", nei tikrieji „jaunikliai", turi tarpinį statusą: toks yra senis visiems, kurie ištarnavę trumpiau, ir jauniklis tiems, kurie ištarnavę ilgiau.

Paimtas į *specnazą* kareivis pasirašo neviešinsiantis slaptos informacijos. Jis net neturi teisės kam nors pasakoti, kur tarnavo arba ką veikė tarnybos metu. Daugiausia, ką jis gali pasakyti, kad tarnavo oro desante. *Specnazo* paslapčių atskleidimas laikomas sunkiausia išdavyste, gresiančia mirties bausme, kaip numatyta sovietinio baudžiamojo kodekso 64-ajame straipsnyje.

Atitarnavęs dvejus metus *specnaze,* kareivis gali rinktis viena iš trijų. Jis gali tapti karininku – tuo atveju jam suteikiamos išskirtinės sąlygos įstoti į aukštąją oro desantinių pajėgų karininkų mokyklą Riazanėje. Jis gali tapti nuolatiniu *specnazo* kareiviu, tam jam reikės baigti keletą papildomų kursų. Arba jis galės pasilikti rezerve. Jei jis renkasi šį variantą, jis įtraukiamas į *specnazo* rezervo narius kitiems penkeriems metams. Vėliau, kol sulauks trisdešimties, jis pereina į oro desanto rezervą. Paskui, kol sulauks penkiasdešimtmečio, jis laikomas paprastu pėstininkų rezervistu. Kaip ir kitų rezervo pajėgų, *specnazo* rezervo sudarymas leidžia prireikus mobilizacijos metu rezervistų sąskaita kelis kartus padidinti *specnazo* kovinius dalinius.

★★★

Purvas, vien tik purvas, ir viskas aplink permerkta lietaus. Lietūs pliaupė visą vasarą, tad viskas aplink peršlapo ir ištežo. Viskas klimpsta purve. Kareivių batai vos atkeliami. Kareivių kūnai taip pat purvini, ir rankos, ir veidas iki pat ausų, ir visa kita. Aišku, kad seržantas visą dieną neparodė nė trupučio gailesčio jauniesiems *specnazo* šauktiniams. Jie pašaukti tik prieš mėnesį. Jie surinkti į laikinąją grupę ir mokosi jaunojo kovotojo kurso, kurį kiekvienas iš jų visą likusį gyvenimą prisimins kaip savo klaikiausią košmarą.

Šį rytą jie buvo suskirstyti į skyrius ir būrius. Prieš leisdamas jiems grįžti į purviną, kiaurai permirkusią palapinę, kiekvienas seržantas dienos pabaigoje turėjo laiko parodyti savo būriui visą savo valdžios galybę.

– Į vidų!

Priešais didžiulę palapinę, tokią pat didelę, kaip kalėjimo barakas, susigrūdo dešimt jaunuolių.

– Į vidų, kad jus kur! – ragina juos seržantas.

Pirmasis kareivis atmeta į šalį sunkų šlapią brezentą, atstojantį duris, ir jau žengs į vidų, bet kažkas jį sustabdo. Ant purvinos, nutryptos žemės, tiesiog vietoj grindų kilimėlio patiestas akinamai baltas rankšluostis. Kareivis dvejoja. Bet iš užnugario jį stumia ir rėkia seržantas:

– Mikliai į vidų, kad tave!

Kareivis nesiryžta užlipti ant rankšluosčio. Lygiai taip pat jis negali prisiversti peršokti per jį, mat purvas nuo jo batų neišvengiamai nukris ant rankšluosčio. Vis dėlto jis peršoka, visi kiti taip pat šoka per rankšluostį jam iš paskos. Kažkodėl nė vienas neišdrįso patraukti rankšluosčio į šalį. Kiekvienas suprato, kad esama kažkokios priežasties, dėl kurios rankšluostis patiestas tiesiog prie durų. Gražus švarus rankšluostis. Ir purvas aplink jį. Kokia jo čia paskirtis?

Vienoje palapinėje gyvena visas būrys. Žmonės miega dviaukštėse metalinėse lovose. Viršutines lovas užėmė devyniolikos ar devyniolikos su puse metų „seniai“, *specnaze* atitarnavę jau metus ar net aštuoniolika mėnesių. „Jaunikliai“ miega apatinėse lovose. Jie ištarnavo tik šešis mėnesius. Palyginti su tais, kurie šiandien šokinėjo per rankšluostį, jie, žinoma, irgi „seniai“. Kadaise visi jie nerangiai peršokinėjo rankšluosčius. Dabar jie tylomis žiūri, kantriai ir įdėmiai stebi, kaip patekę į tokią padėtį elgiasi nauji žmonės.

Naujokai elgiasi taip, kaip tai darytų jų vietoje kiekvienas. Kiekvienas buvo stumiamas iš užnugario, o prieš akis – rankšluostis. Todėl jie šoko ir būrėsi krūvon palapinės centre, nežinodami, kur slėpti rankas ir kur žiūrėti. Viskas keista. Atrodė, kad jiems norisi žiūrėti į žemę. Visi jaunuoliai elgėsi visiškai vienodai: šuolis, į būrį ir akys žemyn. Betgi ne – paskutinis kareivis pasielgė visiškai

kitaip. Jis įlėkė į palapinę palydėtas seržanto spyrio. Išvydęs baltą rankšluostį, jis staiga stabteli, atsistoja ant jo purvinais batais ir ima juos valyti, tarsi iš tiesų stovėtų ant kilimėlio. Nusivalęs kojas, jis neprisijungia prie besibūriuojančiųjų, o nueina į atokų kampą, kur pamatė atsarginę lovą.

– Čia maniškė?

– Taip, taviškė, – pritariamai šaukia būrys. – Eikš čionai, drauguži, čia geresnė vieta. Valgyti nori?

Dar šią naktį visi jaunieji šauktiniai bus sumušti. Ir jie bus mušami kiekvieną naktį. Jie bus išgenami basi į purvą, jie bus verčiami miegoti tualetuose (kaip nori – gali stačias ar gulomis). Jie bus pliekiami diržais, šlepetėmis ir šaukštais, viskuo, kas gali sukelti skausmą. „Seniai" panaudos „jauniklius" kaip arklius kovose su savo draugais. „Jaunikliai" valys „senių" ginklus ir dirbs už juos juodus darbus. Bus visko, kas vyksta visoje Sovietinėje armijoje. Seniai šauktiniams visur krečia vienus ir tuos pačius pokštus. Šis ritualas ir šios taisyklės vienodos visur. *Specnazas* skiriasi nuo kitų tik tuo, kad priešais palapinę įeinantiems šauktiniams pakloja akinamai švarų rankšluostį. Šio ritualo prasmė aiški ir paprasta: mes geri vyrukai. Mes iš visos širdies kviečiame tave, jaunuoli, į mūsų draugišką kolektyvą. Mūsų darbas labai sunkus, kur kas sunkesnis nei visoje armijoje, bet mes neleidžiame mūsų širdims sudiržti. Įeik į mūsų namus, jaunuoli, ir jauskis kaip namie. Mes tave gerbiame ir nieko tau nieko nepagailėsime. Matai, mes tavo kelyje net patiesėme rankšluostį, kuriuo šluostomės savo veidus. Bet kas gi čia, tu nepriimi mūsų vaišingumo? Tu atstumi mūsų kuklią dovaną? Tu net nenori nusišluostyti savo batų į tai, kuo mes šluostomės savo veidus? Kuo tu mus laikai? Tu, suprantama, gali mūsų negerbti, bet kodėl tu įžengei į mūsų namus maurinais batais?

Tik vienam iš „jauniklių", tam, kuris nusivalė kojas į rankšluostį, bus leista ramiai miegoti. Jis gaus visą savo davinį ir valys tik savo ginklus; ir galbūt „seniai" jam nurodys, kad jis nė to neprivalo daryti. Būryje tam darbui yra daugybė kitų žmonių.

Kur jaunas aštuoniolikmetis kareivis galėjo išmokti *specnazo* tradicijų? Kur jis galėjo išgirsti apie baltą rankšluostį? *Specnazas* – tai slapta organizacija, kuri saugo savo tradicijas ir laiko jas tik sau. Buvęs *specnazo* kareivis turi nieko nepasakoti, jei prasitars – neteks liežuvio. Bet kuriuo atveju mažai tikėtina, kad jis kam nors papasakos apie išdaigą su rankšluosčiu, ypač tam, kuris dar nebuvo pašauktas. Mane mušė, tegu ir jį išvanoja – taip mąsto.

Tik trimis būdais jaunas kareivis galėjo sužinoti apie rankšluostį. Galbūt jis paprasčiausiai pats susigaudė, kas vyksta. Rankšluostis patiestas priešais palapinę, todėl tikriausiai skirtas kojoms nusišluostyti. Kodėl dar jis čia gulėtų? Galbūt to kareivio vyresnysis brolis tarnavo *specnaze*. Jis, aišku, niekada neprasitarė to pavadinimo ir nepasakė, kokia to būrio paskirtis, bet jis galėjo papasakoti apie rankšluostį: „Žinai, broliuk, ten yra tokių dalinių su labai keistomis tradicijomis... Bet žiūrėk, jei išplepėsi – nusuksiu tau sprandą. O aš galiu!“ Arba jo vyresnysis brolis šiek tiek laiko praleido bausmės batalione. O galbūt jis buvo ir *specnaze*, ir bausmės batalione. Nes paprotys tiesti rankšluostį prie durų atvykstant šauktiniams gimė ne *specnazo* daliniuose, bet bausmės batalionuose. Visiškai tikėtina, kad dabartinių bausmės batalionų tai perimta iš praeities kalėjimų.

Ryšiai tarp *specnazo* ir bausmės batalionų neregimi, tačiau jie daugialypiai ir labai stiprūs.

Visų pirma tarnyba *specnaze* yra pati sunkiausia visoje Sovietinėje armijoje. Fiziniai ir psichologiniai reikalavimai ne tik sąmoningai iškelti iki aukščiausios ribos, kokią tik žmogus gali pakelti, bet jie dažnai taip pat specialiai peržengia visas įmanomas ribas. Suprantama, gali pasitaikyti, kad *specnazo* kareivis nepajėgia ištverti šių ribinių reikalavimų ir palūžta. Šis lūžis gali pasireikšti daugybe įvairiausių formų: savižudybe, sunkia depresija, isterija, išprotėjimu arba dezertyravimu. Vykdamas iš karinės apygardos į žvalgybinio dalinio paaukštinimo ceremoniją Maskvoje, mažytėje

geležinkelio stotyje netikėtai susitikau pažįstamą *specnazo* karininką su dviejų ginkluotų kareivių palyda.

– O tu ką čia veiki? – sušukau aš, – šioje stotyje nepamatysi žmonių dažniau nei kartą per mėnesį!

– Pabėgo vienas iš maniškių!

– Naujokas?

– Čia ir bėda, kad „senis“. Tik mėnuo buvo likęs.

– Ar ginklą pasiėmė?

– Ne, išėjo be jo.

Aš garsiai nusistebėjau, palinkėjau leitenantui sėkmės ir patraukiau savais keliais. Nežinau, kuo baigėsi paieška. Kiekvienoje tolesnėje stotelėje vagonus naršė vidaus kariuomenės kareiviai. Pavojus buvo paskelbtas visoje apygardoje.

Bėga vyrai iš *specnazo* kur kas dažniau negu iš kitų rūšių kariuomenės. Tačiau paprastai tai būna naujokas, kurio kantrybė baigėsi, ir pasiėmęs su savimi šautuvą. Toks žmogus nudobs bet ką, stojusį jam skersai kelio. Bet paprastai jį greitai pasiveja ir nudeda. Tačiau šiuo atveju tai buvo „senis“, pabėgęs be šautuvo. Kur jis patraukė ir kodėl? Nežinau. Ar jie jį surado? Ir šito nežinau. Žinoma, jį surado. Šitai jie sugeba. Kadangi jis neturėjo šautuvo, jo nenužudė. Jie nežudo žmonių be priežasties. Kas jo laukė? Dveji metai bausmės batalione ir paskui mėnuo, kurio jis neištarnavo, *specnaze*.

Taip jau yra, kad oficialiai *specnazas* neturi jokių skiriamųjų ženklų ar emblemų. Tačiau neoficialus *specnazo* ženklas yra vilkas ar, tiksliau, vilkų gauja. Vilkas – tai stiprus, išdidus gyvūnas, išsiskiriantis tiesiog stebinančia ištverme. Vilkas sugeba valandų valandas bėgti dideliu greičiu per gilų sniegą, o paskui, užuodęs grobį, tiesiog neįtikėtinai paspartinti greitį. Kartais jis persekioja grobį keletą dienų, kol jį išsekina. Naudodamiesi puikia savo ištverme, vilkai iš pradžių nualina, o paskui atakuoja gyvūnus, pasižyminčius savo neįtikėtina jėga, pavyzdžiui, tokius kaip briedžiai. Žmonės taikliai pastebėjo, kad „vilką kojos

peni". Vilkai pribaigia didelį briedį ne tiek dėl savo aštrių dantų, kiek dėl stiprių kojų.

Vilkas taip pat apdovanotas galingu protu. Šis gyvūnas išdidus ir nepriklausomas. Jūs galite prisijaukinti ir paversti namine voverę, lapę ar net didžiulį briedį krauju pasruvusiomis akimis. Daug gyvūnų galima išdresuoti pasirodymams. Mokytas lokys gali iš tiesų išdarinėti nuostabius dalykus. Bet jums nepavyks prijaukinti vilko arba išdresuoti jo pasirodymams. Vilkas gyvena gaujoje, glaudžiai susijusiame ir gerai organizuotame siaubą keliančių plėšrūnų koviniame būryje. Vilkų gaujos taktika – lankstumo ir drąsos įsikūnijimas. Vilkų taktika – tai daugybė įvairių triukų ir kombinacijų, klastingumo ir jėgos, apgaulingų manevrų ir netikėtų atakų mišinys.

Joks kitas gyvūnas pasaulyje negalėtų būti geresnis *specnazo* simbolis. Ir esama svarios priežasties, kodėl *specnazo* kareivio mokymai prasideda nuo kojų treniruočių. Žmogus stiprus ir jaunas tiek, kiek stiprios ir jaunos jo kojos. Jei žmogus vaikšto vangiai, velka žeme kojas, vadinasi, jis silpnas. Kita vertus, šokli, spyruokliuojanti eisena yra tikras fizinės ir protinės sveikatos požymis. *Specnazo* kareiviai dažnai dėvi kitų rūšių kariuomenės uniformą ir yra laikomi tose pačiose karinėse stovyklose, kur ir kiti slapti daliniai, paprastai su ryšininkais. Bet nereikia jokio specialaus įgūdžio, kad iš minios atskirtum *specnazo* karį. Jūs galite jį atpažinti pagal vaikščiojimo manierą. Niekada nepamiršiu vieno kareivio, praminto Spyruokle. Jis buvo nelabai aukštas, kiek gunktelėjęs, nuolaidžiais pečiais. Užtat jo kojos niekada nenustygo vietoje. Jis visą laiką trypčiojo. Buvo toks įspūdis, kad jį prilaiko kažkokia nematoma styga ir jei šią stygą perkirpsi, kareivis ims be perstojo šokinėti, bėgioti ir šokti. Karinis komisariatas, kurio darbas buvo atrinkti ir rūšiuoti jaunus kareivius, neatkreipė į jį dėmesio, ir jis buvo paskirtas į armijos raketų brigadą. Jis ten ištarnavo beveik metus, kol brigadai teko dalyvauti manevruose, kur prieš juos veikė *specnazo* kuopa. Kai pratybos baigėsi, *specnazo* kuopa pietavo tame pačiame miške,

šalia raketininkų. Karininkas, vadovavęs *specnazo* kuopai, atkreipė dėmesį į raketinės baterijos kareivį, kuris nesiliovė trypčiojęs, kol stovėjo eilėje prie sriubos.

– Kareivi, eikš čionai, – karininkas nubrėžė ant žemės liniją. – Dabar šok.

Kareivis atsistojo ant linijos ir stryktelėjo nuo jos neįsibėgėjęs. Kuopos vadas neturėjo nieko, kuo būtų galėjęs pamatuoti šuolio ilgį, bet tai nebuvo būtina. Karininkas tuos dalykus puikiai išmanė ir žinojo, kas yra gerai, o kas – puiku.

– Sėsk į mano mašiną!

– Be savo vado leidimo negaliu, drauge majore.

– Sėsk ir nesirūpink, su manim tau nieko blogo nenutiks. Aš pasikalbėsiu apie tave ir pasakysiu kam reikia, kur buvai.

Kuopos vadas privertė kareivį sėstis į jo mašiną ir po valandos parodė jį savo armijos žvalgybos viršininkui:

– Drauge pulkininke, pažiūrėkite, ką radau pas raketininkus.

– O dabar, jaunuoli, pažiūrėkim, kaip tu šokinėji.

Kareivis šoko iš vietos. Šį kartą buvo surasta matavimo juostelė, ir paaiškėjo, kad jis nušoko 241 centimetrą.

– Pasiimkite šį kareivį į savo kuopą ir paieškokite jam tinkamos kepurės, – tarė pulkininkas.

Specnazo kuopos vadas nusiėmė savo žydrą beretę ir atidavė kareiviui. Žvalgybos viršininkas nedelsiant paskambino armijos štabo viršininkui, o šis nusiuntė atitinkamą įsakymą į raketinę bazę – užmirškite, kad pas jus kada nors būta tokio žmogaus.

Šoklusis kareivis gavo Spyruoklės pravardę dėl savo lankstumo. Anksčiau jis ne itin domėjosi sportu, bet buvo apsigimęs atletas. Vadovaujamas patyrusių trenerių jo talentas išryškėjo, ir rezultatai buvo puikūs. Po metų, kai baigė karinę tarnybą, jis jau šokinėjo per 2 metrus 90 centimetrų. Kareivis buvo pakviestas į *specnazo* sportininkų profesionalų tarnybą, ir jis sutiko.

Šuoliai į tolį iš vietos nepelnytai užmiršti ir nebeįtraukiami į oficialių rungtynių programą. Kai jie buvo olimpinių žaidynių

programoje, tai 1908 metų rekordas siekė 3 metrus 33 centimetrus. Kaip sportinis pratimas šuolis į tolį iš vietos yra patikimiausias žmogaus kojų pajėgumo rodiklis. O jo kojų jėga patikimai atspindi bendrą fizinę kareivio būklę. Praktiškai pusė žmogaus raumenų yra jo kojose. *Specnazas* teikia itin rimtą dėmesį savo vyrų kojoms treniruoti ir pasitelkia daugybę paprastų, bet labai veiksmingų pratimų: bėgimą laiptais į viršų, šuoliukus surištomis kulkšnimis į viršų per keletą laiptelių ir vėl žemyn, bėgimą smėlėtais skardžiais aukštyn, šuolius žemyn iš didelio aukščio, šokinėjimą iš važiuojančių automobilių ir traukinių, pritūpimus su štanga ant pečių ir, be abejo, šuolius iš vietos. Aštuntojo dešimtmečio pabaigoje *specnazo* rekordas, niekada oficialiosios sporto valdžios nepaviešintas, buvo 3 metrai 51 centimetras.

Specnazo kareivis žino, kad jis nenugalimas. Kas nors gali manyti ir kitaip, tačiau kitų žmonių nuomonės kareivio nedomina. Pats sau jis žino esąs nenugalimas, ir jam to pakanka. Ši mintis jam įdiegiama atsargiai, subtiliai, bet labai atkakliai, nuolatos ir veiksmingai. Psichologinės treniruotės procesas glaudžiai susijęs su fiziniu grūdinimu. Pasitikėjimo savimi, nepriklausomybės ir viršenybės prieš bet kokį priešininką jausmas ugdomas tuo pačiu metu su širdies, raumenų ir plaučių treniruotėmis. Pati svarbiausia *specnazo* kareivio mokymų dalis – priversti jį patikėti savo jėgomis.

Apie tai, kad žmogaus galimybės beribės, kalba daugelis pavyzdžių. Žmogus gali pasiekti kokių tik nori aukštumų gyvenime bet kurioje veiklos srityje. Tik prieš nugalėdamas priešininkus, žmogus visų pirma turi nugalėti save, įveikti savo baimes, pasitikėjimo savimi stoką ir savo tingulį. Kelias į viršų reiškia nuolatinę kovą su savimi. Žmogus turi prisivesti keltis anksčiau už kitus ir eiti miegoti už visus vėliau. Jis turi išbraukti iš savo gyvenimo viską, kas trukdo siekti savo tikslo. Jis turi visą savo esybę paskirti griežčiausiam režimui. Jis privalo atsisakyti laisvadienių. Jis turi kuo geriausiai išnaudoti savo laiką ir spėti daugiau nei

buvo suplanavęs. Žmogus, siekiantis tam tikro tikslo, gali būti sėkmingas tik išnaudodamas kiekvieną savo gyvenimo minutę, išspausdamas visą įmanomą naudą, kad įvykdytų planą. Žmogus turi suprasti, kad keturių valandų miego visiškai pakanka, o likęs laikas turėtų būti panaudotas telkiantis į tikslo siekimą.

Aš suprantu, kad tokios psichologijos įdiegimas masinei armijai, formuojamai priverstinės mobilizacijos būdais, būtų neįmanomas ir, tikėtina, nereikalingas. Užtat tam tikruose daliniuose, į kuriuos įeina geriausi, kruopščiai parinkti žmonės, tokia filosofija yra visiškai priimtina.

Skaičiumi *specnazas* sudaro mažiau nei vieną procentą visų sovietinių ginkluotųjų pajėgų taikos metu. *Specnazas* yra geriausia, kruopščiai atrinkta ginkluotųjų pajėgų dalis, ir kiekvienas šios organizacijos narys visiškai pritaria filosofijai apie neišsemiamą žmogaus potencialą. Tai filosofija, kurios žodžiais neišdėstysi. Kareivį ji pasiekia ne per jo smegenis, o per jo kojas, jo pečius ir jo prakaitą. Veikiai jis pradeda suprasti, kad kelias į pergalę ir tobulumą – tai kova su pačiu savimi, su savo paties protiniu ir fiziniu silpnumu. Bet kuri treniruotė turi prasmę tik tuomet, jei treniruodamasis žmogus atsiduria ties savo fizinių ir protinių galių riba. Visų pirma jis turi tiksliai žinoti savo galimybių ribas. Pavyzdžiui, jis gali 40 kartų atsispausti. Jis turi tiksliai žinoti šį skaičių, ir kad tai iš tiesų yra jo galimybių slenkstis. Kad ir kiek besistengtų – daugiau padaryti jis negali. Tačiau kiekviena treniruotė yra nuožmi kova siekiant pranokti ankstesnį rezultatą. Pradėdamas treniruotę karys turi sau pažadėti, kad šiandien jis pranoks savo rekordą arba mirs šio bandymo metu.

Tik tie tampa čempionais, kurie į kiekvieną treniruotę eina tarsi į mirtį arba į paskutinį mūšį, kuriame jie arba nugalės, arba mirs. Nugalėtojas – tasai, kuriam pergalė yra svarbesnė už gyvenimą. Nugalėtojas – tai tas, kuris neria centimetru giliau, negu siekia jo didžiausias įveiktas gylis, žinodamas, kad jo plaučiai neišlaikys ir kad jam iš užnugario kvėpuoja mirtis. Ir kartą nugalėjęs

mirties baimę, kitą sykį jis ners dar giliau! *Specnazo* vyresnysis leitenantas Vladimiras Salnikovas, pasaulio ir olimpinis plaukimo čempionas, kiekvieną dieną sau kartoja tokį šūkį „Įveik save“, ir kaip tik todėl jis nugalėjo visus olimpinėse žaidynėse.

Puiki vieta pažinti ir įveikti save yra „velnio griovys“, išraustas *specnazo* treniruočių centre netoli Kirovogrado. Tai griovys, į kurio dugną susmeigti metaliniai smaigai. Siauriausia vieta siekia tris metrus pločio. Paskui jis darosi vis platesnis ir platesnis.

Niekas neverčiamas šokinėti per šį griovį. Bet jei kas nors pageidauja save išbandyti, įveikti save ir peržengti savo baimę, jis gali nueiti ir šokti. Tai gali būti šuolis iš vietos ar įsibėgėjus, avint bėgimo batelius ir sportinį kostiumą, sunkius batus ir su sunkia kuprine ant nugaros arba su ginklu. Viskas priklauso nuo tavęs. Tu pradedi šokinėti siaurojoje dalyje ir pamažu judi vis toliau. Jei suklysi, ant ko nors suklupsi ar nepasieksi kitos pusės, tai krisi ant smaigų.

Norinčiųjų rizikuoti savo žarnomis „velnio griovyje“ buvo nedaug, iki to laiko, kol atsirado griežtas įspėjimas: „Tik tikriems *specnazo* kariams!“ Dabar jau nieko nebereikėjo kviesti bandyti jėgas. Ten visada pilna žmonių, ir visi šokinėja, vasarą ir žiemą, per klampų purvą ir sniegą, su dujokaukėmis ir be jų, nešini dėže šaudmenų, ranka rankon, surištomis rankomis ir net pasisodinę ką nors ant nugaros. Tasai, kuris šoka per „velnio griovį“, tiki savimi, mano esąs nenugalimas ir turi pagrindą taip manyti.

Tarpusavio santykiai *specnazo* būriuose labai primena santykius vilkų gaujos viduje. Mes nežinome visko apie vilkų tradicijas ir įpročius. Bet esu girdėjęs sovietinių zoologų pasakojimų apie vilkų gyvenimą ir elgseną, ir jų klausydamasis prisiminiau *specnazą*. Jie sakė, kad vilko ne tik labai išvystytas protas, bet ir kad jis vienas didingiausių mūsų planetos padarų. Manoma, kad vilko protiniai sugebėjimai yra kur kas didesni negu šunų. Tai, ką išgirdau iš specialistų, praleidusių visą gyvenimą Usūrijos taigoje, sutikdavusių vilkus kasdien, smarkiai skiriasi nuo to, ką pasakoja apie vilkus žmonės, regėję juos tik zoologijos soduose.

Specialistai teigia, kad vilkė niekada nenugalabija savo silpnų vilkiukų. Ji priverčia kitus savo vilkiukus tai padaryti. Vilkė pati duoda vilkiukams pirmąją grupinės medžioklės pamoką. Ir pirmoji vilkiukų auka būna jų silpnasis brolis. Tačiau kai silpnųjų atsikratoma, vilkė saugo kitus. Pavojaus atveju ji greičiau pasiaukos, nei leis kam nors juos nuskriausti. Sunaikindama silpniausius vilkiukus vilkė saugo savo vados grynumą ir jėgą, leidžia gyventi tik stipriesiems. Tai labai primena atrankos procesą *specnazo* viduje. Iš tikrųjų silpnesnis kareivis ne užmušamas, o tik išspiriamas iš *specnazo* į ramesnę karinę tarnybą. Kai būrys vykdo rimtą operaciją priešo užnugaryje, *specnazo* vilkiūkščiai nesudvejos ir nudės savo draugą, jei jis pasirodys silpnablauzdis. Silpnojo nugalabijimas – ne teismo nuosprendžio išdava, o nulinčiavimas. Tai gali pasirodyti barbariška, tačiau tik taip elgdamiesi vilkai išsaugojo savo jėgą per milijonus metų ir buvo miškų šeimininkai iki to laiko, kol dar pavojingesnis plėšrūnas – žmogus – pradėjo masiškai juos naikinti.

Tačiau apie vilkę yra paplitusi ir kita nuomonė, juk neatsitiktinai romėnams per amžius vilkė buvo imperijos simbolis. Stipri, išmintinga, negailestinga, o kartu rūpestinga ir švelni, vilkė augino du žmonių vaikus: ar dar gali būti labiau jaudinantis meilės ir jėgos simbolis?

Gaujoje vilkai nuolatos kovoja dėl hierarchijoje užimamos aukštesnės vietos. Ir man niekada neteko matyti *specnazo* viduje to, ką galima būtų pavadinti kareiviška draugyste, bent jau nieko panašaus į tai, ką mačiau tankų kariuomenėje ir tarp pėstininkų. *Specnazo* viduje vyksta nuožmi kova už vietą gaujoje, artimo vedliui statusą ir net už vedlio vietą. Tos kovos už vietą gaujoje metu *specnazo* kareivis kartais sugeba parodyti tokią charakterio jėgą, kokios niekada niekur nesu daugiau matęs.

Jaunų šauktinių, tik pradedančių savo tarnybą, sumušimas yra dalies „senių“ bandymas išsaugoti vyraujančias pozicijas skyriuje, būryje ar kuopoje. Bet ir tarp šauktinių taip pat vyksta ne mažiau

arši kova dėl pirmenybės. Ši kova įgauna nuolatinės kovos tarp grupių ir tarp tam tikrų žmonių formas. Net tarp „senių“ ne visi užima tą patį lygį: jie taip pat turi skirtingus pavaldumo lygmenis. Viršūnės iš paskutiniųjų stengiasi kontroliuoti tuos, kurie yra žemiau jų. Žemesnės padėties kareiviai bando išsivaduoti iš kontrolės. Tai labai sunku, todėl jei jaunas kareivis bando atsilaikyti prieš tą, kuris tarnavo pusmečiu ilgiau, tai ilgiau tarnavęs sulauks palaikymo ne tik iš tokių pat kaip jis, bet ir iš dar seniau tarnaujančių: „jauniklis“ ne tik įžeidžia vyresnį kareivį (neturi reikšmės, kas jis ir ką ilgiau ištarnavę apie jį mano), bet ir griauna dešimtmečius skaičiuojančią *specnazo* ir visos Sovietinės armijos tradiciją. Nepaisant viso to, nuolatos pasitaiko žemesniųjų klasių bandymų protestuoti, ir kartais jie būna sėkmingi.

Prisimenu vieną itin žiaurų ir stiprų kareivį, pramintą Velniu, kuris, ištarnavęs pusmetį, subūrė grupę iš įvairios tarnybos trukmės kareivių, ir ji viešpatavo ne tik savo būryje, bet ir visoje kuopoje. Jis gerai jautė kuopos nuotaikas. Jis ir jo grupė niekada nepuldavo „senių“ normaliomis sąlygomis. Jie kantriai laukė, kol vienas iš senių padarys ką nors gėdinga pagal *specnazo* standartus, pavyzdžiui, ką nors pavogs. Tik tada jie šį užpuldavo, dažniausiai naktį. Velnias buvo išradingas provokatorius. Pavyzdžiui, nukniauktą buteliuką losjono po skutimosi pakišdavo kuriam nors iš savo priešų. *Specnaze* vagysčių nebūna. Vagystė visuomet labai greitai atskleidžiama ir negailestingai baudžiama. Ir Velnias, suprantama, dalyvaudavo vadovaudamas bausmei.

Tačiau viršenybė *specnazo* būriuose nustatoma ne tik kumščiais. Velnio grupėje buvo kareivis pravarde Žvairys, vidutinio ūgio ir kūno sudėjimo vyrukas. Nežinau, kaip viskas įvyko, bet netrukus buvo matyti, kad, nors Velnias valdė visą kuopą, jis niekada nesipriešindavo Žvairiui. Sykį Žvairys viešai pasišaipė iš jo, atkreipdamas dėmesį į šio negražias šnerves. Kompanijoje nuošė lengvas juokelis, o Velnias buvo akivaizdžiai pažemintas, bet dėl kažkokių priežasčių jis nepuolė rodyti savo jėgos. Greitai Žvairys

užėmė šioje grupėje aukštą padėtį, bet niekas niekada jo nematė nei besimušančio su kuo nors, nei kam nors įsakinėjančio. Jis tiesiog pusbalsiu pasakydavo Velniui, ko jam norisi, ir tasai pasinaudodavo savo jėga kuopai paveikti. Tai truko kokius tris mėnesius. Kaip ši sistema veikė ir kodėl, mums, karininkams, nebuvo žinoma. Mes stebėjome, kas vyksta iš šalies, nesikišdami ir nebandydami įdėmiau į tai įsigilinti.

Bet tada kilo revoliucija. Kažkas pričiupo Velnią, užsiimantį provokacija. Velnias vėl kažką nukniaukė ir pakišo vienam iš „senių", bet buvo pagautas nusikaltimo vietoje. Velnias, Žvairys ir jų artimiausieji draugai buvo mušami visą naktį, kol įsikišo budintis karininkas. Velnią ir Žvairį laikinai užrakino sandėlyje, kuriame saugomi degalai. Ten nusikaltėliai prabuvo keletą dienų, nes buvo tikėtasi kruvino sąskaitų suvedimo. Tuo tarpu apie įvykį buvo pranešta apygardos žvalgybos viršininkui. Žinodamas, kaip tokie reikalai tvarkomi *specnaze*, jis nusprendė, kad abu reikia perduoti kariniam tribunolui. Toks sprendimas buvo neišvengiamas. Kaip įprasta, tribunolas nesužinojo tikrųjų šios bylos priežasčių. Tos kuopos karininkas tiesiog surinko krūvon daugybę smulkių pražangų: pavėlavo į paradą ir į patikrinimą, girtavo ir panašiai. Visa kuopa šiuos faktus patvirtino, ir kaltinamieji šių kaltinimų neneigė. Vis dėlto procesui nebuvo svetimas savotiškas šiukštus teisingumas, nes jie abu, tikėtina, nusipelnė savus aštuoniolika mėnesių bausmės batalione.

★★★

Tylioji dauguma gali ilgą laiką taikstytis su bet kuo. Bet kartais kibirkštis pataiko į parako statinę, ir įvyksta baisus sprogimas. Dažnai *specnaze* grupė itin stiprių ir mušeikų kareivių tam tikrą laiką vyrauja scenoje, kol netikėtai jai suduodamas kontrsmūgis, tuomet grupė subyra į smulkias dalis, o jos nariai, niekinami ir neapkenčiami, yra priversti užleisti kelią kitai grupei.

Kiekvienoje kuopoje būna po kelis kareivius, kurie netrokšta lyderiauti, kurie garsiai nereiškia savo nuomonės ir nesiekia didelės įtakos. Kartu kiekvienas žino, kokią didžiulę jėgą jie viduje slepia, ir niekas nedrįsta jų užkabinti. Šis kareivių tipas būrio hierarchijoje paprastai būna greta viršūnių, retai pačioje viršūnėje.

Prisimenu kareivį pravarde Mašina. Jis visada buvo užsidaręs savyje. Tikriausiai jis nejautė stiprių emocijų ir pagal *specnazo* standartus buvo pernelyg geras ir taikus žmogus. Jis visada tinkamai atlikdavo savo darbą, neparodydamas jokio entuziazmo ar nepasitenkinimo. Niekas, net Velnias, nedrįsdavo užkabinti Mašinos. Sykį, kai Velnias mušė vieną „jauniklį", Mašina priėjo prie jo ir tarė: „Pakaks". Velnias nesivėlė į ginčą, liovėsi mušęs ir išsinešdino. O Mašina vėl nugrimzdo į tylą.

Visiems buvo aišku, kad Mašinos neapykanta Velniui dar iš esmės neatsiskleidė. Taip viskas ir buvo. Tą naktį, kai visi mušė Velnią ir Žvairį, Mašina gulėjo savo lovoje ir nedalyvavo mušty-nėse. Galų gale jo kantrybė išseko, ir jis nuėjo į tualetą, kuriame vyko nuosprendis, savo dideliais grėbliais į šalis išstumdė minią ir tarė: „Leiskit – jam įkrėsiu."

Galingu kumščiu jis tvojo Velniui į pilvą. Visi pamanė, kad jau užmušė tą žmogų, kai šis perlinko pusiau ir nudribo it beformė masė, it kokia medinė marionetė, timptelėta už virvelės. Jį perliejo vandeniu ir paskui kokį pusvalandį nebelietė. Visi bijojo jį pribaigti, bijojo būti teisiami už nužudymą. Paskui, kai pamatė, kad Velnias atgijo, toliau jį talžė. O niekuomet nedalyvaujantis kivirčuose dėl kuopos lyderio pozicijų Mašina iškart grįžo atgal į patalus.

Toje pačioje kuopoje buvo kareivis pravarde Ūdra; stotingas, gero kūno sudėjimo, simpatiškas. Jis nebuvo itin stambus ir, atrodė, nepasižymėjo didele jėga. Užtat jis priminė spyruokliuojantį plieno lakštą. Jo jėga atrodė sprogstama. Jo reakcija buvo neįtikėtina. Kai dar šauktinis jis pirmą sykį peršoko per rankšluostį, „seniai" jį sutiko kaip įpratę. „Maukis kelnes ir gulkis", – pasakė

jie. Jis įsitvėrė diržo, tarsi rengdamasis įvykdyti jų įsakymą. Šie prarado budrumą, ir tada Ūdra tvojo vienam iš jų į žandikaulį taip, kad tasai be žado išsitiesė ant žemės. Kol jis krito, Ūdra smogė į dantis kitam. Trečias pats atsitraukė.

Dar tą pačią naktį, kai jis miegojo, jie suvyniojo jį į antklodę ir žiauriai sumušė. Jie mušė jį ir antrą naktį, ir trečią, ir vėl, ir vėl. Tačiau jis buvo nepaprastas žmogus, net pagal *specnazo* standartus. Jis turėjo ir neįprastus raumenis. Kai jie būdavo atpalaiduoti, tai priminė šlapią mazgotę. Jis ištvėrė daugybę sumušimų, bet atrodė, kad atsipalaidavęs nejaučia skausmo. Tikriausiai tai buvo jo charakterio savybė, kuri iškėlė jį virš mums įprastų standartų. Kai Ūdra miegojo, jis buvo „senių" valdžioje, ir šie jo negailėjo. Jie užpuldavo jį tamsoje, kad jis negalėtų pažinti užpuolikų. Bet jis instinktyviai atpažindavo juos visus. Jis niekada nesimušė su jais ir visada vengė jų grupių. Jei jie puldavo jį dieną, jis ne itin smarkiai priešinosi. Bet jeigu jis susitikdavo „senį" vienui vieną, tai trenkdavo šiam į dantis. Jei vėl susitikdavo, darė tą patį. Jis galėjo išmušti žmogui dantis. Jis smogdavo netikėtai, it žaibas. Atrodydavo, kad stovi atsipalaidavęs, rankos nukarusios, žvilgsnis į žemę. Tada netikėtai – baisus triuškinantis smūgis. Keletą kartų jis tvojo „seniams" visos kuopos akivaizdoje ir net matant karininkams. Kaip gražiai jis juos mušė! Jei tai matė karininkai, kuopos vadas tiesiog žavėjosi Ūdra ir palydėdavo šį su pritarimo šypsena veide. O tada įsūdydavo Ūdrai tris paras arešto, nes nevalia leisti mušti vienam kito.

Tai truko gana ilgai, kol „seniai" nuo viso to pavargo ir paliko jį ramybėje. Daugiau jo niekas nelietė. Po šešių mėnesių jie pasiūlė jam vietą pačioje viršūnėje. Jis atsisakė, kaip visada tylomis. Jis niekada nelindo į būrio reikalus, negeidė ir nenorėjo lyderiauti. Kai visa kuopa mušė Velnią, Ūdra prie to neprisidėjo. Po keleto metų susitikęs vieną vyruką iš *specnazo* sužinojau, kad Mašina gavo pasiūlymą tęsti tarnybą su sportininkais profesionalais. Jis atsisakė ir grįžo namo į atokų kaimą Sibire. O Ūdra pasiūlymą

priėmė ir dabar tarnauja viename geriausių *specnazo* dalinių, treniruodamasis esminiam darbui – žudyti svarbiausias politines ir karines figūras priešo stovykloje.

★★★

Esama ir kitų būdų, kuriais *specnazo* kareivis gali apginti savo poziciją hierarchijoje, nesiimdamas smūgių į veidą. *Specnazas* gerbia žmones, kurie rizikuoja, kurie stiprūs ir rodo drąsą. Žmogui, toliau už visus nuskriejančiam oru ant motociklo arba ilgiau išlaukiančiam prieš išskleidžiant parašiutą, arba delnu įkalančiam vinis į lentą, – pagarba užtikrinta. Žmogus, kuris, nepaisydamas nuovargio, vis dar bėga, kai visi kiti griūva, kuris gali ilgiau už kitus ištverti be maisto ir vandens, kuris geriau už kitus šaudo, – irgi visada sulaukia geros nuomonės. Bet kai visi jau nusipelnę gerą nuomonę, tęsiasi kova tarp geriausiųjų. Ir jei žmogui nėra kito būdo parodyti, kad jis geresnis už kitus, viską lemia fizinė prievarta.

Du lyderiaujantys kareiviai gali tarpusavyje grumtis slapta, niekam nedalyvaujant: jie nueina į mišką ir ten mušasi. Konfliktas gali kilti netikėtai, kai vienas kitą išdavikiškai užpuola. Bet esama taip pat ir atvirų, legalių susirėmimų. Štai *specnazas* ypač žavisi sportu. Ištisos karių kuopos sueina krūvon, ir jie pliekiasi vienas su kitu be taisyklių, išnaudodami visas gudrybes, kurių *specnazas* juos išmokė: boksą, sambo, karatė. Kartais grumiamasi iki kraujo. Kitais kartais mušamasi tol, kol vienas iš karių pasiduoda ir pripažįsta esąs nugalėtas.

Yra vienas labai veiksmingas lyderio išsiaiškinimo būdas – susirėmimas rimbais. Tai vienas iš senovinių čigonų tarpusavio santykių išsiaiškinimo būdų. Iš odos nupintas kelių metrų ilgio rimbas *specnaze* yra retai pasitaikantis ginklas. Bet jei kareivis (paprastai kalmukas, mongolas arba čigonas) įrodo, kad jis sugeba meistriškai valdyti šį įnagį, jam leidžiama nešiotis rimbą kaip

ginklą. Kai susitinka du rimbo meistrai ir kiekvienas kėsinasi į geriausiojo laurus, tai ginčas sprendžiamas šiurpiose varžybose.

★★★

Kai kalbame apie *specnazo* papročius, mes, žinoma, turime atsižvelgti į tą paprastą faktą, kad *specnazas* turi savus žodžių „bloga" ir „gera" supratimo standartus. Verčiau nebūkime pernelyg griežti smerkdami *specnazo* karius už jų žiaurius būdus, jų kraujo troškimą ir nežmoniškumą. *Specnazas* – tai uždara žmonių, nuolatos gyvenančių ties ribine žmogiško egzistavimo riba, bendrija. Tai žmonės, kurie net taikos metu rizikuoja savo gyvybe. Jų gyvavimas neturi jokio ryšio su daugumos mūsų planetos gyventojų gyvenimu. *Specnaze* žmogumi gali būti žavimasi už tas savybes, apie kurias eilinis žmogus neturi supratimo.

Tipiškas *specnazo* kareivis – skeptikas, cinikas ir pesimistas. Jis tvirtai tiki žmogiškos prigimties ydingumu ir žino (iš savo patirties), kad ekstremaliose sąlygose žmogus virsta žvėrimi. Būna situacijų, kai žmogus savo gyvybės kaina gelbsti kitų gyvastis. Bet, *specnazo* nuomone, taip atsitinka tik netikėto pavojaus atveju: pavyzdžiui, žmogus gali pulti prieš artėjantį traukinį, norėdamas nustumti kitą žmogų ir išgelbėti jam gyvybę. Bet kritinėse situacijose, tokiose kaip baisus badas, trunkantis mėnesius ir net metus, *specnazo* nuomone, kiekvienas grumiasi už save. Jei vienas žmogus padeda kitam bėdoje, tai reiškia, kad bėda ne tokia jau baisi. Jei vienas žmogus dalijasi duona su kitu bado metu, tai reiškia, kad badas nėra toks stiprus.

Specnazo kario nuomone, pavojingiausia, ką jis gali padaryti – tai pasikliauti savo draugu, kuris sunkiausią akimirką gali virsti pabaisa. Kur kas paprasčiau nepasitikėti draugu (arba kuo nors kitu), tada sudėtingiausioje situacijoje nebus sudaužytų iliuzijų. Jau verčiau manyti nuo pat pradžių, kad jo bičiuliai yra žmogaus pavidalo žvėrys, negu susidurti su tuo patekus į visiškai beviltišką padėtį.

Kareiviškas credo gali būti išreikštas trinare formule: nepasitikėk, neprašyk, nebijok. Ši taisyklė gimė ne *specnaze*, bet kalėjimuose prieš daug amžių. Joje galima įžvelgti visą *specnazo* kario pasaulėžiūrą: jo praktiškai antžmogišką panieką mirčiai ir tokią pat panieką visiems aplinkui. Jie netiki teisingumu, gerumu arba žmogiškumu. Jis net netiki jėga, kol ji jam parodoma kumščiu, rimbu arba šuns iltimis. O kai tai išvysta, kyla natūralus refleksas – nedelsiant priimti iššūkį.

Retsykiais *specnazo* kario gyvenime įvyksta kažkas panašaus į nušvitimą, visiškos laisvės ir laimės pojūtį. Kai jo sąmonė tokios būklės, jis visiškai nieko nebijo, visiškai niekuo netiki, nieko iš nieko neprašo, net pasigailėjimo. Tokia būsena atsiranda susiklosčius sąlygoms, kai kareivis savanoriškai eis į mirtį, visiškai ją niekindamas. Tokią akimirką kareivio sąmonė įveikia jį supantį bailumą, niekingumą ir niekšingumą. Sykį patyręs šį išsilaisvinimo jausmą, karys gali atlikti žygdarbius, net paaukoti savo gyvybę gelbėdamas draugą. Bet jo poelgis neturi nieko bendra su įprastine kareiviška draugyste. Už šio poelgio slypintis motyvas – parodyti, net savo gyvybės kaina, savo pirmenybę prieš visus aplinkinius, įskaitant ir draugą, kurį jis gelbsti.

Kad toks nušvitimo momentas įvyktų tam tikromis aplinkybėmis, kareivis ilgai ir kruopščiai rengiamas. Visi sumušimai, įžeidinėjimai ir pažeminimai, kuriuos jis ištvėrė, yra žingsniai įstabaus pasiaukojimo herojiško žygdarbio link. Gerai maitinamas, savimi patenkintas, egoistiškas kareivis niekada neatliks jokių žygdarbių. Tik tasai, kuris buvo vaikomas basas po purvą ir sniegą, tik tas, iš kurio buvo atimama net jo duona ir kuris kasdien įrodinėjo savo kumščiais teisę egzistuoti – tik toks žmogus gali vieną kartą parodyti, kad jis iš tiesų yra geriausias.

5 skyrius

„KITI ŽMONĖS“

Nors dauguma *specnazo* kontingento yra slavai, esti ir kai kurių išimčių.

Iš pirmo žvilgsnio pasakytumėte, kad jis čigonas. Aukštas, gerai sudėtas, sportiškų judesių, simpatiškas, erelio snapą primenančia nosimi ir degančiomis akimis. Kapitonas taip gerai groja gitara, kad praeiviai sustoja ir klausosi tol, kol jis liaujasi grojęs. Jis šoka, kaip sugeba tik nedaugelis. Jo karininko munduras guli kaip nulietas, tarsi ant manekeno karinės aprangos pagrindinės parduotuvės vitrinoje Arbate.

Karininko karjera buvo tipiška. Jis gimė 1952 metais Ivanove, ten lankė mokyklą. Paskui jis įstojo į aukštąją oro desanto mokyklą Riazanėje, ir dabar vilki oro desantininko uniformą. Jis vadovauja kuopai Sibiro karinėje apygardoje. Viskas labai įprasta ir pažįstama. Iš pirmo žvilgsnio. Tačiau jis – kapitonas Robertas Rueda-Maestro – o tai sovietiniam karininkui nelabai įprastas vardas.

Tai klaida: kapitonas – ne čigonas. Ir jei mes pasidomėsime juo nuodugniau, įžvelgsime ir kai kurių kitų savybių. Jis dėvi oro desantininko uniformą. Tačiau Sibiro karinėje apygardoje, kur jis tarnauja, nėra oro desantininkų kariuomenės. Dar keistesnis faktas, kad baigęs mokyklą Robertas kurį laiką praleido Ispanijoje kaip turistas. Tai buvo 1969 metais. Ar galime įsivaizduoti, kad turistas iš Sovietų Sąjungos lankytųsi Ispanijoje, valdomoje Franko, tais laikais, kai Sovietų Sąjunga su Ispanija nepalaikė di-

plomatinių santykių? Robertas Rueda-Maestro buvo Ispanijoje kaip tik tuo metu ir turi tam tikrą supratimą apie šią šalį. Bet pats keisčiausias dalykas visoje šioje istorijoje yra tai, kad po to, kai šiek tiek gyveno kapitalistinėje valstybėje, jaunuolis galėjo įstoti į sovietinę karo mokyklą. Ir ne į kažkokią, o į Riazanės aukštąją oro desantininkų mokyklą.

Šie faktai yra atsakymo raktai. Visas raktų rinkinys duoda mums teisingą atsakymą be pavojaus apsirikti. Šis kapitonas – *specnazo* karininkas.

★★★

Pilietinio karo Ispanijoje metu tūkstančiai ispanų vaikų buvo evakuoti į Sovietų Sąjungą. Tikslus evakuotų vaikų skaičius nežinomas. Pateikiami skaičiai labai prieštaringi. Tačiau viso to pakako, kad būtų galima nufilmuoti keletą pilnametražių filmų, prirašyti knygų ir straipsnių apie juos Sovietų Sąjungoje.

Kadangi buvo jauni, jie netrukus tapo sovietinių karo mokyklų kursantais. Gerai žinomas pavyzdys – Rubenas Ruis Ibarruri, Doloresos Ibarruri, Ispanijos komunistų partijos generalinės sekretorės, sūnus. Net tais laikais ispanai buvo imami į oro desantininkų kariuomenę. Rubenas Ibarruri, pavyzdžiui, atsidūrė 8-ajame oro desantininkų korpuse. Tiesa, gynybiniame kare šie daliniai, skirti agresyvioms operacijoms vykdyti, buvo nereikalingi, tad buvo performuoti į gvardijos šaulių divizijas ir panaudoti gynybiniuose mūšiuose prie Stalingrado. Leitenantas Ibarruri buvo nukautas, kai tarnavo 35-ojoje gvardijos šaulių divizijoje, suformuotoje iš 8-ojo oro desantininkų korpuso. Tai buvo tipiškas to meto jaunuolių likimas. Bet vėliau jie buvo evakuoti į Uralą ir Sibirą, kur Ispanijos komunistų partija (Stalino kontroliuojama) organizavo jiems specialias mokyklas. Nuo to laiko pranešimai apie vaikus iš Ispanijos labai retai pasirodydavo sovietinėje spaudoje.

★★★

Viena tokia specialioji mokykla, pavadinta E. D. Stasovos tarptautine mokykla, buvo įkurta Ivanovo miestelyje. Kai kurie iš šios mokyklos absolventų vėliau tapo asmeniniais Fidelio Kastro apsauginiais, kai kurie tapo vadovaujančiomis figūromis Kubos žvalgyboje – agresyviausioje pasaulyje, žiaurumu ir klasta lenkiančioje net jos mokytojus iš GRU ir KGB. Kai kurie šios mokyklos absolventai GRU ir KGB buvo naudojami kaip agentai „nelegalai".

Tačiau būtina pasakyti, kad dauguma pirmosios generacijos Ispanijos vaikų liko Sovietų Sąjungoje be jokios galimybės išvažiuoti. Bet vėliau, šeštajame ir septintajame dešimtmetyje, gimė nauja sovietinių ispanų karta, nuo ankstesniųjų besiskirianti tuo, kad pastarieji neturėjo tėvų SSRS. Juk komunistams labai svarbu, kad kai jaunuolis siunčiamas į užsienį su rizikinga misija, jo tėvus turėti įkaitais.

Sovietinė vyriausybė daugybe įvairiausių būdų pasinaudojo antrąja ispanų karta operacijose užsienyje. Vienas iš labai veiksmingų būdų – pasiųsti sovietinius ispanų jaunuolius į Kubą, duoti jiems laiko išstudijuoti šios šalies papročius ir aklimatizuotis, o paskui išsiųsti juos į Afriką ir Centrinę Ameriką kaip kubiečius kovoti prieš „amerikietiškąjį imperializmą". Dauguma Kubos kariuomenės, tarnaujančios užsienyje, be abejonės, kubiečiai. Bet tarp jų yra tam tikra dalis žmonių, gimusių Sovietų Sąjungoje, turinčių ruses žmonas ir vaikus, ir karinį SSRS ginkluotųjų pajėgų laipsnį.

Dėl kažkokios priežasties kapitonas Robertas Rueda-Maestro tarnauja Uralo karinėje apygardoje. Turiu pabrėžti, kad mes kol kas kalbame apie įprastus *specnazo* būrius ir nepradėjome aptarinėti „agentų". Agentas – tai užsienio valstybės gyventojas, užverbuotas sovietinės žvalgybos. Robertas – Sovietų Sąjungos pilietis. Kitos pilietybės jis neturi ir niekada neturėjo. Jo žmona

rusė, jo vaikai gimė, kaip ir jis pats, SSRS teritorijoje. Būtent todėl kapitonas tarnauja normaliame *specnazo* dalinyje kaip paprastas sovietinis karininkas.

Specnazas ieško ir randa – tai labai lengva daryti Sovietų Sąjungoje – žmonių, gimusių Sovietų Sąjungoje, bet akivaizdžiai užsienietiškos kilmės. Turinčiam Ruedos-Maestro pavardę labai sunku padaryti karjerą bet kurioje iš sovietinių ginkluotųjų pajėgų rūšių. Vienintelė išimtis – *specnazas,* kur tokia pavardė yra ne trūkumas, o privalumas siekiant tolesnės karjeros.

★★★

Specnaze teko sutikti žmonių su vokiškomis pavardėmis, tokiomis kaip Štolcas, Švarcas, Vaisas ir panašiomis. Šių sovietinių vokiečių istorija taip pat susijusi su karu. 1979 metų surašymo duomenimis, Sovietų Sąjungoje gyveno 1 846 000 vokiečių. Bet dauguma šių vokiečių atvyko į Rusiją prieš du šimtus metų, ir *specnazas* jais nesinaudoja. Čia reikalingi kitokie vokiečiai, ir jų taip pat esama Sovietų Sąjungoje.

Karo metais, ypač jo pabaigoje, Raudonoji armija paėmė į nelaisvę daugybę vokiečių kareivių. Belaisviai buvo laikomi pačiomis nežmoniškiausiomis sąlygomis, ir nėra nieko nuostabaus, kad kai kurie iš jų darė tai, ko kitomis aplinkybėmis nė už ką nebūtų darę. Tai buvo žmonės, žiauraus Gulago režimo privesti prie ribos ir darę nusikaltimus prieš savo nelaimės draugus belaisvius, kartais net nužudę savo draugą arba privertę jį nusižudyti. Daugelis iš tų, kurie liko gyvi, išleisti iš lagerių bijojo grįžti į Vokietiją ir apsistojo Sovietų Sąjungoje. Ir nors tokių žmonių dalis buvo nedidelė, vis dėlto jų buvo gausu, žmonių, kurie, suprantama, buvo sovietinių slaptųjų tarnybų sąrašuose ir jų išnaudojami. Sovietinės slaptosios tarnybos daugeliui iš jų padėdavo įsikurti ir susituokti. Buvo daug vokietaičių iš nuo seno gyvenusių Rusijoje vokiečių. Todėl dabar Sovietų Sąjungoje auga antra karta

sovietinių vokiečių, gimusių Sovietų Sąjungoje iš tėvų, padariusių nusikaltimų prieš vokiečių tautą. Tai ir yra to tipo jauni vokiečiai, kurių galima rasti daugelyje *specnazo* būrių.

★★★

Labai retai, bet vis dėlto pasitaiko jaunų sovietinių italų, kurių kilmė tokia pat, kaip ir ispanų bei vokiečių. Dar *specnaze* yra turkų, kurdų, graikų, korėjiečių, mongolų, suomių ir kitų tautybių žmonių. Kokiais keliais jie ten patenka, nežinau. Užtat galima neabejoti, kad kiekvienas jų Sovietų Sąjungoje turi karštai mylimą šeimą. *Specnazas* pasitiki savo kareiviais, bet po senovei trokšta kiekvieno iš jų atžvilgiu turėti įkaitų.

Šios tendencijos rezultatas – *specnaze* gana didelė kareivių, gimusių Sovietų Sąjungoje iš užsieniečių tėvų, dalis. Mišinyje su sovietinėmis tautybėmis, daugiausia rusais, ukrainiečiais, latviais, lietuviais, estais, gruzinais ir uzbekais, šiuos būrius iš tiesų sudaro gana marga kompanija. Jūs galite netikėtai susitikti net tikrą kiną. Tokie žmonės, SSRS piliečiai, tik užsienio kilmės, žinomi kaip „kiti žmonės". Nežinau, iš kur kilo šis pavadinimas, bet užsieniečiai jį priima ir neprieštarauja. Mano akimis, jis vartojamas be jokio rasistinio šešėlio, greičiau išreiškiant draugiškumo ir šmaikštaus humoro dvasią, norint atskirti žmones, kurie, viena vertus, yra sovietiniai žmonės, gimę Sovietų Sąjungoje iš sovietinių tėvų, kita vertus, savo išvaizda, kalba, papročiais ir manieromis ryškiai skiriasi nuo kito kontingento *specnazo* kareivių.

Man niekada neteko girdėti apie kokius nors grynai nacionalinius *specnazo* junginius, pavyzdžiui, vokiečių būrį ar ispanų kuopą. Labai tikėtina, kad tokie galėtų būti suburti prispyrus reikalui ir įmanoma, kad *specnaze* esama grupių, sukurtų grynai tautiniu pagrindu. Bet to patvirtinti aš negaliu.

6 skyrius

SPORTININKAI

Sovietų Sąjungoje sportas nacionalizuotas. Tai reiškia, kad jis skirtas ne tam tikrų asmenų, o visos visuomenės interesams. Individo ir visuomenės interesai kartais labai skiriasi. Valstybė aukščiau laiko visuomenės interesus ne tik sporte, bet ir kitose srityse.

Kai kurie žmonės nori būti stiprūs, simpatiški ir patrauklūs. Štai kodėl kultūrizmas toks populiarus Vakaruose. Tai individualistų veikla. Sovietų Sąjungoje ji vargiai vegetuoja, nes tokia veikla šaliai neduoda naudos. Kuriems galams valstybė eikvos nacionalinius išteklius tam, kad kažkas taptų stiprus ir gražus? Taigi valstybė neišleis nė vienos kapeikos šiems reikalams, nerengs sportinių varžybų, neapdovanos nugalėtojų prizais ir nereklamuos pasiekimų šioje srityje. Yra tam tikras skaičius asmenų, užsiimančių kultūrizmu, tačiau jie neturi nei lėšų, nei teisių burtis į savo draugijas ir asociacijas.

Tas pat taikoma ir biliardui, golfui ir kai kurioms kitoms šakoms, kurių vienintelis tikslas – atsipalaidavimas ir mėgavimasis. Kokia nauda valstybei, kad švaistytų pinigus šioms sporto šakoms? Dėl tų pačių priežasčių Sovietų Sąjunga nieko nedaro neįgaliųjų sporto labui. O kam? Kad invalidai būtų laimingi?

Užtat toji pati šalis išleidžia milžiniškas sumas sportui, kuris yra naudingas valstybei. Sovietų Sąjungoje skatinamas kiekvienas sportas, jei jis rodo sovietinės sistemos privalumus, palyginti su bet kuria kita sistema, padeda paprastiems žmonėms kaip nors

užsimiršti nuo kasdienių rūpesčių, stiprina valstybės, karinį ir policijos aparatą.

Sovietų Sąjunga pasirengusi paremti bet kurią sporto šaką, kur pasiekimai matuojami minutėmis, sekundėmis, metrais, kilometrais, centimetrais, kilogramais arba gramais. Jei sportininkas teikia nors šiek tiek vilčių, kad jis gali įveikti distanciją per dešimtąją sekundės dalį greičiau už amerikietį arba kad jis sugebės iššokti puse centimetro aukščiau negu jo varžovas iš už vandenyno, valstybė tokiam atletui sukurs bet kokias reikalingas sąlygas: ji pastatys jam personalinį treniruočių centrą, surinks asmeninę trenerių, gydytojų, vadybininkų ar mokslinių konsultantų grupę. Valstybė pakankamai turtinga, kad leistų pinigus savireklamai. Tokie „sportininkai mėgėjai" uždirba didžiausias pinigų sumas, tačiau slepiama, kiek būtent. Šis klausimas Sovietų Sąjungoje erzina daugelį, nes tai nebūtų paslaptis, jei sumos būtų nedidelės. Net „Literaturnaja gazeta" 1986 m. rugpjūčio 6 d. numeryje su tam tikru pasipiktinimu iškėlė šią temą.

Sovietų Sąjunga palaiko bet kurį reginių sportą, kuris gali pritraukti milijonus žiūrovų, priversti juos pamiršti viską ir gėrėtis sovietiniais gimnastais, dailiojo čiuožimo meistrais ar akrobatais. Ji taip pat remia visas komandines žaidybines sporto šakas. Krepšinis, tinklinis, vandensvydis – jie visi populiarūs. Pats agresyviausias žaidimas – ledo ritulys – yra tikriausiai dar didesnė nacionalinė religija negu komunistinė ideologija. Galų gale ji palaiko bet kurią sporto šaką, tiesiogiai susijusią su karinių įgūdžių plėtojimu: šaudymą, lėktuvų ir sklandytuvų pilotavimą, šuolius su parašiutu, boksą, sambo, karatė, biatloną, karinę trikovę ir pan.

Sėkmingiausia, turtingiausia ir didžiausia su sportu susijusi draugija Sovietų Sąjungoje – Centrinis armijos sporto klubas (CSKA). Šio klubo narių gretose 850 Europos, 625 pasaulio ir 182 olimpiniai čempionai. Jie pasiekė 341 Europos ir 430 pasaulio rekordų (visi skaičiai 1979 m. sausio 1 d. duomenimis).

Šie rezultatai neliudija, kad Sovietinė armija geriausiai parengia aukštos klasės sportininkus. Tai patvirtina net „Pravda" (1985 m. rugsėjo 2 d.). Sėkmės paslaptis slypi milžiniškuose Sovietinės armijos ištekliuose. „Pravda" atskleidžia, kur šuo pakastas: „Užtenka pasirodyti bet kuriam net ne itin perspektyviam boksininkui, ir jis tuoj pat perviliojamas į CSKA." Štai todėl iš dvylikos geriausių Sovietų Sąjungos boksininkų dešimt – iš armijos klubo, vienas iš „Dinamo" (sporto draugija, globojama KGB) ir vienas iš sporto klubo „Trud". Bet nė vienas iš šio armijos boksininkų dešimtuko nebuvo CSKA išaugintas sportininkas. Visi jie buvo suvilioti iš kitų šalies klubų: „Trudovyje rezervy", „Spartak" arba „Burevestnik". Tas pat vyksta su ledo rituliu, parašiutų sportu, plaukimu ir daugeliu kitų sporto šakų.

Kaip armijos klubas įsigudrina prisivilioti sportininkus? Pirma – suteikia jiems karinį laipsnį. Kiekvienam atletui, prisijungusiam prie CSKA, suteikiamas seržanto, vyresniojo seržanto, viršilos arba karininko laipsnis, atsižvelgiant į jo lygį. Kuo jo rezultatai geresni, tuo aukštesnis laipsnis. Gavęs karinį laipsnį, sportininkas gali skirti sportui tiek laiko, kiek nori, ir kartu jis bus laikomas mėgėju, nes profesiniu požiūriu jis – kariškis. Kiekvienas sovietinis „sportininkas mėgėjas", pasirodantis kiek geriau negu vidutiniškai, gauna papildomą atlyginimą įvairiomis formomis – „papildomam maitinimuisi", „sportinei aprangai", „kelionpinigius" ir taip toliau. „Mėgėjas" už malonumą sportuoti gauna daug daugiau negu gydytojas arba patyręs inžinierius, su sąlyga, kad jis pasieks Europos lygį. Bet Sovietinė armija jam irgi moka, ir neblogai, už jo karinį laipsnį ir tarnybą.

Atletui CSKA labai patrauklus tuo, kad jis, jau nebegalėdamas ilgiau sportuoti tarptautiniu mastu, kaip ir anksčiau gali išsaugoti savo laipsnį ir atlyginimą. Daugelyje kitų klubų jis prarastų viską. Ką duoda tokia politika? XIV žiemos olimpinėse žaidynėse sovietiniai sportininkai iškovojo 17 aukso medalių. Jei priskaičiuotume

sidabro ir bronzos prizininkus, tai sportininkų, turinčių karinį laipsnį, skaičius gerokai išauga. O jei sudarytume tokį pat karišKių sportininkų vasaros olimpinėse žaidynėse sąrašą, jis tęstųsi keletą puslapių. Ar dar kur nors pasaulyje yra kokia kita armija, kuri bent priartėtų prie Sovietinės armijos pasiekimų?

★★★

O dabar užduosime kitą klausimą: kodėl Sovietinė armija taip pasirengusi suteikti karinius laipsnius sportininkams, mokėti jiems atlyginimą ir aprūpina juos gyvenamuoju plotu bei armijos karininkų privilegijomis?

Atsakymas: CSKA ir nesuskaičiuojami jo filialai užtikrina bazę, kurią *specnazas* naudoja verbuoti geriausiems savo kovotojams. Žinoma, ne kiekvienas CSKA narys yra *specnazo* kareivis. Tačiau geriausi CSKA atletai beveik visuomet yra būtent tokie.

Specnazas – tai sporto, politikos, šnipinėjimo ir ginkluoto terorizmo mišinys. Labai sunku atskirti, kuri sudėtinė dalis vyrauja, o kuri antraeilė, taip glaudžiai jos susipynusios.

Visų pirma Sovietų Sąjunga siekia tarptautinio prestižo aukso medalių olimpinėse žaidynėse pavidalu. Kad to pasiektų, jai reikia organizacijos su griežta disciplina ir taisyklėmis, gebančios išspausti iš sportininkų kiekvieną jėgų lašą, niekada neleidžiančios jiems atsipalaiduoti.

Antra, Sovietinei armijai reikia labai daug žmonių, apdovanotų išskirtinėmis olimpinio lygio atletų savybėmis, vykdyti specialias užduotis priešo užnugaryje. Pageidautina, kad šie žmonės taikos metu galėtų lankytis užsienio valstybėse. Sportas tai leidžia. Kadangi sportininkais rūpinamasi, jie dėkingi už turtingą klubą, kuris gerai jiems moka, aprūpina juos mašinomis ir butais, ir organizuoja jiems keliones į užsienį. Maža to, jiems reikia tokio klubo, kuriame jie galėtų vadintis mėgėjais, nors niekur daugiau, išskyrus šį klubą, jie nedirba.

Specnazas – tai taškas, kuriame valstybės, Sovietinės armijos ir karinės žvalgybos interesai sutampa su kai kurių žmonių, trokštančių visą savo gyvenimą paskirti sportui, interesais.

★★★

Po Antrojo pasaulinio karo, įgavus daugiau patirties, kiekvienos karinės apygardos, kiekvienos kariuomenės rūšies ir laivyno štabai subūrė sportinius batalionus, armijų ir flotilių štabai – sportininkų kuopas. Šie milžiniški sportininkų junginiai buvo tiesiogiai kontroliuojami Gynybos ministerijos. Buvo panaudotos visos įmanomos priemonės, kad būtų surinkti į būrį geriausi sportininkai, kurių darbas buvo ginti konkrečios armijos, flotilės, apygardos, kariuomenės grupės ar laivyno, kur jie tarnavo, sportinę garbę. Kai kurie iš šių sportininkų buvo pašaukti į karinę tarnybą ir baigę tarnybą pasitraukdavo iš armijos. Bet dauguma pasilikdavo ilgesniam laikui karinėse sportinėse organizacijose gavę seržanto ar aukštesnį laipsnį. Sovietinė karinė žvalgyba geriausius savo žmones rinkosi iš šių sportinių dalinių narių tarpo.

Septintojo dešimtmečio pabaigoje tapo aišku, kad sportinė kuopa ar sportinis batalionas akivaizdžiai prieštarauja savo paskirčiai. Jie galėtų atkreipti nereikalingą dėmesį iš šalies. Todėl sportininkų daliniai buvo išformuoti, o į jų vietą atėjo sportinės komandos. Šis pakeitimas buvo grynai kosmetinis. Karinių apygardų, kariuomenės grupių, laivynų ir panašios sportinės komandos egzistuoja kaip nepriklausomi daliniai. Ten surašomi kareiviai, seržantai, praporščikai ir karininkai netarnauja kariuomenės pulkuose, brigadose ar divizijose. Jie atlieka savo tarnybą sportinėse komandose vadovaujami apygardos štabo. Dauguma šių sportininkų yra kruopščiai atrenkami ir verbuojami į *specnazo* mokymus, kad atliktų rizikingiausias užduotis priešo užnugaryje. Paprastai iš jų yra reikalaujama dalyvauti šuoliuose su parašiutu,

sambo, šaudymo, bėgimo ir plaukimo įgūdžių, neatsižvelgiant į pagrindinę savo sporto šaką.

Nepatyręs žmogus, žiūrėdamas į karinės apygardos, grupės ir kitas panašias komandas, nepastebės nieko neįprasta. Taip atsitinka todėl, kad *specnazas* yra visiškai atskiras darinys. Kiekvienas sportininkas ir kiekviena grupelė turi savo individualias užduotis ir telkiasi į jas: bėgioja, plaukioja, šokinėja ir šaudo. Bet vėliau, vakare, uždaroje gerai saugomoje patalpoje jie mokosi topografijos, radijo ryšio, mechanizmų valdymo ir kitų specialių dalykų. Jie reguliariai slapta siunčiami po vieną, po du ar grupėmis arba net pulkais į atokius rajonus ir ten dalyvauja treniruotėse. *Specnaze* sportininkų profesionalų kuopos ir pulkai egzistuoja tik laikinai, treniruočių metu ir paskelbus pavojų, o vėliau jie tykiai ištirpsta, vėl tapdami nekaltomis sporto sekcijomis ir komandomis, kurios reikiamu momentu gali virsti grėsmingais koviniais daliniais.

Pasak generolo pulkininko Šatilovo, sportininkas mūšyje yra energingesnis, narsesnis, labiau pasitiki savo jėgomis, jį sunku užklupti iš pasalų, jis greitai reaguoja į aplinkybių pasikeitimą ir ne taip pavargsta. Su tuo nepasiginčysi. Aukštos klasės sportininkas yra visų pirma žmogus, turintis didžiulę valios jėgą, kuris įveikė savo tingulį ir bailumą, kuris privertė save kiekvieną dieną bėgioti, kol netekęs jėgų griūva nuo išsekimo, ir kuris savo raumenis treniravo, kol visiškai apleido jėgos. Sportininkas – tai žmogus, užsikrėtęs rungtyniavimo dvasia, trokštantis nugalėti varžybose arba mūšyje kur kas labiau už eilinį žmogų.

★★★

Karinių apygardų, grupių, armijų, laivynų ir flotilių sporto sekcijose ir komandose esama labai didelės dalies sportuojančių moterų, kurios gina savo apygardos, grupės ir t. t. garbę. Kaip ir vyrams, moterims suteikiami kariniai laipsniai ir, kaip ir vyrai, jos verbuojamos į *specnazą*.

Įprastiniuose *specnazo* daliniuose moterų nėra. Bet profesionaliuose *specnazo* sportininkų daliniuose moterys sudaro apytikriai pusę. Jos užsiiminėja įvairiomis sporto šakomis: šuoliais su parašiutu, lėktuvų ir sklandytuvų pilotavimu, šaudymu, bėgimu, plaukimu, motokrosu ir panašiai. Kiekviena moteris, susijusi su *specnazu*, privalo užsiimti keletu susijusių sporto šakų, be savo pagrindinės šakos, ir kai kurios iš jų privalomos, tokios kaip: sambo, šaudymas ir kai kurios kitos. Šios moterys turi treniruotis drauge su vyrais pagal tą pačią dalykų, būtinų veiksmams priešininko užnugaryje, programą.

Tai, kad *specnazo* sportininkų profesionalų junginiuose esama tiek daug moterų, pagrįsta psichologiškai ir strategiškai: jei karo metu priešo užnugaryje pasirodė grupė aukštų plačiapečių jaunuolių, tai gali sukelti įtarimą, nes visi vyrai turi būti fronte. Užtat jei tokioje pat situacijoje žmonės pamatys grupę sportiškos išvaizdos merginų, pavojaus ar nuostabos tikimybė bus menka.

★★★

Tam, kad kare jus lydėtų sėkmė, jums būtina gerai išmanyti teritorijos, kurioje teks veikti, gamtines sąlygas: vietovės ir klimato ypatumus. Jūs turite gerai nusimanyti apie vietinių gyventojų įpročius, kalbą, apie galimybes slapstytis; apie miškus, pamiškes, kalnus, olas ir tas kliūtis, kurias reikia įveikti; upes, tarpeklius ir griovas. Turite žinoti priešo karinių būrių ir policijos dislokaciją, taktiką, kurią jie taiko, ir panašiai.

Žinoma, įprastinio *specnazo* dalinio eilinis negali lankyti vietų, kuriose jam karo atveju tikriausiai teks grumtis su priešu. Užtat aukštos klasės profesionalus sportininkas tokių galimybių turi. Sovietinė armija naudojasi tokiomis galimybėmis.

Pavyzdžiui, 1984 metais Prancūzijoje vyko XII parašiutų sporto pasaulio čempionatas. Ten buvo kovojama dėl 26 aukso medalių, iš kurių sovietinė komanda laimėjo 22. „Sovietinė komanda“

faktiškai buvo SSRS ginkluotųjų pajėgų komanda. Ją sudarė penki vyrai ir penkios moterys: kapitonas, vyresnysis praporščikas, trys praporščikai, vyresnysis seržantas ir keturi seržantai. Komandos treneris, jos gydytojas ir visas techninis personalas buvo sovietiniai karininkai. Sovietinis žurnalistas, lydėjęs komandą, buvo pulkininkas. Ši „sportininkų" komanda leido laiką Paryžiuje ir Prancūzijos pietuose. Labai įdomi ir labai naudinga kelionė, o dar ten buvo ir kitų sovietinių karininkų, pavyzdžiui, pulkininkas kaip kubiečių komandos treneris.

Tarkime, kad kilo karas. Sovietinė armija turi neutralizuoti Prancūzijos branduolinį potencialą. Prancūzija – vienintelė šalis Europoje, be pačios Sovietų Sąjungos, sauganti strategines branduolines raketas požeminėse paleidimo šachtose. Šios šachtos yra ypač svarbus taikinys, tikriausiai pats svarbiausias Europoje. Jėgos, turinčios išvesti jas iš kovinės rikiuotės, bus *specnazo* jėgos. Ir ką aukštoji sovietinė vadovybė pasiųs įvykdyti šios užduoties? Atsakymas: po parašiutinio sporto pasaulio čempionato ji turi puikiai tuo tikslui parengtą komandą.

Dažnai skamba pareiškimai, kad sportas pagerina ryšius tarp valstybių. Keistas teiginys. Jei yra taip, kodėl prieš Antrąjį pasaulinį karą niekam neatėjo į galvą pasikviesti vokiečių parašiutininkų iš SS į savo šalį tam, kad pagerėtų ryšiai su nacistais?

Dabar kiekviena šalis turi rimtų priežasčių nepriiminėti jokių sovietinių karinių sportininkų savo teritorijoje. SSRS neturėtų būti teisiama dėl jos praeities. Imkime tris atvejus: sovietų vyriausybė laikinai pasiuntė kariuomenę į Čekoslovakiją. Mes, žinoma, tikime sovietų vyriausybe ir žinome, kad po tam tikro laiko Sovietinė armija bus išvesta iš Čekoslovakijos. Bet iki to laiko, kol tai įvyks, yra gera dingstis „laikinai" neįsileisti Sovietinės armijos į bet kurią laisvą šalį.

Antra, Sovietų Sąjunga įvedė „ribotą" kariuomenės kontingentą į Afganistaną. Sovietinių vadovų mintis buvo aiški: žodis „ribotas" visus nuramins – būtų daugiau priežasčių nerimauti, jei į Afganis-

taną būtų įvestas „neribotas“ sovietinės kariuomenės kontingentas. O kol „ribotas“ sovietinės kariuomenės kontingentas vis dar Afganistane, būtų neblogai apriboti sovietinių pulkininkų, majorų, kapitonų ir seržantų skaičių Vakarų šalyse, ypač tų, kurie dėvi žydras beretes ir segi mažą paauksuotą parašiuto ženklelį atvartuose. Juk kaip tik žmonės su žydromis beretėmis Afganistane žudo vaikus, moteris ir senius pačiais žvėriškiausiais būdais.

Trečia, sovietinis pilotas numušė keleivinį lėktuvą su šimtais keleivių. Ar po šio įvykio yra prasmės susitikti su sovietiniais lakūnais tarptautinėse varžybose ir aiškintis, kas geresnis, o kas blogesnis? Nėra abejonės, atsakymas aiškus ir be jokių varžybų.

Sportas – tai politika, o didysis sportas – tai didžioji politika. Paskutinio karo pabaigoje Sovietų Sąjunga užgrobė tris Baltijos valstybes: Estiją, Latviją ir Lietuvą, o Vakarai niekada nepripažino Sovietų Sąjungos teisių į šias teritorijas. „Gerai, – pasakė sovietiniai vadovai, – jei atsisakote pripažinti *de jure*, tai pripažinkite *de facto*.“ Plataus masto sąmokslui padėjo sportas. Maskvos olimpinių žaidynių metu kai kurios varžybos vyko Maskvoje, o kai kurios – okupuotų Baltijos šalių teritorijose. Tuo metu teko kalbėtis su daugeliu Vakarų politikų ir sportininkų. Klausiau jų: jei Sovietų Sąjunga būtų okupavusi Švediją, ar jie būtų vykę į olimpines žaidynes Maskvoje? Jie vienbalsiai pasipiktinę atsakydavo: „Ne!“ Bet jei dalis žaidynių vyktų Maskvoje, o dalis Stokholme, ar jie važiuotų į okupuotą Stokholmą? Čia jų pasipiktinimas buvo beribis. Jie laikė save principingais žmonėmis, tad nė už ką nevažiuotų į okupuotas šalis. Tada kodėl, klausiau aš, jie važiuoja į olimpines žaidynes, kurių dalis vyksta okupuotų Baltijos šalių teritorijoje? Į šį klausimą atsakymo nesulaukiau.

★★★

Daliniai, sudaryti iš profesionalių sportininkų, *specnaze* yra tarsi elitas elito viduje. Jie sudaryti iš geriausių žmonių (kai

kurie – olimpinio lygmens), ir gali mėgautis nepalyginti geresnėmis gyvenimo sąlygomis ir daug didesnėmis privilegijomis negu kiti *specnazo* būriai.

Vykdydami užduotis, sportininkai profesionalai turi teisę bendrauti su *specnazo* agentais priešo teritorijoje ir gauti iš jų pagalbos. Iš esmės jie yra likusių *specnazo* junginių avangardas. Jie pirmieji supažindinami su naujausia ginkluote ir įranga, jie pirmieji treniruojasi veikti naujausiose ir rizikingiausiose operacijose. Tik po išbandymų, kuriuos įveikė sportininkų būriai, šie nauji ginklai, įranga ir operacijų būdai „nuleidžiami" reguliariesiems *specnazo* daliniams. Štai vienas pavyzdys:

Savo knygoje „Akvariumas", pirmąsyk paskelbtoje 1985 metų liepos mėnesį, aprašiau savo gyvenimo laikotarpį, kai tarnavau karinės apygardos žvalgybos valdybos karininku ir dažnai veikiau kaip apygardos žvalgybos viršininko asmeninis atstovas *specnazo* grupėse. Laikotarpis, kurį aprašiau, buvo tiksliai apibrėžtas: tai buvo po to, kai sugrįžau iš „išvaduotos" Čekoslovakijos, prieš man įstojant į Karo diplomatijos akademiją 1970 metų vasarą.

Aš aprašiau įprastinius *specnazo* dalinius, su kuriais teko turėti reikalų. Viena grupė buvo išmetama su parašiutais iš 100 metrų aukščio. Kiekvienas turėjo tik vieną parašiutą: tokioje situacijoje turėti dar vieną nebuvo prasmės. Šuolis buvo atliekamas į sniegą. Knygoje aprašiau tik vieną parašiuto tipą „D-1-8". Praėjus keturiems mėnesiams, žurnale „Sovetskij voin" 1985 m. lapkričio numeryje generolas leitenantas Lisovas pranešė tai, ką būtų galima pavadinti *specnazo* dalinio grupinio šuolio su parašiutais iš kritiškai mažo aukščio priešistore. Generolas aprašė grupinį šuolį iš 100 metrų aukščio. To šuolio metu kiekvienas žmogus turėjo tik vieną parašiutą, ir jis pats paaiškino, kad antrasis parašiutas nereikalingas. Šokama buvo į sniegą. Straipsnyje nurodytas tik vienas parašiuto tipas „D-1-8".

Generolas Lisovas aprašinėjo bandymus, kurie buvo atliekami nuo 1967 metų spalio iki 1968 metų kovo. Generolas, žinoma, ne-

pasakė, kokiu tikslu buvo atliekami bandymai, ir žodis „*specnazas*“, suprantama, nebuvo pavartotas. Užtat jis pabrėžė tą faktą, kad šie bandymai vyko ne dėl to, kad būtų kaip nors susiję su sportu. Priešingai, remiantis taisyklėmis, kurios tuo metu galiojo kaip tarptautinės sporto normos, kiekvienas, kuris varžybų metu išskleisdavo savo parašiutą žemiau kaip 400 metrų nuo žemės, buvo diskvalifikuojamas.

Generolas Lisovas vykdė bandymus, prieštaraujančius visoms sporto normoms, ir ne tam, kad parodytų sportinį meistriškumą. Kariniai sportininkai šoko iš lėktuvo 100 metrų aukštyje, todėl jų parašiutai turėjo išsiskleisti dar žemiau. Grupinis šuolis būdavo atliekamas vienu metu iš keleto lėktuvų, o parašiutininkai apleisdavo lėktuvą vos 1 sekundės skirtumu. Kiekvienas iš jų išbūdavo ore nuo 9,5 iki 13 sekundžių. Generolas Lisovas apibendrino taip: 100 metrų, 50 žmonių, 23 sekundės. Priblokiantis rezultatas, kad ir kaip vertintume.

Šie 50 žmonių simbolizavo Sovietinės armijos penkiasdešimtmetį. Buvo planuojama šį šuolį atlikti 1968 m. vasario 23 d. armijos jubiliejui, bet dėl oro sąlygų jis buvo perkeltas į kovo 1 dieną.

Tuo metu negalėjau žinoti apie generolo Lisovo bandymus. Bet dabar man aišku, kad taktika, 1969–1970 metais įdiegta koviniuose *specnazo* daliniuose, metais anksčiau buvo išbandyta profesionalių sportininkų kariškių.

Šį pavojingą triuką maniškis neišskirtinis *specnazo* dalinys atliko kur kas paprastesnėmis sąlygomis: mes šokome 13 žmonių grupe iš lėktuvo „Antonov-12“ pro plačias užpakalines duris. Profesionalai, apie kuriuos rašė generolas Lisovas, šoko pro siauras šonines „Antonov-2“ duris, o tai kur kas sunkiau ir pavojingiau. Profesionalai šoko kur kas didesne grupe, labai glaudžiai vienas prie kito ir labai tiksliai.

Nepaisant to, kad paprasti *specnazo* daliniai nepasiekė ir niekada nepasieks rezultatų, prilygstančių gautiems profesionalių sportininkų, grupinio šuolio iš 100 metrų aukščio idėja praturtino

desantininkų būrius išskirtinai vertinga šuolio technika. Specialiosios paskirties kariai jau ant žemės, dar prieš lėktuvams dingstant už horizonto, ir jie pasirengę veikti dar iki priešui susigaudant, kas atsitiko. Jiems būtina tokia technika, kad galėtų atakuoti priešininką be įspėjimo. Todėl jie ir ryžtasi tokiai rizikai.

Karo metu koviniai *specnazo* daliniai vykdys užduotis priešininko užnugaryje. Tai nejaugi sportininkų profesionalų būriai, sugebantys atlikti ypač pavojingą darbą dar tiksliau ir greičiau negu paprastos *specnazo* grupės, karo metu liktų bedarbiai?

★★★

Prieš užbaigdamas šią temą aš norėčiau pridurti keletą žodžių apie kitokį sovietinių atletų panaudojimą teroristinėse operacijose. Ne tik Sovietinėje armijoje, bet ir sovietiniame baudžiamajame aparate (ankstesniais laikais žinotame kaip NKVD, MGB, MVD ir KGB) yra nuosava sporto organizacija „Dinamo". Štai kai kurie jos praktinio panaudojimo pavyzdžiai.

Prasidėjus karui „gryni" parašiutininkai išnyko, ir Ana Šišmariova įstojo į OMSBON („Sovetskij voin", 1985, Nr. 20). Ana Šišmariova buvo garsi prieškarinio laikotarpio sovietinė sportininkė, o OMSBON buvo NKVD-*osnazo*, kurį jau minėjau, brigada. Kitas pavyzdys: „Tarp žmonių mūsų „ypatingajame", kaip jis buvo vadinamas, dalinyje buvo daug sportininkų, įžymių prieškario rekordininkų ir SSRS čempionų" („Krasnaja zvezda", 1985 m. gegužės 22 d.). Ir galų gale Borisas Galuškinas, įžymus sovietinis prieškario boksininkas, buvo leitenantas ir dirbo tardytoju NKVD. Per karą jis veikė priešo užnugaryje vienoje iš *osnazo* grupių.

Mano kolekcijoje apstu pavyzdžių. Bet KGB ir sporto klubas „Dinamo" nepakliūna į mano interesų sritį. Tikiuosi, kad kuris nors buvęs KGB karininkų, pabėgęs į Vakarus, smulkiau parašys apie tai, kaip sovietinė slaptoji policija panaudojo sportininkus.

Tačiau turiu taip pat paminėti labai paslaptingą sporto draugiją pavadinimu „Zenitas“. Oficialiai ji priklauso Aviacijos ministerijai. Bet esama gana svarių priežasčių manyti, kad už šio klubo stovi dar kažkas. „Zenito“ negalima lyginti su CSKA ar „Dinamo“ pagal sportinius rezultatus arba populiarumą. Tačiau protarpiais jis parodo gana neįprastą agresyvumą siekiant gauti geriausius sportininkus. Treniruočių bendra kryptis ir stilius labai militarizuoti ir labai panašūs į CSKA ir „Dinamo“. „Zenitas“ nusipelnė didesnio dėmesio, negu jam skiriama. Net labai tikėtina, kad tyrinėtojas, rimtai nagrinėjantis „Zenitą“ ir jo ryšius, padarys gana netikėtų atradimų.

7 skyrius

ATRANKA IR APMOKYMAS

Tarp kareivių ir karininkų stovi seržantai – tarpinis laipsnis su savo vidine hierarchija: jaunesnysis seržantas, seržantas, vyresnysis seržantas ir viršila. *Specnaze*, kur disciplina ir kompetencija net labiau būtinos kaip kasdieniame ginkluotųjų pajėgų gyvenime, seržantų mokymas yra ypač svarbus.

Paprastai mokymai vyksta specialiose mokomosiose divizijose. Kiekviena jų turi nuolatinius etatus: generolą, karininkus, praporščikus ir seržantus, taip pat tam tikrą skaičių kareivių aptarnavimo padaliniuose. Kas šešis mėnesius divizija gauna 10 000 šauktinių, kuriuos laikinai paskirsto į pulkus ir batalionus. Po penkių griežto mokymo mėnesių šie jauni kareiviai gauna savo seržantų juosteles ir išsiunčiami į reguliariąsias divizijas. Apie mėnesį trunka, kol jauni seržantai paskirstomi reguliariojoje kariuomenėje, mokymo bazė paruošiama priimti įsiliejantį naują kontingentą. Po to mokymo programa kartojasi. Tad kiekviena mokomoji divizija yra tarsi koks didžiulis inkubatorius, išleidžiantis 20 000 seržantų per metus. Mokomoji divizija organizuota kaip įprasta: trys motorizuotų šaulių pulkai, tankų pulkas, artilerijos pulkas, priešlėktuvinis pulkas, raketų batalionas ir taip toliau. Kiekvienas pulkas ir batalionas moko konkrečios profesijos specialistus, nuo pėstininkų seržantų iki žemės matininkų, topografų ir ryšininkų.

Mokomoji divizija masiškai gamina seržantus didžiulei armijai, kurioje taikos metu tarnauja kokie penki milijonai žmonių,

tačiau karo atveju ginkluotosios pajėgos smarkiai išauga. Šioje masinėje gamyboje yra vienas trūkumas. Seržantų atranką atlieka ne reguliariųjų divizijų vadai, o vietinės karinės agentūros – kariniai komisariatai ir karinių apygardų mobilizavimo karininkai. Tokia atranka negali būti ir nėra kokybiška. Gavusi įsakymą iš savo viršininkų, vietinė valdžia tiesiog išsiunčia keletą mašinų ar vagonų šauktinių.

Sulaukusi savųjų 10 000 šauktinių, niekuo nesiskiriančių nuo kitų, mokomoji divizija turi per penkis mėnesius paversti juos vadais ir specialistais. Kažkoks skaičius naujai atvykusiųjų iškart išsiunčiamas į reguliariąsias divizijas, nes jie netinkami mokytis ir tapti vadais. Bet mokomoji divizija turi labai griežtus normatyvus ir tiesiog negali išsiųsti į reguliariąsias divizijas daugiau nei penkis procentus atvykusiųjų. Tada vietoj išsiųstųjų atvyksta kiti, tik jie ne ką geresni už tuos, kuriuos išsiuntė, todėl mokomosios divizijos karininkai ir seržantai pasitelkia visas pastangas, visą savo įsiūtį ir išmonę, kad paverstų šiuos vyrukus seržantais.

Būsimieji seržantai *specnazui* atrenkami kitaip, kur kas sudėtingiau, ir atsieina daug brangiau. Visi *specnazo* šauktiniai (po labai kruopščios atrankos) patenka į kovinius dalinius, kur kuopos vadas ir būrių vadai savo jaunus kareivius pervaro per itin kietą apmokymo kursą. Šis pradinis šauktinių mokymo laikotarpis vyksta atskirai nuo kitų kareivių. To kurso metu kuopos vadas ir būrių vadai labai atidžiai atrenka (nes jiems tai gyvybiškai svarbu) tuos, kurie gimę būti lyderiais. Tam esama gana daug paprastų būdų. Pavyzdžiui, naujokų grupei liepiama pastatyti palapinę dvigubai greičiau, o atsakingo kario nepaskiriama. Palyginti paprastoje operacijoje kažkas imasi koordinuoti likusiųjų veiksmus. Darbui atlikti laiko skirta nedaug, prigrasinta griežtomis nuobaudomis, jei darbas bus atliktas blogai arba ne iki galo per nurodytą laiką. Penkios minutės – ir grupė parodys savo vadą. Arba grupei duodama užduotis nueiti iš vienos vietos į kitą labai sudėtingu ir painiu maršrutu, neprarandant nė vieno žmogaus. Ir vėl grupė

netrukus išsirinks savo lyderį. Kiekviena kareivio diena, kiekviena valanda ir kiekviena minutė skiriama sunkiam darbui, mokymuisi, bėgimui, šuoliams, kliūtims įveikti, ir pratiškai visą laiką grupė būna be vado. Po kelių labai aktyvaus mokymosi dienų kuopos vadas ir būrių vadai iš grupės atrenka nuovokiausius, sumaniausius, stipriausius, įžūliausius ir energingiausius. Mokymo kurso pabaigoje dauguma naujokų paskirstomi po šios kuopos skyrius ir būrius, bet geriausi jų siunčiami už tūkstančių kilometrų į vieną iš mokomųjų *specnazo* batalionų, kur jie taps seržantais. Vėliau tie sugrįžta į tą pačią kuopą, iš kurios buvo pasiųsti.

Naujokui tai labai ilgas kelias. Bet jis turi vieną privalumą: potencialus seržantas atrenkamas ne vietinių karinių vadovų, netgi ne mokomojo dalinio, o reguliariosios kariuomenės žemiausios grandies karininkų – būrio ar kuopos lygmeniu. Maža to, atrenkama griežtai individualizuotai ir to karininko, kuris po penkių mėnesių vėl gaus savo išrinktąjį žmogų atgal, tik jau nešiojantį seržanto antsiuvus.

Žinoma, neįmanoma tokios sistemos įvesti visose sovietinėse ginkluotosiose pajėgose. Tai reikštų milijonų žmonių pervežimą iš vienos vietos į kitą. Visose kitų rūšių kariuomenėse būsimojo seržanto kelias prasideda nuo vietos, kur jis gyvena, ir seka maršrutu: mokomoji divizija – reguliarioji divizija. *Specnaze* maršrutas toks: reguliarusis dalinys – mokomasis dalinys – reguliarusis dalinys.

Yra dar vienas esminis skirtumas. Jei kitų rūšių kariuomenėms reikia seržanto, tai karinis komisariatas siunčia šauktinį į mokomąją diviziją, kuri iš jo turi padaryti seržantą. Bet jei seržanto reikia *specnazui*, tai kuopos vadas siunčia tris geriausius savo šauktinius į mokomąjį *specnazo* dalinį.

★★★

Mokomasis *specnazo* batalionas veikia tokiu principu: prieš pradėdamas duoti įsakymus, tu privalai išmokti jiems paklusti.

Mokomųjų batalionų pagrindinė idėja gali būti išdėstyta labai paprastai. Sakoma, kad jei tuščia, užkimšta statinė bus panardinama vandenyje, o paskui paleidžiama, tai ji vėl išnirs virš vandens. Kuo giliau ji bus panardinama, tuo greičiau ji iškils ir aukščiau iššoks virš vandens. Tokiu pat būdu veikia mokomieji batalionai. Jų užduotis – įtraukti nuolatos besikeičiantį kontingentą kuo giliau.

Kiekvieną *specnazo* mokomąjį batalioną sudaro nuolatiniai karininkai, praporščikai ir seržantai, ir į jį atvyksta po 300–400 *specnazo* naujokų, jau baigusių pirminį parengimą įvairiuose *specnazo* daliniuose.

Režimą įprastinėse sovietinėse mokomosiose divizijose galima apibūdinti tik kaip žiaurų. Pirmąsyk man jo teko paragauti, kai buvau studentas mokomojoje divizijoje. Aš jau aprašiau sąlygas *specnazo* viduje. Norint įvertinti, kokios sąlygos yra *specnazo* mokomajame batalione, žiaurumą reikia kelis kartus padauginti.

Mokomajame *specnazo* batalione tuščia statinė panardinama taip giliai, kad jai kyla grėsmė būti sutraiškytai išorinio slėgio. Orumas nudiriamas taip, kad žmogus nuolat balansuoja ant bedugnės krašto, už kurio – tik karininko nužudymas arba savižudybė. Mokomųjų batalionų karininkai ir seržantai, kiekvienas iš jų, yra savo darbo entuziastai. Kiekvienas, kam nepatinka toks darbas, ilgai neužsibūna ir savanoriškai išeina į kitą lengvesnį darbą reguliariuosiuose *specnazo* daliniuose. Užtat likę mokomuosiuose batalionuose yra žmonės, kuriems jų darbas teikia tikro pasitenkinimo. Jų darbo esmė – duoti įsakymus, kuriais arba užgrūdinami, arba palaužiami stipriausi charakteriai. Vado darbas – nuolat stebėti priešais jį besantį tuziną vyrų, kurių kiekvieno galvoje tik viena mintis: pribaigti save ar savo karininką? Tiems, kurie tuo mėgaujasi, šis darbas teikia visišką moralinį ir fizinį pasitenkinimą, panašiai kaip kaskadininkas patiria malonumą, atlikdamas šuolį motociklu per devyniolika autobusų. Skirtumas tarp kaskadininko, rizikuojančio savo sprandu, ir *specnazo*

mokomojo dalinio vado toks, kad pirmojo pasitenkinimas tęsiasi keletą sekundžių, užtat antrasis tai išgyvena nuolatos.

Kiekvienas kareivis, pakliuvęs į mokomąjį batalioną, gauna pravardę, beveik visuomet kandžią. Jis gali būti pramintas Grafu, Hercogu, Cezariu, Aleksandru Makedoniečiu, Liudviku XI, Ambasadoriumi, Užsienio reikalų ministru ir kuo nors panašiu. Su juo elgiamasi perdėtai pagarbiai, įsakymai ne duodami, o atsiklausiama jo nuomonės:

– Gal jūsų didenybė teiktųsi iššveisti savo dantų šepetėliu išvietę?

– Šlovingasis prince, ar malonėtumėte visų akivaizdoje atsikratyti to, ką suvalgėte priešpiečiams?

Specnazo daliniuose žmonės maitinami geriau nei kituose ginkluotųjų pajėgų daliniuose, tik čia krūviai tokie dideli, kad vyrai visą laiką alkani, net jeigu jiems netenka ištverti neoficialios, tačiau itin paplitusios bausmės per prievartą išversti skrandžio turinį.

– Po pietų jūs apsunkote, Grafe! Gal malonėsite susikišti du pirštus į burną? Jums iškart palengvės!

★★★

Kuo labiau įžeidžiamą bausmės formą sugalvoja seržantas savo pavaldiniams, kuo įnirtingiau jis atakuoja jų orumą, tuo geriau. Mokomųjų batalionų tikslas – pažeminti ir visiškai sunaikinti asmenybę, kad ir kokį stiprų charakterį ji turėtų, ir iš to, kas liko, sulipdyti asmenį, atitinkantį *specnazo* standartus, tipą, sklidiną sprogstamojo užtaiso iš neapykantos, pykčio, kerštо troškimo.

Šiame žmogaus pertvarkos procese yra sunkiausia jauno kareivio pyktį nukreipti tinkama linkme. Reikia iki žemiausios ribos apgenėti jo savigarbą, o paskui, kai pasiekiamas taškas, kada jis negali ilgiau kęsti, jam suteikiami seržanto antsiuvai ir jis pasiunčiamas tarnauti į reguliariųjį dalinį. Ten jis galės išlieti savo

siutą ant savo paties pavaldinių arba, dar geriau, ant komunizmo priešų.

Mokomieji *specnazo* daliniai – tai vieta, kur naujokas ujamas kaip šuo, įsiutinamas, o paskui paleidžiamas nuo pavadėlio. Todėl neatsitiktinai muštynės *specnaze* – įprastas reiškinys. Kiekvienas, ypač tas, kuris tarnavo mokomajame *specnazo* dalinyje, slepia viduje neišmatuojamą pykčio užtaisą, visai kaip audros debesis neša elektros krūvį. Nieko nuostabaus, kad *specnazo* eiliniam, o juo labiau seržantui karas – tai žydra svajonė, laikas, kada jam galų gale bus leista išlaisvinti visą įniršio užtaisą.

★★★

Be nesibaigiančių vado pažeminimų, įžeidinėjimų ir bausmių, žmogus, tarnaujantis mokomajame *specnazo* dalinyje, priverstas nuolatos kariauti nė kiek ne mažiau įnirtingą karą prieš savo draugus, atsidūrusius visiškai tokiose pat sąlygose.

Pirmiausia tyliai varžomasi dėl aukštesnės padėties, dėl pirmavimo kiekvienoje grupėje. *Specnaze*, kaip matėme, ši kova tampa atvira ir tikrai dramatiška. Be šios natūralios kovos dėl pirmosios vietos, esama ir kur kas rimtesnių stimulų. Taip yra todėl, kad į kiekvieną seržanto vietą mokomajame batalione taikosi po tris kandidatus, besimokančius tuo pačiu metu. Tik patys geriausieji po penkių mėnesių taps seržantais. Kai kurie gaus jaunesniojo seržanto laipsnį, o kitiems nebus suteikta jokio laipsnio, ir jie liks eiliniais. Žmogui tai baisi tragedija – pereiti visus *specnazo* mokomojo bataliono išmėginimus, bet negauti jokio laipsnio ir galiausiai sugrįžti į savo dalinį eiliniu.

Sprendimą suteikti seržanto laipsnį užbaigus mokymo kursą priima GRU karininkų komisija arba karinės apygardos, kurios teritorijoje dislokuotas duotasis batalionas, žvalgybos valdyba. Sprendimas priimamas išmoktų dalykų pagrindu: politinio mokymo, *specnazo* taktikos (įskaitant galimo priešininko ir svarbiausių

taikinių, prieš kuriuos *specnazas* veikia, pažinimą), ginkluotės perpratimo (žinių apie *specnazo* ginkluotę, šaudymo iš skirtingų rūšių ginklų, įskaitant užsienietiškus, sprogmenų panaudojimo), parašiutinio parengimo, fizinio pasirengimo, masinio naikinimo ginklų ir apsaugos nuo jų.

Komisija nekreipia dėmesio į tai, iš kur kareiviai atvykę, o tik į pasirengimo vykdyti užduotis laipsnį. Taigi, kai komandiruotieji sugrįžta į savo dalinius, ten gali sustiprėti disbalansas. Pavyzdžiui, *specnazo* kuopa, išsiuntusi devynis eilinius į mokomąjį batalioną su viltimi po 5 mėnesių atgal gauti tris seržantus, gali sulaukti vieno seržanto, vieno jaunesniojo seržanto ir septynių eilinių arba penkių seržantų, trijų jaunesniųjų seržantų ir vieno eilinio. Tokia sistema įvesta visiškai sąmoningai. Karininkas, vadovaujantis kuopai, iš apmokytųjų devyneto vadovauti skyriams paskiria pačius geriausius. Jis gali bet kurį jam patikusį skirti į pareigas nesidairant į laipsnius. Eilinius, perėjusius mokymo bataliono pragarą, galima skirti skyrių vadais. Seržantai ir jaunesnieji seržantai, kuriems pritrūko vadovaujamų pareigų, ars kaip eiliniai, neatsižvelgiant į jų seržanto laipsnį.

Be tik ką apmokytųjų, *specnazo* kuopos vadas gali turėti taip pat seržantų ir eilinių, baigusių mokymą anksčiau, bet taip ir nepaskirtų į vadų pareigas. Vadinasi, kuopos vadas gali patikėti bet kuriam iš jų vadovauti skyriams, tuo tarpu tik ką atvykę iš mokomojo bataliono bus naudojami kaip eiliniai.

Eilinis arba jaunesnysis seržantas, paskirtas vadovauti skyriui, priverstas įrodinėti vyresnybei savo pranašumą, kad jis iš tiesų vertas šio pasitikėjimo ir kad jis iš tikrųjų geriausias. Jeigu jam tai pavyks, tai tam tikru metu jam bus suteiktas atitinkamas laipsnis. Jei jis nebus vertas, jį nušalins. Visada atsiras kandidatų į jo darbą.

Šia sistema siekiama dviejų tikslų: pirma – *specnazo* reguliariuosiuose daliniuose turėti didelę atsargą pačios žemiausios grandies vadų. Karo metu *specnazo* patiriamos aukos bus milži-

niškos. Kiekviename skyriuje visada atsiras mažiausiai du visiškai apmokyti žmonės, galintys imtis vadovauti bet kurią akimirką. Antras tikslas – kurstyti nuolatinę kovą tarp seržantų už teisę būti vadu. Bet kuris skyriaus vadas arba būrio vado pavaduotojas bet kada gali būti nušalintas ir pakeistas tinkamesniu į tas pareigas. Seržantas šalinamas iš vado pareigų tiesiog kuopos vado nuožiūra (jei tai atskiroji *specnazo* kuopa) arba bataliono ar pulko vado įsakymu. Nušalintas buvęs vadas gali būti pažemintas iki eilinio kareivio. Jam gali būti paliktas jo laipsnis, žemesnis laipsnis, arba jis išvis gali prarasti seržanto laipsnį.

★★★

Specnazo karininkai dažnai rengiami specialiame fakultete Lenino komjaunimo aukštojoje oro desantininkų mokykloje Riazanėje. Jų atrankai į šią mokyklą skiriamas didžiulis dėmesys. Tie, kurie įstoja į minėtą fakultetą, yra geriausi iš geriausių. Ketveri sunkaus mokslo metai kartu yra ir ketveri metai nuolatinės patikros ir atrankos, norint išsiaiškinti, ar studentai verti tapti *specnazo* karininkais, ar ne. Po mokslų specialiajame fakultete kai kurie siunčiami į oro desantinius arba šturmo dalinius. Tik patys geriausieji siunčiami į *specnazą*, bet net ir tada jaunas karininkas bet kuriuo metu gali būti pasiųstas į oro desanto kariuomenę. *Specnaze* lieka tiktai tie, kurie tinka absoliučiai. Kiti karininkai atrenkami iš žmonių, baigusiųjų vadų mokyklas ir niekada iki tol negirdėjusių apie *specnazą*.

GRU vadovybė mano, kad specialus parengimas būtinas bet kuriai funkcijai atlikti, ir ypač – lyderiui. Lyderio negalima parengti net turint geriausią mokymo sistemą. Lyderis gimsta lyderiu ir niekas negali jam padėti arba patarti, kaip valdyti žmones. Šiuo atveju profesorių duodami patarimai nepadės; jie tik trukdo. Profesorius yra žmogus, kuris niekada nebuvo lyderiu ir niekada juo nebus, juk niekas nemokė Hitlerio, kaip valdyti tautą. Stalinas

buvo išmestas iš seminarijos. Maršalas Georgijus Žukovas, žymus Antrojo pasaulinio karo vadas, tiesiogiai vadovaudavo milijonui, o dažnai ir keletui milijonų žmonių praktiškai visą karo laiką. Tarp visų jo lygio generolų ir maršalų jis buvo vienintelis, nepralaimėjęs nė vieno mūšio. Tačiau jis neturėjo tikro karinio išsilavinimo. Jis nesimokė karo mokykloje, kad taptų jaunesniuoju karininku; jis nesimokė karo akademijoje, kad taptų vyresniuoju karininku; jis nebaigė Generalinio štabo akademijos prieš tapdamas generolu, vėliau – maršalu. Bet jis juo tapo. Buvo Chalchin-Golas, Jelnia, kontrpuolimas prie Maskvos, Stalingradas, Leningrado blokados pralaužimas, Kurskas, Dniepro forsavimas, Baltarusijos operacija, Vyslos–Oderio ir Berlyno operacijos. Kuriems galams jam išsilavinimas? Ko galėjo jį išmokyti profesoriai?

★★★

Kiekviename karinės apygardos štabe yra kadrų valdyba, kuri atlieka didžiulį darbą tyrinėjant karininkų asmens bylas, atrenkant ir skiriant karininkus. Remiantis karinės apygardos štabo viršininko instrukcijomis, kiekvienos apygardos kadrų valdyba ieško karininkų, atitinkančių *specnazo* standartus.

Kriterijai, kuriuos žvalgybos valdyba siunčia kadrų valdybai, yra griežtai įslaptinti. Tačiau kiekvienas, įsižiūrėjęs į *specnazo* karininkus, nesunkiai gali pasakyti, kokias savybes šie, be abejonės, turi.

Pirma ir pati svarbiausia iš jų – tai, žinoma, stiprus nepalaužiamas charakteris ir apsigimusio lyderio požymiai. Kiekvienais metais tūkstančiai jaunų karininkų, turinčių įvairias specialybes – raketinių pajėgų, tankų kariuomenės, pėstininkų, inžinerinės kariuomenės ir ryšininkų – filtruojami kiekvienos karinės apygardos kadrų valdybos filtrais. Kiekvienas karininkas pristatomas asmens byloje, kurioje surašyta labai daug. Bet tai nėra lemiamas veiksnys. Atvykęs į kadrų valdybą, jaunas karininkas apklausiamas kelių

patyrusių karininkų, kurių specializacija – kadrų reikalai. Būtent per šiuos pokalbius labai tiksliai išsiaiškinama, ar kaip tik šis vyras – iš tiesų iš tūkstančių kitų valingų ir fiziškai stiprių žmonių masės išsiskirianti asmenybė. Kai kadrų karininkai aptinka tokį, pokalbis perduodamas jau karininkams iš žvalgybos valdybos, ir būtent jie greičiausiai pasiūlys jam atitinkamą darbą.

Tačiau pasitaiko, kad karininkai neatrenkami į *specnazą* net baigę kadrų valdybos patikrą. Pokalbio metu jie niekaip nepasižymi, tad tiesiog skiriami vadais. Vėliau pulke, divizijoje, armijoje ir apygardoje apie juos gali pasklisti žinių, girdi, toks ir toks jaunasis vadas žiaurus, pasirengęs užsipulti kiekvieną, užtat jo dalinys, laikomas kietai kumštyje, tiesiog daro stebuklus, iš atsiliekančio būrio virto pavyzdiniu daliniu ir pan. Šis žmogus sparčiai kyla karjeros laiptais ir, galima neabejoti, kad jis bus paskirtas į bausmės batalioną – ne bausmės atlikti, o pasirūpinti nusikaltėliais. Čia jau dalyvauja taip pat ir žvalgybos valdyba. Jei karininkas vadovauja bausmės būriui ar kuopai ir pasirodo pakankamai tvirtas suvaldyti iš tiesų sunkaus charakterio vyrus, jų nebijodamas ir nesidrovėdamas pasinaudoti savo galia, tuomet jo kandidatūra bus labai atidžiai svarstoma kitam darbui.

Esama ir kito būdo, kuriuo atrenkami karininkai. Kiekvienas karininkas su savo daliniu turi tarnauti įgulos sargyboje ir patruliuoti gatvėse bei geležinkelio stotyse, ieškodami prasižengėlių. Miesto karinis komendantas ir įgulos vadas (vyriausiasis karo vadas mieste) šiuos karininkus mato kasdien. Kasdien jie perima budėjimą iš kito karininko ir budi dvidešimt keturias valandas, o paskui perduoda jį kitam karininkui. Ši sistema veikia dešimtmečius, ir visi tarnaujantys karininkai budi po keletą kartų per metus. Tai puiki proga patyrinėti jų charakterius.

Tarkime, į sargybos būstinę atitemptas girtas eilinis. Vienas karininkas pasakys: „Perliekit jį lediniu vandeniu ir meskit į karcerį!“ Kitas karininkas elgsis kitaip. Išvydęs girtą kareivį, jis reaguos maždaug taip: „Nagi, atitempkit jį čionai! Uždarykit duris ir

užmeskit ant jo šlapią antklodę (kad pėdsakų neliktų). Pamokysiu jį! Spyriu į pilvą! Kitą sykį žinos, kaip gerti! Dabar, vyručiai, sumalkit jį taip, kaip tik galit. Pirmyn! Arba aš su jumis padarysiu tą patį, berniukai! Dabar ištrinkit jį sniegu." Nereikia lakios vaizduotės, kad susigaudytum, į kurį iš karininkų jo vyresnybė žiūri palankiau. Žvalgybos valdybai žmonių reikia nedaug – bet tik geriausių.

Antra svarbiausia savybė – tai fizinė ištvermė. Pakviestasis karininkas greičiausia bus bėgikas, plaukikas, slidininkas arba atletas kurios kitos sporto šakos, reikalaujančios ilgai trunkančių, labai didelių fizinių pastangų. O trečias veiksnys – žmogaus psichiniai duomenys. Idealu, jei tai būtų stambus, plačiapetis vyrukas su kietais kumščiais. Tačiau ši savybė gali būti nepastebėta, jeigu vyrukas, tegu ir menko kūno sudėjimo, neapdovanotas plačiais pečiais, užtat turi iš tiesų tvirtą charakterį ir didelių fizinės ištvermės atsargų. Toks, žinoma, bus paimtas. Ilgametė žmonijos istorija rodo, kad neaukšti žmonės stipriu charakteriu pasižymi ne rečiau negu gigantai.

★★★

Bet kuris jaunas karininkas gali būti pakviestas prisijungti prie *specnazo*, neatsižvelgus į jo ankstesnę karinę specialybę. Jeigu jis pasižymi reikalaujamomis savybėmis: geležine valia, neginčijamu autoritetu, negailestingumu, nepriklausomybe veikiant ir priimant sprendimus, jeigu jis savo prigimtimi lošėjas, kuris nebijo rizikuoti bet kuo, netgi ir savo gyvybe, jis galų gale bus pakviestas į karinės apygardos štabą. Jis bus nuvestas nesibaigiančiais koridoriais į mažą kabinetą, kur su juo pasikalbės generolas ir kiti aukšti karininkai. Jaunasis karininkas, suprantama, nežinos, kad generolas – karinės apygardos žvalgybos valdybos vadovas arba kad šalia jo įsitaisęs pulkininkas – šios valdybos trečiojo skyriaus *(specnazo)* galva.

Pokalbis vyksta tvyrant ramiai nuotaikai, abiem pusėms pasikeičiant šypsenomis ir juokeliais. „Papasakokite mums apie save, leitenante. Kuo jūs domitės? Kokius žaidimus žaidžiate? Tai jūs pasiekėte čiuožimo slidėmis 10 km distancijoje divizijos rekordą? Labai gerai. Kokius rezultatus praeitą kartą parodė jūsų vyrai šaudyklose poligone? Kaip sutariate su savo pavaduotoju? Ar jis ne itin sukalbamas vyrukas? Kaip su tuo susitvarkote?“

Pamažu pokalbis pereina prie galimo priešininko ginkluotųjų pajėgų aptarimo ir įgauna šiokio tokio egzamino formą.

– Priešais jūsų diviziją išilgai fronto išsidėsto amerikiečių divizija. Amerikiečių divizija turi raketų „Lens“. Bjaurus reikalas?

– Žinoma, drauge generole.

– Leitenante, tarkime, kad jūs sovietinės divizijos štabo viršininkas, kaip jūs sunaikinsite priešo raketas?

– Mūsiškėmis raketomis „9K21“.

– Labai gerai, leitenante, bet nežinoma, kaip išdėstytos amerikiečių raketos.

– Aš paprašyčiau aviacijos nustatyti jų išdėstymo vietas ir pasitaikius progai subombarduoti jas.

– Bet ten blogas oras, leitenante, ir stipri priešlėktuvinė gynyba.

– Tada aš pasiųsčiau pirmyn mūsų divizijos giluminės žvalgybos kuopą, kad surastų raketas, perrėžtų gerkles jų tarnyboms ir susprogdintų pačias raketas.

– Nebloga idėja. Tiesą sakant, labai gera. Ar jums kada teko girdėti, leitenante, kad amerikiečių armijoje esama dalinių, žinomų kaip „žaliosios beretės“?

– Taip, teko.

– Ką apie juos manote?

– Į šį klausimą žiūriu iš dviejų požiūrio taškų – politinio ir karinio.

– Prašom išdėstyti abu.

– Jie yra samdomi amerikietiško kapitalizmo galvažudžiai, plėšikai, žudikai ir prievartautojai. Jie sudegina kaimus ir iššaudo gyventojus, moteris, vaikus ir senius.

– Aišku. O antras požiūris?

– Tai puikiai parengti veikti priešo užnugaryje daliniai. Jų darbas – paralyžiuoti priešo vadovavimo ir valdymo sistemą. Jie – labai galingas ir veiksmingas instrumentas vadovybės rankose...

– Labai gerai. Ir ką jūs pamanytumėte, leitenante, jei mes organizuotume kažką panašaus mūsų armijoje?

– Manau, drauge generole, kad tai būtų teisingas sprendimas. Esu įsitikinęs, drauge generole, kad tai – mūsų armijos ateitis.

– Tai mūsų armijos dabartis, leitenante. Ką pasakysite, jei pasiūlytume jums galimybę tapti šios kariuomenės karininku? Disciplina – geležinė. Jūsų, kaip vado, valdžia būtų praktiškai absoliuti. Jūs pats priiminėtumėte sprendimus, ne vadovybė už jus.

– Drauge generole, jei gausiu tokį pasiūlymą, aš sutiksiu.

– Gerai, leitenante, dabar galite grįžti į savo pulką. Tikriausiai jūs gausite tokį pasiūlymą. Tęskite savo tarnybą ir pamirškite apie šį pokalbį. Jūs, suprantama, žinote, kas jūsų laukia, jei kas nors sužinos, apie ką mes kalbėjomės?

– Suprantu, drauge generole.

– Jūsų vadovybei, taip pat pulko vadui, mes pranešėme, kad jūs kandidatuojate į pasienio tarnybą – Kinijos pasienyje, Mongolijoje, Afganistane, Šiaurės ledynuotojo vandenyno salose – kažką panašaus. O dabar iki pasimatymo, leitenante.

– Iki pasimatymo, drauge generole.

★★★

Karininkui, atėjusiam į *specnazą* iš kitos kariuomenės šakos, nereikia baigti papildomo mokymo kurso. Jis iš karto skiriamas į reguliarųjį dalinį, ir jam duodamas būrys. Aš daug kartų dalyvavau pratybose, kuriose jaunas karininkas, paskirtas vadovauti bū-

riui, apie *specnazą* žinojo daug mažiau už daugelį savo vyrų, jau nekalbant apie jo seržantus. Bet jaunasis vadas sparčiai mokosi drauge su savo eiliniais. Nėra nieko gėdinga mokantis. Karininkas negalėjo nieko žinoti apie *specnazo* būdus ir taktiką.

Tokiomis aplinkybėmis nėra nieko neįprasta, kad jaunasis karininkas pradės pratybas, praneš jų temą ir tikslus, paskui įsakys vyresniajam seržantui vesti pamoką, o pats atsisės tarp eilinių. Jo būrys visada jaus vado charakterio kietumą. Vyrai visada žinos, kad vadas būryje yra vedlys, vienintelis ir neginčijamas lyderis. Taip, esama klausimų, į kuriuos jis kol kas dar negali atsakyti, ir įranga, su kuria jis dar nesugeba elgtis. Tačiau jie visi žino, kad jei teks bėgti dešimt kilometrų, jų vadas pasirodys tarp pirmųjų, jei reikės šaudyti iš ginklų, jų vadas, žinoma, bus geriausias. Po kelių savaičių jaunasis karininkas atliks savo pirmąjį šuolį su parašiutu drauge su pačiais jauniausiais eiliniais. Jam bus leista šokinėti, kiek tik jis panorės. Kuopos vadas ir kiti karininkai jam padės perprasti tai, ko jis iki šio laiko nežinojo. Naktimis jis skaitys visiškai slaptas instrukcijas ir po mėnesio bus pasirengęs iškviesti pasivaržyti bet kurį iš savo seržantų. O dar po kelių mėnesių jis taps geriausiu visur ir mokys savo būrį, tiesiog duodamas jam daugiausia pasitikėjimo savimi suteikiančią komandą iš visų komandų: „Daryk kaip aš!“

Karininkas, paskirtas į *specnazą* iš kitokios kariuomenės be jokio specialaus mokymo, be abejonės, yra nepaprastas žmogus. Karininkai, vadovaujantys *specnazui,* ieško tokių žmonių ir pasitiki jais. Patirtis rodo, kad šie karininkai be specialaus parengimo pasiekia daug geresnių rezultatų negu tie, kurie baigė specialųjį aukštosios oro desantininkų vadų mokyklos fakultetą. Čia nėra nieko stebėtino ar keisto. Jei Michailas Koškinas būtų specialiai mokęsis tankų konstravimo, jis niekada nebūtų sukūręs geriausio pasaulyje tanko T-34. Lygiai taip pat, jei kas nors būtų sumanęs mokyti Michailą Kalašnikovą, kaip konstruoti kulkosvaidį, tas mokymas savamokslį genijų būtų galėjęs sužlugdyti.

GRU vadovaujantys karininkai mano, kad reikia ieškoti stiprių ir nepriklausomų žmonių ir nurodyti jiems, ką reikia padaryti, paliekant jiems teisę rinktis iškeltos užduoties vykdymo būdus. Štai kodėl *specnazo* taktikos instrukcijos tokios trumpos. Visi sovietiniai statutai iš esmės yra kur kas trumpesni nei panašūs Vakarų armijose, ir sovietinis vadas vadovaujasi jais daug rečiau už jo kolegą Vakaruose.

★★★

Galingo stoto karininkas – tai tik vienas iš *specnazo* karininkų tipų. Yra ir kitoks tipas, kurio kūno sudėjimas, pečių plotis ir panašūs duomenys neturi reikšmės, nors šis žmogus privalo turėti ne mažiau tvirtą charakterį. Šį tipą būtų galima pavadinti *specnazo* „inteligentija", kitaip tariant, tai karininkai, kurie tiesiogiai nedalyvauja rikiuotėje ir dirba daugiau galva negu rankomis.

Suprantama, aiškios ribos tarp šių dviejų tipų nėra. Pavyzdžiui, imkime karininkus vertėjus, kurie tarsi priskirtini prie *specnazo* „inteligentijos". Kiekvienoje *specnazo* kuopoje yra po karininką vertėją, gerai mokantį bent dvi užsienio kalbas. Jo bendravimas su kuopos vyrais iš esmės apsiriboja tuo, kad juos moko užsienio kalbų. Tačiau, kaip mes žinome, tai ne ta veikla, kuriai *specnazo* kareivis skiria daug laiko. Vertėjas nuolatos būna šalia kuopos vado ir veikia kaip neoficialus jo adjutantas. Iš pirmo žvilgsnio jis – „intelektualas". Tačiau tai tik pirmas įspūdis. Juk vertėjas drauge su kuopa šokinėja ir leidžia daugelį dienų maršuose per kalnus, smėlį ir sniegą. Vertėjas pats pirmas kals vinis į galvas priešo belaisviams, kad išgautų būtiną informaciją. Tai jo darbas: nuplėšinėti nagus, skelti pusiau liežuvius (žinoma, kaip „padaryti gyvatę") ir prigrūsti belaisviams į burnas karštų anglių. Karinius vertėjus sovietinėms ginkluotosioms pajėgoms rengia Karo institutas.

Tarp šio instituto studentų yra tokių, kurie fiziškai stiprūs ir žiaurūs, turi stiprius nervus ir granito kietumo charakterį.

Būtent tokie kviečiami į *specnazą*. Todėl, nors vertėjas teoriškai priskirtinas prie „inteligentijos“ atstovų, pagal išvaizdą jį sunku atskirti nuo tos kuopos, kurioje jis tarnauja, būrių vadų. Jo darbas – ne šiaip uždavinėti klausimus ir tikėtis atsakymų. Jo darbas – gauti teisingus atsakymus. Nuo to priklauso ir misijos sėkmė, ir daugybės žmonių gyvybė. Jis turi priversti belaisvį kalbėti, jei tasai nenori, o gavęs atsakymą, vertėjas privalo ištraukti iš belaisvio patvirtinimą, kad būtent tas atsakymas yra teisingas. Štai kodėl jis turi prieš belaisvį panaudoti nelabai „intelektualius“ metodus. Žinant tai, *specnazo* vertėjus reiktų vertinti ne kaip vadus, ne kaip intelektualus, o tik kaip tarpininką tarp šių dviejų kategorijų.

Tikrųjų *specnazo* „inteligentijos“ atstovų randama tarp karininkų iš *specnazo* žvalgybos punktų. Jie atrenkami iš įvairių kariuomenės rūšių, jų fizinis išsivystymas nėra esminis veiksnys. Tai karininkai, kurie jau baigė mokslus karo mokyklose ir tarnavo ne mažiau kaip 2 metus. Baigę mokymo kursus Karo diplomatijos akademijos trečiajame fakultete jie dirba žvalgybos punktuose ir centruose. Jų darbas apima galimybių užverbuoti paieškas ir tiesioginę agentūrinio tinklo priežiūrą. Kai kurie iš jų dirba su agentų informatorių tinklu, kai kurie – su *specnazo* tinklu.

Karininkas, dirbantis su *specnazo* agentūriniu tinklu, yra *specnazo* karininkas tikrąja to žodžio prasme. Bet jam nereikia šokinėti su parašiutu, nereikia bėgioti, muštis, šaudyti ar perrėžti žmonėms gerkles. Jo darbas – išnagrinėti tūkstančių žmonių pasiekimus ir tarp jų surasti tuos, kurie tinka *specnazui*; ieškoti būdų prisikasti prie jų ir daugiau apie juos sužinoti; užmegzti su jais ryšius, juos plėtoti, o paskui tuos žmones užverbuoti. Šie karininkai didžiąją laiko dalį vilki civilių aprangą, o jeigu jiems prireikia apsirengti karinį mundurą, tai jie velkasi tos kariuomenės uniformą, su kuria iki tol tarnavo: artilerijos, inžinerinės kariuomenės, medicininės tarnybos. Arba jie velkasi mundurą to dalinio, kurio viduje paslėptas *specnazo* žvalgybos dalinys.

Specnazo vyresnieji vadai – GRU pulkininkai ir generolai, baigę Karo diplomatijos akademijos pagrindinį fakultetą, t. y. pirmąjį arba antrąjį fakultetą, ir daug metų išdirbę GRU centriniame aparate bei jos rezidentūrose užsienyje. Kiekvienas iš jų gali pasigirti puikiu šalies ar šalių grupės išmanymu, nes ilgą laiką dirbo užsienyje. Vos atsiras proga tęsti darbą užsienyje, šis būtinai jį tęs. Bet aplinkybės gali susiklostyti taip, kad tolesnės kelionės į užsienį tampa neįmanomos. Tokiu atveju jis tęsia tarnybą GRU centriniame aparate arba karinės apygardos, laivyno ar kariuomenių grupės žvalgybos valdyboje. Tarnyboje jis vadovauja visoms žvalgybos priemonėms, įskaitant ir *specnazą*.

Dažnai tekdavo sutikti šios kategorijos žmonių. Kiekvienąsyk tai buvo mažakalbiai ir nelinkę bendrauti žmonės. Elegantiškos išorės, gerai mokantys užsienio kalbas ir rafinuotų manierų. Jų rankose milžiniška valdžia, ir jie žino, kaip ją panaudoti.

Vis dėlto kai kurie niekada nesimokė akademijoje ir niekada nebuvo šalyse, laikomose potencialiomis priešininkėmis. Jie iškyla dėl savo įgimtų savybių, naudingų ryšių, kuriuos jie moka užmegzti ir palaikyti, dėl savo pastangų siekti valdžios ir dėl savo nuolatinės ir sėkmingos kovos, siekiant valdžios, kovos, sklidinos klastingų triukų ir didelės rizikos. Jie apnuodyti valdžios ir kovos už ją. Tai vienintelis jų gyvenimo tikslas, ir jie siekia jo, ropšdamiesi slidžiais šlaitais ir viršūnėmis. Suprantama, vienas iš šios gyvenimo kovos elementų yra jiems patikėtų dalinių būklė ir jų pasirengimas bet kurią akimirką vykdyti bet kokią vadovybės užduotį. Nė vieno aukšto *specnazo* pareigūno neturi stabdyti moralinės, teisinės arba kitokios nuostatos. Jo skrydis aukštyn arba žemyn visiškai priklauso nuo to, kaip bus įvykdyta užduotis. Galite būti tikri, kad užduotis bus įvykdyta bet kokia kaina ir bet kokiais įmanomais būdais.

★★★

Dažnai girdžiu kalbant, kad sovietinis kareivis – labai prastas karys, nes tarnauja armijoje vos dvejus metus. Kai kurie Vakarų ekspertai mano, kad per tokį trumpą laiką neįmanoma parengti gero kareivio.

Tai tiesa, kad sovietinis kareivis yra rekrūtas, bet būtina atminti, kad jis yra rekrūtas visiškai militarizuotoje šalyje. Pakanka prisiminti, kad net Sovietų Sąjungoje valdžioje esančios partijos bonzos turi karinius generolų ar maršalų laipsnius. Visa sovietinė visuomenė yra sukarinta ir užtvindyta karinės propagandos. Nuo pat ankstyvo amžiaus sovietiniai vaikai kuo rimčiausiai įtraukiami į karinius žaidimus, kuriuose neretai naudojami tikri automatai (kartais net ir koviniai tankai), o vadovauja sovietinių ginkluotųjų pajėgų karininkai ir generolai.

Tie vaikai, kurie parodo išskirtinį susidomėjimą karine tarnyba, įstoja į savanorišką draugiją armijai, aviacijai ir laivynui remti, žinomą kaip DOSAAF. Tai yra pusiau karinė organizacija, vienijanti 15 milijonų narių, reguliariai apmokomų karinio meno ir užsiimančių karinės pakraipos sporto šakomis. DOSAAF ne tik rengia jaunimą karinei tarnybai, ji taip pat padeda rezervistams neprarasti savo kvalifikacijos pasibaigus tarnybai. DOSAAF turi milžinišką biudžetą, platų aerodromų, mokomųjų centrų ir įvairaus dydžio klubų tinklą, kurių panaudojimas leidžia suteikti pradinį ir papildomą pasirengimą karinėms įvairių profilių specialybėms nuo snaiperių iki radistų, nuo lakūnų naikintojų iki akvalangininkų, nuo sklandytojų iki kosmonautų ir nuo tanko vairuotojų iki žmonių, kurie mokomi būti karo gydytojais.

Daugelis iš įžymių sovietinių lakūnų, dauguma kosmonautų (pradedant nuo Jurijaus Gagarino), žinomi generolai ir karinių sporto šakų Europos ir pasaulio čempionai savo karjerą pradėjo DOSAAF, dažnai nuo keturiolikos metų.

Žmonės, vadovaujantys DOSAAF vietiniams skyriams, yra atsargos karininkai, generolai ir admirolai, užtat pačiose DOSAAF viršūnėse įsitaisę veikiančios karinės tarnybos generolai ir maršalai. Tarp daugiausiai žinomų šios draugijos vadovų buvo armijos generolas A. L. Getmanas, aviacijos maršalas A. I. Pokryškinas, armijos generolas D. D. Leliušenka ir laivyno admirolas G. Jegorovas. Tradiciškai į aukščiausiąją DOSAAF vadovybę įeina viršininkai iš GRU ir *specnazo*. Pavyzdžiui, šiuo metu (1986 metais) pirmuoju DOSAAF pirmininko pavaduotoju yra generolas pulkininkas A. Odincevas. Seniai, 1941 metais, jis tarnavo *specnazo* būryje Vakarų fronte. Būriui vadovavo Arturas Sprogis. Visą savo gyvenimą Odincevas buvo tiesiogiai susijęs su GRU ir terorizmu. Dabar jo pagrindinis darbas – pratinti abiejų lyčių jaunimą prie rūsčių karo išbandymų. Perspektyviausi jų vėliau bus išsiųsti tarnauti į *specnazą*.

Kai mes kalbame apie sovietinius mobilizuotuosius kareivius, ir ypač apie tuos, kurie pašaukti į *specnazą*, mes turime atminti, kad kiekvienas iš jų jau baigė trejus ar ketverius metus trukusį aktyvų karinį parengimą, jau šoko su parašiutu, šaudė iš automato ir ištvėrė išlikimo kursą. Jo ištvermė, jėga, atkaklumas ir valia nugalėti jau išvystyti. Skirtumas tarp jo ir Vakarų reguliariosios armijos kareivio yra tas, kad reguliariosios armijos kareivis už savo pastangas gauna atlyginimą. O mūsų jaunuolis pinigų negauna. Jis fanatikas ir entuziastas. Jis pats moka (tegu ir simboliškai) pinigus už tai, kad išmoktų panaudoti peilį, begarsį pistoletą, kastuvėlį ir sprogmenis.

Baigęs tarnybą *specnaze* kareivis arba lieka tarnauti toliau, arba sugrįžta prie „taikaus" darbo, o laisvu laiku lanko vieną iš daugelio DOSAAF klubų. Štai tipiškas pavyzdys: Sergejus Čižikas, gimęs 1965 metais. Dar moksleivis pradėjo lankyti DOSAAF klubą. Atliko 120 šuolių su parašiutu. Vėliau buvo pašauktas į armiją ir tarnavo specialiosios paskirties kariuomenėje Afganistane. Jis pasižymėjo mūšiuose ir baigė tarnybą 1985 metais. 1986

metų gegužės mėnesį su DOSAAF komanda jis dalyvavo išlikimo poliarinėse sąlygose eksperimente. Kaip vienas iš sovietinių „sportininkų“ grupės jis leidosi su parašiutu Šiaurės ašigalyje.

Daugeliu atžvilgių DOSAAF yra labai naudinga *specnazui* organizacija. Sovietų Sąjunga pasirašė konvenciją dėl Antarktidos nenaudojimo kariniams tikslams. Bet jei kiltų karas, ji, suprantama, bus kariškių panaudota, todėl būtina įgyti atitinkamos patirties. Štai kodėl šuolių su parašiutais Pietų ašigalyje mokymo kursus planuoja *specnazas*, o rengia DOSAAF. Skirtumas tik kosmetinis: žmonės, atliekantys šuolius, bus tokie pat galvažudžiai, kurie dalyvavo kampanijose Vengrijoje, Čekoslovakijoje ir Afganistane. Dabar jie laikomi civiliais, bet yra visiškai kontroliuojami generolų, tokių kaip Odincevas, ir karo metu jie taps tais pačiais *specnazo* kariais, kuriuos mes paniekinamai vadiname „rekrūtais“.

8 skyrius

AGENTŪRINIS TINKLAS

Sovietinė karinė žvalgyba vadovauja nesuskaičiuojamai daugybei slaptųjų agentų, kurie iš esmės yra užsieniečiai, užverbuoti sovietinės žvalgybos tarnybų, ir kurie atlieka šių tarnybų užduotis. Juos galima suskirstyti į du tinklus: strateginį ir operatyvinį. Pirmąjį renka GRU centrinis aparatas ir daugybė GRU tarnybų šalies viduje bei užsienyje. Jis dirba SSRS ginkluotųjų pajėgų Generaliniam štabui, o jo agentai verbuojami dažniausiai priešiškų valstybių sostinėse ir Maskvoje. Antrojo verbavimu užsiima frontų, laivynų, kariuomenės grupių, karinių apygardų žvalgybos valdybos bei armijų ir flotilių žvalgybos skyriai, nepriklausomai nuo centrinio GRU aparato, ir jo agentai tarnauja tiesiogiai fronto, laivyno, armijos ir t. t. reikmėms. Jie dažniausiai verbuojami Sovietų Sąjungos arba draugiškų jai šalių teritorijoje.

Agentų skirstymas į strateginį ir operatyvinį tinklus jokiu būdu nereiškia, kad jie skiriasi savo kvalifikacija. Centrinis GRU aparatas iš tiesų turi daug daugiau agentų negu bet kuri karinė apygarda, armijų grupė, iš tikrųjų kur kas daugiau negu visi laivynai, karinių apygardų armijos ir kiti kartu sudėjus. Kalbant plačiau, jie yra žmonės, kurie turi tiesioginę prieigą prie oficialių paslapčių. Vis dėlto operatyvinis tinklas taip pat dažnai gauna informacijos, kuri domina ne tik vietinius vadus, bet ir aukščiausius sovietinius vadovus.

Antrojo pasaulinio karo metais informacija, ateidavusi iš daugelio užsienio sostinių, nedomino Sovietų Sąjungos. Naudinga

informacija ateidavo iš labai nedaugelio vietų, tik, kad ir kokia gyvybiškai svarbi ji būtų buvusi, jos nepakako patenkinti karo meto poreikius. Todėl armijų, frontų ir laivynų operatyvinis tinklas per karą smarkiai išsiplėtė ir tapo svarbesnis už strateginį centrinio GRU aparato agentų tinklą. Tai gali ir vėl atsitikti kito visuotinio karo atveju, jei, priešingai kariniam ir politiniam požiūriui į ateities karus, jis pasirodys gana ilgai truksiantis.

Specnazo agentų operatyvinis tinklas dirba kiekvienai karinei apygardai, armijų grupei, laivynui ir frontui (visi jie turi papildomą informacinį tinklą). Agentų verbavimas dažniausiai vyksta Sovietų Sąjungos ir draugiškų jai šalių teritorijoje. Pagrindinės vietos, kur *specnazas* ieško tinkamų verbuoti kandidatų, yra dideli uostai, kuriuose lankosi turistai iš užsienio; taip pat – tarp studentų užsieniečių. *Specnazas* tyrinėja sovietinių piliečių ir šalių sateličių piliečių susirašinėjimą ir klausosi telefoninių pokalbių, tikėdamasis aptikti įdomių ryšių tarp sovietinių ir Rytų Europos piliečių, ir piliečių, gyvenančių valstybėse, kuriomis *specnazas* domisi. Paprastai užsienietis, kurį užverbavo, bus įtikintas užverbuoti dar kelis žmones, kurie niekad nebuvo Sovietų Sąjungoje arba neturėjo jokių ryšių su sovietiniais piliečiais. Pasitaiko, kad *specnazo* karininkai atsiduria svetimoje teritorijoje ir verbuoja agentus. Dauguma iš jų neturi diplomatinės priedangos ir neverbuoja agentų sostinėse, o išsilaipina užsienio uostuose iš sovietinių prekybinių ir žvejybinių laivų, pasirodo užsienio valstybėse kaip sovietinių sunkvežimių vairuotojai, „Aerofloto" lakūnai arba sovietinių traukinių palydovai. Viena išmėgintų verbavimo vietų yra sovietinis kruizinis laivas: dvi savaitės jūroje, degtinė, ikrai, prašmatnus gyvenimas, maloni kompanija ir galimybė pasikalbėti nesibaiminant vietinės policijos.

Jei skaitytojas galėtų pasklaidyti *specnazo* slaptųjų agentų bylas, jam tektų nusivilti ir tikriausiai apstulbti, nes *specnazo* agentai menkai primena išpuoselėtus, stiprius, jaunus ir simpatiškus filmų apie šnipus herojus. Sovietinė karinė žvalgyba ieško visiškai

kitokio tipo asmenų kaip kandidatų užverbuoti. *Specnazo* idealaus agento portretas atrodo maždaug taip: vyriškis nuo penkiasdešimt penkerių iki šešiasdešimt penkerių metų, kuris niekada netarnavęs armijoje, niekada neturėjo prieigos prie slaptų dokumentų, nesinaudoja ginklu ir neturi jo, neišmano kovų menų, neturi jokios slaptos aparatūros ir neprijaučia komunistams, neskaito laikraščių, niekada nebuvęs Sovietų Sąjungoje ir niekada nesusitikęs su sovietiniais piliečiais, gyvena vienišas, atokiai nuo kitų žmonių, jo profesija – miškininkas, žvejys, švyturio prižiūrėtojas, apsaugos darbuotojas arba geležinkelininkas. Daugeliu atveju tokie agentai yra fizinę negalią turintys žmonės. *Specnazas* taip pat ieško ir moterų, kurios atitiktų apytiksliai tokį pat apibūdinimą.

Jei *specnazas* turi savo tinkle tokį žmogų, tai reiškia, kad: a) jis tikrai nėra stebimas vietinės policijos skyriaus arba specialiųjų tarnybų; b) jei vyktų tyrimas, jis būtų paskutinis, kurį įtartų; c) ten nėra nieko tokio, kas galėtų sukelti kokius nors įtarimus, kas savo ruožtu reiškia, kad taikos metu šis agentas praktiškai visiškai garantuotas nuo žlugimo arba arešto pavojaus; d) karo atveju jis liks toje pačioje vietoje, nes dėl karinės mobilizacijos jis nebus imamas į armiją arba į viešuosius darbus.

Visa tai *specnazo* agentūros tinklui suteikia itin didelio stabilumo ir gyvybingumo. Žinoma, kiekvienoje taisyklėje pasitaiko išimčių, o atvejais, susijusiais su žvalgyba – išimčių daugybė. Tarp *specnazo* agentų galite susitikti įvairių tipų žmonių, tačiau *specnazas* vis dėlto stengiasi verbuoti būtent tokio tipo žmones. Kokia iš jų nauda šiai organizacijai?

Atsakymas: jie labai naudingi. Mat terorizmo aktus dažniausia vykdo profesionalūs *specnazo* sportininkai, kurie puikiai ištreniruoti atlikti kuo sunkiausias užduotis. Tačiau *specnazo* profesionalų užsienio valstybėje laukia daugybė priešų: sraigtasparniai ir policijos šunys, dokumentų patikrinimas keliuose, patruliai, net gatvėje žaidžiantys vaikai, kurie daug ką pastebi ir daug ką

supranta. *Specnazo* komandosams reikalinga priedanga, kur jie galėtų palyginti ramiai atsipūsti keletą dienų, palikti savo sunkią įrangą ir pasiruošti maisto.

Todėl pagrindinis *specnazo* agentų uždavinys – iš anksto parengti saugią slėptuvę, gerokai prieš tai, kai komandosai pasirodys šalyje. Štai keletas slėptuvių, parengtų *specnazo* agentų, pavyzdžių. Už GRU pinigus pensininkas, kuris iš tiesų yra *specnazo* agentas, perka namą miesto pakraštyje, šalia miško. Visiškai legaliai jis renčia name priešatominę slėptuvę su elektra, kanalizacija, vandentiekiu ir maisto atsargomis. Paskui jis perka pusiau karišką ar karišką mašiną, pavyzdžiui, lendroverį, kurį nuolatos laiko su nemaža benzino atsarga garaže prie namo. Šio agento darbas atliktas. Jis tyliai gyvena, naudojasi namu ir mašina, papildomai dar gauna užmokestį už savo paslaugas. Jis žino, kad bet kurią akimirką jo namus gali užgriūti „svečiai". Tačiau dėl to jis nesibaimina. Suimtas jis galėtų pasakyti, kad komandosų būrys paėmė jį įkaitu ir naudojosi jo namu, slėptuve ir mašina.

Arba mašinų sąvartyno šeimininkas įsigyja seną aprūdijusį geležinkelio konteinerį ir įtaiso jį tarp šimtų mašinų bei kelių motociklų laužo. Negausių šiukšlyno lankytojų, kurie apsilanko ieškodami atsarginių dalių, šeimininkas atidaro krautuvėlę, joje prekiauja kokakola, dešrainiais, kava ir sumuštiniais. Jis visada turi mineralinio vandens buteliuose, žuvies, mėsos ir daržovių konservų atsargų. Krautuvėlėje taip pat nemenkos medikamentų atsargos.

Arba, tarkime, nedidelės firmos savininkas perka didelę, tegu ir seną, jachtą. Draugams jis sako, kad svajoja išplaukti į ilgą kelionę plazdant burėms, štai kodėl jachta praktiškai visą laiką yra užsienyje. Tačiau jis neturi laiko keliauti, maža to, jachtai būtinas daug laiko ir pinigų kainuosiantis remontas. Todėl šiuo metu senoji jachta švartuojasi apleistoje prieplaukoje tarp dešimčių kitų apleistų jachtų apsilaupiusiais dažais.

Tokių vietų slėptuvėms sukurta galybė. Į vietų, kurios gali būti panaudotos kaip slėptuvė, sąrašą įtraukti tarpekliai, apleistos (o

kartais veikiančios) šachtos, nebeveikiančios gamyklos, miesto kanalizacija, kapinės (ypač jei jose esama šeimų rūsių), seni laivai, geležinkelio vagonai ir panašiai. Bet kuri vieta gali būti pritaikyta kaip slėptuvė *specnazo* teroristams. Bet ši vieta turi būti labai gerai išstudijuota ir iš anksto parengta. Būtent tam ir verbuojami agentai.

Tačiau tai ne vienintelė jų užduotis. Atvykus „svečiams" agentas gali vykdyti daugybę jų užduočių: stebėti policijos veiksmus, saugoti slėptuvę ir duoti pavojaus signalą reikiamu metu, būti gidu, rinkti papildomą informaciją apie dominančius objektus ir žmones. Be to, agentas gali būti verbuojamas specialiai atlikti teroro aktus, tokiais atvejais jis gali veikti nepriklausomai, stebimas žmogaus iš GRU, grupėje drauge su tokiais pat kaip ir jis agentais arba bendradarbiaudamas su *specnazo* profesionalais, atvykusiais iš Sovietų Sąjungos.

★★★

Užverbuotasis *specnazo* agentas, kuris rūpinasi parama kovinių grupių veiksmams tokiais būdais, kuriuos aprašiau, pirkdamas namą ir (arba) transporto priemonę jaučiasi esąs saugus. Vietinė policija turėtų nemenkų sunkumų, bandydama jį atsekti. Net jei jį aptiktų ir suimtų, praktiškai neįmanoma įrodyti jo kaltę. Bet štai ko agentas nežino, tai kad pavojus jam gresia iš paties *specnazo* pusės. GRU karininkai, nepatenkinti komunistiniu režimu, gali protestuodami arba dėl kitų priežasčių pabėgti į Vakarus. Tai padarę jie lengvai gali išduoti agentus, tarp jų ir *specnazo* agentus. Lygiai taip įvykdęs teroro aktus *specnazo* diversantas sunaikins visus savo darbo pėdsakus ir visus liudininkus, tarp jų pirmiausia tą agentą, kuris iki šiol grupę saugojo ir jai padėjo. Žmogus, užverbuotas kaip agentas į pagalbą grupei diversantų, labai retai įsivaizduoja, kas jo laukia vėliau.

Tačiau, jei žmogų palyginti lengva užverbuoti dirbti „užkonservuoto agento" darbą, tai kaip sekasi su užsieniečio verbavimu

atlikti darbą tikro teroristo, parengto žudyti, naudoti sprogmenis ir padeginėti pastatus? Manote, tai daug sunkiau?

Nustebsite, bet atsakymas: ne. *Specnazo* karininkas, ieškantis agentų, norėdamas juos užverbuoti vykdyti tiesiogines teroristines akcijas, dirbti Vakaruose turi puikiausią bazę. Ten begalės nepatenkintų žmonių, kurie pasirengę protestuoti absoliučiai prieš viską. Ir kol milijonai protestuoja taikiai, kai kurie ieškos kitų savo protesto išraiškos būdų. *Specnazo* karininkui tereikia tik surasti nepatenkintąjį, kuris pasirengęs griebtis kraštutinumų.

Žmogus, protestuojantis prieš amerikiečių kariškius Europoje ir purškiantis ant sienų lozungus, yra įdomus subjektas. Jei jis ne tik rašinėja šūkius, bet dar ir yra pasiryžęs šauti į amerikiečių generolą, ir jam tereikia įduoti automatą arba granatsvaidį RPG-7, tuomet jis itin dominanti asmenybė. Jo tikslai idealiai atitinka analogiškus vyresniųjų GRU karininkų tikslus.

Prancūzijoje protestuotojai šovė iš granatsvaidžio RPG-7 į atominės elektrinės reaktorių. Iš kur jie gavo sovietinį ginklą, nežinau. Galbūt šis tiesiog mėtėsi šalikelėje. Bet jei būta *specnazo* karininko, kuriam pasisekė susitikti tokius žmones ir aprūpinti juos technika, tai be atidėliojimų jis buvo apdovanotas Raudonosios vėliavos ordinu ir gavo paaukštinimą. Vadovaujantys GRU karininkai jaučia ypatingą nemeilę Vakarų atominėms elektrinėms, kurios mažina Vakarų priklausomybę nuo naftos importo (taip pat ir sovietinės naftos) ir daro juos stipresnius ir mažiau priklausomus. Tos elektrinės yra vienas svarbiausių *specnazo* taikinių.

Kitu atveju judėjimo už gyvūnų teises aktyvistų grupė Jungtinėje Karalystėje sušvirkštė nuodų į šokolado plyteles. Jei *specnazui* pavyko užmegzti ryšį su tokia grupe, ir labai tikėtina, kad taip ir yra, tai jis (suprantama, neminint jo pavadinimo) su malonumu pasiūlė jiems keletą kur kas veiksmingesnių protesto būdų. Aktyvistai, radikalai, kovotojai už taiką, žalieji – visi, GRU lyderių nuomone, yra panašūs į prinokusį apetitą žadinantį arbūzą: žali išorėje ir raudoni viduje.

Todėl bazė verbuoti ten kaip reikiant. Vakaruose yra gana daug žmonių, nepatenkintų, pasirengusių ne tik žudyti kitus, bet ir aukoti savo gyvybę dėl savo asmeninių idealų, ir tuo *specnazas* gali pasinaudoti. *Specnazo* karininkui tereikia tik surasti nepatenkintą, pasirengusį bet ką padaryti žmogų ir juo pasinaudoti.

★★★

Specnazo agentūrinis tinklas turi daug bendra su tarptautiniu terorizmu, pavyzdžiui, bendrą centrą – tačiau vis dėlto tai skirtingi dalykai ir neturėtų būti painiojami. Būtų beprotybė tvirtinti, kad tarptautinis terorizmas gimė pagal įsakymus iš Maskvos. Užtat nebus pernelyg drąsu tvirtinti, kad be Maskvos paramos tarptautinis terorizmas niekada nebūtų pasiekęs tokio masto. Terorizmas kilo susiklosčius įvairioms situacijoms, skirtingomis sąlygomis ir dėl įvairių priežasčių. Vietinis nacionalizmas visada yra potencialus šaltinis, ir Sovietų Sąjunga remia įvairias jo formas, paprastai siūlydama konkrečią paramą ekstremistų grupėms, veikiančioms nacionalinių judėjimų viduje. Žinoma, išimtys daromos nacionalistinėms grupėms pačioje Sovietų Sąjungoje ir šalyse, priklausančiose nuo jos įtakos.

Jei ekstremistų grupė pasirodo kuriame nors rajone, kur nėra akivaizdžios Sovietų Sąjungos įtakos, tai galite neabejoti, kad Sovietų Sąjunga labai greitai taps jų geriausia drauge. Pačioje GRU yra du nepriklausomi ir labai galingi organai, susiję su ekstremistais ir terorizmo klausimais. Vienas jų – GRU trečioji valdyba, kuri tyrinėja teroristų organizacijas ir prasiskverbimo į jas būdus. O dar yra penktoji valdyba, kuri atsako už viską, kas susiję su žvalgyba žemiausiose pakopose, taip pat ir *specnazo* žvalgyba.

GRU taktika teroristų atžvilgiu paprasta: niekada neduoti jiems jokių įsakymų, niekada nesakyti, ką jiems reikia daryti. Jie griauna Vakarų civilizaciją: jie žino, kaip tai daryti, todėl leisim jiems tęsti nevaržomiems smulkmeniškos priežiūros, štai toks ar-

gumentas. Tarp jų yra idealistų, pasiryžusių mirti už savo idėjas. Tad tegu jie dėl idėjų miršta. Pats svarbiausias uždavinys – išsaugoti iliuziją, kad jie visiškai laisvi ir nepriklausomi.

Maskva yra svarbus tarptautinio terorizmo centras ne todėl, kad yra naudojamasi instrukcijomis, ateinančiomis iš Maskvos, o todėl, kad Maskvoje atrenkamos prašančios paramos teroristinės grupės ir organizacijos, kurioms ją galima suteikti su mažiausia rizika. Tai, kad Maskva itin įsipainiojusi į terorizmą, yra rimta politinė problema. Vienas „pasipriešinimo judėjimas" turi gauti didelę finansinę paramą, kitas – mažesnę. Viena „Raudonoji armija" būtinai turi gauti šiuolaikinius ginklus ir neribotą paramą šaudmenimis, kitai gerai seksis turint senus ginklus ir ribotą paspirtį šaudmenimis. Vienas judėjimas bus pripažintas, tuo tarpu kitas bus žodžiais smerkiamas, o praktiškai remiamas. „Nepriklausomi" teroristai menkai nutuokia, iš kur plaukia pinigai, leidžiantys jiems keliauti po pasaulio šalis, arba kas pristato Kalašnikovo automatus ir šovinines jiems, arba kas tiekia instruktorius, kurie juos moko ir treniruoja.

Bet tik pažiūrėkite į „nepriklausomus" palestiniečius: jie faktiškai išmeta savo šaudmenis. Jei pasižiūri filmą apie karą Afganistane ir paskui filmą iš Beiruto gatvių, tai skirtumas yra tiesiog pritrenkiantis. Afganistano pasipriešinimo kovotojai skaičiuoja kiekvieną šovinį, o Beiruto gatvėse viena prieš kitą besikaunančios grupės nė nesivargina nusitaikyti šaudydamos; jos tiesiog pleškina į orą ilgomis serijomis, nors tai reiškia, kad jos švaisto kažkieno pinigus. Kieno gi tai pinigai?

Kai buvau dar tik pradedantis kariškis, buvau mokomas taupyti kiekvieną šovinį. Šovininės sukurtos iš metalo ir joms reikia ilgo, sunkaus triūso. Pagaminti šovininę kur kas sunkiau ir brangiau negu rašalinį plunksnakotį. Kita priežastis taupiai naudoti šaudmenis – kad neliktumėte be jų kritinę akimirką. Armijos aprūpinimas šaudmenimis yra sudėtinga logistikos problema. Jei transportas su šaudmenimis atvyks nors keliomis minutėmis

vėliau, negu jūs neapgalvojęs juos išnaudojote, esate lavonas. Tačiau Beirute tokių problemų nėra. Niekas neaiškina kariaujančioms grupėms, kiek kainuoja šaudmenys. Niekas joms nekalba apie gyvybių, kurias jos nutraukia kiekvieną dieną, vertę. Niekas neužsimena apie pavojų, kad reguliarus šaudmenų tiekimas gali pavėluoti. Tiekėjai įsitikinę, kad jis nepavėluos.

★★★

Sovietų Sąjunga smerkia pilietinį karą Libane. Tik nėra reikalo smerkti šį karą. Viskas, ką jai tereikia atlikti – tiesiog apsukti atgalios kitą šaudmenų siuntą, ir karas pasibaigs.

Be karinės ir finansinės paramos, Sovietų Sąjunga dar padeda teroristams mokymais. Sovietų Sąjungoje įkurti mokymo centrai teroristams iš daugybės įvairių šalių rengti. Panašūs centrai įkurti ir Rytų Europos šalyse, Kuboje ir kitose vietose. Labai gerai žinau tokį centrą Odesoje. Oficialiai jis priklauso Generalinio štabo 10-ajai Vyriausiajai valdybai, kuri susijusi su ginklų eksportu, sovietinių karinių patarėjų siuntimu į užsienio valstybes ir užsieniečių mokymu, kaip tapti kovotojais ir teroristais. Septintojo dešimtmečio pradžioje šis centras buvo kaip aukštosios pėstininkų karininkų mokyklos filialas. Žvalgybos fakultetas jame įkurtas sovietiniams studentams, kurių dauguma paskui pakliuvo į GRU ir *specnazą,* o likusi milžiniško ploto dalis, klasės ir kareivinės buvo visiškai perleistos smogikų iš užsienio rengimo centrui. Kai buvau Odesoje, dauguma mokymo kursų dalyvių buvo rengiami dirbti juodojoje Afrikoje. Ne visi iš jų atvyko iš Afrikos, gana daug buvo iš Kubos, bet daugumos paskirties vieta buvo ten. Mokslų ir gyvenimo sąlygų tarp sovietinių ir užsienio studentų skirtumas buvo milžiniškas.

Užsieniečiai buvo maitinami geriau ir rengiami karininkų lauko uniforma, tegu ir be jokių atpažinimo ženklų. Jiems praktiškai nevyko jokios teorinės paskaitos. Užtat jų praktinis mokymas net

pagal sovietinius standartus buvo itin įtemptas. Šaudmenų jiems netrūko. Šūvių garsai jų stovykloje nesiliovė dieną naktį.

Užsieniečiai buvo laikomi griežtai izoliuoti. Vieninteliai pašaliečiai, galėję juos matyti, ir tai tik pro spygliuotą vielą, buvo sovietiniai studentai. Visiška izoliacija blogai veikė kai kuriuos studentus užsieniečius. Kadangi jie negalėjo iš ten ištrūkti, Kubos gynybos ministras ėmėsi priemonių ir įsakė, kad iš Kubos į Odesos centrą būtų atsiųstos kelios merginos mokytis dirbti medicinos seserimis partizanų būriuose. Įdomu pažymėti, kad kareiviai buvo mokomi metus, karininkai – dvejus, o medicinos seserų mokslai tęsėsi dešimt metų ir daugiau. Baigusios mokslą medicinos seserys buvo išsiunčiamos atgal į Kubą, ir į jų vietą buvo atsiunčiamos jaunesnės merginos. Mokomajame centre daugiau nebepasitaikė psichologinių problemų.

★★★

Užsieniečių iš „išsivadavimo judėjimų", atsidūrusių Sovietų Sąjungoje, sovietinės žvalgybos tarnybos paprastai neverbuodavo. Patirtis parodė, kad teroristas, įsivaizduojantis esąs nepriklausomas ir žudantis žmones dėl savo idėjų, yra veiksmingesnis, negu tas, kuris kariauja kitų žmonių įsakytas. Teroristas už savo idėjas rizikuos ir paaukos savo gyvybę, bet vargu ar padarys tą patį pagal iš užsieniečių gautus nurodymus. Tai kurių galų jį verbuoti?

Tačiau čia esama svarbios išimties. Kiekvienas besimokantis teroristas kruopščiai stebimas, tarp jų pastebimi potencialūs lyderiai ir apsigimę maištautojai, kurie nesiduoda niekieno vadovaujami. Taip pat svarbios studentų silpnybės ir ambicijos, jų ryšiai su kitais. Kada nors po daugelio metų vienas iš jų galbūt taps žinomu lyderiu, tačiau be Maskvos pritarimo, todėl gyvybiškai svarbu iš anksto žinoti, kurie iš jų bus tikėtini draugai ar priešai.

Kol studentai mokomi ir kartu tyrinėjami, tarp jų atsiranda tikrų išimčių, tinkamų užverbuoti. Verbavimu mokymo centruose

kartu užsiima dvi GRU organizacijos. Trečioji valdyba verbuoja informatorius, kurie vėliau dirbs „nacionalinių išsivadavimo judėjimų“ viduje ir GRU vadams perdavinės šių judėjimų vidines paslaptis. GRU penktoji valdyba verbuoja kai kuriuos studentus tapti *specnazo* agentūrinio tinklo dalimi. Tai išties sudėtingas procesas. Formaliai kandidatas toliau lieka savajame „išsivadavimo judėjime“ ir dirba jam. Faktiškai jis ima veikti pagal iš GRU gaunamas instrukcijas. Tai labai delikati situacija, tad imamasi visų įmanomų žingsnių tam, kad žlugimo atveju būtų apsaugota SSRS reputacija. Turint tai galvoje kruopščiai atrinktas kandidatas, neįtariantis apie savo padėtį, pervedamas mokytis į vieną iš valstybių, priklausančių sovietų įtakai. Paskui užverbuojama, bet tai daro ne sovietinė žvalgyba, o žvalgyba iš vienos nuo SSRS įtakos priklausančių šalių.

Visiškai suformuoto teroristo verbavimas skiriasi nuo agento informatoriaus verbavimo. Teroristas turi baigti mokymo kursus, kurie prilygsta dieną naktį nesiliaujančiam košmarui. Jis svajoja apie mokslų pabaigą: jis ilgisi tikros veiklos. Instruktoriai su juo kalbasi, klausinėja, ką jis norėtų kaip teroristas nuveikti. Teroristas jiems pasakoja. Tuomet instruktorius „apie tai mąsto“, o paskui, po kelių dienų, praneša, kad tai neįmanoma. Kankinimas treniruotėmis tęsiasi. Vėl klausinėjama, kuo jis norėtų užsiimti, ir vėl jo sumanymai atmetami. Pateikiamos įvairios priežastys: mes pernelyg vertiname tavo gyvybę, kad siųstume tave į tokią rizikingą užduotį; toks veiksmas gali nepageidaujamai atsiliepti tavo šeimai, tavo draugams ir taip toliau. Taip pasirinkimas pamažu siaurinamas tol, kol teroristas pasiūlo tai, ko ir nori sovietinės karinės žvalgybos vadovai. Jie „apie tai mąsto“ keletą dienų ir galų gale sutinka, tik pateikia tai taip, tarsi tai būtų ne GRU pageidavimas, bet kompromisas arba nuolaida teroristui: jei jau jis iš tiesų mano esant būtina tai daryti, tai šiame kelyje jam nebus daroma jokių kliūčių.

Žinoma, aš čia supaprastinau procesą, o iš tiesų tai yra labai sudėtinga procedūra.

GRU užsidirba taškų taip, kad teroristas, veikdamas *specnazo* naudai, daugeliu atveju nė neįtaria, kad juo naudojamasi. Jis visiškai įsitikinęs, kad veikia nepriklausomai, savo noru ir savo paties pasirinkimu. O GRU niekur nepalieka nei savo parašo, nei pirštų antspaudų.

Net tais atvejais, kai kalbama ne apie pavienius teroristus, o apie patyrusius teroristinių organizacijų vadeivas, GRU griebiasi neįprastinių veiksmų užtikrinti, kad ne tik pašaliniai, bet net ir teroristų lyderiai nesusigaudytų apie savo pavaldumą *specnazui* ir atitinkamai GRU. Teroristų vadeiva turi platų veiklos spektrą ir turtingą pasirinkimą. Tik būna tokių teroristinių aktų ir operacijų, kuriems *specnazas* išleis neribotas pinigų sumas, tieks bet kurių rūšių ginklus, padės įsigyti pasus ir organizuos slėptuves. O būna ir tokių teroristinių aktų, kuriems *specnazas* neturi nei pinigų, nei ginklų, nei tinkamų žmonių, nei slėptuvių. Teroristų vadeiva turi visišką misijos parinkimo laisvę, tik be ginklų, pinigų ir kitų paramos formų jo pasirinkimo laisvė staiga smarkiai sumažėja.

9 skyrius

GINKLAI IR ĮRANGA

Standartinį *specnazo* ginklų rinkinį sudaro automatas, 400 šovinių atsarga, peilis, šešios rankinės granatos arba lengvas vienkartinis granatsvaidis. Darant šuolį su parašiutu automatas tvirtinamas taip, kad netrukdytų tinkamai išsiskleisti pagrindiniam (arba atsarginiam) parašiutui ir nesugadintų parašiuto, kol nusileis. Tačiau daugybė sutvirtinimų neleidžia parašiutininkui naudotis automatu iškart nusileidus ant žemės. Todėl, kad tuo metu neliktų beginklis, parašiutininkas dar turi begarsį pistoletą P-6. Pabėgęs į Vakarus aš apibūdinau šį pistoletą Vakarų ekspertams ir susidūriau su akivaizdžiu skeptiškumu. Šiuo metu tai, apie ką kalbėjau ekspertams, pasitvirtino, ir begarsio pistoleto egzemplioriai buvo aptikti Afganistane (Jane's Defence Weekly išspausdino puikios kokybės nuotraukas ir šio neįprasto ginklo aprašą). I6 tolimo atstumo begarso šaudyti naudojamas duslintuvas PBS, ir kai kurie kareiviai jį nešiojasi pritvirtintą prie savo automatų.

Karininkai, radistai ir šifruotojai turi mažesnį ginklų rinkinį: trumpavamzdį automatą AKR, 160 šovinių, pistoletą ir peilį.

Be asmeninių ginklų, *specnazo* grupė turi kolektyvinių ginklų – granatsvaidžius RPG-16D, „žemė–oras" tipo raketas „Strela-2", įvairios paskirties minų, plastiko sprogmenų, snaiperių šautuvų ir kitokių ginklų. Būrys mokosi naudotis grupiniais ginklais, tačiau nuolatos jų grupėje nelaiko: grupiniai ginklai saugomi *specnazo* sandėliuose, o reikalingas jų kiekis būriui skiriamas

prieš kiekvieną operaciją. Dažnai operacijoms įvykdyti pakanka vien asmeninių ginklų.

Grupė, pasiųsta į operaciją ginkluota tik asmeniniais ginklais, gali gauti būtinų grupinių ginklų vėliau, paprastai nuleidus juos su parašiutu. O jei grupė yra persekiojama, ji gali atsikratyti ne tik grupinių ginklų, bet iš dalies ir asmeninių. Daugeliui kareivių jų ginklų praradimas yra nusikaltimas, baudžiamas bausmės batalionu. Tačiau *specnazas,* kuris naudojasi išskirtiniu pasitikėjimu ir veikia gana neįprastomis sąlygomis, turi privilegiją pats spręsti šią problemą, nors, žinoma, kiekvienas toks atvejis vėliau yra tiriamas. Vadas ir jo pavaduotojas privalo įrodyti, kad situacija iš tiesų buvo kritinė.

★★★

Skirtingai nuo oro desanto ir puolamųjų pajėgų, *specnazas* neturi jokios sunkiosios ginkluotės, tokios kaip artilerija, minosvaidžiai arba kovinės mašinos BMD. Tačiau „neturėti" nereiškia „nenaudoti".

Nusileidusi priešo teritorijoje, grupė gali pradėti savo operaciją užgrobdama priešininkui priklausančią mašiną arba šarvuotį. Bet kokia mašina, taip pat ir pažymėta raudonu kryžiumi, tinka *specnazui.* Ji gali būti panaudojama įvairiais tikslais: pavyzdžiui, greitai pasprukti iš išlaipinimo zonos, pervežti mobiliąją grupės bazę arba net organizuoti ypač svarbių taikinių užpuolimą. Pratybų sovietų teritorijoje metu *specnazo* grupės dažnai užgrobdavo tankus ir panaudodavo juos atakuojant taikinius. Manoma, kad situacija ideali, kai priešininkas naudoja tankus ypač svarbių objektų apsaugai, o *specnazas* užgrobia vieną arba kelis jų ir nedelsiant atakuoja taikinį. Tokiu atveju nepaslankiam, lėtai judančiam tankui nėra būtinybės sukarti ilgą kelią į savo tikslą.

Dauguma kitų tipų priešininko ginkluotė, tarp jų minosvaidžiai ir patrankos, gali būti naudojami kaip sunkioji ginkluotė.

Tokia situacija gali susiklostyti karo metu, kai savo teritorijoje veikianti *specnazo* grupė pasinaudos galimybe užgrobti mūšyje sunkiąją priešininko ginkluotę, nusigaus į priešininko teritoriją ir veiks priešo užnugaryje kaip apsimestinis kovinis dalinys. Šitokį fokusą Raudonoji armija plačiai taikė pilietinio karo metais.

Sovietų vadovybė imasi žingsnių, kad gautų užsienietiškų ginklų net taikos metu. 1985 m. balandžio mėnesį JAV buvo areštuoti keturi verslininkai. Oficialiai jų verslas buvo susijęs su ginklais. Nelegalioji jų verslo pusė taip pat buvo susijusi su ginklais, ir jie bandė į sovietinio bloko šalis persiųsti 500 amerikietiškų automatinių šautuvų, 100 000 šovinių ir 400 naktinio matymo prietaisų.

Kam Sovietų Sąjungai prireikė tokių kiekių amerikietiškų ginklų? Padėti nacionaliniams išsivadavimo judėjimams, kuriuos ji šelpia? Tokiu tikslu vadovybė nesusvyruos tiekti Kalašnikovo automatus, paprastesnius ir pigesnius, ir be jokių problemų aprūpinant šaudmenimis. Galbūt 500 amerikietiškų šautuvų reikalingi išnagrinėti ir kopijuoti? Bet Sovietų Sąjunga šautuvų M-16 užgrobė daugelyje vietų, pavyzdžiui, Vietname. Jie jau išstudijuoti iki menkiausios detalės. Nėra prasmės juos kopijuoti, nes, sovietinės vadovybės nuomone, Kalašnikovo automatas atitinka visus keliamus reikalavimus.

Labai sunku sugalvoti kokią kitą šio sandorio priežastį, kaip ta, kad jie buvo skirti *specnazo* grupėms apginkluoti. Žinoma, ne visoms, bet sportininkų profesionalų grupėms, ypač toms, kurios veiks ten, kur M-16 plačiai naudojami ir kur galima rasti pakankamai jiems tinkančių šovinių.

Šautuvų, naktinio matymo prietaisų ir šovinių skaičius lengvai paaiškinamas: 100 grupių po penkis žmones kiekvienoje, kur kiekvienas, išskyrus radistą, turi naktinio matymo prietaisą (keturi grupėje); šaudmenų atsargas pusdieniui kiekvienam šautuvui (200 šovinių), o kitą reikės atimti iš priešininko. Amerikiečių naktinio matymo prietaisai naudojami dažniausiai todėl, kad

maitinimo elementų ir kitų reikalingų atsarginių dalių galima gauti iš priešo.

Tai toli gražu ne vienintelis kanalas, kuriuo gaunami standartiniai amerikietiški ginklai ir šaudmenys. Mes žinome apie tuos verslininkus, kurie suimti. Bet nėra abejonių, kad esama ir kitų, kurie dar nesuimti.

★★★

Specnazui skirti ginklai labai skirtingi, kuo įvairiausi: nuo gitaros stygos (naudojamos smaugti užpuolus kažką iš nugaros) iki mažo nešiojamo branduolinio užtaiso, kurio galingumas siekia nuo 800 iki 2000 tonų trotilo ekvivalento. *Specnazo* arsenale yra greitai veikiančių nuodų, chemikalų, bakterijų. Tuo pat metu mėgstamiausiu *specnazo* ginklu laikytina mina. Neatsitiktinai šiuolaikinių *specnazo* komandosų pirmtakai turėjo garbingą gvardijos minuotojų vardą. Minos buvo naudojamos visose grupės vykdomos operacijos stadijose. Iškart po nusileidimo užminuojama ten, kur paslėpti parašiutai, o paskui grupė užminuos kelius ir takelius, kuriais ji sprunka nuo priešo. Septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje *specnazas* plačiausiai naudojo minas MON-50, MON-100, MON-200 ir MON-300. MON – tai kryptinė priešpėstinė mina, o skaičius parodo atstumą, kuriuo pasklinda skeveldros. Jos skrieja ne į visas puses, o siauru pluoštu ta kryptimi, kurią joms nustatė minuotojas. Tai baisus ginklas, labai veiksmingas įvairiose situacijose. Pavyzdžiui, jei aptinkama raketų paleidimo įranga ir neįmanoma prie jos prisiartinti, tai galima panaudoti MON-300 jai susprogdinti. Jos veiksmingiausios sprogdinant gatvėje, kelyje, miško keliukuose, skardyje, tarpeklyje arba slėnyje. Minos MON dažnai dedamos taip, kad pakirstų taikinį kryžmine ugnimi iš dviejų arba daugiau krypčių.

Specnazas naudoja daugybę kitų minų tipų, kiekvienas jų buvo kuriamas specialiais tikslais: sprogdinti geležinkelio tiltą,

sunaikinti naftos saugyklos cisternas (ir kartu padegti jų turinį), griauti betono, plieno, medžio, akmens ir kitų medžiagų konstrukcijas. Tai ištisas mokslas ir tikras menas. *Specnazo* karys jį puikiai įvaldęs ir žino, kaip susprogdinti labai sudėtingus objektus panaudojant minimaliai sprogmenų. Jis žino, kaip prireikus pasigaminti sprogmenis iš po ranka turimų medžiagų. Esu matęs, kaip *specnazo* karininkas per valandą sumaišė keletą kilogramų lipnios rudos pastos iš visiškai nepavojingų ir visiškai nesprogių medžiagų. Jis taip pat padarė ir detonatorių iš visiškai įprastų daiktų, iš tų, kuriuos *specnazo* kareiviai nešiojasi su savimi: žibintuvėlio, skustuvo peiliuko, kurį jis pavertė spyruokle, degtukų dėžutės ir galiausiai iš trasuojamosios kulkos. Pagamintas mechanizmas veikė puikiai. Kai kuriais atvejais galima panaudoti paprastesnius ir lengvai gaunamus daiktus – dujų ir deguonies balionus su parafinu, pridedant lengvųjų metalų. Šio reikalo veteranas pulkininkas Starinovas savo memuaruose užsimena apie detonatoriaus kūrimą iš degtukų dėžutės.

★★★

Kalbant apie minas, mes turime paminėti grėsmingą *specnazo* ginklą, žinomą kaip „Strela–Blok“. Šis ginklas buvo naudojamas antroje septintojo dešimtmečio pusėje ir pirmoje aštuntojo dešimtmečio pusėje. Visiškai tikėtina, kad dabar jis gerokai patobulintas. Bendrais bruožais jį galima apibūdinti kaip priešlėktuvinę miną, nes ji veikia remiantis tais pačiais principais kaip ir šalikelėje gulinti ir veikianti prieš važiuojančias mašinas mina. Ji panaši į minas, kurios naudojamos nešiojamame granatsvaidyje, iš kurio šaudoma į tankus ir šarvuotus transporterius.

„Strela–Blok“ yra įprastinė kilnojamoji sovietinė raketa „Strela-2“ (tapati amerikietiškos „Raudonosios akies“ kopija). *Specnazo* grupė su savimi nešasi vieną ar keletą tokių raketų. Netoli didelio aerodromo paleidimo vamzdis pritvirtinamas prie aukš-

to medžio (arba pastato stogo, aukštos burės, šieno kupetos) ir užmaskuojamas. Paprastai raketa įtaisoma netoli nuo pakilimo tako pabaigos. Paskui grupė iš šios zonos pasišalina. Raketa paleidžiama automatiškai. Iš pradžių veikia laikrodinis mechanizmas, duodantis grupei laiko nutolti per saugų atstumą, paskui, kai baigiasi paleidimo laikas (jis būna nuo valandos iki kelių dienų), įsijungia paprasčiausias garso detektorius, kuris reaguoja į tam tikro stiprumo lėktuvo variklio triukšmą. Jei variklio triukšmas stiprėja, nieko neatsitinka (tai reiškia, kad lėktuvas leidžiasi), bet vos triukšmas sumažėja, suveikia paleidimo mechanizmas. Infraraudonoji kovinė galvutė reaguoja į variklio spinduliuojamą šilumą, seka paskui lėktuvą ir jį paveja.

Įsivaizduokite save karininko, vadovaujančio oro bazei, vietoje. Raketa pamušamas bekylantis lėktuvas (galbūt su branduoline bomba borte). Ką jūs darysite? Jūs atšaukiate visus skrydžius ir siunčiate savo žmones ieškoti kaltininkų. Savaime aišku, jie nieko neranda. Skrydžiai atnaujinami, ir kitas kylantis jūsų lėktuvas bus numuštas. Ką dabar darysite? Ko griebsitės, jei grupė įtaisė penkias „Strela–Blok" raketas aplink bazę ir priešpėstines minas jų prieigose? Iš kur jūs galite žinoti, kad įtaisytos tik penkios raketos?

★★★

Kitas labai veiksmingas *specnazo* ginklas – tai ugniasvaidis RPO-A. Jis sveria vienuolika kilogramų ir yra vienkartinio naudojimo. Išrastas pirmoje aštuntojo dešimtmečio pusėje, jis smarkiai pranoksta bet kokius ugniasvaidžius, gamintus tuo metu bet kurioje kitoje šalyje. Esminis skirtumas – užsienyje sukurti to meto modeliai išmesdavo kokių trisdešimties metrų ugnies čiurkšlę, ir žymi degalų dalis sudegdavo trajektorijoje.

Tačiau RPO-A šaudo ne čiurkšle, o kapsule, kurią sudaro lengvas cilindras su miltelių užtaisu. Degus mišinys kapsulėje skrenda į taikinį ir užsiliepsnoja tik kapsulei atsitrenkus į taikinį. RPO-A

gali šaudyti daugiau nei už 400 metrų, o vieno šūvio poveikis prilygsta 122 mm haubicos sviedinio sprogimui. Ypač veiksmingai jis gali būti naudojamas prieš ugniai jautrius taikinius – degalų saugyklas, šaudmenų sandėlius, ant žemės esančias raketas ir lėktuvus.

★★★

Kur kas galingesnis *specnazo* ginklas – daugkartinis raketų leidimo įrenginys „GRAD-V“, šaudymo salvėmis sistema, sukurta desantinėms pajėgoms. Šis ginklas gali būti įtaisomas ant sunkvežimio „GAZ-66“ važiuoklės. Jis turi 12 paleidimo vamzdžių, šaudančių reaktyviniais sviediniais. Skirtingai nuo automobilinės versijos, „GRAD-V“ yra pernešamas. Prireikus oro desantininkų daliniai apsiginkluoja atskirais vamzdžiais ir gauna tinkamų sviedinių. Vamzdis įtaisomas ant žemės ant paprasčiausio pagrindo. Nusitaikoma reikiama kryptimi ir iššaunama. Paprastai į vieną taikinį nutaikoma keletas vamzdžių ir iššaunama praktiškai tuo pačiu metu. Šaunant nuo automobilio tikslumas itin didelis, o nuo žemės – tik šiaip sau. Tačiau bet kuriuo atveju poveikis labai stiprus. „GRAD-V“ – ginklas, skirtas apšaudyti didesnius plotus, ir jo pagrindiniai taikiniai yra ryšio centrai, raketų baterijos, lėktuvų stovėjimo aikštelės ir kiti labai pažeidžiami objektai.

Oro desantininkai naudoja abi „GRAD-V“ versijas. *Specnazas* naudojasi tik antrąja, pernešama versija. Kartais, jei atakuojamas labai svarbus taikinys, pavyzdžiui, povandeninis laivas prieplaukoje, didelis *specnazo* dalinys gali tuo pačiu metu šaudyti „GRAD-V“ sviediniais iš kelių dešimčių ar net šimtų vamzdžių.

★★★

Specnaze šalia pačių naujausių ginklų galima aptikti ginklų, kurie seniai užmiršti visose kitose armijose arba atiduoti į karo

muziejus. Vienas tokių – arbaletas. Kad ir kaip atrodytų keista skaitytojui, iš tikrųjų arbaletas yra baisus ginklas, iš milžiniško atstumo itin taikliai perveriantis žmogų strėle. Specialistai mano, kad tais laikais, kai arbaletas rungėsi su muškieta, šioji buvo pripažinta kaip geresnė tik todėl, kad nežmoniškai kurtinančiai griaudėjo ir priešus tai veikė kur kas labiau nei lengvas arbaleto strėlės švilpesys. Tačiau šaudymo greičiu, taiklumu ir patikimumu arbaletas aplenkė muškietą, buvo mažesnis ir lengvesnis, o žmones žudė taip pat užtikrintai kaip ir muškieta. Tik todėl, kad šaudant jis nekėlė jokio triukšmo, tai ir nedarė tokio įspūdžio, kokį palikdavo tūkstančio muškietų salvė.

Užtat veikimas nekeliant triukšmo – būtent tai, ko šiandien reikia *specnazui.* Šiuolaikinis arbaletas, suprantama, smarkiai skiriasi savo išvaizda ir konstrukcija nuo praėjusių amžių arbaletų. Jis pagamintas pagal paskutinį technikos žodį. Jis aprūpintas optiniais ir šiluminiais taikikliais, panašiais kaip šiuolaikiniuose snaiperių šautuvuose. Strėlės pagamintos remiantis naujausiais balistikos ir aerodinamikos pasiekimais. Pats lankas labai elegantiškas, lengvas, patikimas ir patogus. Kad būtų patogiau nešiotis, jis sulankstomas.

Arbaletas nėra standartinis *specnazo* ginklas, nors sportininkų daliniuose skiriamas didelis dėmesys žmones mokant naudoti šį ginklą. Jei būtina, *specnazo* grupė gali būti aprūpinta vienu ar dviem arbaletais specialiai užduočiai įvykdyti, kai reikia nužudyti žmogų visiškai be triukšmo, tamsoje iš keliasdešimt metrų atstumo. Be abejonių, arbaletas jokiu būdu negali būti laikomas snaiperio šautuvo varžovu. Dragunovo konstrukcijos snaiperio šautuvas – nuostabus standartinis *specnazo* ginklas. Bet ant snaiperio šautuvo uždėjus duslintuvą, tikslumas ir šūvio nuotolis gerokai sumažėja. Kad snaiperio šautuvas šaudytų tiksliai ir be triukšmo, buvo pritaikytas sunkus vamzdis, kuriame duslintuvas yra neatskiriama šio ginklo dalis. Tai nuostabus ir patikimas ginklas. Vis dėlto GRU vadovaujantys karininkai mano, kad *specnazo* vadas

privalo turėti gana didelę ginklų kolekciją, iš kurios jis galėtų išsirinkti tinkamą tam tikru atveju. Visiškai tikėtina, ir greičiausiai taip bus, kad rasis išskirtinių situacijų, kai vadas, besiruošiantis operacijai, nutars pasirinkti gana neįprastą ginklą.

★★★

Specnazo kareiviui pats baisiausias, labiausiai demoralizuojantis priešas visada buvo ir bus šuo. Nei elektroniniai prietaisai, nei priešininko ugnis taip nepaveikia jo dvasios būsenos kaip šunų pasirodymas. Priešo šunys visada pasirodo pačiu netinkamiausiu momentu, kai grupė, nuvarginta ilgai trukusio ėjimo, mėgaujasi trumpa neramaus miego valandėle, kai kojos visiškai nutrintos, o šaudmenų atsargos baigėsi.

Specnazo kareivių, seržantų ir karininkų apklausa kaskart nurodo vis tą patį atsakymą: paskutinis dalykas, su kuriuo jie norėtų susidurti, – priešininko šunys.

GRU viršininkai atliko kai kuriuos toli siekiančius tyrimus šiuo klausimu ir padarė išvadą, kad geriausias būdas susidoroti su šunimis – tai patiems panaudoti šunis. Maskvos pietrytiniame pakraštyje yra Centrinė Raudonosios žvaigždės ordino karo šunų dresūros mokykla, turinti didžiausius veislynus.

Centrinė karo šunų mokykla rengia specialistus, auklėja ir treniruoja šunis daugeliui įvairių Sovietinės armijos reikmių, tarp jų ir *specnazo* poreikiams. Šunų panaudojimo Raudonojoje armijoje istorija turtinga ir įvairiapusė. Antrojo pasaulinio karo metu Raudonoji armija kovose panaudojo 60 000 šunų. Žinoma, tai buvo įmanoma tik dėl GULAG'o – milžiniškos koncentracijos stovyklų sistemos, kur šunų auklėjimas ir dresavimas buvo itin aukšto lygio tiek kiekybiškai, tiek ir kokybiškai.

60 000 armijos šunų skaičių būtina papildyti nežinomu, tačiau, be abejonės, milžinišku kinkinių šunų skaičiumi. Kinkinių šunys buvo naudojami žiemą (ir kiaurus metus šiaurėje) fronto

linijon pristatyti šaudmenis, evakuoti sužeistuosius ir kitais panašiais tikslais. Į tarnybinių šunų skaičių įtrauktini ir dirbantys ne grupėje, o individualiai, atliekant įvairias, tiksliai apibrėžtas funkcijas, kurioms kiekvienas jų buvo dresuojamas. Šunys Raudonojoje armijoje vykdė karines užduotis: žvalgyba, sužeistųjų paieška mūšio lauke, oficialių pranešimų pristatymas. Šunis sargybos tikslais naudojo desantininkai ir gvardijos minuotojai (dabartinis *specnazas*). Vis dėlto daugiausia Raudonoji armija naudojo šunis minoms aptikti ir tankams sprogdinti.

Jau 1941 metais buvo pradėti formuoti specialiosios tarnybos daliniai kovai su priešo tankais. Kiekvienas dalinys buvo sudarytas iš keturių kuopų su 126 šunimis kiekvienoje, tai yra po 504 šunis kiekviename dalinyje. Iš viso karo metais buvo sudaryti du specialiosios tarnybos pulkai ir 168 nepriklausomi daliniai, batalionai, kuopos ir būriai.

Į šią tarnybą atrinkti šunys buvo stiprūs, sveiki ir itin ištvermingi. Mokomi jie buvo labai paprastai. Iš pradžių jų kelias dienas nešerdavo, o paskui imdavo maitinti šalia tankų: mėsa jiems būdavo dalijama iš apatinio tanko liuko. Taip šunys išmoko būti po tanku, kad gautų paėsti. Neilgai trukus pamokos tapdavo sudėtingesnės. Šunis atrišdavo priešais pakankamai priartėjusius tankus ir mokė palįsti po tanku ne iš priekio, o iš užnugario. Kai tik šuo palįsdavo po tanku, šis sustodavo, ir šuo gaudavo paėsti. Prieš mūšį šunys negaudavo ėsti. Negana to, prie jo buvo pritvirtinamas kokių 4–4,6 kg sprogmenų užtaisas su spygliuotu detonatoriumi. Tada šuo buvo pasiunčiamas po priešo tankais.

Šunys prieš tankus buvo panaudoti didelėse kautynėse prie Maskvos, Stalingrado ir Kursko. Šie šunys sunaikino nemažai tankų, tad likusiems gyviems keturkojams buvo nuspręsta parodyti pagarbą leidžiant dalyvauti Pergalės parade Raudonojoje aikštėje.

Karo patirtis buvo kruopščiai išnagrinėta ir įvertinta. Šunys neprarado savo svarbos kaip ištikimi žmonių pagalbininkai kare,

ir *specnazas* tai suprato daug geriau už kitų rūšių Sovietinės armijos kariuomenes. Šunys šiuolaikiniame *specnaze* atlieka daugybę užduočių. Esama pakankamai įrodymų, kad Afganistane *specnazo* naudoti šunys vykdė tradicines užduotis: saugojo grupes nuo netikėtų atakų, ieškojo priešininko, aptikdavo minas ir padėdavo tardant paimtus į nelaisvę Afganistano pasipriešinimo kovotojus. Jie tokie pat mobilūs, kaip ir žmonės, nes juos taip pat galima išmesti su parašiutu specialiuose minkštuose konteineriuose.

Per karą Europoje *specnazas* plačiai naudos šunis toms pačioms funkcijoms atlikti, taip pat kitam išskirtinai svarbiam uždaviniui – priešininko branduolinei ginkluotei naikinti. Šunį daug lengviau išmokyti nepastebėtam prišliaužti prie raketos ar lėktuvo, negu palįsti po riaumojančiu griausmingu tanku. Kaip ir anksčiau, šunys nešios kokių 4 kg svorio užtaisus, tačiau tokio svorio užtaisai mūsų dienomis daug galingesni, negu jie buvo paskutiniajame kare, o detonatoriai tapo kur kas tobulesni ir saugesni nei anksčiau. Šio tipo užtaisui sukurti detonatoriai suveikia tik prisilietę metalo ir nesuveikia atsitiktinai prisilietus aukštos žolės, šakos ar kitų objektų. Šuo yra ypač protingas gyvūnas, kuris tinkamai dresuojamas greitai išmoksta surasti, tiksliai atpažinti ir atakuoti svarbius taikinius. Tokie taikiniai – sudėtinga elektroninė įranga, antenos, raketos, lėktuvai, štabo mašinos, svarbius asmenis pervežančios mašinos, o kartais, pasitaiko, ir žmonės. Visa tai *specnazo* šunis paverčia baisiais ir pavojingais priešais.

Be viso kito, šunų buvimas *specnazo* grupėje gerokai pakelia karininkų ir karių dvasią. Kai kurie ypač stiprūs ir aršūs šunys yra dresuojami tik vienu tikslu – saugoti grupę ir sunaikinti priešininko šunis, jei šie pasirodo.

★★★

Aptardami *specnazo* ginkluotę, mes taip pat turime paminėti „nematomą ginklą“ – sambo. Sambo, arba savigynos imty-

nės, – tai imtynių be taisyklių rūšis, atsiradusi Sovietų Sąjungoje ketvirtajame dešimtmetyje ir iki šių dienų gerokai išplėtota ir ištobulinta.

Sambo sumanytojas buvo žymus rusų sportininkas B. S. Oščepkovas. Prieš revoliuciją jis lankėsi Japonijoje ir ten mokėsi dziudo. Oščepkovas gavo juodąjį diržą ir buvo asmeninis šio kovų meno didžiojo meistro Dzigoro Kano bei kitų draugas. Revoliucijos metu Oščepkovas sugrįžo į Rusiją ir dirbo Raudonosios armijos specialiųjų dalinių treneriu.

Po pilietinio karo Oščepkovas buvo paskirtas Raudonosios armijos įvairių formų kovų be ginklo vyresniuoju instruktoriumi. Jis ištobulino visą seriją būdų, kuriais žmogus galėjo atakuoti arba gintis nuo vieno ar kelių priešininkų, ginkluotų įvairiais ginklais. Ši nauja sistema buvo pagrįsta karatė ir dziudo, bet Oščepkovas vis tolo ir tolo nuo japonų ir kinų meistrų tradicijų ir savarankiškai kūrė naujus būdus bei kombinacijas.

Oščepkovas laikėsi nuomonės, kad būtina atsikratyti bet kokių dirbtinių apribojimų ir taisyklių. Tikrame mūšyje niekas nesilaiko jokių taisyklių, todėl nėra reikalo dirbtinai jas taikyti treniruotėse ir taip bausti sportininkus. Oščepkovas negailestingai atmetė visas kilnias riteriškumo taisykles ir leido savo mokiniams griebtis bet kokių gudrybių ir taisyklių. Kad treniruotė nevirstų kraujo praliejimu, Oščepkovas nurodė, jog mokiniai tik imituotų kai kuriuos stipriausius sugriebimus, nors tikrame mūšyje jie buvo leidžiami. Oščepkovas sukūrė savitą šiuolaikinės kovos be ginklo sistemą. Jis sukūrė kovos su priešininku, ginkluotu ne japoniškomis bambuko lazdomis, bet labiau įprastais ginklais: peiliais, revolveriais, kastetais, šautuvais su durtuvais ar be jų, metalo strypais ir kastuvėliais – būdus. Jis taip pat ištobulino atkirčio būdus įvairiose kovinėse kombinacijose: vienas su dideliu kastuvu, kitas su trumpu kastuvėliu; vienas su kastuvėliu, kitas su pistoletu; vienas su metaliniu strypu, kitas su virvės gabalu; vienas su kirviu, trys beginkliai ir t. t.

Dėl spartaus vystymosi naujasis stilius užkariavo teisę į nepriklausomą egzistavimą ir nuosavą pavadinimą – sambo – tai rusiško „самооборона без оружия" (neginkluota savigyna) santrumpa. Skaitytojo neturi klaidinti žodis „savigyna". Sovietų Sąjungoje žodis „gynyba" visada buvo suprantamas labai specifiškai. Prieš Antrąjį pasaulinį karą „Pravda" taip glaustai išdėstė šios sąvokos idėją: „Geriausia gynybos forma – tai veržli ataka iki visiško priešo sutriuškinimo" („Pravda", 1939 m. rugpjūčio 14 d.).

Šiandien sambo yra privalomas kiekvieno *specnazo* kovotojo apmokymo atributas. Tai viena populiariausių tarp žiūrovų sporto šakų Sovietinėje armijoje. Žinoma, ne tik armijoje yra užsiimama savigynos imtynėmis, tačiau armijoje jos turi pirmumą. Imkime, pavyzdžiui, 1985 m. čempionatą žurnalo „Sovietskij voin" prizui laimėti. Tai labai svarbus čempionatas, kuriame rungėsi sportininkai iš daugelio įvairių klubų. Tačiau prieš ketvirtfinalį varžytis liko aštuonetas: vienas buvo iš „Dinamo" (Vidaus reikalų tarnybos leitenantas), vienas iš paslaptingojo „Zenito", o kiti – iš CSKA, Sovietinės armijos klubo.

Skaitytojo neturėtų klaidinti žodis „neginkluota" išsamiame savigynos imtynių pavadinime. Sambo leidžiama naudotis bet kokiais objektais, kuriuos galima taikyti grumtynėse, net revolverius ir automatus. Galima sakyti, kad plaktukas – ne ginklas, ir tai teisybė, jei plaktukas netreniruoto asmens rankose. Užtat meistro rankose jis virsta baisiu ginklu. O dar baisesnis ginklas – kastuvėlis apmokyto kario rankose. Mes pradėjome šią knygą nuo sovietinio kariško kastuvėlio. Jo panaudojimo būdai yra vieni dramatiškiausių sambo elementų. *Specnazo* karys sugeba kastuvėliu užmušti žmogų iš kelių metrų atstumo taip pat lengvai, laisvai ir be triukšmo, kaip ir iš pistoleto P-6.

Yra dvi sambo pakraipos: sportinės sambo ir kovinės sambo. Sambo, kaip sportas, – tai du neginkluoti žmonės, ribojami nustatytų taisyklių. Kovinės sambo – tai, ką jau aprašėme anksčiau. Esama užtektinai pavyzdžių, leidžiančių manyti, jog daugelis

kovinių sambo būdų yra ne tiek slapti, kiek ribotai taikomi. Tik specialiosios mokymo įstaigos, tokios kaip „Dinamo“, Armijos klubas ir „Zenitas“, moko šių būdų. Jie reikalingi tik tiems, kurie tiesiogiai įtraukti į veiksmus, susijusius su gynyba ir režimo stiprinimu.

★★★

Dėl gana svarių priežasčių *specnazo* jūrų brigados techniškai aprūpintos kur kas geriau negu jų kolegos, veikiantys ant kietos žemės. Laivynas visuomet turėjo ir visada turės daug daugiau arklio galių vienam žmogui nei armija. Žmogus gali judėti žeme tiesiog pasinaudodamas savo raumenimis, bet jūroje jis toli nenuplauks vien tik pasikliaudamas savo raumenimis. Atitinkamai, net matuojant paprasto kario matu, esama skirtumo tarp jūrų dalinių ir antžeminių pajėgų aprūpinimo. Paprastas eilinis *specnazo* grupės plaukikas gali būti aprūpintas gana nedideliu aparatu, kuris leistų jam plaukti po vandeniu 15 kilometrų per valandą greičiu keletą valandų. Be tokių individualių prietaisų, taip pat esama aparatų dviem ar trims žmonėms, sukurtų paprastos torpedos pagrindu. Plaukikai sėdi ant jos, tarsi raiti ant arklio nugaros. Ir papildomai be šio lengvo povandeninio aparato yra sukurti ir plačiai taikomi miniatiūriniai povandeniniai laivai.

Sovietų Sąjunga pradėjo aktyvius tyrinėjimus kuriant nedidelius povandeninius laivus nuo ketvirtojo dešimtmečio vidurio. Kaip įprasta, tokia pat užduotis buvo duota iškart kelioms konstruktorių grupėms, ir tarp jų vyko aršios lenktynės. 1936 metais valstybinė komisija išnagrinėjo keturis pasiūlymus: „Komar“ (Uodas), „Blocha“ (Blusa), „APSS“ ir „Pigmej“ (Pigmėjas). Visus keturis buvo nesudėtinga pervežti nedideliais krovininiais ir kariniais laivais. Tuo metu Sovietų Sąjunga užbaigė savo „K“ klasės povandeninių laivų kūrimo darbus, ir buvo parengtas planas, kuris numatė, kad kiekvienas „K“ klasės povandeninis laivas galės

pernešti vieną lengvą lėktuvą arba vieną miniatiūrinį povandeninį laivą. Tuo pačiu metu buvo atlikti eksperimentai, norint įvertinti galimybes pernešti sunkiuoju bombonešiu kito tipo miniatiūrinį povandeninį laivą, panašų į „APSS".

1939 metais Sovietų Sąjunga pradėjo nykštukinių povandeninių laivų „M-400", sukurtų konstrukcijos „Blocha" pagrindu, gamybą. „M-400" buvo povandeninio laivo ir torpedinio katerio hibridas. Jis galėjo ilgai būti po vandeniu, paskui išplaukti į paviršių ir tarsi greitasis torpedinis kateris labai dideliu greičiu atakuoti priešininką. Būta minties panaudoti jį ir kitu būdu – kaip torpediniam kateriui dideliu greičiu priartėjus prie priešininko panirti po vandeniu ir pulti iš visai arti, kaip paprastai daro įprastas povandeninis laivas.

Tarp karinių trofėjų buvo miniatiūriniai vokiečių povandeniniai laivai ir jų tolesnio tobulinimo planai, kuriuos vėliau labai plačiai naudojo sovietiniai konstruktoriai. Susidomėjimas vokiečių projektais nenuslopo. 1976 metais būta pranešimų apie vos 90 tonų vandens talpos vokiško povandeninio laivo projektą. Sovietinė karinė žvalgyba iškart pradėjo šių laivų planų bei informacijos apie žmones, dalyvaujančius jų kūrime, medžioklę.

Būtų klaidinga manyti, kad susidomėjimą užsienietiškais ginklais diktuoja Sovietų Sąjungos techninis atsilikimas. Sovietų Sąjungoje begalės talentingų konstruktorių, kurie dažnai sukuria tikrų tikriausius technikos stebuklus. Tiesiog Vakarai visada panaudoja tik savas technines idėjas, tuo tarpu sovietiniai inžinieriai pasinaudoja tiek savomis, tiek ir svetimomis. Pastaraisiais metais Sovietų Sąjungoje buvo sukurti įspūdingų tipų ginklai, įskaitant miniatiūrinius povandeninius laivus su ekipažu, kurį gali sudaryti nuo vieno iki penkių žmonių. *Specnazo* jūrų brigados turi kelias dešimtis miniatiūrinių povandeninių laivų, atrodytų, ne per daugiausia, bet tai daugiau negu visose kitose šalyse kartu sudėjus. Šalia įprastų projektų įtemptai dirbama kuriant mišrią įrangą, kuri apimtų povandeninio laivo ir povandeninio traktoriaus savybes.

Miniatiūrinius povandeninius laivus perveža didesni povandeniniai laivai, koviniai laivai, taip pat žvejybiniai laivai. Septintajame dešimtmetyje miniatiūriniams povandeniniams laivams pervežti Kaspijos jūroje buvo išbandytas sunkusis sklandytuvas. Bandymo rezultatai nežinomi. Jei toks sklandytuvas sukurtas, tai kilus karui galime tikėtis, kad nykštukiniai povandeniniai laivai apsireikš labai netikėtose vietose, pavyzdžiui, Persijos įlankoje, gyvybiškai svarbioje Vakarams, dar prieš pasirodant ten sovietų kariuomenei ir kariniam jūrų laivynui. Aštuntajame dešimtmetyje Sovietų Sąjunga kūrė hidroplaną, kuris nusileidęs ant vandens galėjo panerti po vandeniu į kelių metrų gylį. Man nežinomi šio darbo rezultatai.

★★★

Jūrų *specnazas* gali būti labai pavojingas. Net taikos metu jis daug aktyvesnis už antžeminių *specnazo* pajėgų brigadas. Tai ir suprantama, juk *specnazo* antžeminės pajėgos gali veikti tik Sovietų Sąjungos ir jos palydovių teritorijoje, dar Afganistane, tuo tarpu jūrų brigados turi milžinišką veiksmų lauką tarptautiniuose vandenyse pasaulio vandenynuose, o kartais ir suverenių valstybių teritoriniuose vandenyse.

Vykdant karines operacijas miniatiūrinis povandeninis laivas gali tapti gana nemaloniu priešininkui ginklu. Jis pajėgia prasiskverbti į vietas, kuriose negali veikti įprastiniai laivai. Sukurti kelis nykštukinius povandeninius laivus gali kainuoti mažiau, nei sukurti vieną vidutinio dydžio povandeninį laivą, tačiau aptikti ir sunaikinti kelis miniatiūrinius povandeninius laivus priešininkui gali būti kur kas sunkiau, negu sumedžioti ir sunaikinti vieną vidutinį povandeninį laivą.

Nykštukinis povandeninis laivas yra tarsi kokia mobili bazė nardytojams. Povandeninis laivas ir nardytojai tampa bendra ginkluotės sistema, kuri gali būti sėkmingai panaudota prieš taikinius tiek jūroje, tiek ant žemės.

Specialios paskirties jūrų desanto brigados daugeliu atvejų gali būti nepakeičiamas sovietinės karinės vadovybės ginklas. Pirma, jas galima panaudoti valant kelius visam sovietų laivynui, kai jos naikina arba išveda iš rikiuotės priešininko minų laukus, akustines ir kitas aptikimo sistemas. Antra, jas galima panaudoti prieš galingus gynybinius priešininko kranto įtvirtinimus. Kai kurios šalys, pavyzdžiui, Švedija ir Norvegija, pakrantėse įrengė puikias laivų priedangas. Tose laivų priedangose negali kelti pavojaus daugelio rūšių sovietiniai ginklai, tarp jų ir kai kurių rūšių branduolinis ginklas. Aptikti ir išvesti iš rikiuotės tokias priedangas bus viena svarbiausių *specnazui* keliamų užduočių. Jūrų *specnazas* taip pat gali būti panaudotas prieš priešininko tiltus, dokus, uostus ir povandeninius tunelius. Dar pavojingesnės gali būti *specnazo* operacijos prieš brangiausius ir vertingiausius laivus – lėktuvnešius, kreiserius, atominius povandeninius laivus, povandeninių laivų bazes, raketas bei kovines branduolines galvutes gabenančius laivus, taip pat prieš flagmanus.

Vykstant karui, dėl branduolinių sprogimų atvirame kosmose bus sunaikinta didelė dalis ryšio palydovų ir sugadintos radijo ryšio linijos. Tuomet begales pranešimų teks perduoti požeminiais arba povandeniniais kabeliais. Šie kabeliai – itin gundantis taikinys *specnazui*. *Specnazas* gali arba sunaikinti, arba panaudoti priešininko povandeninius kabelius pasyviai, tai yra pasiklausyti, arba aktyviai (prisijungiant prie kabelio ir perduodant melagingus pranešimus). Tam, kad galėtų tai atlikti per karą, *specnazo* jūrų brigados taikos metu užimtos povandeninių kabelių paieška tarptautiniuose vandenyse daugelyje pasaulio dalių.

★★★

Sovietiniai mini povandeniniai laivai pastaraisiais metais pastebėti Baltijos, Juodosios, Vidužemio, Tirėnų ir Karibų jūrose. Jie veikė Atlanto vandenyne netoli nuo Gibraltaro. Įdomu paste-

bėti, kad šiam „moksliniam“ darbui sovietinės karinės jūrų pajėgos naudoja ne tik „Argus“ klasės pilotuojamus povandeninius laivus, bet ir automatinius nepilotuojamus „Zvuk“ klasės povandeninius laivus.

Povandeniniai laivai be ekipažo – ateities ginklas, nors jau šiandien jie naudojami *specnazo* daliniuose. Dėl šiuolaikinių technologijų, leidžiančių smarkiai sumažinti būtinos elektroninės aparatūros dydį ir svorį, povandeniniai laivai be ekipažo gali būti labai maži. Atitinkamai nepilotuojamiems povandeniniams laivams nereikia tiekti oro ir jie gali turėti neribotą skaičių pertvarų atsparumui padidinti, gali kiek tik reikia didinti savo vidinį slėgį, taigi ir veikti bet kokiame gylyje. Galiausiai tokio laivo praradimas nepaveikia žmonių morališkai, ir todėl galima kur kas labiau rizikuoti jį naudojant taikos ir karo sąlygomis. Jis gali prasiskverbti į tokias vietas, į kokias įprastinio laivo kapitonas niekada neišdrįstų. Net jei priešas užgrobtų tokį povandeninį laivą, tai nesukeltų tokių didelių politinių pasekmių kaip sovietinio povandeninio laivo su ekipažu sulaikymas teritoriniuose kitos valstybės vandenyse. Šiuo metu sovietiniai automatiniai povandeniniai laivai ir kitokia povandeninė įranga veikia išvien su viršvandeniniais ir povandeniniais pilotuojamais laivais. Visiškai įmanoma, kad artimiausioje ateityje ši taktika bus tęsiama, nes kažkur netoliese turi būti žmogus. Tačiau net ir tuomet automatiniai nepilotuojami povandeniniai laivai gali gerokai padidinti *specnazo* potencialą. Sovietiniai laivui ir jo ekipažui labai lengva nekaltai sukinėtis tarptautiniuose vandenyse, o tuo metu jo valdomas povandeninis laivas be ekipažo skverbiasi į priešininko teritorinius vandenis.

★★★

Be povandeninių laivų, su ekipažu ir be jo, *specnazas* jau keletą dešimtmečių didelį dėmesį skiria „gyviesiems povandeniniams laivams“ – delfinams. Sovietų Sąjunga turi milžinišką mokslinį

centrą prie Juodosios jūros, kuriame tyrinėjamas delfinų elgesys. Didžioji centro darbo dalis apgaubta stora oficialaus slaptumo uždanga.

Nuo seno žmogus žavėjosi delfinais dėl jų neįprastų sugebėjimų. Delfinas gali lengvai panerti į 300 metrų gylį; jo klausos diapazonas 70 kartų viršija žmogaus klausos ribas; jo smegenys neįtikėtinai gerai išsivysčiusios ir panašios į žmogaus. Delfinai labai lengvai prijaukinami ir dresuojami.

Delfinų panaudojimas gali gerokai išplėtoti *specnazo* operacijas, panaudojant juos veiksmams drauge su plaukikais ir įspėjant šiuos apie pavojus; saugant dalinius nuo priešininko povandeninių komandosų; bet kokiams objektams medžioti po vandeniu – priešo povandeniniams laivams, minoms, povandeniniams kabeliams ir vamzdynams. Dar delfinus galima naudoti nepriklausomiems terorizmo aktams atlikti: su prie jų pritvirtintais sprogmenimis atakuoti svarbius taikinius arba naikinti priešininko žmones peiliais, adatomis arba sudėtingesniais ginklais, pritvirtintais ant delfino kūno.

10 skyrius

KOVINIS MOKYMAS

Tai buvo šalta niūri diena, su staigaus vėjo šuorais ir dangų užklojusiais sudriskusiais debesimis. Mes su 17-osios armijos *specnazo* skyriaus viršininko pavaduotoju stovėjome šalia seno geležinkelio tilto. Prieš daugelį metų čia buvo statomas geležinkelis, bet dėl kažkokių priežasčių jis buvo nebaigtas ir apleistas. Čia liko tik tiltas per švino spalvos upę. Jis atrodė baisiai aukštas. Aplink driekėsi begalinė tuštuma, miškas, dengiantis neaprėpiamas platybes, kuriose greičiau galėtum sutikti lokį negu žmogų.

Vyko *specnazo* varžybos. Mes su papulkininkiu teisėjavome. Maršrutas, kuriuo ėjo varžybų dalyviai, tęsėsi daug dešimčių kilometrų. Kareiviai, permerkti lietaus, raudonais veidais, apsikrovę ginklais ir amunicija, stengėsi įveikti šį maršrutą per kelias dienas – bėgte, sparčiu žingsniu, vėl bėgte. Jų veidai apžėlė purvinais aštriais šeriais. Jie nesinešė maisto, o vandeniu apsirūpindavo iš upelių ir ežerų. Be to, kelyje jų laukė begalės nemalonių ir nenumatytų kliūčių.

Mūsų kontroliniame taške oranžinėmis rodyklėmis buvo nurodyta kareiviams kirsti tiltą. Tilto viduryje kita rodyklė rodė į turėklus ant tilto krašto. Kareivis, gerokai atsilikęs nuo savo grupės, užbėgo ant tilto. Nuovargis lenkė jam galvą, taip jis nubėgo iki tilto vidurio, dar šiek tiek ir staiga sustojo. Jis sugrįžo atgal ir įsistebeilijo į rodyklę, nurodančią į tilto kraštą. Jis žvilgtelėjo per turėklus ir kitą rodyklę pamatė užpelkėjusioje salelėje, esančioje šiek tiek nuošaliau, apaugusioje nendrėmis. Rodyklė buvo milžiniška,

oranžinė, tačiau iš toliau beveik nepastebima. Kareivis susirūpinęs švilptelėjo. Jis užsikorė ant pertvaros su visa savo ginkluote ir amunicija, stipriai nusikeikė ir šoko žemyn. Krisdamas jis dar pabandė savo požiūrį į likimą ir *specnazą* išrėkti sodria kareiviška kalba, bet riksmas pavirto ilgu tęsiamu kauksmu. Jis su trenksmu plojosi į juodą ledinį vandenį ir ilgai nepasirodė. Galų gale jo galva išniro iš vandens. Buvo vėlyvas ruduo, ir vanduo – ledinis. Bet kareivis plaukte nuplaukė nuošalios salelės link.

Mūsų kontroliniame taške, kur kareiviai vienas paskui kitą šoko nuo aukšto tilto, nebuvo jokių priemonių padėti kareiviui, pakliuvusiam į sunkią padėtį. Nebuvo nė gelbėtojų. Mes, karininkai, buvome tik stebėtojai, turėjome tik įsitikinti, kad kiekvienas iš jų nušoko nuo paties tilto vidurio. Visa kita mūsų nedomino.

– Kas bus, jei kuris iš jų nuskęs? – paklausiau *specnazo* karininko.

– Jei kuris nuskęs, vadinasi, jis nepakankamai geras, kad priklausytų *specnazui.*

★★★

Vadinasi, jis nepakankamai geras *specnazui.* Šis sakinys išreiškia ištisą kovinio parengimo filosofiją. Seni kareiviai ją perduoda jauniems, kurie supranta tai kaip pajuokavimą. Bet labai greitai jie susigaudo, kad niekas nejuokauja.

Mokomoji kovinė programa *specnazui* sukurta remiantis pagrindinių Sovietų Sąjungos psichologijos ekspertų rekomendacijomis. Jie nustatė, kad anksčiau buvo mokoma neteisingai, remiantis perėjimo nuo paprastų prie sudėtingesnių dalykų principu. Kareivis iš pradžių buvo mokomas šokinėti iš nedidelio aukščio, susidėti savo parašiutą, tinkamai nusileisti ant žemės ir taip toliau, o tik gerokai vėliau mokoma atlikti tikrus šuolius su parašiutu. Tačiau kuo ilgesnis paruošiamasis procesas, kuo ilgiau kareiviui tenka laukti, tuo labiau jis ima baimintis šokti. Patirtis,

įgyta ankstesniuose karuose, taip pat rodo, kad rezervistai, kurie buvo mokomi tik kelias dienas, o paskui pasiųsti į mūšį, daugeliu atvejų pasirodė labai gerai. Kartais jiems trūko žinių, užtat jie visuomet turėjo pakankamai narsos. Taip pat paaiškėjo, kad atvirkštinė priklausomybė irgi teisinga. Pirmojo pasaulinio karo metu geriausi Rusijos pulkai stovėjo Sankt Peterburge. Jie saugojo imperatorių ir buvo apmokyti veikti tik pačiomis kritiškiausiomis situacijomis. Kuo ilgiau tęsėsi karas, tuo mažiau apsaugos pulkai veržėsi kautis. Karas tęsėsi, virsdamas begėdiška apgavyste, ir galų gale atsirado galimybė jį greitai užbaigti. Kad pagreitintų karo pabaigą, imperatorius nusprendė panaudoti savo apsaugą...

1917 metų revoliucija nebuvo revoliucija. Tai buvo tiesiog perversmas, kurį įvykdė gvardiečiai vos viename milžiniškos imperijos mieste. Kareiviai daugiau nebenorėjo kariauti; jie bijojo karo ir netroško veltui mirti. Šalyje buvo daugybė partijų, kiekviena jų rėmė karo iki galo idėją, ir tik viena iš jų kvietė siekti taikos. Kareiviai patikėjo būtent šia partija. Tuo metu pulkai, kovęsi fronte, turėjo didelių nuostolių, ir jų kovinė dvasia labai krito, bet jie nė minties neturėjo išsibėgioti namo. Frontas žlugo tik tada, kai žlugo centrinė valdžia Sankt Peterburge.

Lenino partija, užgrobusi valdžią tokioje milžiniškoje imperijoje įbaugintų užnugario gvardiečių durtuvais, padarė tinkamas išvadas. Šiais laikais kareiviai užnugaryje ilgai nelaikomi ir jų mokymas ilgai netrunka. Buvo nuspręsta, kad kur kas išmintingiau bus pasiųsti jauną kareivį tiesiai į mūšį, tuos, kurie liks gyvi, pervesti į rezervą, papildyti naujais rezervistais ir – vėl į mūšį. Vėliau „gvardijos“ vardas būdavo suteikiamas tik mūšyje ir tik tiems daliniams, kurie patirdavo didelių nuostolių, bet vis vien kaudavosi.

Išmokę šias pamokas, vadai įvedė ir kitų pakeitimų kovinio apmokymo metoduose. Šie nauji principai pirmiausia buvo išmėginti *specnaze* ir davė gerų rezultatų.

Svarbiausias jauno *specnazo* kareivio mokymo bruožas – neduoti jam laiko galvoti apie tai, kas jo laukia. Jis turi susidurti su

pavojumi, baime ir nemalonumais netikėtai, net nespėjant išsigąsti. Kai įveiks šią kliūtį, jis didžiuosis savimi, savo narsa, ryžtingumu ir sugebėjimu rizikuoti. Ir vėliau jis nebebijos.

Nemalonūs netikėtumai visada tyko *specnazo* kareivio pirmajame jo tarnybos etape, kartais labiausiai netikėtose situacijose. Jis įžengia pro klasės duris, o jam ant kaklo užmetama gyvatė. Jis atsibunda ryte ir šoka iš lovos, o savo bate staiga aptinka didelę pilką žiurkę. Šeštadienio vakare, kai, atrodytų, visa sunki savaitė baigėsi, jis stveriamas ir įmetamas į mažutę kalėjimo kamerą su urzgiančiu šunimi. Pirmasis šuolis su parašiutu taip pat susijęs su netikėtumais. Gana trumpas instruktažo kursas, tada dangus ir – tiesiu taikymu – pro liuką lauk. O jeigu jis išsitėkš? Įprastas atsakymas: jis netinkamas *specnazui*!

Vėliau kareivis išklausys visą mokymo kursą, tiek teorinį, tiek ir praktinį, į kurį įtraukti ir kovos su gyvate aplink jo kaklą ar žiurke bate būdai. Užtat kareivis eina į savo mokymo klases be jokios baimės dėl to, kas ten vyks, nes dauguma pačių baisiausių dalykų jau įvyko.

★★★

Vienu svarbiausių viso kovinio parengimo aspektų yra išlikimo technika. Sovietų Sąjungoje yra sočiai vietų, kur per tūkstančius kvadratinių kilometrų nerasi žmonių. Metodo esmė: maža trijų ar keturių žmonių grupelė išmetama su parašiutais absoliučiai nežinomoje vietoje, kur nėra žmonių, nėra kelių, nėra nieko, išskyrus akinantį sniegą nuo horizonto iki horizonto arba deginantį smėlį, plytintį kiek aprėpia akys. Grupė neturi nei žemėlapio, nei kompaso. Kiekvienas ginkluotas Kalašnikovo automatu, bet turi tik po vieną šovinį. Dar kiekvienas turi po peilį ir kastuvėlį. Apsirūpinimas maistu minimalus, kartais visai jokių atsargų. Grupė nežino, kiek dienų teks eiti: dieną, penkias dienas, dvi savaites? Vyrai gali panaudoti savo šovinį kaip tik nori. Jie gali

nušauti elnią, briedį arba lokį. To pakaktų visai grupei ilgoje kelionėje. Bet kas, jei užpultų vilkai, o šoviniai išnaudoti?

Norint, kad pratybos būtų kuo tikroviškesnės, grupės nepasiima radijo siųstuvo, tad jos negali perduoti nelaimės signalo, kad ir kas grupei atsitiktų, kol savame kelyje sutiks pirmuosius žmones. Dažnai viskas prasideda nuo šuolio su parašiutu pačiose nemaloniausiose vietose: ant plono ledo, miške, kalnuose. 1982 metais trys sovietiniai kariniai parašiutininkai nušoko į Avačinsko vulkano kraterį. Visų pirma jiems reikėjo ištrūkti iš kraterio. Du kiti sovietiniai kariniai parašiutininkai keletą kartų pradėjo pratybas nusileisdami ant Elbruso viršūnės (5642 m). Sėkmingai įveikę visą išlikimo maršrutą, jie tą patį pakartojo ant pačių aukščiausių Sovietų Sąjungos viršukalnių – Lenino (7134 m) ir Komunizmo (7495 m).

Treniruojantis sąlygomis, atitinkančiomis vyraujančias Vakarų Europoje mūsų dienomis, būtinas kitoks elgesys ir kitokie mokymo būdai. Šioje parengimo dalyje *specnazo* kareiviai aprengiami juodais kalėjimo drabužiais ir išmetami naktį didelio miesto centre. Tuomet vietinės radijo ir televizijos stotys praneša apie tai, kad ypač pavojingų nusikaltėlių grupė pabėgo iš vietos kalėjimo. Įdomu tai, kad Sovietų Sąjungoje buvo draudžiama skelbti tokius pranešimus spaudoje, bet jie galėjo pasirodyti per vietinį radiją ir televiziją. Gyventojai, gaunantys tik menkas informacijos kruopeles, tokiu būdu bauginami pabėgusiais nusikaltėliais, apie kuriuos sklando visokiausios fantastinės istorijos.

„Nusikaltėliams" įsakyta grįžti į savo kuopą. Vietos policijai ir MVD kariuomenei duodamas įsakymas juos surasti. Tik aukšti MVD karininkai žino, kad tai tik pratybos. Vidurinės ir žemesniosios grandies karininkai veikia, tarsi viskas vyktų iš tiesų. Aukštieji karininkai paprastai savo pavaldiniams nurodo, kad „nusikaltėliai" neginkluoti ir kad kurį iš jų suėmus, būtina nedelsiant pranešti. Vis dėlto esama problemos: policija dažniausiai netiki pranešimu, kad nusikaltėlis neginkluotas (jis gali pavogti

pistoletą paskutinę akimirką), tad nepaisant gautų instrukcijų, jie panaudoja savo ginklus. Pasitaiko, kad sugautas kareivis būna atiduodamas savo karininkui pusgyvis – jis priešinosi, ir mes buvome priversti gintis, sako jie.

Kartais, kai vyksta stambios pratybos, policija bei MVD kariuomenė žino, kad tai viso labo tik pratybos. Net jeigu ir taip, tai labai rizikinga būti *specnazo* grupėje. Pratybų metu MVD naudoja šunis, o šie nejaučia skirtumo tarp pratybų ir tikro mūšio.

★★★

Specnazo karys veikia priešo teritorijoje. Viena svarbiausių jo užduočių, kaip matėme, yra ypač svarbių taikinių paieška, o tam jam būtina imti į nelaisvę žmones ir jėga iš jų traukti būtiną informaciją. Tai, kad karys žino, kaip išspausti šią informaciją, nekelia abejonių. Bet kaip jis supranta, ką jo belaisvis kalba? *Specnazo* karininkai yra specialiai mokomi kalbų, o, be to, kiekvienoje *specnazo* kuopoje yra po karininką vertėją, laisvai kalbantį bent dviem užsienio kalbomis. Bet mažoje grupėje ne visada bus po karininką, todėl kiekvienas kareivis ir seržantas, apklausiantis belaisvį, privalo turėti šiokių tokių užsienio kalbos žinių. Tačiau dauguma *specnazo* kareivių tarnauja vos dvejus metus, ir jų karinis parengimas toks įtemptas, kad tiesiog neįmanoma įsprausti dar nors keletą papildomų valandų.

Kaip sprendžiama ši problema? Ar gali *specnazo* karys suprasti belaisvį, kuris kankinamas linksi galva ir rodo, kad yra pasirengęs kalbėti?

Paprastas *specnazo* kareivis moka penkiolika užsienio kalbų ir gali laisvai jomis bendrauti. Štai kaip jis tai daro.

Įsivaizduokite, kad jus į nelaisvę paėmė *specnazo* grupė. Kaip per parodomąjį šou jūsų draugui įkaitinta geležimi buvo išdeginti delnai ir į galvą įkalta didelė vinis. Į jus klausiamai žiūri. Jūs linksite – jūs sutinkate kalbėti. Kiekvienas *specnazo* kareivis turi

šilkinį pasikalbėjimų žodynėlį – baltą šilkinę nosinę su šešiolika eilučių iš įvairių klausimų ir atsakymų. Pirmasis sakinys rusų kalba: „Tylėk, arba užmušiu“. Seržantas parodo šį sakinį. Šalia eina jo vertimas į anglų, vokiečių, prancūzų ir daug kitų kalbų. Jūs randate reikalingą atsakymą jūsų kalba ir linksite galva. Labai gerai. Jūs supratote vienas kitą. Jie gali atlaisvinti jums burną. Kitas sakinys: „Jei meluosi – pasigailėsi!“ Jūs greitai surandate atitikmenį savąja kalba. Gerai, viskas aišku. Žemiau šilko skepetaitėje surašyta dar apie šimtą paprastų sakinių, kiekvienas išverstas į penkiolika kalbų: „Kur?“, „Raketa“, „Štabas“, „Aerodromas“, „Sandėlis“, „Policijos postas“, „Minų laukas“, „Kaip saugoma?“, „Būrys?“, „Kuopa?“, „Batalionas?“, „Šunys?“, „Taip“, „Ne“ ir taip toliau. Paskutinis sakinys – antrojo sakinio pakartojimas: „Jei meluosi – pasigailėsi!“

Paties kvailiausio kareivio mokymas bendrauti pasitelkus šį šilkinį pasikalbėjimų žodynėlį truks vos porą minučių. Be to, kareivis yra mokomas ištarti ir suprasti pačius paprasčiausius ir būtiniausius žodžius, tokius kaip „pirmyn“, „atgal“, „ten“, „čia“, „į dešinę“, „į kairę“, „metrai“, „kilometrai“ ir skaičius nuo vieno iki dvidešimties. Jei kareivis nesugeba šito išmokti – ne bėda, nes jie visi užrašyti ant šilkinės skepetaitės, kokias turi kiekvienas grupės narys.

Aštuntojo dešimtmečio pradžioje sovietiniai mokslininkai pradėjo kurti lengvą elektroninį vertimo prietaisą, turėjusį pakeisti šilkinį frazių žodynėlį arba papildyti jį. Vadovybės reikalavimai buvo paprasti: prietaisas neturi sverti daugiau kaip 400 gramų, tilpti į kuprinę ir būti nedidelės knygelės dydžio arba dar mažesnis. Jame turi būti ekranas, kuriame pasirodytų žodis arba paprastutė frazė rusų kalba, o šiuos prietaisas nedelsiant išverstų į labiausiai paplitusias kalbas. Apklausiamasis išspausdintų savo atsakymą, kuris tučtuojau būtų išverstas į rusų kalbą. Nežinau, ar šiuo metu toks prietaisas naudojamas. Tačiau technologijų pažanga netrukus leis sukurti kažką panašaus. Ne tik *specnazas*, bet ir kitos organizacijos Sovietų armijoje domisi tokiu prietaisu.

Tačiau joks prietaisas nepakeis tikro vertėjo, ir dėl šios priežasties, be tikrųjų vertėjų, *specnaze* galima sutikti tiek daug įvairių užsienio tautybių žmonių.

Vienas sovietų kareivis, pabėgęs iš Afganistano, pasakojo, kaip jis buvo įtrauktas į oro desantininkų brigados žvalgybos kuopą. Šis atvejis ne visai tipiškas *specnazui.* Kažkas sužinojo, kad jis kalba viena iš vietinių tarmių, ir jį nedelsiant pasiuntė pas vadą. Karininkas jam uždavė du tradicinius klausimus:

– Degtinę geri? O kaip reikalai su sportu?

– Degtinę – taip, su sportu – nekaip.

Jis melavo viską. Bet karo sąlygomis žmogus, kalbantis priešininko kalba, ypač vertinamas. Jis buvo paimtas, nepaisant nieko, juo buvo rūpinamasi, nes nuo jo sugebėjimo kalbėti ir suprasti, kas kalbama, priklausė grupės ar kelių grupių likimas. O nuo to, kaip šios grupės įvykdys savo užduotis, priklauso tūkstančių gyvybės, kai kada – ir milijonų. Vienintelis trūkumas būnant vertėju – jam niekada nedovanojama už padarytą klaidą. Bet šis trūkumas toks pat tiek jam pačiam, tiek ir bet kuriam kitam tame dalinyje.

★★★

Karys neturi bijotis ugnies. Visoje Sovietinėje armijoje, visose pajėgose, skiriama labai daug dėmesio kareivį ar jūreivį psichologiškai parengti, kaip atsispirti ugniai. Kariniame jūrų laivyne seni povandeniniai laivai ištraukiami į krantą, ir keletas jūreivių užsidaro skyriuje, kuriame sukeliamas gaisras. Tankų kariuomenėje vyrai uždaromi sename tanke ir viduje arba išorėje uždegama ugnis, o kartais ir iš abiejų pusių.

Specnazo karys su ugnimi susiduria daug dažniau negu kuris kitas kareivis. Dėl šios priežasties jo karinio parengimo planuose ugnies esama nuolatos, nuo pirmos iki paskutinės dienos. Bent vieną sykį per dieną jis susiduria su ugnimi, kuri tiesiogiai gresia jo gyvybei. Jis verčiamas šokinėti per plačius griovius, kurių du-

gne siautėja ugnis. Jis privalo perbėgti per degančius kambarius ir liepsnojančius tiltus. Jis motociklu važiuoja tarp pleškančių sienų. Ugnis gali plykstelėti šalia jo bet kurią akimirką – kai jis valgo ar miega. Kai jis turi tiksliai nusileisti su parašiutu, po juo staiga gali įsiplieksti didelis laužas.

Specnazo kareivis išmokytas elgtis su ugnimi ir apsaugoti nuo jos save ir savo draugus bet kuriomis priemonėmis: voliotis ant žemės, kol užges užsiliepsnoję drabužiai, gesinti liepsną žemėmis, šakomis arba neperšlampamu brezentu. Mokant elgtis su ugnimi ne tiek svarbu karį supažindinti su savisaugos priemonėmis (nors to irgi reikia), kiek būtina priversti jį įsisąmoninti, kad ugnis yra nuolatinė gyvasties palydovė, kuri visada yra jo pusėje.

Kitas labai svarbus *specnazo* parengimo elementas – išmokyti kareivį nesibijoti kraujo ir sugebėti žudyti. *Specnazui* tai kur kas svarbiau ir sunkiau, palyginti, pavyzdžiui, su pėstininkais. Pėstininkas paprastai žudo priešą iš didesnio nei 100 metrų atstumo, ir dažnai iš 300 ar 400 metrų ar dar daugiau. Pėstininkas nemato savo priešininko veido išraiškos. Jo darbas – tiksliai nusitaikyti, sulaikyti kvėpavimą ir sklandžiai nuspausti gaiduką. Pėstininkas taikos metu šaudo į fanerinius taikinius, per karą – į žmones, kurie iš tolo primena fanerinius taikinius. Kraujas, kurį pėstininkui tenka matyti, dažniausiai yra jo žuvusio draugo arba jo paties kraujas, o tai tik sustiprina įniršį ir kerštо troškimą. Paskui pėstininkas šaudo į priešą be menkiausios sąžinės graužaties.

Specnazo karys mokomas kur kas sudėtingiau. Jis dažnai turi žudyti priešą ankštose patalpose, žvelgdamas šiam tiesiai į veidą. Jis mato kraują, bet tai ne jo draugų kraujas; dažnai tai būna visai nekalto žmogaus kraujas. Karininkai, vadovaujantys *specnazui*, turi būti visiškai tikri, kad kritinėje situacijoje kiekvienas *specnazo* karys atliks savo pareigą.

Kraujas, kaip ir ugnis, yra nuolatinis kario kovinės parengties atributas. Mes įpratinti manyti, kad kareivį reikėtų pamažu pratinti prie kraujo vaizdo – iš pradžių šiek tiek kraujo, vėliau kasdien

vis daugiau. Tačiau specialistai atmetė šį požiūrį. Jie tikina, kad pirmasis *specnazo* kareivio susidūrimas su krauju turi būti visiškai netikėtas ir priblokšti kraujo gausumu. Jo, kaip kovotojo, karjeroje dėsis daugybė siaubingų dalykų išvis be jokio įspėjimo. Todėl jis privalo išmokti niekuo nesistebėti ir nieko nebijoti.

Naktį grupė jaunų *specnazo* karių išverčiama iš lovų pavojaus signalu ir siunčiama vytis „šnipo". Kuo prastesnis oras, tuo geriau. Geriausia, kai pliaupia lietus, pučia smarkus vėjas, visur purvas ir dargana. Ilgi kliūčių kilometrai – įgriuvę laipteliai, skylės sienose, virvės, ištemptos skersai skylių ir tranšėjų. „Jauniklių" būrys praktiškai nebeatgauna kvapo, jų širdys daužosi. Jų kojos slysta, jų rankos nubrozdintos ir žaizdotos. Pirmyn! Visi įsiutę – ir karininkai, ir ypač jų vyrai. Karys gali išlieti savo siutą tik vožęs už save silpnesniajam į veidą ir galbūt kaip atsaką gavęs spyrį žemiau šonkaulių. Veiksmo vieta nusėta namų griuvėsiais, viskas suniokota, sudaužyta ir visur pilna stiklo duženų. Viskas šlapia ir slidu, ir visur aplink nesibaigiančios kliūtys su spiginančiais į juos prožektoriais. Tačiau šie nepadeda: jie tik trukdo, akina, kol vyrai ropščiasi. Štai jie pasiekė tamsų rūsį, kurio durys nuplėštos nuo vyrių. Visi žemyn. Koridoriumi tolyn. Prieš akis tyvuliuoja vanduo. Visa grupė, bėganti visu greičiu, nelėtindama krenta tiesiai į kažkokį lipnų skystį. Plyksteli akinanti šviesa. Skystis, kuriame jie atsidūrė, ne vanduo – tai kraujas. Kraujas aukščiau kelių, liemens, krūtinės. Ant sienų ir lubų pūvančios maitos gabalai, krūvos kraujuojančių vidurių. Laipteliai slidūs nuo gleivėtų smegenų gabalėlių. Kariai neryžtingai grūdasi koridoriuje. Tada kažkas iš tamsos paleidžia nuo grandinės didžiulį šunį. Yra tik vienas kelias pasprukti – per kraują. Tik pirmyn, ten, kur matyti erdvus koridorius ir laiptai į viršų.

Kur įmanoma gauti tiek daug kraujo? Žinoma, skerdykloje. Ne taip jau sudėtinga įrengti kraujo baseiną. Jis gali būti siauras ir ne itin gilus, tačiau turėtų vingiuoti, virš jo turėtų būti žemos lubos. Patalpos, kuriose įrengiamas šis kraujo telkinys, gali būti

nedidelės, bet užverstos krūvomis pūvančių lentų, rąstų ir betono plokščių. Net ir labai ribotoje erdvėje galima sukurti įspūdį, kad atsidūrei nesibaigiančiame krauju užtvindytame labirinte. Svarbiausia – kad būtų daugybė linkių ir posūkių, skylių, įgriuvų, aklaviečių ir durų. Jei neturite pakankamai kraujo, galite paprasčiausiai naudoti gyvūnų vidurius, sumaišytus su krauju. Baseino dugnas neturi būti lygus: duokite mokomiesiems galimybę ir suklupti, ir panirti. O visų svarbiausia – šią pirmąją pamoką turi gauti grupė išties jaunų karių, kurie pakliuvo į *specnazą*, bet iki šiol buvo izoliuoti ir negalėjo susitikti su senais kareiviais, galinčiais įspėti, kas jų laukia. Ir dar kai kas: kraujo baseinas neturi būti paskutinė jų kliūtis tą naktį. Didžiausia klaida pervaryti vyrus per tą telkinį ir tuo baigti pamoką, leidus jiems praustis ir eiti gulti. Tuomet kraujas jiems atrodys kaip košmariškas sapnas. Priverskite juos įveikti vis kitas kliūtis.

Sekinančios treniruotės turi kartotis nuolat, be atokvėpio. Tęskite treniruotes visą rytą ir visą dieną. Be maisto ir be vandens. Tokiu būdu vyrai išmokomi niekuo nesistebėti. Kraujas ant jų rankų ir drabužių, kraujas ant jų batų – visa tai tampa kažkuo įprastiniu. Tą pačią dieną turi būti apstu šaudymo, labirintų su kaulais, ir šunų, šunų ir dar daugiau šunų. Kraujo baseinas turi įsiminti kaip kažkas visiškai įprasto ilgoje kankinamų treniruočių grandinėje.

Kitoje treniruotėje nebūtina naudoti daug kraujo, užtat jo turi būti nuolatos. Vyrams teks šliaužti po spygliuota viela. Kodėl gi neprimėčius ant žemės ir vielos šiek tiek avių vidurių? Tegu šliaužia ir jais, ne tik žeme. Karys šaudykloje šaudo iš savo automato. Kodėl jo ugnies taško nepadekoravus pūvančios mėsos gabalais, kurie, šiaip ar taip, netinka maistui? Karys atlieka šuolį su parašiutu – tikrinamas jo nusileidimo tikslumas. Kodėl gi nusileidimo taške nepaguldžius didelės lėlės veidu į apačia, aprengtos *specnazo* uniforma, su suplėšytu supainiotu parašiutu, aptaškytu kiaulės krauju? Visa tai – standartiniai *specnazo* metodai,

paprasti ir veiksmingi. Kad poveikis būtų kuo stipresnis, instruktoriai nuolatos sukuria situacijas, kuriose vyrai turi išsikruvinti rankas. Pavyzdžiui, kareivis privalo įveikti kliūtį, ropšdamasis siena aukštyn. Kai jam pavyksta pasiekti jos viršutinę dalį ir sugriebti kraštą, paaiškėja, kad jis slidus ir lipnus nuo kraujo. Jis gali rinktis – arba šokti žemyn ir susilaužyti kojas (ar galbūt nusisukti sprandą), arba įsikibti tvirčiau abiem rankomis, pasiremti smakru į išterliotą palangę, tvirčiau įsikibti, prisitraukti ir įšokti pro langą. *Specnazo* karys nekrenta. Jis prisitraukia aukštyn ir, visas išsitepęs krauju, kimiai keikdamasis tęsia savo kelią pirmyn, tik pirmyn.

Vėliau į programą įtraukiami pratimai pusiau pokštai, tokie kaip: pagauti besilaukiančią katę, skustuvo ašmenimis perskrosti jai pilvą ir suskaičiuoti, kiek ji turi kačiukų. Tai ne toks lengvas pratimas, kaip gali atrodyti iš pradžių. Kareivis nemūvi pirštinių, katė draskosi, o pagalbos nesulauksi. Kaip instrumentą jis gali naudoti tik buką, sulūžusį skustuvo peiliuką arba skustuvą, tad lengvai gali susipjaustyti sau pirštus.

Specnazo karių pratinimo prie kraujo vaizdo ir realumo procesas visai neturi tikslo galiausiai paversti juos sadistais. Tiesiog kraujas yra skystis, su kuriuo jam teks dirbti karo metu. *Specnazo* karys neturi bijoti raudono skysčio. Chirurgas nuolatos dirba su krauju, kaip ir mėsininkas. Kas būtų, jei chirurgas arba mėsininkas staiga pradėtų baimintis kraujo vaizdo?

★★★

Kiekvienas sovietinis kareivis, kad ir kur jis tarnautų, privalo mokėti bėgioti, tiksliai šaudyti, savo ginklą laikyti švarų ir tvarkingą bei tiksliai ir mikliai vykdyti savo vadų įsakymus, neuždavinėdamas nereikalingų klausimų. Kas nors, besidomintis koviniu parengimu sovietinėje kariuomenėje, gali pastebėti, kad visų rūšių kariuomenėms bet kuriomis sąlygomis galioja bendri

karinių veiksmų standartai. Taip susidaro įspūdis, jog kovinis parengimas Sovietinėje armijoje vienodas, kad ir kokios būtų sąlygos. Ne visiškai taip. Armijoje yra galybė standartinių reikalavimų, keliamų karininkams ir kareiviams. Vis dėlto kiekviena sovietinė karinė apygarda ir kiekviena pajėgų grupė veikia tik jai vienai unikaliomis sąlygomis. Kariuomenė Leningrado karinėje apygardoje priversta veikti atšiauriomis šiaurės sąlygomis, tad jos parengimas vyksta miškuose, pelkėse ir arktinio klimato tundroje. Kariuomenė Kaukazo karinėje apygardoje turi veikti aukštai kalnuose, o Priekarpatės ir Uralo karinių apygardų kariuomenės tuo metu veikia vidutinio aukščio kalnuose. Be to, Priekarpatės karinėje apygardoje vyrauja minkštas europinis klimatas, užtat Uralo apygardoje jis ryškiai skiriasi: griežtas žemyninis, su labai karšta vasara ir labai šalta žiema.

Kiekviena karinė apygarda ir pajėgų grupė turi vadą, štabo viršininką ir žvalgybos viršininką, kurie galva atsako už jų vadovaujamos kariuomenės kovinę parengtį. Tačiau kiekviena apygarda turi specifinį priešininką ir jai keliamą konkrečią užduotį (nors ir visiškai slaptą) karo atveju, taip pat savo atskirą vaidmenį Generalinio štabo planuose.

Viena iš priežasčių, kodėl treniruojamasi konkrečioje vietovėje, yra tai, kad kiekvienai pasienio apygardai ir pajėgų grupei paprastai būdingos tokios pat gamtinės sąlygos, kaip ir teritorijoms, kuriose joms teks kariauti. Sąlygos Karelijoje labai menkai skiriasi nuo panašių Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoje. Jei Priekarpatės karinės apygardos kariuomenė peržengs sieną, ji pamatys, kad atsidūrė šalyje su aukštais rūsčiais kalnais, primenančiais tuos, kuriuose ji nuolatos bazuojama. O jei sovietinė kariuomenė Vokietijoje kirs sieną, net jei ir būtų nedidelių vietovės ir klimato skirtumų, ji vis vien kaip ir anksčiau bus Vokietijoje.

Specnazas sutelktas šių frontų ir armijų lygmeniu. Norint užsitikrinti, kad *specnazo* parengimas vyktų sąlygomis, kiek įmanoma panašesnėmis į tas, kuriomis veiks kariuomenė, šiuo metu

specnazo brigados turi specialius mokymo centrus. Pavyzdžiui, Pabaltijo karinės apygardos gamtinės sąlygos labai panašios į Danijos, Belgijos, Nyderlandų, šiaurės Vokietijos ir Prancūzijos. Altajaus kalnai – kaip iš akies traukta Škotija. Karpatuose esama vietų, kurios labai primena Prancūzijos Alpes. Jei kariuomenę reikia mokyti veikti Aliaskoje ir Kanadoje, tai Sibiras – idealus pasirinkimas, o veiksmams Australijoje *specnazo* dalinius reikia treniruoti Kazachstane. *Specnazo* brigados turi savo mokymo centrus, tačiau bet kuri brigada (arba kitas *specnazo* kovinis vienetas) kiekvieną akimirką gali gauti įsakymą veikti svetimame mokymo centre, priklausančiame kitai brigadai. Pavyzdžiui, manevrų „Dvina" metu *specnazo* daliniai iš Leningrado, Maskvos ir Šiaurės Kaukazo karinių apygardų buvo permesti į Baltarusiją, kad veiktų jiems nežinomomis sąlygomis. Sąlygų skirtumą ypač jautė daliniai, permesti iš Šiaurės Kaukazo.

Šie permetimai apsiriboja daugiausia vidinėmis karinėmis apygardomis. Numatyta, kad kariuomenė, dislokuota Vokietijoje, Čekoslovakijoje ir Užkaukazėje, ten ir liks bet kokiomis aplinkybėmis, tad protingiausia ją gerai parengti veiksmams tomis sąlygomis, nešvaistant pastangų mokymams pratinant prie visų įmanomų sąlygų. „Universalus" mokymas būtinas vidinių karinių apygardų – Sibiro, Uralo, Pavolgio, Maskvos ir kai kurių kitų, kurios karo atveju bus orientuotos į krizinius taškus, – kariuomenei. Taip pat mokomi ir sportininkai profesionalai. Kiekvienas jų nuolatos dalyvauja varžybose ir keliauja po visą šalį nuo Vladivostoko iki Taškento ir nuo Tbilisio iki Archangelsko. Tokios kelionės pačios savaime atlieka svarbų vaidmenį mokymuose. Profesionalūs atletai psichologiškai pasirengia veikti bet kokiame klimate ir bet kokiomis aplinkybėmis. Kelionės į užsienį, ypač kelionės į tas šalis, kuriose jam teks veikti kilus karui, dar labiau padeda laužyti psichologinius barjerus ir parengia sportininką veikti bet kokiomis sąlygomis.

★★★

Specnazo daliniai dažnai įtraukiami į skirtingo lygio manevrus su įvairiais dalyviais. Pagrindiniai jų „priešininkai" mokymuose – MVD kariuomenė, milicija, KGB pasienio kariuomenė, KGB vyriausybinių komunikacijų tinklo kariuomenė ir įprastiniai ginkluotųjų pajėgų daliniai.

Karo metu KGB ir MVD kariuomenę numatoma panaudoti veiksmuose prieš nacionalinius išsivadavimo judėjimus Sovietų Sąjungos viduje. Manoma, kad pavojingiausias jų yra Rusų judėjimas prieš SSRS. (Paskutiniame kare būtent rusai susibūrė į galingiausią antikomunistinę jėgą Rusijos išvadavimo armiją.) Ukrainiečių pasipriešinimo judėjimas taip pat laikomas labai pavojingu. Partizaninės operacijos neišvengiamai bus vykdomos Baltijos šalyse ir Kaukaze, kaip ir kituose regionuose. KGB ir MVD kariuomenė nėra pavaldi Gynybos ministerijai, ji ginkluota sraigtasparniais, jūrų laivais, tankais, artilerija ir šarvuotomis mašinomis, ir patirtis, įgyjama veikiant prieš *specnazą*, jai yra itin vertinga. O GRU vadovybė labai entuziastingai prisijungia prie bendrų manevrų dėl savų priežasčių. Jei *specnazas* įgis ilgametės patirties veiksmų prieš tokius galingus varžovus, kaip KGB ir MVD, jo veiksmų, nukreiptų prieš ne tokius stiprius oponentus, efektyvumas tik išaugs.

Pratybų metu drauge su kariniais Sovietų armijos daliniais, kurie turi patys apsiginti, KGB ir MVD prieš *specnazą* panaudoja visą įmanomų gynybos būdų paletę, nuo visiškos radijo komunikacijų kontrolės iki elektroninių daviklių, nuo lėktuvų medžiotojų, aprūpintų naujausia įranga, iki nesuskaičiuojamos daugybės pėdsekių šunų.

Be veiksmų prieš realius sovietinius karinius taikinius, *specnazo* daliniams mokymo centruose labai tiksliai atkuriamos rajono, kuriame, kaip numatoma, teks kariauti, sąlygos ir atmosfera. „Priešininkas" sąlygiškai pažymimas raketų „Pluto", „Pershing" ar

„Lance“, taip pat „Mirage-VI“, „Jaguar“ ir kitų atominiais ginklais ginkluotų lėktuvų modeliais. Ten taip pat esama artilerijos, skirtos šaudyti branduoliniais sviediniais, specialių tipų automobilių, naudojamų raketoms, kovinėms galvutėms ir pan. pervežti.

Specnazo grupės turi įveikti daugybę apsaugos linijų, ir kiekviena grupė, kurią sargyba nutveria, gana šiurkščiai apdorojama, kad iš vyrų būtų išmuštas bet koks noras leistis pagaunamiems ateityje, tiek pratybose, tiek ir tikrame mūšyje. *Specnazo* kario galvoje nuolat sukasi vienintelė įkalta mintis, kad pakliūti į nelaisvę yra blogiau negu mirti. Drauge yra mokomas, kad jo tikslai – kilnūs. Pirmiausia, jei pagaunamas per pratybas, jis smarkiai sumušamas, paskui jam parodomas archyvinis filmas, nufilmuotas per Antrąjį pasaulinį karą koncentracijos stovyklose (šie filmai iš tiesų daug baisesni už tai, ko jis galėtų tikėtis manevruose), paskui jis paleidžiamas, bet jei vėl pakliūna į nelaisvę, viskas pakartojama dar sykį. Viso to tikslas – per gana trumpą laiką kariui išugdyti labai stiprią negatyvią reakciją į mintį apie nelaisvę, ir, savaime aišku, kad verčiau jau mirtis – *specnazo* supratimu, kilni mirtis.

★★★

Kartą, kai jau buvau pasitraukęs į Vakarus, man teko būti dideliuose kariniuose manevruose, kuriuose dalyvavo daugelio Vakarų šalių armijos. Įprastinė karinė parengtis paliko puikų įspūdį. Man ypač patiko dalinių mokėjimas, net sakyčiau, meistriškumas maskuotis. Karinė įranga, tankai ir kitos transporto priemonės, šarvuotieji transporteriai buvo nudažyti taip, kad neatspindėtų šviesos; spalvos buvo sumaniai parinktos ir nudažyta taip, jog buvo sunku įžiūrėti mašiną net iš nedidelio atstumo, jos linijos liejosi su aplinka. Bet kiekviena armija padarė vieną didelę klaidą maskuojant kai kurias mašinas, ant kurių šonų buvo nupiešti dideli balti apskritimai ir raudoni kryžiai. Paaiškinau vakariečiams

karininkams, kad balta ir raudona iš tolo labai gerai įžiūrimos, tad būtų geriau naudotis žaliais dažais. Man pasakė, kad mašinos su raudonu kryžiumi skirtos sužeistiesiems pervežti, o tai aš ir taip gerai žinojau. „Tai svarus argumentas, – atsakiau, – kryžius arba pašalinti, arba padaryti kur kas mažesnius. Būkit žmonės. Jūs pervežate sužeistuosius ir privalote juos apsaugoti visais būdais. Tad saugokite juos! Paslėpkite juos. Įsitikinkite, kad komunistams nepavyks jų pastebėti."

Prieštaravimai netilo, ir tą dieną man nieko nepavyko įtikinti. Vėliau kiti Vakarų karininkai bandė man paaiškinti, kad aš tiesiog nieko nežinau apie tarptautinį susitarimą šiais klausimais. Draudžiama šaudyti į mašinas su raudonu kryžiumi. Sutikau, kad nežinau apie tokius susitarimus. Tik, kiek suprantu, sovietinis kareivis taip pat nė neįtaria apie tuos susitarimus. Tie dideli raudoni kryžiai ant mašinų nupiešti tam, kad sovietinis karys juos pamatytų ir nešautų. Tačiau sovietinis karys žino tik tai, kad raudonas kryžius simbolizuoja kažką, kas susiję su medicina. Deja, niekas niekada jo neįspėjo, kad nevalia šaudyti į raudoną kryžių.

Apie šią keistą taisyklę, kad negalima šaudyti į raudonus kryžius, sužinojau visiškai atsitiktinai. Kai dar buvau sovietinis karininkas, perskaičiau knygelę apie fašistinius karinius nusikaltėlius, ir tarp jiems pareikštų kaltinimų buvo teiginys, kad nacistai kartais šaudė į mašinas ir traukinius, pažymėtus raudonu kryžiumi. Mane tai labai sudomino, nes negalėjau suprasti, kodėl tokie veiksmai laikomi nusikalstamais. Vyko karas, ir viena šalis stengėsi sunaikinti kitą. Kodėl gi traukinius ir mašinas su raudonais kryžiais reikėtų išskirti iš kitų priešininko mašinų?

Atsakymą į šį klausimą aptikau visai atsitiktinai ir ne sovietinėse instrukcijose. Galbūt ten ir esama atsakymo į šį klausimą, tačiau ištarnavęs Sovietinėje armijoje daugelį metų ir išlaikęs dešimtis įvairių lygių egzaminų, aš niekada nesusidūriau su kokia nors nuoroda į taisyklę, kad kareivis negali šaudyti į raudoną kryžių. Pratybose dažnokai itin provokuojama forma klausinėdavau

savo vadų (kai kurie iš jų turėjo labai aukštus karinius laipsnius), kas atsitiks, jei netikėtai pasirodys priešo transporto priemonė, paženklinta raudonu kryžiumi. Atsakymą visuomet lydėjo didžiulis sumišimas. Sovietinis itin aukšto rango karininkas, baigęs porą akademijų, negalėjo suprasti, koks skirtumas, jei ten bus tas raudonas kryžius. Sovietiniam karininkui niekada nebuvo aiškinama apie jo tikrąją prasmę. Todėl niekada savo pavaldiniams nė nekvaršinau galvos šiais klausimais.

Aš baigiau Karo diplomatijos akademiją, ir gana neprastai. Mokslų metus įdėmiai klausiausi visų paskaitų ir visada tikėjausi, kad kuris nors iš mano mokytojų (daugelis jų turėjo generolo antsiuvus ir daugiametę tarptautinių santykių patirtį) ką nors pasakys apie raudonąjį kryžių. Tačiau tesužinojau, kad tarptautinė Raudonojo kryžiaus organizacija įsikūrusi Ženevoje, tiesiai priešais nuolatinę SSRS atstovybę prie JT, ir kad šia organizacija, kaip ir visomis kitomis tarptautinėmis organizacijomis, sovietinės žvalgybos tarnybos gali pasinaudoti kaip jų veiklos priedanga.

Tai kam tada geriausios Vakarų armijos daro paslaugą, piešdamos šį didžiulį raudoną kryžių ant savo sanitarinių mašinų? Pabandykite sau ant krūtinės ir nugaros nusipiešti raudoną kryžių, o tada žiemą išeiti į mišką. Negi manote, kad raudonas kryžius jus išgelbės nuo vilkų atakos? Žinoma, kad ne. Vilkams nežinomi jūsų įstatymai ir nesuprantami jūsų simboliai. Tad kodėl jūs naudojate simbolį, kuris priešininkui nieko nereiškia?

Paskutiniojo karo metu komunistai negerbė tarptautinių konvencijų ir susitarimų, bet kai kurie jų priešininkai, besididžiuojantys daugiaamže kultūra ir puikiomis tradicijomis, lygiai taip pat nesugebėjo laikytis tarptautinių teisės aktų. Nuo to laiko Raudonoji armija naudoja tik nedidelį raudonojo kryžiaus ženklą, kaip nuorodą kareiviams, kur yra ligoninė. Reikia, kad raudonas kryžius būtų matomas tik saviems. Raudonoji armija netiki gera priešininko valia.

Tarptautiniai susitarimai ir konvencijos niekada nieko neišgelbės nuo užpuolimo. Tiesioginis to pavyzdys – Molotovo–Ribentropo paktas. Jis neapsaugojo Sovietų Sąjungos. Bet jei Hitleris būtų pabandęs įsibrauti į Britų salas, tai paktas nebūtų apsaugojęs nė Vokietijos. Stalinas šia tema yra pasisakęs visiškai tiesmukai: „Karas gali visus ir bet kokius susitarimus apversti aukštyn kojomis“) („Pravda“, 1927 m. rugsėjo 15 d.).

Sovietinė vadovybė ir sovietinė diplomatinė tarnyba filosofiškai žiūri į bet kokius susitarimus. Jei kas nors pasitiki draugais, tai nėra būtinybės sudarinėti sutartis; kad pasikviestum į pagalbą, draugams nereikalingi susitarimai. Jei kažkas silpnesnis už jo priešininką, tai susitarimas bet kuriuo atveju bevertis. O jei kas nors stipresnis už savo priešininką, tai kokia prasmė laikytis susitarimo? Tarptautinės sutartys yra tik politikos ir propagandos instrumentas. Sovietinė vadovybė ir Sovietinė armija netiki jokiomis sutartimis, nes tiki tik jėga, kuria šios sutartys remiasi.

Taigi didelis raudonas kryžius ant karinės transporto priemonės yra tik Vakarų naivumo ir tikėjimo protokolais, paragrafais, parašais ir antspaudais simbolis. Kai Vakarų diplomatai pasirašinėjo šiuos susitarimus, jie turėjo išsireikalauti, kad Sovietų Sąjunga, irgi juos pasirašiusi, išaiškintų savo kareiviams, karininkams ir generolams, kas sudaro šiuos susitarimus, ir į savo oficialias instrukcijas įtrauktų specialius punktus, draudžiančius tam tikrus veiksmus per karą. Tik tada būtų prasminga piešti didelius raudonus kryžius.

Raudonasis kryžius – tai tik vienas pavyzdys. Būtina visada prisiminti, ką nuolatos pabrėžė Leninas: diktatūra pagrįsta jėga, o ne įstatymu. „Mokslinė diktatūros koncepcija reiškia niekuo neapribotą prievartą, netramdomą jokių įstatymų ir nesaistomą absoliučiai jokių taisyklių, ir besiremiančią vien tik jėga“ (V. Leninas, t. 25, p. 441).

Specnazas – tai vienas iš diktatūros ginklų. Jo kovinis parengimas persmelktas vienintelės idėjos: sunaikinti priešą. Šio tikslo nevaržo jokie diplomatiniai, teisiniai, etiniai ar moraliniai apribojimai.

11 skyrius

PRIEŠO UŽNUGARYJE: *SPECNAZO* TAKTIKA

Kad *specnazo* daliniai pradėtų aktyviai veikti priešininko užnugaryje, pirmiausia jiems reikia ten pakliūti. Sovietinė vadovybė gali rinktis: arba pasiųsti *specnazo* karius į priešo užnugarį iki karo pradžios, arba karui jau prasidėjus. Pirmuoju atveju priešas gali juos aptikti, suprasti, kad karas jau prasidėjo, ir, tikėtina, aplenkdamas Sovietų Sąjungą spustelėti branduolinio karo paleidimo mygtukus. Tačiau, jei *specnazo* būriai bus pasiųsti karui prasidėjus, tai jau gali būti per vėlu. Priešininkas jau gali būti aktyvizavęs savo branduolinį potencialą, o tuomet jau nėra ko veikti priešo užnugaryje – raketos jau pakeliui į sovietų teritoriją. Vienas iš galimų šios dilemos sprendimų būtų, kad geriausi nedideli *specnazo* sportininkų profesionalų būriai slapta atvyktų dar prieš karo pradžią, o standartiniai daliniai prasiskverbtų į priešininko užnugarį jau prasidėjus karui.

★★★

Kiekvienoje sovietų ambasadoje esama dviejų slaptų organizacijų – KGB rezidentūros ir GRU rezidentūros. Ambasadą ir KGB rezidentūrą saugo KGB pasienio kariuomenės karininkai, bet ten, kur GRU rezidentūrą sudaro daugiau nei dešimt karininkų, ji turi nuosavą vidinę apsaugą, sudarytą iš *specnazo* kontingento. Prieš prasidedant karui, kai kuriais atvejais prieš keletą mėnesių iki jo, *specnazo* karininkų skaičius sovietinėje ambasadoje gali gerokai

išaugti, ir praktiškai visas ambasados pagalbinio personalo – apsaugos, valytojų, radijo operatorių, virėjų ir mechanikų – funkcijas perims *specnazo* sportininkai. Drauge su jais ambasadoje gali pasirodyti sportininkės, atliekančios jų „žmonų" vaidmenis. Panašių personalo pasikeitimų gali būti daugelyje sovietinių įstaigų: konsulatuose, prekybos atstovybėse, „Aerofloto", „Inturisto", TASS, „Novosti" agentūrų atstovybėse ir taip toliau.

Tokio sprendimo privalumai akivaizdūs, bet esama ir pavojų. Pagrindinis pavojus yra tas, kad šios naujos teroristinės grupės įsikuria tiesiog valstybės sostinės centre, labai nepatogiai arti vyriausybinių įstaigų ir specialiųjų tarnybų. Užtat likus vos kelioms dienoms, gal net valandoms iki karo pradžios grupės gali atsargiai susisiekti su *specnazo* agentūriniu tinklu ir pradėti tikrą karą pačiame centre, pasinaudojant jau parengtomis slėptuvėmis.

Iš dalies paspirtį suteiks kitos *specnazo* grupės, neseniai atvykusios į šalį kaip turistų grupės, sportinės komandos ir įvairios delegacijos. O pačią paskutinę akimirką didelės smogikų grupės gali netikėtai pasirodyti iš „Aerofloto" lėktuvų, uostuose besišvartuojančių laivų, traukinių ir sovietinės tolimųjų reisų transporto organizacijos „Sovtransavto". Tuo pačiu metu *specnazo* kariuomenė gali slapta netikėtai išsilaipinti iš tiek karinių, tiek ir prekybinių sovietinių povandeninių ir kitų laivų. Nedideli žvejybiniai laivai puikiai tinka pervežti *specnazui*. Jie iš tiesų ilgą laiką sukinėjasi užsienio valstybių pakrantėse ir nesukelia įtarimų, todėl *specnazo* grupės gali ilgai plaukioti užsienyje ir lengvai sugrįžti namo, jei nebus gauta įsakymo išsilaipinti. Lemiamą momentą, vos gavę signalą, kariai gali išsilaipinti pakrantėje, pasinaudodami akvalangais ir nedidelėmis valtimis. Grupės, atvykusios „Aerofloto" lėktuvais, gali pasinaudoti labai panašia taktika. Įtampos laikotarpiu gali būti įvesta nuolatinio stebėjimo sistema. Tai reiškia, kad tarp kiekvieno lėktuvo keleivių sėdės grupė smogikų. Atvykę į paskirties oro uostą ir negavę signalo, jie gali likti lėktuve ir grįžti atgal kitu reisu (lėktuvas laikomas tos valstybės, kuriai jis priklauso,

teritorijos dalimi, ir piloto kabina bei lėktuvo vidus negali būti tikrinami užsienio tarnybų). Kitą dieną keliaus kita grupė, ir taip toliau. Vieną tokią dieną bus gautas signalas, grupė apleis lėktuvą ir pradės kautynes tiesiog pagrindiniame šalies oro uoste. Svarbiausia grupės užduotis – užimti oro uostą ir taip padėti naujai *specnazo* kariuomenės arba oro desantinių dalinių bangai.

Gerai žinoma, kad Čekoslovakijos „išvadavimas" 1968 metų rugpjūčio mėnesį prasidėjo nuo Prahos oro uoste nusileidusių sovietinių karinių transporto lėktuvų su oro desantininkų kariuomene. Oro desantininkams neprireikė parašiutų: lėktuvai paprasčiausiai nusileido oro uoste. Prieš išsilaipinant kariuomenei buvo momentas, kai ir lėktuvas, ir jo keleiviai liko visiškai neapsaugoti. Ar rizikavo sovietinė karinė vadovybė? Ne, nes tuo metu, kai lėktuvai leidosi, Prahos oro uostas jau buvo visiškai paralyžiuotas grupės „turistų", atvykusių kiek anksčiau.

Specnazo grupės gali pasirodyti priešininko žemėje iš neutralių valstybių teritorijos. Prieš prasidedant karui arba karo metu *specnazo* grupės gali paslapčia prasiskverbti į tokias šalis ir laukti sutarto signalo arba iš anksto susitarto laiko. Vienas iš šio varianto privalumų – priešininkas savo pasienio su neutraliomis valstybėmis nesergsti taip įdėmiai, kaip sienų su komunistinėmis šalimis. *Specnazo* grupės atvykimas iš neutralios šalies gali likti nepastebėtas tiek priešininko, tiek ir pačios neutralios valstybės.

Tačiau kas atsitiks, jei grupė bus išaiškinta neutralioje teritorijoje? Atsakymas paprastas: grupė ims veikti lygiai taip pat, kaip ir priešo teritorijoje – bėgs nuo persekiojimo, šalins visus liudininkus, panaudos jėgą ir klastą tam, kad būtų sustabdyti persekiotojai. Bus padaryta absoliučiai viskas, kad niekas iš grupės nepakliūtų į persekiotojų rankas ir nepaliktų jokių ženklų, jog grupė priklauso SSRS ginkluotosioms pajėgoms. Jei grupė įkliūna neutralios valstybės valdžiai, sovietinė diplomatija turi milžiniškos patirties ir tam tikrų neblogai nugludintų kontr-

priemonių. Ji gali pripažinti savo klaidą, oficialiai atsiprašyti ir pasiūlyti atlyginti už bet kokią patirtą žalą; ji gali pareikšti, kad ši grupė pasiklydo ir manė esanti priešo teritorijoje; arba galima apkaltinti neutralią valstybę apgalvotu sovietinių ginkluotųjų pajėgų narių grupės pagrobimu sovietų teritorijoje turint provokacinių kėslų, taip pat pareikalauti oficialiai pasiaiškinti, atsiprašyti ir atsilyginti už patirtą žalą, visa tai palydint atvirais grasinimais.

Patirtis rodo, kad šis būdas yra patikimiausias. Skaitytojui nederėtų lengvai numoti į tai ranka. 1939 metų gruodžio pradžioje sovietiniuose oficialiuose straipsniuose buvo skelbiama, kad karas su Suomija buvo pradėtas, siekiant ten įtvirtinti komunistinį režimą, ir jau buvo suformuota „Liaudies Suomijos" komunistinė vyriausybė. Po trisdešimties metų sovietiniai generolai rašė, kad nieko panašaus: Sovietų Sąjunga tiesiog gynėsi. Karas prieš Suomiją, nuo pirmosios iki paskutinės jo dienos vykęs Suomijos teritorijoje, jau apibūdinamas kaip „Suomijos agresijos atrėmimas" (Maršalas K. A. Mereckovas „Na službe narodu" *(Tarnaujant liaudžiai)*, 1968), ir net kaip „mūsų sienų gynybos plano įgyvendinimas" (Maršalas A. M. Vasilevskis „Delo vsej žizni" *(Viso gyvenimo reikalas)*, 1968).

Sovietų Sąjunga niekada nebūna kalta: ji tik atremia klastingus agresorius. Svetimoje teritorijoje.

★★★

Pagrindinis svarbiausių *specnazo* pajėgų pristatymo į priešo užnugarį būdas prasidėjus karui – tai jų išmetimas su parašiutais. Per savo dvejų metų trukmės tarnybą kiekvienas *specnazo* karys atlieka po trisdešimt penkis ar keturiasdešimt šuolių su parašiutu. Profesionalai ir *specnazo* karininkai turi daug didesnės šuolių su parašiutais patirties: kai kurie savo sąskaitoje priskaičiuoja tūkstančius šuolių.

Parašiutas nėra tik ginklas ir transporto priemonė. Jis veikia kaip koks filtras, kuris praleis bebaimius karius, o šiaudadūšių – ne. Sovietinė vyriausybė išleidžia milžiniškas sumas parašiutų sportui. Tai pagrindinė bazė, iš kurios išsivystė oro desantinė kariuomenė ir *specnazas*. 1985 metų sausio 1 d. Tarptautinė aviacijos federacija užfiksavo 63 šuolių su parašiutu pasaulio rekordus, 48 iš jų pasiekė sovietiniai sportininkai (t. y. Sovietinė armija). Sovietinis sportininkas kariškis Jurijus Baranovas buvo pirmasis žmogus pasaulyje, atlikęs daugiau kaip 13 000 šuolių. Šuolių skaičiaus čempionė tarp sovietinių moterų – Aleksandra Švačko, ji atliko 8200 šuolių. Parašiutinė psichozė tęsiasi.

★★★

Taikos metu kariniai transporto lėktuvai pasitelkiami desantui išmesti su parašiutais. Tačiau tai daroma daugiau tam, kad nepasklistų pats *specnazo* egzistavimo faktas. Karo metu kariniai transporto lėktuvai *specnazo* grupėms pervežti bus naudojami tik išimtinai. Tam įtakos turi dvi priežastys. Pirma, visas karinių transporto lėktuvų laivynas bus užimtas milžiniškos oro desantininkų kariuomenės permetimu. Be to, karinei aviacijai teks vykdyti kitas sudėtingas užduotis, tokias kaip armijos skraidinimas šalies viduje iš neveiklių, ne tokių svarbių sektorių, į sritis, kur vyksta pagrindiniai mūšiai. Antra, dauguma karinių transporto lėktuvų yra milžiniški, sukurti pervežti gausybei žmonių ir ginklų, taigi jie nėra tinkami *specnazo* tikslams. *Specnazui* reikia mažesnių lėktuvų, kurie patys tėra nedideli taikiniai, ir skraidina ne daugiau kaip dvidešimt trisdešimt žmonių. Jie taip pat turi sugebėti skristi labai žemai, nesukeldami daug triukšmo. Kartais prireikia netgi dar mažesnių lėktuvų, skraidinančių aštuonis dešimt ar net dar mažiau – tris keturis – parašiutininkus.

Tačiau civilinės aviacijos, kuri yra daugumos *specnazo* transporto priemonių šaltinis karo metu, oficialusis pavadinimas „ci-

vilinė aviacija“ yra iš esmės neteisingas. Civilinės aviacijos ministras visiškai oficialiai turi vyriausiojo Karinių oro pajėgų maršalo laipsnį. Jo pavaduotojai turi generolų laipsnius. Visas skraidantis „Aerofloto“ personalas turi rezervo karininkų laipsnius. Jei kils karas, „Aeroflotas“ tiesiog susilies su sovietinėmis karinėmis oro pajėgomis, o rezervo karininkai taps reguliariosios armijos karininkais su tais pačiais kariniais laipsniais.

Turima daugiau nei reikia nedidelių lėktuvų *specnazo* daliniams gabenti ir aprūpinti. Geriausi jų – „Jak-42“ ir „Jak-40“, labai manevringi, patikimi, keliantys mažai triukšmo lėktuvai, sugebantys skraidyti itin žemai. Jie turi vieną labai svarbų konstrukcijos ypatumą – keleiviai sulaipinami ir išlaipinani per lėktuvo užpakalinės dalies apačios liuką. Prireikus liuko dangtis gali būti visai nuimtas, duodant kelią parašiutininkams, visai kaip kariniame transportiniame lėktuve, ir tai leidžia jiems iššokti visiškai saugiai. Kitas lėktuvas, turintis *specnazui* esminių ypatumų, – „An-72“ – tiksli kopija amerikietiško „YC-14“, kurio brėžinius nukniaukė GRU šnipai.

Bet kaip *specnazo* parašiutininkai gali panaudoti įprastą civilinį reaktyvinį lėktuvą, kurio keleivių išlaipinimo durys yra įrengtos lėktuvo šone? Skrendant durys negali būti atidarytos. O jeigu jos atsidarytų ne į išorę, bet į vidų, tai keltų pavojų lėktuvą apleidžiančiam parašiutininkui, nes oro srautas jį gali nublokšti prie lėktuvo korpuso. Jis gali žūti arba nuo smūgio, kai atsitrenks į lėktuvą, arba dėl trukdžių išskleidžiant parašiutą.

Problema išspręsta labai paprastai. Durys įtaisytos taip, kad atsivertų į vidų, o į išorę veda platus vamzdis iš tvirtos, lanksčios sintetinės medžiagos. Išlindęs pro duris parašiutininkas atsiduria tarsi kokiame trijų metrų ilgio koridoriuje, kuriuo jis nučiuožia žemyn, tad palikdamas lėktuvą jis yra kiek žemiau ir į šoną nuo fiuzeliažo.

Šio įtaiso variacijos pirmą kartą buvo išbandytos kariniuose transporto lėktuvuose „Il-76“. Sunkioji oro desantininkų įranga

buvo išmesta pro milžinišką krovinių liuką uodegoje, o tuo pat metu žmonės apleido lėktuvą per lanksčias „rankoves“ iš šono. Vakarai deramai neįvertino šio paprasto, bet labai išmoningo išradimo reikšmės. Jis svarbus, nes gerokai sutrumpinamas sovietinių parašiutininkų išmetimo iš karinių transporto lėktuvų laikas, tad kiekvienas išmetimas yra saugesnis ir geriau sutelktas į nusileidimo zoną. Be to, praktiškai bet kuris reaktyvinis civilinis lėktuvas dabar gali būti naudojamas oro desantininkams išlaipinti.

★★★

Specnazo daliniai gali būti išmetami bet kuriuo dienos ar nakties metu. Kiekvienas laikas turi savo privalumų ir trūkumų. Naktis – *specnazo* kario sąjungininkė, kai *specnazo* grupės pasirodymas priešo užnugaryje gali likti išvis nepastebėtas. Net jei priešininkas žino apie *specnazo* grupės pasirodymą, naktį visada nelengva surengti visavertę paiešką, ypač kai išsilaipinimo vieta nežinoma, o kartais ir nepasiekiama, jei esama miškų, kalvų arba kalnų, o kelių vingiuoja ne vienas, ir tame taške nėra kariuomenės. Užtat per naktinius nusileidimus ne taip retai pasitaiko parašiutininkų žūčių. Be to, naktį ne tik persekiotojams, bet ir parašiutininkų grupei nėra lengva susirinkti į krūvą ir orientuotis vietovėje.

Suprantama, dieną pasitaiko mažiau nelaimingų atsitikimų nusileidžiant, bet nusileidimas bus pastebėtas. Gerai apgalvotu nusileidimu dieną retkarčiais gali būti pasinaudojama dėl tos paprastos priežasties, kad priešininkas nesitiki tokio akiplėšiškumo šiuo paros metu.

Dažniausiai grupė bus išmetama anksti rytą, kol dar žiba žvaigždės ir nepatekėjo saulė. Tai itin tinkamas laikas išlaipinti gausybę kareivių, kuriems reikės iškart stoti į mūšį ir vykdyti užduotį, pasinaudojus tikrai netikėta ataka. Šiuo atveju vadovybė

padarys viską, kas įmanoma, užtikrinant, kad šioms grupėms netrūktų šviesos aktyviems veiksmams vykdyti pirmą, pačią svarbiausią misijos dieną.

Tačiau mėgstamiausias kiekvieno *specnazo* kario šuolio laikas – saulėlydis. Skrydis apskaičiuotas taip, kad parašiutininkai būtų išmetami paskutinėmis minutėmis prieš sutemstant. Leidžiamasi pradėjus temti, kai šviesos dar pakanka tam, kad nenusileistum ant bažnyčios špilio ar ant telegrafo stulpo. Po pusvalandžio sutirštėjusi tamsa paslėps žmones, ir jiems užteks laiko, kad per naktį spėtų pasitraukti iš nusileidimo vietos ir sumėtytų pėdsakus.

★★★

Savo teritorijoje *specnazas* turi standartinę karinę struktūrą: skyrius, būrys, kuopa, batalionas, brigada; arba skyrius, būrys, kuopa, pulkas. Tokia organizacija supaprastina *specnazo* kontrolę, valdymą ir kovinį parengimą. Tačiau ši struktūra negali būti naudojama priešininko teritorijoje.

Keblumų kyla dėl to, kad, pirma, kiekviena *specnazo* operacija yra individuali ir nepanaši į jokią kitą; kiekvienai operacijai kuriamas planas, ir jis nepanašus į visus kitus. Todėl kiekviena operacija reikalauja organizuoti kariuomenę ne pagal standartus, o būtent pagal duotąjį planą.

Antra, kai *specnazo* dalinys yra priešo teritorijoje, jis palaiko tiesioginį ryšį su pagrindiniu štabu, mažų mažiausia su visų kariuomenės rūšių arba tankų armijos štabu, o įsakymus daugeliu atvejų gauna tiesiai iš Generalinio štabo. Labai ilga vadovaujančiųjų grandinė tiesiog netikslinga.

Operacijose naudojamasi paprasta ir lanksčia vadovavimo sistema. Kaip žinoma, organizaciniu *specnazo* vienetu priešininko teritorijoje oficialiai yra *specnazo* žvalgybos grupė (RGSN)[1].

[1] *Rus.* РГСН – Разведывательная группа спецназа.

Grupė formuojama prieš operaciją, ir ją gali sudaryti nuo dviejų iki trisdešimties žmonių. Ji gali veikti nepriklausomai arba kaip žvalgybos būrio (ROSN)[2], kurį sudaro nuo 30 iki 300 ir daugiau žmonių, dalis. Būryje yra skirtingų dydžių grupės, skirtos įvairiems tikslams. Pavadinimai „būrys" ir „grupė" vartojami sąmoningai, taip pabrėžiant darinių laikinumą. Vykdant operaciją grupės gali palikti būrį ir vėl prie jo prisijungti, o kiekviena grupė gali pasidalyti į keletą smulkesnių grupių arba vėl jungtis su kitomis į vieną didelę grupę. Keletas didelių grupių gali susijungti ir sudaryti būrį, kuris bet kurią akimirką gali vėl pasidalyti. Visas šis procesas planuojamas iki operacijos pradžios. Pavyzdžiui: parašiutininkai gali būti išmesti mažomis grupėmis, tarkime, iš viso penkiolika grupių. Antrąją operacijos dieną (D+1) aštuonios grupės turi susijungti į būrį bendram antpuoliui, o kitos veikia nepriklausomai. Dieną D+2 dvi grupės apleidžia būrį, kad taptų naujo būrio branduoliu, o likusios šešios grupės susijungs su antruoju būriu. Dieną D+5 pirmasis būrys subyra į grupes ir dieną D+6 suskyla antroji grupė, ir taip toliau. Prieš prasidedant operacijai kiekviena grupė informuojama, kur ir kada turės susitikti su kitomis grupėmis ir ką reikės daryti, jei randevu neįvyktų.

★★★

Nusileidę priešininko teritorijoje *specnazo* smogikai gali iš karto stoti į mūšį. Kitomis aplinkybėmis jie paslėps įrangą, kurios nebeprireiks, – valtis, parašiutus ir visa kita – užkas žemėje arba nuskandins vandenyje. Tada išsilaipinimo vieta labai dažnai užminuojama. Minos dedamas ten, kur užkasta nereikalinga įranga. Zona taip pat apdorojama viena iš daugelio medžiagų, kurios sutrikdo šunų uoslę. Paskui bet kokio dydžio grupė padalijama į mažus pogrupius, kurie tučtuojau išsiskirstys į skirtingas puses.

[2] *Rus.* РОСН – Разведывательный отряд спецназа.

Pogrupiai susitiks vėliau iš anksto susitartame taške arba, jei tai taptų neįmanoma, vienoje iš kelių kitų iš anksto numatytų vietų.

Išsilaipinimo taškas paprastai būna vieta, kurioje pirmiausia įvyksta nelaimingų atsitikimų. Nors parašiutininkai gerai pasirengę, dažnai pasitaiko, kai sužalojamos, lūžta kojos, o kai išmetama į nežinomą vietovę, visiškoje tamsoje, tikėtina, rūke, virš miško arba kalnų, traumų neįmanoma išvengti. Net parengta vietovė yra savaip pavojinga. *Specnazo* taisyklės paprastos ir lengvai suvokiamos. Jei sužalojimas rimtas, vadas negali sužeistojo pasiimti drauge. Jeigu tai padarytų, nukentėtų grupės judumas ir misijos sėkmei kiltų pavojus. Tačiau vadas negali sužeistojo ir palikti. Tad priimamas paprastas ir logiškas sprendimas – sužeistąjį pribaigti. *Specnazas* apsirūpinęs labai humaniška priemone sužeistiesiems numarinti – galingu narkotiku, tarp kareivių žinomu kaip „Palaiminga mirtis". Šio narkotiko injekcija numalšina skausmą ir netrukus sukelia palaimingo snaudulio būseną. Tuo atveju, jei vadas, apimtas apgaulingo humaniškumo, nuspręstų sužeistąjį pasiimti drauge ir tai trukdytų įvykdyti užduotį, vado pavaduotojas yra gavęs įsakymą nukepti abu – ir sužeistąjį, ir vadą. Vadas nužudomas be narkotikų. Siūloma ranka iš užnugario jam užspausti burną ir peiliu perrėžti gerklę. Jei šioje situacijoje pavaduotojas nesusidoros su vadu, tai vėliau ne tik vadas ir jo pavaduotojas, bet ir visa grupė gali būti apkaltinti išdavyste su visomis neišvengiamomis pasekmėmis.

Palikdami išsilaipinimo vietą, grupės ir pogrupiai slepia pėdsakus nuo senų laikų žinomais būdais: eina vandeniu ir per akmenis, pėda į pėdą, ir panašiai. Grupės sau iš paskos padeda daugybę minų ir barsto miltelius nuo šunų.

Kai grupė pasitraukia iš nusileidimo zonos ir įsitikina, kad jų niekas nepersekioja, vadas įsako organizuoti bazę ir rezervinę bazę, taip pat slaptavietes toliau nuo pašalinių akių. Dar gerokai iki karo pradžios GRU karininkai, dirbantys užsienyje apsimetę diplomatais, žurnalistais, konsulais ir kitokiais SSRS atstovais,

parenka vietas, tinkamas bazėms įkurti. Dauguma GRU karininkų kurį laiką buvo glaudžiai susiję su *specnazu*, patys yra *specnazo* karininkai arba dirbo apygardos ar pajėgų grupės žvalgybos valdyboje. Jie žino, ko reikia, kad bazė būtų patogi ir saugi.

Bazės gali būti visų rūšių ir pavidalų. Ideali bazė turėtų būti paslėpta po žeme, su kanalizacijos sistema, tekančiu vandeniu, maisto atsarga, radijo imtuvu, kuris leistų sekti vietines žinias, ir su kokia nors paprasta transporto priemone. Jau minėjau, kaip *specnazo* agentai, užverbuoti vietoje, gali įrengti kur kas tobulesnes bazes, kuriomis naudotųsi sportininkų profesionalų grupės, vykdančios itin svarbias užduotis. Daugeliu atveju bazė bus kur nors oloje, apleistoje skaldykloje, miesto požeminėje perėjoje arba tiesiog nuošalioje vietoje tankaus miško glūdumoje.

Grupė bazėje gali palikti visą sunkiąją įrangą, kurios tuo momentu neprireiks. Net ir paprasčiausiai įrengtos bazės buvimas leidžia veikti be būtinybės visą laiką nešiotis įrangą ir atsargas. Prieigos prie bazės visada saugomos ir keliukai į ją minuojami: arčiau – įprastomis minomis, o toliau – įspėjančiomis minomis, kurios sprogsta labai triukšmingai ir su ryškia liepsna, kiekvieną bazėje įspėdamos apie besiartinantį pavojų.

Kai grupė išeina vykdyti užduoties, paprastai keli žmonės lieka saugoti bazės, jie pasirenka patogius stebėjimo taškus ir ją saugo. Tuo atveju, jei bazė atskleidžiama, sargybiniai be triukšmo apleidžia tą vietą ir patraukia į rezervinę bazę, likusiems grupės nariams sutartoje vietoje palikę įspėjimą apie pavojų. Pagrindinė grupė, grįžtanti iš užduoties, iš pradžių aplankys rezervinę bazę ir tik paskui patrauks į pagrindinę. Taip dvigubai apsisaugoma: rezervinėje bazėje grupė gali susitikti sargybinius ir taip išvengti pasalos, kita vertus, grupė galės aptikti sargybinių paliktus įspėjamuosius ženklus. Sprogusių minų paliktos duobės taip pat gali įspėti apie pavojų. Jei padėtis vis blogėja, tai sargybiniai gali apie pavojų pranešti per radiją.

Specnazo grupė taip pat gali turėti kilnojamąją bazę. Tai leidžia veikti naktį, neapsikrovus sunkiais nešuliais, o tuo metu sargybiniai sunkiąją įrangą perveža kitu maršrutu. Kiekvieną rytą grupė susitinka su savo judriąja baze. Grupė pasipildo savo atsargas, paskui ilsisi arba traukia į kitą operaciją, o bazė juda į kitą vietą. Judriosioms bazėms gali būti panaudotos pačios netikėčiausios vietos. Kartą teko matyti bazę, kuri atrodė kaip paprasčiausia žolės kaugė lauko viduryje. Karių kuprinės ir įranga buvo kruopščiai užmaskuotos, o vyrai, saugantys šią bazę, laukė per kilometrą nuo jos, taip pat lauke, užsimaskavę žole. Aplinkui buvo daugybė griovų, apaugusių jaunais medeliais ir krūmokšniais. Kaip tik ten KGB ir MVD daliniai ieškojo *specnazo* bazės, ir ten sraigtasparniai suko ratus virš galvos. Niekam netoptelėjo į galvą, kad bazė gali įsikurti tiesiai vidury plyno lauko.

Kartais *specnazo* grupė gali užgrobti transporto priemonę ir naudoti ją judriajai bazei pervežti. Tai gali būti šarvuotasis transporteris, vilkikas arba paprasta mašina. O jei grupė įsitraukusi į labai aktyvius kovinius veiksmus, reikalaujančius dažnai keisti vietą, tada jokios bazės nebus. Jei grupė persekiojama, ji gali atsikratyti visos sunkios įrangos, prieš tai nuėmusi saugiklius nuo paliekamų minų.

★★★

Pirma, ką reikia padaryti gavus įsakymą sunaikinti taikinį – tai jį surasti. Dažniausiai *specnazo* operacijoje būna įtraukta taikinio paieška. Tai suprantama, nes objektai, kurių buvimo vieta yra žinoma ir kurie nejudrūs, gali lengvai ir greitai būti sunaikinti raketomis ir lėktuvais. Tačiau šiuolaikiniame mūšyje daugybė taikinių yra judrūs. Karo išvakarėse arba iškart jam prasidėjus vyriausybinės tarnybos iš valstybės sostinės persikelia į slaptas vadavietes, kurių buvimo vietos žinomos tik saujelei žmonių. Pradeda veikti nauji komunikacijų centrai ir linijos. Aviacija

perkeliama iš stacionarių aerodromų ir paskirstoma po įrengtus lauko aerodromus, vietose, apie kurias priešininkas nežino. Dauguma raketinių paleidimo įrenginių perkeliami į naujas užmaskuotas ir kruopščiai saugomas vietas. Kariuomenė ir štabai taip pat perkeliami kitur.

Kai susidaro tokios sąlygos, taikinių paieška *specnazui* įgauna didžiausią svarbą. Sugebėti aptikti ypatingos svarbos objektą, nustatyti jį, žinoti, kaip atskirti tikrą taikinį nuo netikro, – visa tai tampa *specnazui* svarbiausiais uždaviniais, net svarbesniais negu šių objektų sunaikinimas. Kartą aptiktas šis taikinys gali būti sunaikintas kitų jėgų – raketų, aviacijos, jūreivių, oro desantininkų. O neaptikto taikinio niekas negali sunaikinti.

Kadangi atpažinti taikinius yra svarbiausias *specnazo* uždavinys, jis negali būti atskira ir nepriklausoma organizacija. *Specnazas* pajėgia atlikti šią užduotį tik remdamasis visais GRU ištekliais, ir tik jei jis gali naudotis informacija, gauta iš agentų ir visų pačių įvairiausių žvalgybos rūšių – palydovų, aviacijos, karinių jūrų pajėgų, elektroninės žvalgybos ir panašiai.

Kiekviena žvalgybos rūšis turi savo stipriąsias ir silpnąsias puses. Visas to, kas vyksta, vaizdas gali būti gaunamas tik pasinaudojus visomis žvalgybos rūšimis, šioms glaudžiai veikiant tarpusavyje, vienos silpnąsias puses kompensuojant kitų privalumais.

Kiekvienas žvalgyboje dirbantis karininkas panaudoja *specnazo* pajėgas tik ten, kur tai duos geriausių rezultatų. Pasiųsdamas *specnazo* grupę į priešo užnugarį, jis jau pakankamai žino apie priešininką iš kitų šaltinių. Jis tiksliai žino, ko šiai grupei reikia ieškoti ir kur apytiksliai. *Specnazo* grupių gauta informacija (kartais fragmentiška ir netiksli) gali savo ruožtu turėti išskirtinės svarbos kitų rūšių žvalgybai ir tapti atskaitos tašku šioje srityje kur kas atidžiau padirbėti agentams ir kitoms tarnyboms.

Tik suvienijus visas jėgas ir išteklius, įmanoma atskleisti priešininko planus ir ketinimus, jo kariuomenės galią ir organizaciją, jį sutriuškinti.

Tačiau grįžkime prie *specnazo* grupės vado, kuris, išsirengęs į konkrečią vietą, jau gerai žino apie šią zoną, ypač apie svarbius objektus, kuriuos ten galima aptikti, net apytikslę buvimo vietą. Ši informacija (arba jos svarbiausia jos dalis) pranešama grupės vadui ir jo pavaduotojui. Grupė saugiai nusileido, paslėpė savo pėdsakus, įrengė bazę ir pradėjo paiešką. Nuo ko reiktų pradėti?

Yra skirtingų patikimų ir patikrintų būdų. Kiekvienas ypatingos svarbos objektas privalo turėti ryšio centrą ir komunikacijų linijas, vedančias į jį. Į grupę galima įtraukti radijo žvalgybos ekspertus. Nepamirškime, kad *specnazas* – tai 3-iasis, o radijo žvalgyba – vienos ir tos pačios (antrosios) valdybos 5-asis skyrius kiekvieno fronto, laivyno, kariuomenės grupės ir karinės apygardos štabe. *Specnazas* ir radijo žvalgyba labai glaudžiai susiję ir dažnai padeda vienas kitam, taip pat ir įtraukiant radijo žvalgybos ekspertus į *specnazo* grupių sudėtį. Radijo transliavimų sekimas svarbių objektų zonoje leidžia gana tiksliai nustatyti jų buvimo vietą.

Tačiau aptikti objektą įmanoma ir be radijo žvalgybos pagalbos. Troposferinio ryšio, radijo ryšio ir kitų ryšio linijų priimančių ir perduodančių antenų kryptis suteikia daugybę informacijos apie galinius šių linijų taškus. Savo ruožtu tai mus veda tiesiai vadaviečių ir kitų milžiniškos svarbos objektų link.

Kartais prieš pradedant paiešką grupės vadas pagal žemėlapį nuspręs, kur, jo nuomone, labiausiai tikėtina, yra išdėstyti minimi objektai. Jo grupė pirmiausia apieškos šias zonas.

Jei taikiniai perkelti, tai bus nenuleidžiama akių nuo kelių, tiltų, tunelių ir kalnų perėjų, tikintis pastebėti taikinius.

Konkretaus taikinio paieška gali tuo pačiu metu užsiimti kelios grupės. Tokiu atveju vadovaujantis karininkas padalija paieškos teritoriją į sektorius, ir kiekviename veikia po vieną grupę.

Kiekviena sektorių tyrinėjanti grupė paprastai išsirikiuoja į ilgą liniją, su dešimčių, o kartais ir šimtų metrų tarpais tarp žmonių. Kiekvienas juda vadovaudamasis kompasu, stengdamasis

laikytis savo kaimynų akiplotyje. Jie juda visiškoje tyloje. Jie išrenka tinkamus stebėjimo taškus ir kruopščiai ištiria plotą prieš save, ir jei nieko neaptinka, juda kitos nuošalios vietos link. Tokiu būdu palyginti mažos grupelės gerai apmokytų kareivių gali stebėti gana dideles teritorijas. Skirtingai nuo žvalgybos, atliekamos iš kosmoso arba oro, *specnazas* gali išeiti tiesiai prie objektų ir stebėti juos ne iš viršaus, o ant žemės. Patirtis rodo, kad *specnazo* karį apgauti su netikrais objektais daug sunkiau negu žmogų, dirbantį elektroninės žvalgybos stotyje, arba nuotraukų, padarytų iš oro ar kosmoso, šifravimo ekspertą.

Pastaruoju metu *specnazo* grupės pradėjo plačiau naudotis elektroniniais taikinių paieškos prietaisais. Dabar jos turi kišeninius radarus, infraraudonųjų spindulių ir akustinę įrangą, naktinio matymo prietaisus ir panašiai. Tačiau kad ir kokie nauji elektroniniai prietaisai būtų išrandami, jie niekada nepakeis paties paprasčiausio ir geriausiai išbandyto svarbių objektų vietos išsiaiškinimo būdo: belaisvių tardymo.

Galima tvirtinti, kad ne kiekvienas belaisvis sutiks atsakinėti į jam užduodamus klausimus, arba kad kai kurie belaisviai atsakinės į *specnazo* klausimus, bet atsakymai bus neteisingi ir drauge klaidins tardytojus. Į tai atsakau kategoriškai. Į *specnazo* klausimus atsakys kiekvienas. Be išimčių. Manęs yra klausę, kiek ilgai labai stiprus žmogus gali atsilaikyti per *specnazo* apklausą neatsakinėdamas. Teisingas atsakymas – vieną sekundę. Jei netikite, tai atlikite tokį bandymą. Tegu vienas iš jūsų draugų, manantis, kad jo charakteris stiprus, parašo ant popieriaus lapelio tik jam vienam žinomą skaičių ir lapelį užklijuoja voke. Tada pririškite jį prie stulpo ar medžio ir paklauskite, koks tai buvo skaičius. Jei jis nenorės atsakyti, apdorokite jo dantis didele dilde ir pažiūrėkite į laikrodį. Gavę atsakymą atplėškite voką ir įsitikinkite, kad jis jums nurodė skaičių, parašytą ant popieriaus. Garantuoju, kad atsakymas bus teisingas.

Atlikdami tokį eksperimentą jūs įgysite supratimo apie vieną švelniausių *specnazo* taikomų žmonių tardymo būdų. Bet esama

ir veiksmingesnių, ir patikimesnių būdų priversti žmogų kalbėti. Kiekvienas, pakliuvęs į *specnazo* rankas, žino, kad jį ketina nudėti. Vis dėlto žmonės prisiverčia atsakyti teisingai ir tiksliai. Jie kovoja ne už savo gyvastį, bet už lengvą mirtį. Belaisviai paprastai tardomi grupėmis po du ar daugiau žmonių. Jei atrodo, kad kažkuris žino mažiau už kitus, tai jis gali būti panaudotas kaip parodomoji priemonė, skatinanti kitus kalbėti. Jei tardymas atliekamas mieste, tai tardomajam ant kūno galima uždėti karštą lygintuvą, pragręžti ausis elektriniu grąžtu arba po gabalėlį jį pjaustyti elektriniu pjūklu.Ypač jautrūs yra žmogaus pirštai. Jei tardomojo pirštą tiesiog lenksi atgal ir atlenkto piršto galą sutraiškysi, tai skausmas bus nepakeliamas. Vienas labai veiksmingas yra kankinimo būdas, žinomas „dviračio" pavadinimu. Žmogus surišamas ir guldomas ant nugaros. Popieriaus (vatos, skuduro) gabalėliai sumirkomi spiritu, odekolonu ar kuo nors panašiu, sukaišiojami į tarpupirščius ir padegami.

Specnazas jaučia išskirtinę silpnybę lytiniams organams. Jei leidžia aplinkybės, panaudojamas senas ir paprastas *specnazo* galios demonstravimo metodas. Kankintojai į medžio kamieną įkala didelį pleištą, tada į susidariusį plyšį įgrūda aukos lytinius organus ir išmuša pleištą. Tuomet jie imasi tardyti kitus belaisvius. Tuo pačiu metu tam, kad jų iškalbingumas pagerėtų, panaudojamas pagrindinis *specnazo* ginklas – mažasis pėstininkų kastuvėlis. Kol *specnazas* uždavinėja klausimus, kastuvėlio ašmenys tinka ausims ir pirštams nukapoti, smūgiuoti į kepenis ir atlikti visą nemalonių veiksmų, taikomų belaisviui per apklausą, programą.

Labai paprastas būdas priversti žmogų kalbėti – „gurkšnis", gerai žinomas sovietinėse koncentracijos stovyklose. Jam nereikia jokio ginklo ar kitų instrumentų, ir jei juo naudojamasi protingai, tai jis ant aukos kūno nepalieka jokių pėdsakų. Auka guldoma veidu į žemę ir jos kojos atlenkiamos atgal, kulnus pritraukiant kuo arčiau prie sprando. „Gurkšnis" paprastai per kelias sekundes priverčia atsakinėti tiesiai ir iš esmės.

Suprantama, kiekvienas metodas turi savų trūkumų. Būtent todėl vadas tuo pačiu metu naudojasi įvairiais būdais. „Gurkšnis" paprastai nėra naudojamas ankstyvosiose operacijos stadijose. Tuoj po nusileidimo *specnazo* grupės vadas stengiasi panaudoti vieną iš savo kraugeriškų būdų arsenalo: žmogaus lūpos nurėžiamos skustuvu arba jo kaklas perlaužiamas nusukant sprandą. Šie būdai panaudojami net jeigu belaisvis akivaizdžiai neturi jokios informacijos, nes siekiama tikslo – užkirsti bet kokią galimybę, kad kažkuris iš grupės perbėgs pas priešininką. Kiekvienas, taip pat ir nedalyvavęs kankinimuose, žino, kad po to jam nebėra pasirinkimo: jis su grupe susietas krauju, ir supranta, kad privalo arba išsikapstyti, arba mirti drauge su grupe. Jei pasiduotų, jam tektų ištverti tuos pačius kankinimus, kuriuos ką tik praktikavo jo draugai.

Pastarieji metai KGB, GRU ir *specnazui* suteikė milžinišką poligoną, kuriame buvo išbandomas jų tardymo būdų veiksmingumas: Afganistaną. Iš ten gautos žinios byloja apie dalykus, meistriškumu ir išradingumu smarkiai pranokstančius tai, ką čia aprašiau. Aš sąmoningai čia necituoju tų apklausos metodų, kuriuos Afganistane naudojo sovietinė kariuomenė, taip pat ir *specnazas*, ir kuriuos aprašė visiškai patikimi šaltiniai. Vakarų žurnalistai gali susipažinti su šia medžiaga ir gyvais liudininkais.

Specnazo grupė, gavusi reikalingą informaciją apie dominančius objektus, tikrina duomenis, o tada žudo belaisvius. Svarbu pabrėžti, kad tie, kurie sakė tiesą, sulaukia lengvos mirties. Juos gali nušauti, pakarti, nuskandinti arba perrėžti jiems gerklę. *Specnazas* nieko nekankina dėl paties kankinimo. *Specnaze* jūs praktiškai nesutiksite sadistų. Jei tokių atsiranda, tai jų greitai atsikratoma. Tiek lengvesnė, tiek žiauresnė tardymo forma *specnaze* yra tas neišvengiamas blogis, su kuriuo žmogus kare turi taikstytis. Šie metodai naudojami ne iš potraukio kankinti žmones, o kaip paprasčiausi ir patikimiausi jų tikslams būtinos informacijos išgavimo būdai.

★★★

Aptikusi taikinį ir pranešusi apie jį vadovybei, *specnazo* grupė daugeliu atvejų kuo skubiau apleidžia objekto zoną. Netrukus po to objektas apšaudomas raketomis, atakuojamas aviacijos ar kitais ginklais. Tačiau būna, kad *specnazo* grupė pati sunaikina jos aptiktąjį objektą. Dažnai užduotis skamba taip: „Rasti ir sunaikinti". Tačiau būna situacijų, kai užduotis išdėstoma forma „Rasti ir pranešti", o grupės vadas savarankiškai nusprendžia sunaikinti taikinį. Jis gali taip pasielgti, kai, aptikęs taikinį, netikėtai sužino, kad nėra galimybių pranešti apie jį vadovybei; taip pat jis gali tai padaryti susidūręs su paleisti parengta raketa.

Neturėdamas laiko arba galimybės perduoti pranešimą, vadas privalo imtis visko, kas įmanoma, kad taikinys būtų sunaikintas, net jei tai būtų įsakymas savižudiškai atakuoti taikinį. *Specnazo* pasiryžimas įvykdyti savižudišką užduotį palaikomas daugeliu būdų. Vienas jų – išaiškinti akivaizdžius sadistus ir nedelsiant juos perkelti į kitus kariuomenės dalinius, nes patirtis rodo, jog paprastai sadistas tėra bailys, nesugebantis pasiaukoti.

Objektų sunaikinimas tikriausiai yra pati paprasčiausia ir proziškiausia visos operacijos dalis. Labai svarbios personos paprastai nužudomos, kai būna pervežamos iš vienos vietos į kitą, kai jos lengviausiai pažeidžiamos. Ginklai, įskaitant snaiperio šautuvus, granatsvaidžius arba minosvaidžius, parengiami šalikelėje. Jei asmuo taikinys mėgsta keliauti sraigtasparniu, tuomet tai itin paprasta. Šiuo atveju vienišas sraigtasparnis yra geresnis taikinys nei keletas mašinų, kai teroristai tiksliai nežino, kurioje mašinoje važiuoja jų auka. Antra, net nedidelis sraigtasparnio gedimas privers jį nukristi, su didele tikimybe, kad objektas užsimuš.

Raketos ir aviacija atakuojamos snaiperių šautuvais ir įvairių tipų granatsvaidžiais. Viena kulkos palikta skylė raketoje arba

lėktuve gali išvesti juos iš rikiuotės. Jei grupė negali pakirsti taikinio iš tolo, vadas įsakys pulti, dažniausiai iš dviejų pusių. Jo pavaduotojas veda grupės vyrus į ataką iš vienos pusės ir stengiasi sukelti kuo daugiau triukšmo ir šaudymo, o tuo metu kita grupė, kuriai vadovauja vadas, brausis į priekį be triukšmo ir kuo arčiau objekto. Suprantama, nedidelės *specnazo* grupės vykdoma gerai saugomo objekto ataka yra savižudybė. Bet *specnazas* tai padarys. Akivaizdu, kad net nesėkminga ataka prieš paleisti parengtą raketą privers priešininką iš naujo tikrinti visą raketą, jos aptarnavimo įrangą ir ieškoti pažeidimų. Tai gali raketos paleidimą sustabdyti keletui svarbių valandų, kurių branduoliniame kare visiškai pakaks, kad pavyktų pakeisti kautynių eigą.

12 skyrius

KONTROLĖ IR KOMBINUOTOS OPERACIJOS

Jei mes aprašinėjame šiuolaikinį pėstininką mūšyje ir tuo apsiribojame, tai, nors aprašymas ir tikslus, bet paveikslas bus neišbaigtas. Šiuolaikinis pėstininkas negali būti aprašinėjamas atskirai, nes jis niekada neveikia nepriklausydamas nuo kitų. Jis operacijoje derina savo veiksmus su tankais; kelią jam parengia pionieriai; artilerija ir karinės oro pajėgos veikia jo naudai; mūšyje jį gali paremti koviniai sraigtasparniai; jo priešaky – žvalgybiniai ir parašiutininkų daliniai; o už jo pečių – milžiniška organizacija, skirta jam paremti ir aptarnauti, nuo aprūpinimo šaudmenimis iki skubios sužeistųjų evakuacijos.

Norint suvokti *specnazo* jėgą, būtina prisiminti, kad jis visų pirma – žvalgyba, informacijos surinkimo ir perdavimo vadams pajėgos, o vadai į informaciją reaguoja nedelsiant. Šių žvalgybinių pajėgų stiprybę lemia tai, kad jas remia visa branduolinė SSRS galia. Labai tikėtina, kad dar prieš *specnazui* pasirodant priešo teritorijoje, ten jau bus smogtas branduolinis smūgis, ir, nepaisant pavojaus, tai gerokai pagerina kovinių grupių padėtį, nes priešininkui ne jos dabar rūpės. Kitomis sąlygomis grupės pasirodys priešininko teritorijoje ir surinks informaciją, būtiną sovietinei vadovybei, arba papildys ją detalėmis, kurios užtikrins nedelsiamą kitą branduolinį smūgį. Teoriškai manoma, kad branduolinis smūgis, suduotas visiškai arti *specnazo* grupės, yra jos išsigelbėjimas. Kai aplink ugnis ir griuvėsiai, panika, o visi įprastiniai ryšiai ir standartai sudaužyti, grupė gali veikti kur kas atviriau ir be baimės būti sučiupta.

Lygiai taip pat sovietinė vadovybė gali parinkti kitokios ginkluotės panaudojimą iki *specnazo* veiksmų pradžios arba iškart, kai tik grupė nusileis: cheminį ginklą, oro atakas arba pakrantės apšaudymą laivyno artilerija. Čia veikia savitarpio sąveikos principas. Tokie veiksmai *specnazo* grupei suteikia milžinišką moralinę ir fizinę paramą. Savo ruožtu grupės veiksmai toje zonoje ir jos tiekiama informacija Sovietinių ginkluotųjų pajėgų smūgius daro tikslesnius ir veiksmingesnius.

Kare tiesioginė tarpusavio sąveika yra pati patikimiausia bendradarbiavimo forma. Pavyzdžiui, fronto vadas iš savo agentūrinio tinklo (fronto štabo antrosios valdybos antrojo skyriaus) arba iš kitų šaltinių sužinojo, kad toje apskrityje yra svarbus, bet judus, savo pozicijas keičiantis objektas. Vadas nurodo vienai iš savo oro divizijų sunaikinti šį objektą. *Specnazo* grupei (ar grupėms) pavedama nukreipti diviziją į šį objektą. Ryšį tarp grupių ir oro divizijos geriau palaikyti ne per štabą, o tiesiogiai. Oro divizijos vadui trumpai nupasakojama, ką grupės sugeba, ir nuo to laiko grupės pereina jo žinion. Jos išmetamos priešo užnugaryje, ir, kol vykdo užduotį, jos palaiko tiesioginį ryšį su savo divizijos štabu. Sudavus objektui smūgį, *specnazo* grupė – jei liko gyva – nedelsiant pereina tiesioginėn fronto štabo žinion, ir lieka ten, kol ją prireiks fronto vado sprendimu perduoti kieno kito žinion.

★★★

Tiesioginė tarpusavio sąveika yra kertinis sovietinės strategijos akmuo, plačiai taikomas pratybų metu, ypač strateginėse pratybose, kai *specnazo* grupės iš sportininkų profesionalų pulkų paklūsta, pavyzdžiui, strateginės paskirties raketinės kariuomenės arba strateginės (tolimosios) aviacijos vadams.

Svarbiausias principas, kuriuo vadovaujasi sovietinė strategija, – milžiniškų pajėgų sutelkimas ties labiausiai pažeidžiama priešininko vieta. Sovietinė kariuomenė smogs itin galingą ne-

tikėtą smūgį, o tada veržliai patrauks pirmyn. Šioje situacijoje, arba praktiškai dar iki jos, bus išlaipinti gausūs *specnazo* daliniai puolančios kariuomenės priešaky ir flanguose, arba vietose, kurios turi būti neutralizuotos, kad pagrindinės judėjimo krypties operacija vyktų sėkmingai.

Be to, armijos pavaldumo *specnazo* daliniai yra išmetami tų pačių armijų veiksmų zonose, nuo 100 iki 500 km į gilumą, o frontui pavaldūs *specnazo* daliniai išlaipinami jų frontų veiksmų zonoje už 500–1000 km.

Štabas, kuriam šios grupės pavaldžios, stengiasi nesikišti į *specnazo* grupių veiksmus, manydamas, kad vadas vietoje supranta ir mato situaciją geriau už žmones, sėdinčius štabuose toli nuo įvykių. Štabas įsikiša, jei prireikia persiųsti grupes pulti svarbesnio objekto arba jei vieta, kur grupė veikia, bus atakuojama. Tačiau įspėjimo gali ir nebūti, jei grupei neužtenka laiko apleisti smūgio vietos, nes visi tokie perspėjimai kelia grėsmę, kad priešininkui paaiškės sovietų ketinimai.

Įvairios *specnazo* grupės bendradarbiauja, pasiskirstydamos teritorijas tarp skirtingų grupių taip, kad prireikus būtų galima smogti tuo pat metu skirtingose zonose. Taip pat gali bendradarbiauti priešakinio bataliono, pulko ar brigados štabai, norint koordinuoti priešo užnugaryje dideles *specnazo* pajėgas konkrečioje zonoje. Dėl tokio *specnazo* organizacijos lankstumo grupė, atsitiktinai išsodinta kitos grupės veiksmų zonoje, aukštesnio štabo įsakymu gali būti kaipmat perkelta pastarosios vadovybės žinion.

★★★

Karo metu priešininko teritorijoje, be *specnazo*, veiks ir kiti sovietiniai daliniai.

Pavyzdžiui, motorizuotų šaulių ir tankų divizijų žvalgybos batalionų giluminės žvalgybos kuopos. Šios kuopos tiek funkcijomis,

tiek taikoma taktika praktiškai nesiskiria nuo įprastinio *specnazo*. Skirtumas toks, kad šios kuopos nesinaudoja parašiutais, o prasiskverbia į priešo užnugarį sraigtasparniais, visureigiais ir šarvuotais transporteriais. Giluminės žvalgybos daliniai paprastai nebendradarbiauja su *specnazu*. Bet jų veiksmai iki 100 kilometrų už fronto linijos leidžia sutelkti *specnazo* aktyvumą gilesniame priešo užnugaryje be poreikio atitraukti jo dėmesį į operacijas arčiau fronto linijos.

Frontui pavaldžios oro puolamosios brigados veikia nepriklausomai, bet būna atvejų, kai *specnazo* daliniai gali nukreipti kovinius sraigtasparnius į jų taikinius. Kartais įmanomos jungtinės operacijos, kurias atlieka iš sraigtasparnių iššokę vyrai, o oro puolamosios brigados sraigtasparniai panaudojami evakuoti sužeistuosius ir belaisvius.

Oro desantinės divizijos veikia pagal aukščiausios vadovybės planus. Jei kyla sunkumų dėl šių dalinių aprūpinimo, tai šie pereina prie partizaninio karo taktikos. Bendri oro desantinių divizijų ir *specnazo* dalinių veiksmai paprastai neplanuojami, nors stambių pajėgų išlaipinimas priešo užnugaryje sudaro palankią situaciją visų *specnazo* dalinių veiksmams.

Jūrų pėstininkams vadovauja tas pats vadas kaip ir jūrų *specnazui*: kiekvienas laivyno vadas turi vieną *specnazo* brigadą ir brigadą arba pulką jūrų pėstininkų. Atitinkamai abu šie dariniai, kurių paskirtis veikti priešo užnugaryje, labai glaudžiai bendradarbiauja. Paprastai, kai jūrų pėstininkai išsilaipina priešininko pakrantėje, jų veiksmus remia arba anksčiau įvykdyti *specnazo* veiksmai, arba palydintys veiksmai toje pat zonoje. Jūrų *specnazo* grupės, jei būtina, žinoma, gali veikti nepriklausomai nuo jūrų pėstininkų, ypač kai operacijos numatomos atokiosiose vietose, kur būtini specialūs sugebėjimo išgyventi arba maskavimosi įgūdžiai.

Esama dviejų specifinių aplinkybių, kurioms susidarius vyriausiasis štabas organizuoja tiesioginį visų dalinių, veikiančių

priešo užnugaryje, bendradarbiavimą. Pirma – kai tik kombinuota ataka gali užtikrinti objekto sunaikinimą arba užėmimą; o antra – kai sovietiniai daliniai priešo užnugaryje yra patyrę žymių nuostolių, ir sovietinė vadovybė nusprendžia sudaryti improvizuotas sumaitotų dalinių likučių grupes.

★★★

Judėdamos į priekį *specnazo* grupės, kaip ir reikėtų tikėtis, labai glaudžiai bendradarbiauja su priešakiniais būriais.

Sovietų proveržis – tai netikėtas priešininko gynybos pralaužimas keliose vietose ir veržlus judėjimas į priekį kariuomenės masių, remiamų daugybės lėktuvų ir sraigtasparnių, visada koordinuojamas su *specnazo* pajėgų, oro desantininkų ir jūrų pėstininkų tuo pačiu metu vykdomu smūgiu į priešo užnugarį.

Kitose armijose taikomi įvairūs kriterijai įvertinti vado pasiekimus, pavyzdžiui, koks priešininko jėgų procentas buvo sunaikintas jo kariuomenės. Sovietinėje armijoje tai tėra antraeilės svarbos dalykas, o gal nė neturi reikšmės, nes apie vado sugebėjimus sprendžiama remiantis tik vienu kriterijumi – jo kariuomenės veržimosi greičiu.

Matuoti vado sugebėjimus veržimosi greičiu nėra tokia jau kvailystė, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Šis principas skatina visus vadus ieškoti, aptikti ir išnaudoti silpnąsias priešininko gynybos vietas. Jis priverčia vadą apeiti priešininką, kad būtų galima išvengti nereikalingo susišaudymo. Taip pat šis būdas moko vadus pasinaudoti teoriškai nepraeinamomis vietomis, norint pakliūti į priešininko užnugarį, o ne pataikyti ant jo gynybinių įtvirtinimų.

Ketindamas aptikti priešininko gynybos silpnąsias vietas, vadas siunčia į priekį žvalgybines grupes ir priešakinius dalinius, kuriuos jis sukūrė specialiai proveržio momentui. Kiekvienas pulko, divizijos, armijos ir kai kada fronto vadas formuoja savo priešakinį

būrį. Pulke paprastai tokią komandą sudarys motorizuotų šaulių kuopa su tankų būriu (arba tankų kuopa su motorizuotų šaulių būriu), savaeigių haubicų baterija, priešlėktuvinės gynybos būrys, prieštankinį būrys ir pionierių bei cheminės tarnybos padaliniai. Divizijoje jis gali būti sudarytas iš motorizuotų šaulių arba tankų bataliono su atitinkamai tankų arba motorizuotų šaulių kuopa, artilerijos bataliono, priešlėktuvinės arba prieštankinės baterijos, pionierių kuopos ir palaikymo dalinių. Armijos apimtys atitinkamai didesnės: du trys motorizuotų šaulių batalionai, vienas du tankų batalionai, du trys artilerijos batalionai, daugiavamzdės raketų paleidimo įrangos batalionas, keletas priešlėktuvinių baterijų, prieštankinis batalionas, pionierių ir cheminės apsaugos kariuomenės daliniai. Fronto priešakinį būrį sudarys keletas pulkų, daugiausia tankų. Kiekvieno generolo sėkmę (t. y. proveržio greitį) lemia geriausių jo dalinių greitis. Praktiškai tai reiškia, kad jis matuojamas į mūšį siunčiamų priešakinių būrių veiksmais. Tad kiekvienas generolas surenka savo geriausius dalinius šiam svarbiausiam būriui, skiria vadais savo geriausius karininkus ir perduoda jų žinion didžiąją savo išteklių dalį. Visa tai paverčia priešakinį būrį pagrindinių jėgų galios kumščiu.

Labai dažnai nutinka, kad tikrai aukšto rango generolai skiriami vadovauti palyginti nedideliems būriams. Pavyzdžiui, Prahos operacijoje 3-iosios gvardijos tankų armijos priešakiniam būriui vadovavo armijos štabo viršininko pavaduotojas generolas I. G. Ziberovas. (Šį būrį sudarė 69-oji mechanizuota brigada, 16-oji savaeigių pabūklų brigada, 50-asis motorizuotų šalių pulkas ir 253-ioji atskiroji bausmės kuopa.)

Kiekvienas priešakinis būrys, be abejo, itin pažeidžiamas. Įsivaizduokime, kas atsitiks pirmąją karo Europoje dieną, kada pagrindinė sovietinės kariuomenės dalis keliose vietose sėkmingai pramuša nedidelės skyles Vakarų kariuomenės gynyboje. Pasinaudojama šių prasilaužimų teikiamais privalumais ir kitomis palankiomis sąlygomis – šiurkščiomis priešininko klaidomis, ne-

užimtais sektoriais ir taip toliau – koks šimtas pulkams priklausančių priešakinių būrių, kokie dvidešimt penki galingesni divizijų priešakiniai būriai ir kokie aštuoni ar net daugiau armijų, dar galingesni, priešakiniai būriai įsibraus į NATO kariuomenės užnugarį. Nė vienas iš jų neįsitraukia į mūšį. Jiems visiškai nereikia jaudintis dėl savo užnugario ir flangų. Jie paprasčiausiai veržiasi į priekį, nesidairydami atgal.

Tai labai primena Vyslos–Oderio operaciją 1945 metais, kurios išvakarėse maršalas G. K. Žukovas surinko visus šešiasdešimt septynis priešakinių būrių vadus ir iš kiekvieno pareikalavo tik vieno: prasiveržti 100 km į priekį pirmąją operacijos dieną. Šimtas kilometrų, nepaisant to, kaip sekasi pagrindinėms jėgoms, ir neatsižvelgiant į tai, ar pavyko pagrindinėms jėgoms palaužti priešininko gynybą. Kiekvienas vadas, kuris įveiks šimtą kilometrų pirmąją dieną arba vidutiniškai po septyniasdešimt kilometrų per dieną pirmąsias keturias dienas, gaus garbingą apdovanojimą – Sovietų Sąjungos didvyrio aukso žvaigždę. Kiekvienas jo būryje gaus ordiną, o visiems, atliekantiems bausmę (kiekviename priešakiniame būryje būna nuo kuopos iki bataliono tokių vyrų, važiuojančių ant tankų šarvo) – bus panaikinami visi kaltinimai.

Sakykite ką norite apie sovietinių kareivių ir karininkų iniciatyvos stoką. Tiesiog įsivaizduokite, kad žmogui iš bausmės bataliono duota tokia užduotis: jei sugebėsi, neįsiveldamas į mūšį, apeiti priešininką iš sparno pusės ir veržtis į priekį, mes nubrauksime visus tavo nusikaltimus. Įsivelsi į mūšį – tai ne tik savo kraują praliesi, bet ir žūsi būdamas toks pat nusikaltėlis.

Sovietinių priešakinių būrių veiksmų niekas neriboja. „Priešakinių būrių operacijos turi būti savarankiškos ir neapsiriboti skiriamosiomis linijomis“ – rašoma Sovietinėje karo enciklopedijoje. Faktas, kad priešakiniai būriai gali būti atkirsti nuo pagrindinių jėgų, neturi jų stabdyti. Pavyzdžiui, 1945 metais per puolimą Mandžiūrijoje 6-oji gvardijos tankų armija sparčiai brovėsi pirmyn vandenyno link, kirsdama dykumą, visiškai nepereinamus

Chingano kalnagūbrius ir ryžių laukus, įveikdama 810 kilometrų per vienuolika dienų. O jos priekyje ėjo nuolatiniai priešakiniai būriai, prasiveržę per 150–200 kilometrų priešaky pagrindinių jėgų. Kai fronto vadas sužinojo apie šį visiškai nesaugomų dalinių, kurie iš tikrųjų neturėjo jokios techninės pagalbos, spurtą, jis ne tik neįsakė šiems daliniams sulėtinti judėjimą, bet, priešingai, pareikalavo dar padidinti greitį, nesibaiminant dėl skiriančių atstumų, kad ir kokie dideli jie būtų. Kuo toliau priešakiniai būriai nuo pagrindinių jėgų, tuo geriau. Kuo labiau netikėtas ir stulbinantis bus priešininkui sovietinės kariuomenės pasirodymas, tuo didesnę paniką jis sukels, ir tuo sėkmingesni bus tiek priešakinių būrių, tiek ir pagrindinių jėgų veiksmai.

Priešakiniai būriai paskutiniajame kare atliko itin svarbų vaidmenį. Būdavo, kad greitis, kurį mūsų kariuomenė pasiekdavo, – nuo 80 iki 100 kilometrų per dieną. Toks puolimo greitis šitokios milžiniškos apimties operacijose net mūsų dienomis kelia nuostabą. Tačiau visada būtina atminti, kad šis kvapą gniaužiantis judėjimo ritmas tapo galimas daugiausia dėl priešakinių būrių veiksmų. Tai armijos generolo J. I. Gusakovskio žodžiai, to paties, kuris nuo 1945 metų sausio iki balandžio nuo Vyslos net iki Berlyno pats vadovavo 11-ojo gvardijos tankų korpuso ir visos 1-osios gvardijos tankų armijos priešakiniam būriui.

Paskutiniojo karo metu priešakiniai būriai skvarbė priešininko gynybą dešimtimis pleištų iš karto, o pagrindinės kariuomenės jėgos ėjo jų pėdomis. Priešakiniai būriai priešo užnugaryje sunaikindavo lengvai sunaikinamus objektus ir dažniausiai sparčiai judėjo į priekį, taip, kad spėtų užimti tiltus prieš juos susprogdinant. Priešininkas jų nesprogdino todėl, kad jo kariuomenė buvo rimtai užimta kautynėse su pagrindinėmis Raudonosios armijos jėgomis.

Priešakinių būrių vaidinamasis vaidmuo smarkiai išaugo šiuolaikiniuose koviniuose veiksmuose. Visos sovietų karinės pratybos turi tikslą pagerinti priešakinių būrių veiksmus. Priešakinių

būrių svarba auga dėl dviejų priežasčių. Pirma, visiškai akivaizdi, kad karas įgauna branduolinį pobūdį. Branduolinį ginklą (ir kitas šiuolaikines kovines priemones) būtina aptikti ir sunaikinti kiek įmanoma anksčiau. Ir kuo daugiau sovietinės kariuomenės yra priešo teritorijoje, tuo menkesnė tikimybė, kad ji bus sunaikinta branduoliniu ginklu. Priešininkui visada sudėtinga smogti branduolinį smūgį savo užnugariui, kur veikia ne tik jo kariuomenė, bet ir pilna gyventojų, tad, vadinasi, branduolinis smūgis bus suduotas ir savo civiliams gyventojams.

Toli į priekį besiveržiantis priešakinis būrys, aptinkantis ir naikinantis raketines baterijas, aerodromus, štabus ir komunikacijų linijas, primena *specnazą* tiek charakteriu, tiek ir dvasia. Paprastai jis išvis neturi jokių transporto priemonių. Jis turi tik tai, kam galima rasti vietos tankų ir šarvuotų transporterių viduje, o jo operacijos gali trukti labai trumpai, kol pasibaigs tankuose degalai. Kartu bebaimės ir žaibiškos šių būrių atakos griaus priešininko gynybą, keldamos sumaištį ir paniką jo užnugaryje, sudarydamos sąlygas pagrindinėms jėgoms veikti su didesne sėkmės tikimybe.

Iš esmės *specnazas* daro visiškai tą patį. Skirtumas toks, kad *specnazo* grupės turi daugiau galimybių aptikti svarbius objektus, o priešakiniai būriai – daugiau galimybių juos sunaikinti. Štai kodėl kiekvieno pulko priešakinis būrys glaudžiai susijęs su pulko žvalgybos kuopa, slapta veikiančia priešininko gynybos gilumoje. Lygiai taip priešakiniai divizijų būriai yra tiesiogiai susiję su divizijų žvalgybos batalionais, gaudami iš jų svarbios informacijos, o tai dėl jų lanksčios reakcijos sukuria geresnes sąlygas veikti žvalgybos batalionams.

Priešakinis armijos būrys, paprastai vadovaujamas armijos vado pavaduotojo, veiks tuo pačiu metu kaip ir armijos specnazo grupės, kurios bus išlaipintos priešaky už 100–500 kilometrų. Tai reiškia, kad priešakinis būrys gali atsidurti tame pačiame veiksmų sektoriuje, kaip ir armijos *specnazo* grupės anksčiau nei po

48 valandų nuo operacijos pradžios. Nuo tos akimirkos armijos vado pavaduotojas užmegs tiesioginį ryšį su *specnazo* grupėmis, gaudamas iš jų informaciją, retsykiais nukeipdamas jas į svarbesnius objektus ir zonas, padėdamas šioms grupėms ir gaudamas jų pagalbą. *Specnazo* grupė, pavyzdžiui, gali užimti tiltą ir išlaikyti jį kurį laiką. Priešakinis būrys tiesiog turi gana greitai veržtis į priekį, pasiekti tiltą ir palikti ten dalį savo vyrų. *Specnazo* grupė liks ant tilto, kol priešakinis būrys veržiasi pirmyn, o tada, kai pagrindinės sovietinės kariuomenės pajėgos pasieks tiltą, *specnazo* grupė, trumpai pailsėjusi, vėl nusileis su parašiutais toli priekyje.

Kartais fronto pavaldumo *specnazo* daliniai veiks priešakinių armijos būrių naudai, tokiais atvejais armijai priklausančios *specnazo* pajėgos skirs savo dėmesį sėkmingiausiems priešakiniams šios armijos divizijų būriams.

Priešakiniai būriai – didžiai galingas ginklas sovietinių vadų, turinčių daug tokių būrių panaudojimo patirties, rankose. Jie iš tiesų yra geriausi Sovietinės armijos daliniai ir puolimo metu veiks ne tik panašiai kaip *specnazas*, bet ir labai glaudžiai bendradarbiaudami su juo. *Specnazo* grupių veiksmų sėkmė strateginiame kare tiesiogiai priklauso nuo kelių dešimčių priešakinių būrių patirties ir kovinių galimybių. Tie būriai vykdo žaibiškas operacijas, kad sumaišytų priešininko planus ir sužlugdytų jo mėginimus aptikti ir sunaikinti *specnazo* grupes.

13 skyrius

SPECNAZAS IR APGAULĖ

Slaptumas ir dezinformacija yra efektyviausi ginklai Sovietinės armijos ir visos komunistinės sistemos rankose. Siekiant išsaugoti karines paslaptis ir dezinformuoti priešininką, septintajame dešimtmetyje Generaliniame štabe buvo sukurta Vyriausioji strateginės maskuotės valdyba (GUSM). Rusų termino „maskuotė", kaip ir žodžio „žvalgyba", tiksliai išversti neįmanoma. Maskuotė reiškia viską, kas susiję su paslapčių išsaugojimu, melagingų duomenų apie sovietinės vadovybės planus ir ketinimus perdavimu priešininkui. Maskuotė reiškia daugiau nei apgaulę ir kamufliažą, sudėtus drauge.

GUSM ir GRU savo darbe naudoja skirtingus metodus, tačiau veikia viename mūšio lauke. Abiejų organizacijų karininkams keliami reikalavimai daugmaž vienodi. Svarbiausias jų – sugebėjimas sklandžiai kalbėti užsienio kalbomis ir išmanyti apie priešininką. Tad neatsitiktinai, kai buvo organizuojama GUSM, ten buvo pervesta daug GRU vyresniųjų karininkų ir generolų. Generolas Mošė Milšteinas buvo vienas jų, be to, jis buvo vienas sėkmingiausių GRU vadovų, savo karjerą praktiškai visą laiką praleidęs Vakaruose kaip nelegalas (žr. Viktoras Suvorovas *Sovietinė karinė žvalgyba*. Londonas, 1984). Milšteinas sklandžiai kalba anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, ir, tikėtina, dar keliomis. Jis yra GRU karininkams skirto slapto žinyno, pavadinto „Garbinga tarnyba", autorius. Man teko dažnai klausytis jo paskaitų apie sovietinių nelegalų veiksmus ir apie teoriją, kuria remiasi

dezinformacijos praktika. Bet net trumpos šio generolo darbų, skelbtų sovietų kariniuose žurnaluose, pavyzdžiui, „Karo istorijos žurnale“ (VIŽ), studijos parodo, kad jis yra vienas žymiausių sovietų ekspertų šnipinėjimo ir dezinformacijos srityje.

★★★

GUSM milžiniška. Ji nuolatos surenka galybę faktų trimis pagrindinėmis temomis:

1. Ką Vakarai žino apie mus.
2. Ką Vakarai parodo nežinantys.
3. Ką Vakarai bando išsiaiškinti.

GUSM turi ilgalaikius planus, apimančius tai, kas turi būti nuslėpta Sovietinėje armijoje ir karinėje pramonėje ir į ką reiktų atkreipti dėmesį. GUSM specialistai nuolatos taip fabrikuoja medžiagą, kad priešininkas iš jo turimos patikimos informacijos padarytų neteisingas išvadas.

GUSM suteikta valdžia gali būti įvertinta kad ir iš fakto, jog aštuntojo dešimtmečio pradžioje ypatingos svarbos radioelektroninio saugumo tarnyba REB buvo pervesta iš KGB kontrolės GUSM žinion, nors iki šiol liko išsaugotas pavadinimas „ypatingosios paskirties“ (REB-osnaz).

Tarp GUSM ir GRU, ir tarp *specnazo* ir REB-*osnazo* užmegzti labai glaudūs ryšiai. Taikos metu REB-*osnazas* per radiją perduoda „visiškai slaptas“ vienų sovietinių štabų instrukcijas kitiems. Karo metu *specnazo* operacijos prieš štabus, centrus ir komunikacijų linijas vykdomos glaudžiai bendradarbiaujant su REB-*osnazu*, kuris pasirengęs prisijungti prie priešininko komunikacinių linijų ir perduoti melagingą informaciją. Tokios operacijos pavyzdžiu galėtų būti operacija Uralo karinės apygardos manevruose, kai *specnazo* kuopa veikė prieš vyresniuosius štabus. *Specnazo* grupės perpjovė komunikacijų linijas ir „naikino“ štabus, o REB-o*snazas* tuo metu prisijungdavo prie

priešininko komunikacijų linijų ir perdavinėjo jam instrukcijas nuo „sunaikintųjų“ štabų.

★★★

Net taikos metu GUSM veikia daugybe skirtingų būdų. Pavyzdžiui, Sovietų Sąjungai be galo naudingi Vakarų pacifistų veiksmai. Sovietų Sąjungoje buvo sukurtas fiktyvus judėjimas už taiką, kurio vadovu buvo paskirtas asmeninis komunistų partijos generalinio sekretoriaus gydytojas Čazovas. Yra šnekančių, kad šiam judėjimui per Čazovą vadovauja vyriausybė. Čazovas, be to, kad yra atsakingas ir už generalinio sekretoriaus sveikatą, dar yra ir komunistų partijos Centro Komiteto narys, t. y. vienas lyderių, kurie savo rankose išlaiko realią valdžią. Maža tokių, kurie galėtų juo manipuliuoti.

Milžiniškas GUSM aparatas įsitraukė į šio komunistų vado reklaminę kampaniją. 1982 metų balandį generolas Mošė Milšteinas asmeniškai atvyko į Londoną dalyvauti gydytojų prieš branduolinį karą konferencijoje. Buvo labai daug klausimų, kuriuos derėjo užduoti generolui. Kaip jis susijęs su medicina? Kur jis tarnavo, kuriame pulke ir divizijoje? Kur jis išmoko švarios angliškos tarties? Ar visi generolai taip laisvai kalba angliškai? Ir ar visiems sovietų generolams leista važinėtis į Didžiąją Britaniją su pacifistine propaganda, ar tai tik išrinktųjų privilegija?

Šios mikliai GUSM pravestos operacijos rezultatas gerai žinomas – „pacifistas“ Čazovas, niekuomet nepasmerkęs vaikų žudynių Afganistane arba sovietinės kariuomenės buvimo Čekoslovakijoje, persekiojantis komunizmo priešininkus SSRS, gavo Nobelio premiją.

Tačiau, kaip sakė Stalinas, „rengiant naujus karus, vien tik pacifizmo neužteks“ („Leningradskaja pravda“, 1928 m. liepos 14 d.). Todėl sovietų lyderiai rengiasi kitam karui ne tik padedami pacifistų, bet ir pasitelkę daugelį žmonių ir organizacijų, sąmoningai ar nesąmoningai platinančių informaciją, „pagamintą GUSM“.

★★★

Vienas iš sovietinės karinės dezinformacijos skleidimo šaltinių yra GRU agentūrinis tinklas ir konkrečiai *specnazo* agentai.

Rengiant strateginę operaciją, svarbiausias GUSM uždavinys – įsitikinti, kad operacija priešininkui yra visiškai netikėta, būtent nežinoma: veiksmo vieta ir pradžios laikas, jos esmė, ginklai, kuriuos panaudos kariuomenė, kariuomenės skaičius ir operacijos apimtis. Visi šie elementai turi būti suplanuoti taip, kad priešininkas nebūtų pasirengęs pasipriešinti. To pasiekiama per ilgus GUSM įtemptų maskuotės pastangų metus. Tačiau ši maskuotė yra dvejopa: GUSM, pavyzdžiui, slėps nuo priešininko sovietų karo mokslo bei ginkluotės pramonės pasiekimus ir tuo pat metu rodys jam tai, ką šis nori matyti.

Čia pakaktų duomenų atskiram ir daug apimančiam tyrimui. Tačiau mes kalbame tik apie *specnazą* ir tai, kaip GUSM veikla susijusi su *specnazu*. GUSM specialistai išvystė ištisą sistemą, nukreiptą į tai, kad priešininkas kuo mažiau žinotų apie *specnazo* egzistavimą ir turėtų labai ribotą supratimą apie jo jėgą ir jo vykdomų operacijų pobūdį. Kai kuriuos padarytus žingsnius mes jau matėme. Sumuojame:

1. Kiekvieno galimo *specnazo* nario patikimumas slaptai stebimas dar gerokai prieš jaunuolį pašaukiant į armiją.

2. Kiekvienas stojantis į *specnazą* arba GRU pasirašo pasižadėjimą neviešinti jų egzistavimo paslapties. Bet koks šio įsipareigojimo pažeidimas baudžiamas kaip šnipinėjimas – mirties bausme.

3. *Specnazo* daliniai neturi savos uniformos, savų emblemų ar kitų skiriamųjų ženklų, nors jie labai dažnai naudojasi oro desanto kariuomenės uniforma ir ženklais. Jūrų *specnazas* vilki jūrų pėstininkų uniformą, nors ir neturi nieko bendra su šia kariuomenės rūšimi. *Specnazo* daliniai, valdantys povandeninius mini laivus, paprastai vilki povandenininkų uniformą. Jei *specnazas* veikia Rytų Europos valstybėse, jis apvelkamas ryšininkų uniforma.

4. Nebūna, kad *specnazo* dalinys įsikurtų vienas pats. Jie visi įkurdinami kariniuose miesteliuose drauge su oro desantininkais arba su oro puolamąja kariuomene. Jūrų *specnazo* daliniai apgyvendinami jūrų pėstininkų kariniuose miesteliuose. Kadangi jie vilki tokią pat uniformą ir išklauso maždaug tokį pat kovinio parengimo kursą, *specnazą* atpažinti yra labai sunku. Rytų Europoje *specnazas* įkurdintas prie pat svarbiausių štabų, nes patogu jį laikyti šalia ryšių kariuomenės. Jei *specnazas* permetamas į kitų kariuomenės rūšių karinius miestelius, tai jo daliniai nedelsiant keičia uniformą.

Specnazo agentūriniai daliniai įsitaiso šalia specialiai gerai saugomų objektų – raketinių bazių, bausmės batalionų ir branduolinės ginkluotės sandėlių.

5. Skirtingose karinėse apygardose ir pajėgų grupėse *specnazo* kariškiai vadinami skirtingai – tai „reidininkai" Rytų Vokietijoje ir „medžiotojai" Sibiro karinėje apygardoje. *Specnazo* kariai, jei atsitiktinai susitiktų, manytų esantys skirtingų organizacijų nariai. Apibendrinanti etiketė „*specnazas*" vartojama tik tarp karininkų.

6. *Specnazas* neturi nuosavų mokyklų ar akademijų. Karininkai parengiami Kijevo jungtinėje karininkų aukštojoje mokykloje (žvalgybos fakultete) ir Riazanės aukštojoje desantininkų mokykloje (specialiajame fakultete). Praktiškai neįmanoma atpažinti *specnazo* kursanto tarp kitų fakultetų kursantų. Vyresnieji karininkai bei karininkai, susiję su agentūriniais tinklais, rengiami Karo diplomatijos akademijoje (GRU akademijoje). Aš jau minėjau apie sporto sekcijų ir komandų panaudojimą *specnazo* sportininkų profesionalų branduolio priedangai.

Esama daugybės kitų būdų nuslėpti *specnazo* egzistavimą konkrečiame regione, kaip ir patį *specnazo* egzistavimo realybėje faktą.

Specnaze kiekvienas turi savo pravardę. Kaip ir nusikaltėlių pasaulyje arba mokykloje, žmogus nepasirenka savo pravardės, ją jam suteikia draugai. Iš pradžių žmogus gali turėti jų keletą, vėliau kai kurios jų atkrenta, kol lieka tik viena, kuri skamba geriausiai ir labiausiai patinka tiems, su kuriais jis dirba. Naudojimasis pravardėmis gerokai padidina galimybes išlaikyti *specnazo* operacijas paslaptyje. Pravardes nesibaiminant galima perduoti per radiją. Geram mano draugui buvo duota pravardė „Lenktynių kiaulė". Įsivaizduokite, kad apygardos žvalgybos viršininkas siunčia tokią neužšifruotą radiogramą: „Lenktynių kiaule, užimk punktą Nr. 10". Ką iš tokios radiogramos supras priešininkas, jei ją perims? Kita vertus, grupės vadas supras, kad pranešimas tikras, kad jis siunčiamas saviškio ir niekieno kito. *Specnazas* retai naudojasi radiju, ir jeigu žvalgybos viršininkas vėl kalbėtųsi su grupe, jis nebekartotų to vardo, o kreiptųsi į grupės vado pavaduotoją, pavyzdžiui: „Šuns širdie, klausyk Kardelio įsakymo".

Prieš šuolį į priešo užnugarį, mūšyje ar pratybų metu, *specnazo* karys savo kuopos seržantui perduos visus savo dokumentus, asmeninius laiškus, nuotraukas, viską, kas nereikalinga žygyje, ir viską, kas kam kitam duotų nors mažiausią galimybę nustatyti, kokios rūšies kariuomenei jis priklauso, jo vardą ir t. t. *Specnazo* kario apranga ir avalynė nepaženklinti rusiškomis raidėmis. Gali būti kažkokių skaitmenų, kurie parodo numerį, kuriuo jis pažymėtas sovietinėse Ginkluotosiose pajėgose, bet tik tiek. Įdomus faktas, kad šiame numeryje būna dvi raidės, ir *specnazo* kariams visada parenkamos raidės, bendros tiek lotyniškam raidynui, tiek kirilicai – A, K, X ir panašiai. Priešininkas, aptikęs *specnazo* kario lavoną, neturės jokių įrodymų, kad tai sovietų kareivis. Suprantama, jis gali tai įtarti, tačiau tas žmogus lygiai taip pat galėtų būti bulgaras, lenkas arba čekas.

★★★

Specnazas veikia išskirtinai nepalankiomis sąlygomis. Jis gali išgyventi ir įvykdyti užduotį tik tuomet, jei priešininko dėmesys išblaškytas po didelę sritį ir priešas nežino, kur bus smogtas pagrindinis smūgis.

Todėl nebūna, kad didelės *specnazo* pajėgos išsilaipintų vienoje vietoje, o paprastai jos išmetamos nedideliais kiekiais skirtingose vietose tuo pačiu metu. Išmetimo zonas gali skirti šimtai kilometrų, ir, be pagrindinės veiksmų zonos, būna nustatomos taip pat ir pagalbinės zonos: tai irgi *specnazo* tikrųjų interesų zonos, ir tai verčia priešininką manyti, kad jos ir esančios labiausiai tikėtino pavojaus zonomis; jos parenkamos taip pat kruopščiai, kaip ir pagrindinės. Tik operacijos išvakarėse vadovybė apsisprendžia, kuri zona bus pagrindinė, o kuri pagalbinė. Pasitaiko, jog situacija keičiasi taip greitai, kad operacijos zonos pasikeitimas gali įvykti net lėktuvui skrendant virš priešininko teritorijos.

Priešininko apgaudinėjimas su pagrindine ir pagalbinėmis operacijos zonomis prasideda nuo šioje operacijoje dalyvaujančių žmonių apgavystės. Kuopos, batalionai, pulkai ir brigados funkcionuoja kaip atskiri koviniai vienetai. Bet pasirengimo operacijai metu grupės ir komandos formuojamos pagal esamą situaciją ir vykdyti specifinę užduotį. Kiekvienos grupės jėga ir ginkluotė parenkamos specialiai. Prieš operacijos pradžią kiekviena komanda, kiekviena grupė yra izoliuojamos nuo kitų grupių bei komandų ir rengiasi įvykdyti užduotį, suplanuotą būtent konkrečiai grupei. Vadui ir jo pavaduotojui nurodoma tiksli operacijų zona ir informacija apie priešininko veiksmus šioje zonoje, taip pat duomenys apie kitų *specnazo* grupių ir komandų veiksmus toje zonoje. Kartais šie duomenys labai detalūs (jei grupės ir komandos turi veikti bendrai), kitais atvejais – jie paviršutiniški, jų pakanka tik išvengti kaimynystėje veikiančių vadų kelių susidūrimo.

Kartais grupės ar komandos vadui pasakoma tiesa, kartais jam meluojama. *Specnazo* karininkas žino, kad jis gali būti apgautas, ir ne visada gali tvirtai atskirti, kur tiesa, o kur melas.

Rezervinėse zonose vykdomose operacijose dalyvausiančių grupių ir skyrių vadams paprastai sakoma, kad jų zona yra pagrindinė ir viena svarbiausių, kad ten jau veikia didelės *specnazo* pajėgos arba kad tokios pajėgos netrukus ten pasirodys. Ir priešingai, grupės, veiksiančios pagrindinėje zonoje, vadui gali būti pasakyta, kad, be jo grupės, toje zonoje dar veikia vos kelios kitos. Nepaisant, kas pasakoma vadui, jam iškeliamos savitos užduotys, už kurių įvykdymą jis atsako savo galva tikrąja to žodžio prasme.

Bet kurioje operacijoje GRU vadovybė *specnazo* rezervą laiko savo teritorijoje. Net operacijos metu kažkurioms grupėms gali būti įsakyta pereiti iš pagrindinių zonų į pagalbines. *Specnazo* rezervai gali būti išmetami atsarginėse apylinkėse, kurios vėliau tampa pagrindinėmis veiksmų zonomis. Veikiant šitokiu būdu, priešininkas gauna informaciją apie *specnazą* tuo pačiu metu iš daugybės zonų, tad jam ypač sunku nustatyti, kurios zonos yra pagrindinės ir kurios atsarginės. Atitinkamai pagrindinės priešininko jėgos gali būti mestos prieš palyginti nedideles grupes ir komandas, vykdančias realias karines operacijas, tačiau jos yra ne kas kita kaip klaidinantys taikiniai priešininkui. Net jeigu priešininkas nustatys pagrindines *specnazo* veiksmų zonas, gali būti jau per vėlu. Daugelis *specnazo* grupių ir komandų jau apleis šią zoną, bet toms, kurios liks, bus įsakyta sustiprinti savo aktyvumą; priešui susidarys įspūdis, kad toji zona vis dar pagrindinė. O kad iliuzija neišsisklaidytų, sovietų karinė vadovybė įsako grupėms, likusioms šioje zonoje, pasirengti priimti naują *specnazo* papildymą, siunčia joms daugiau produktų ir nuolatos kartoja, kad jos atlieka svarbiausią darbą. Tik nesako, kad jų draugai seniai pasitraukė iš duotosios zonos į atsarginę, kuri dabar jau tapusi pagrindine.

Tuo pat metu, kai parenkamos pagrindinė ir atsarginė zonos, sukuriamos ir netikros *specnazo* operacijų zonos. Netikra zona, arba klastotė, kuriama taip. Nedidelė *specnazo* grupė, apsirūpinusi nemenkomis minų atsargomis, slapta išlaipinama šioje zonoje. Grupė užminuoja svarbius objektus, nustatydama detonatorius taip, kad visos minos sprogtų apytiksliai vienu metu. Tada nepasiekiamose vietose įtaisomi automatiniai radijo siųstuvai, kurie taip pat kruopščiai užminuojami. Paskui *specnazo* grupė apleidžia tą zoną ir imasi operacijų visai kitoje vietoje. Tada kita *specnazo* grupė išmetama į tą pačią zoną, gavusi užduotį įvykdyti ypač akiplėšišką operaciją.

Šiai grupei pasakoma, kad teks veikti ypatingos svarbos zonoje, kur dirba dar daug kitų grupių. Tam tikrą valandą Sovietų karinės oro pajėgos irgi pasirodo aktyvumo spektaklyje virš šios zonos. Tam panaudojami tikri lėktuvai, grįžtantys tik ką išlaipinę tikras grupes kitoje zonoje. Jų maršrutas bus sąmoningai apsunkintas, nes teks aplankyti daug netikrų taškų, kur bus išmetami suplėšyti parašiutai ir stropai, oro desantininkų amunicija, šaudmenų dėžės, konservai ir kiti panašūs dalykai.

Kitą dieną priešininkas aptiks tokį vaizdą. Tankiame miške, kur išsidėstę svarbūs objektai, atsiranda aiškūs sovietinių parašiutininkų apsilankymo pėdsakai. Daugelyje tos pačios zonos vietų vienu metu įvyksta sprogimai. Vidury dienos sovietinių teroristų grupė kelyje sustabdė svarbaus pareigūno mašiną, jį žiauriai nužudė ir pagrobė jo portfelį, pilną dokumentų. Tuo pačiu priešininkas pastebi, kad toje zonoje suaktyvėjo *specnazo* radijo siųstuvų su trumpais ir labai trumpais perdavimo signalais panaudojimas, ir juos labai sunku susekti. Ko turi imtis priešo generolas, turintis tokius faktus?

Kad ir toliau klaidintų priešininką, *specnazas* naudojasi žmonių manekenais, aprengtais uniforma su atitinkama ekipuote. Manekenai išmetami taip, kad priešininkas tai matytų, bet negalėtų nedelsiant rasti nusileidimo vietos. Šiuo tikslu lėlės išmetamos

virš kalnų, miškų, bet toli nuo gyvenamųjų vietovių ir priešininko kariuomenės dislokavimo vietos. Išmetama paprastai auštant, leidžiantis saulei arba mėnesienos naktį. Niekada to nedaroma dieną, nes tuomet būtų matyti akivaizdi apgaulė, o išmetimas tamsią naktį gali likti nė nepastebėtas.

Labai tikėtina, kad iš pradžių priešininkas aptiks tas lėles zonoje, kuri bus pagrindinė *specnazo* veiksmų zona. Surasti manekenai gali sustiprinti priešininko abejones, ar tik tos lėlės neišduoda, kad tai ne klaidinanti zona, o visai priešingai. Pagrindinis uždavinys – visiškai suklaidinti priešą. Jei kažkur esama nedidelio skaičiaus *specnazo* pajėgų, tai reikia padaryti taip, kad atrodytų, jog jų ten daug. Jei jų ten gausybė, reikia atlikti taip, kad atrodytų, jog jų nedaug. Jei jų užduotis – sunaikinti aviaciją, tai turi atrodyti, kad pagrindinė užduotis yra elektrinė, ir atvirkščiai. Kartais grupė užminuoja objektus, užimančius dideles teritorijas, tokius kaip naftotiekiai, elektros perdavimo linijos, keliai ir tiltai išilgai kelių. Tokiais atvejais jie pirmųjų detonatorių laiką nustato su ilgesniu užlaikymu, o judant į priekį tas laikas vis trumpėja. Paskui grupė pasitraukia į šalį ir visiškai pakeičia judėjimo kryptį. Netrukus kryptimi, visiškai priešinga grupės judėjimo krypčiai, vienas po kito įvyksta sprogimai.

Kartu su operacijomis pagrindinėse, atsarginėse ir apsimestinėse zonose taip pat gali būti vykdomos operacijos, kurias atlieka *specnazo* profesionalų grupės, veikiančios išskirtinio slaptumo sąlygomis. Sovietinės karinės oro pajėgos šiose operacijose nedalyvauja. Net jei grupė išmetama su parašiutais, tai daroma žymiu atstumu, ir grupė slapta palieka nusileidimo zoną. Tokioms operacijoms atrenkamos palyginti nedidelės, bet labai kruopščiai parengtos sportininkų profesionalų grupės. Jų veikla gali būti taip kruopščiai užmaskuota, kad net jų teroristiniai aktai bus taip įvykdomi, kad priešininkui susidarys įspūdis, jog ši tragedija įvyko dėl kažkokių gamtos stichijų arba kokių nors kitokių priežasčių, jokiu būdu nesusijusių su sovietine karine žvalgyba arba išvis

su terorizmu. Visa likusi *specnazo* veikla yra savotiška priedanga tokioms specialiai apmokytoms grupėms. Priešininkas koncentruoja savo dėmesį pagrindinėse, atsarginėse ir klaidinančiose zonose, neįtardamas apie slaptų zonų, kuriose taip pat veikia ši organizacija, buvimą: slaptųjų zonų, kurios priešui labai lengvai gali tapti pavojingiausios.

14 skyrius

ATEITIES PERSPEKTYVOS

Specnazas vis auga. Iš pradžių jo gretos pampsta. Tikimasi, kad per keletą ateinančių metų *specnazo* kuopos armijos lygmeniu virs batalionais, ir yra pagrindas manyti, kad šis procesas jau prasidėjo. Tokia reorganizacija reikš *specnazo* pajėgų padidinimą iki 10 000 žmonių. Bet tai dar ne riba. Jau aštuntojo dešimtmečio pabaigoje buvo aptarinėjama galimybė strateginiu lygmeniu padidinti pulkų skaičių nuo trijų iki penkių. Brigados fronto lygmeniu gali, nepadidinus aptarnaujančių padalinių skaičiaus, pagausinti kovinių batalionų nuo trijų ar keturių iki penkių. *Specnazo* pajėgų didinimo tikimybė yra visiškai reali ir reikalauja atitinkamo Vakarų specialistų dėmesio (žr. *Priedas. Papildymas prie pastabų apie organizaciją*).

★★★

Didžiausios *specnazo* formuočių kokybės gerinimo pastangos dedamos mechanizavimo kryptimi. Niekas neginčija mechanizacijos privalumų. Mechanizuotas *specnazo* karys gali daug greičiau pasišalinti iš nusileidimo zonos. Jis gali įveikti daug didesnius atstumus, gali iššvalgyti daug platesnes teritorijas negu pėsčias karys. Jis gali greitai susidurti su priešininku, smogti netikėtus smūgius, o paskui skubiai dingti iš ten, kur priešininkas gali suduoti atsakomuosius smūgius ir persekioti.

Bet mechanizacijos problema yra ir itin sudėtinga. *Specnazo* karys veikia miškuose, pelkynuose, kalnuose, dykumose ir net

milžiniškuose miestuose. *Specnazui* reikia transporto priemonių, galinčių pervežti *specnazo* karius visomis šiomis sąlygomis ir leidžiančios jam išlikti tokiam pat tyliam ir praktiškai nematomam, kaip ir dabar.

Įvyko daug mokslinių konferencijų, skirtų *specnazo* aprūpinimo transporto priemonėmis klausimams, tik jos iki šiol nedavė jokių pastebimų rezultatų. Sovietų specialistai supranta, kad nepavyks sukurti vienos mašinos, atitinkančios visus *specnazo* poreikius, ir jiems teks sukurti visą transporto priemonių su skirtingomis charakteristikomis šeimyną, ir kiekviena jų bus skirta veikti tam tikromis sąlygomis.

Vienas iš *specnazo* mobilumo priešo užnugaryje gerinimo būdų yra dalinių aprūpinimas labai lengvais motociklais, sugebančiais judėti raižyta vietove. Kuriami įvairūs sniegaeigio variantai naudoti šiauriniuose regionuose. *Specnazas* taip pat naudojasi visureigiais. Kai kurie jų yra tik pusės metro aukščio, pusantro pločio, dviejų trijų metrų ilgio ir turi šešis arba aštuonis ratus. Tokią mašiną galima lengvai nuleisti parašiutu, ir ji pasižymi visureigio ypatybėmis, kurių reikia sunkiai įveikiamose vietovėse, taip pat pelkėse ir smėlynuose. Ji gali pervežti *specnazo* grupę dideliais atstumais, prireikus ir grupės bazė gali būti pervežama tokia mašina, tuo tarpu grupė veiks pėsčiomis.

Panašios transporto priemonės ir motociklai *specnaze* ne tik pagerina jo mobilumą, bet ir padidina jo kovinę galią, nes leidžia pasinaudoti sunkiąja ginkluote, kurią galima pervežti šiomis mašinomis, taip pat ir didelę atsargą šaudmenų.

Automobiliai, motociklai ir sniegaeigiai yra šių dienų išradimai, ir netolimoje ateityje mes išvysime, kaip šios idėjos bus įdiegiamos praktikoje. Tolimesnėje ateityje sovietų vadovybė norėtų matyti *specnazo* karius, keliaujančius oru. Labiausiai tikėtinas sprendimas bus aprūpinti kiekvieną karį aparatu, pritaisomu ant nugaros ir padedančiu jam nušokti dešimtis ir net šimtus metrų. Tokie aparatai galėtų veikti kaip universaliosios transporto

priemonės bet kokioje teritorijoje, taip pat ir kalnuose. Nuo šeštojo dešimtmečio pradžios Sovietų Sąjungoje aktyviai dirbama, siekiant tai įgyvendinti. Gali atrodyti, kad šioje srityje labai ilgai nėra apčiuopiamų pasiekimų, tačiau, nors ir pasitaiko daugybė nesėkmių, nepastebima ir šių tyrimų intensyvumo sumažėjimo.

Tą patį uždavinį – padaryti taip, kad *specnazo* karys galėtų skraidyti arba bent jau sugebėtų šuoliuoti milžiniškais šuoliais – sprendė Kamovo konstruktorių biuras, kuris keletą dešimtmečių šalia mažųjų sraigtasparnių projektų bando sukurti vienam žmogui skirtą miniatiūrinį helikopterį. Armijos generolas Margelovas kartą yra sakęs, kad „reikia sukurti aparatą, kuris ištrintų ribas tarp žemės ir dangaus". Antžeminis transportas skraidyti negali, tuo pat metu aviacija ir sraigtasparniai ant žemės yra bejėgiai. Margelovo idėja pagrįsta tuo, kad reikia pabandyti sukurti labai lengvą aparatą, kuris kariui leistų tarsi laumžirgiui skrajoti nuo lapo ant lapo. Būtina sovietinį karį priešo užnugaryje paversti panašiu į vabzdį, kuris aktyvus tiek ant žemės, tiek ir ore (tegu ir ne itin aukštai), taip pat kad norint pereiti iš vienos būklės į kitą nereikėtų didelių pastangų.

Kiekvienas ūkininkas žino, kad lengviau nudobti laukinį jautį, kuris niokoja pasėlius, negu įveikti vabzdžių, nusileidžiančių jo plantacijose naktimis, antplūdį. Sovietų karinė vadovybė svajoja apie metą, kai į kaimyninį sodą galės tuo pačiu metu landžioti ne tik jaučiai, bet ir pasiutę drambliai, ir rajų vabzdžių armados. Šiuo metu Sovietų Sąjungoje atliekami labiau su praktika susiję aktyvūs tyrinėjimai, ieškant naujų žmonių nusileidimo parašiutu būdų. Šių darbų metu patikrinama daugybė naujų idėjų, viena tokių – „konteinerio numetimas", kitaip tariant, konteinerio su keletu žmonių viduje, kuris būtų išmetamas su krovinių parašiutu. Šis metodas leidžia gerokai sutrumpinti laiką, kuris gaištamas, kai treniruodamiesi kareiviai šokinėja parašiutu: tą pratybų laiką galima veiksmingai panaudoti naudingesniems dalykams. Konteineryje esantys žmonės gali pradėti šaudyti į taikinius jau leis-

damiesi ir iškart nusileidę. „Konteinerio metodas“ leidžia žmonėms laikytis drauge ir išvaduoja grupę nuo pastangų susirinkti nusileidus ant žemės. Tačiau yra daugybė techninių kliūčių, dėl kurių sudėtinga tokius nusileisti skirtus konteinerius sukurti, tad nežinia, kada svajonė taps tikrove.

Kita nagrinėjama idėja – tai galimybė sukurti parašiutą, kuris galėtų sklęsti: hibridą, jungiantį parašiuto ir skraidyklės savybes. Tai leistų transporto aviacijai skraidyti saugiausiais maršrutais ir išmesti parašiutininkus virš nepavojingų rajonų, toli nuo objektų, į kuriuos jie nusitaikę. Žmogus su sklendžiančiu parašiutu gali lėtai leistis ar laikytis viename aukštyje arba netgi pakilti aukščiau. Kadangi *specnazo* grupės pajėgia valdyti savo skrydžio kryptį, prie savo taikinių jos gali priartėti iš įvairių pusių ir be triukšmo.

Skraidyklė, ypač aprūpinta labai lengvu varikliu, GRU kelia didelį susidomėjimą. Ji leidžia ne tik perskristi iš savo teritorijos į priešininko teritoriją nesinaudojant transportiniais lėktuvais, bet ir įveikti nedidelius atstumus priešo teritorijoje, kad būtų galima pasiekti reikiamus objektus, išvengiant pavojų iš priešininko pusės, taip pat atlikti kitas užduotis.

Motorinė skraidyklė yra pati pigiausia skraidanti mašina ir lengviausiai valdoma. Variklis leidžia jai pakilti nuo gana mažų plotų, praktiškai nuo žemės lopinėlių. Todėl norint pakilti nebūtina keberiotis į šlaitus. Vis dėlto svarbiausias motorizuotos skraidyklės ypatumas yra, savaime aišku, galimybė ją užmaskuoti. Bandymai parodė, kad labai galingos radarų sistemos dažniausiai nepajėgia aptikti skraidyklių. Jos skrydis betriukšmis, nes variklis naudojamas tik pakilti ir pasiekti reikiamą aukštį. Skrisdamas su išjungtu varikliu žmogus skraidyklėje yra apsaugotas nuo šiluminės paieškos bei puolimo priemonių.

Specnazui visiškai pakanka atstumo, kurį gali nuskristi motorizuota skraidyklė. Tereikia žmogui įveikti gana tolimą kelią už fronto linijos, kirsti ją ir nusileisti visiškam priešininko užnugaryje. Į pavojingą rajoną galima skristi labai žemai. Šiuo metu

Sovietų Sąjungoje kuriamas prietaisas, kuris leis motorizuotoms skraidyklėms skristi itin žemai, atsižvelgiant į žemės paviršiaus reljefą. Skrydžiai bus atliekami naktį ir esant blogam matomumui, todėl taip pat kuriama ir paprasta, lengva navigacinė įranga.

Motorizuotą skraidyklę galima panaudoti ir kitais tikslais, ne tik *specnazui* gabenti už fronto linijos. Ją galima pasitelkti ieškant ypač svarbių priešo objektų, netgi juos sunaikinant. Bandymai parodė, kad skraidykle galima gabenti lengvus kulkosvaidžius, granatsvaidžius ir raketas, o tai ją daro ypač pavojingu ginklu *specnazo* rankose. Suprantama, didžiausias šių „vabzdžių" keliamas pavojus priklauso ne nuo jų individualių savybių, o jų kiekio. Kiekvieną vabzdį galima lengvai priploti. Bet vabzdžių antpuolis jau problema, reikalaujanti rimtų apmąstymų: nelengva rasti jų įveikimo būdų.

GRU vadovaujantys karininkai tiksliai žino, kokios skraidyklės reikės *specnazui* artimiausioje ateityje. Tai turėtų būti mechanizmas, kurio būtinasis pakilimo takas neviršytų 25 metrų, kuris kiltų aukštyn ne mažiau kaip metrą per sekundę, kurio variklio galingumas būtų ne didesnis nei 30 kW, kuris būtų gerai termiškai izoliuotas ir kurio keliamas triukšmas nesiektų 55 decibelų. Šis mechanizmas privalo pakelti 120–150 kg naudingo svorio (žvalgybinę įrangą, ginklus, šaudmenis). Jo sukūrimo darbus, panašiai kaip ir ketvirtajame dešimtmetyje vykusius miniatiūrinių povandeninių laivų kūrimo darbus, tuo pačiu metu atlieka kelios konstruktorių grupės, nepriklausydamos viena nuo kitos.

GRU supranta, kad skraidyklės gali būti lengvai pažeidžiamos dienos metu ir kad jos taip pat labai jautrios oro permainoms. Esama trijų galimų būdų, leidžiančių įveikti šiuos sunkumus: 1) pagerinti pačių mašinų konstrukciją ir pakelti pilotų profesinį lygį; 2) taikyti jas netikėtai ir dideliais kiekiais plačiu frontu, panaudojant daugybę krypties ir aukščio kombinacijų; ir 3) naudoti jas tik drauge su daugeliu rūšių kitokių ginklų bei skrydžio būdų, kad

pasitelkus skirtingų prietaisų ir gudrybių įvairovę būtų galima neutralizuoti priešininką.

Tuo pačiu metu, kai atliekami bandymai kuriant žmonių išlaipinimo į priešininko užnugarį būdus, atitinkamai vyksta darbai kuriant *specnazo* būrių sugrįžimo į savo teritoriją metodus. Tai nėra taip svarbu kaip išlaipinimas, vis dėlto pasitaiko situacijų, kai būtina rasti kokį nors būdą pervežti kažką iš grupės arba visą grupę atgal į Sovietų Sąjungos teritoriją. Šiuo metu jau daugelį metų tai atliekama pasinaudojant žemai skrendančiu lėktuvu, tačiau tai rizikingas būdas, kurį dar būtina tobulinti. Reikalingi geresni žmonių evakavimo iš teritorijų, kuriose arti nėra jūros, kur negalima panaudoti sraigtasparnio ir kur negali nusileisti lėktuvas, būdai.

★★★

Sovietų generolas Meščeriakovas atvėrė platų tyrinėjimų ir bandymų lauką, kai pateikė pasiūlymą, kad ginkluotosios pajėgos privalo „*specnazui* sukurti tokias sąlygas, kurioms esant niekas neturi trukdyti jo darbui". Čia daugybė problemų, kurias bandydamas išspręsti sutelktas sovietinis mokslas. Kas trukdo *specnazo* darbui? Pirmiausia priešininko radarų sistema. Radarai trukdo visos Sovietinės armijos aktyvumui. Norint atverti Sovietinei armijai kelius į priešo teritoriją, visų pirma būtina „apakinti" priešininko radarų sistemą. Tai visuomet yra viena svarbiausių *specnazo* užduočių. Tačiau tam, kad ją įvykdytų, pačiam *specnazui* trukdanti radarų sistema kažkokiu būdu turi būti išvesta iš rikiuotės. Vienas šios problemos sprendimų būdų – pasiųsti nedideles *specnazo* grupes už fronto linijos prieš išlaipinant pagrindines *specnazo* pajėgas. Šios grupės išvalys kelią pagrindinėms *specnazo* pajėgoms, kurios savo ruožtu išvalys kelią visai Sovietinei armijai. Tokį sprendimą galima būtų pripažinti kaip patenkinamą tik todėl, kad kito sprendimo kol kas nerasta. Užtat dedamos

milžiniškos pastangos rasti kitą sprendimą. Sovietų karinei vadovybei reikia kažkokio techninio sprendimo, kažkokio būdo, kuris leistų nors trumpam vienu metu „apakinti" priešininko radarus gana didelėje teritorijoje, kad pirmoji *specnazo* banga galėtų atlikti savo užduotį.

Priešlėktuvinės gynybos sistemos yra pagrindinės *specnazo* žudikės. Transporto lėktuve karys visiškai neapsaugotas. Viena gana maža raketa ar net sviedinys gali iškart grupėmis sunaikinti *specnazą*. Ką reikia atlikti, kad pavyktų išvesti iš rikiuotės priešlėktuvinės gynybos sistemas, tegu nors siauro sektoriaus, prieš atvykstant į priešininko teritoriją pagrindinėms *specnazo* pajėgoms? Apie tai nemažai mąstyta. Ieškoma techninio sprendimo. Gali padėti GRU šnipai. O *specnazas* sau padėtų gerokai iki karo pradžios užverbuodamas agentą ir jį apmokydamas veiksmų, kuriuos reikės atlikti vos gavus signalą iš centro.

Jau atsidūręs priešininko teritorijoje, *specnazas* pažeidžiamas nuo nusileidimo akimirkos iki susitikimo su saviškių kariuomene.

Siekiant, kad būtų padidintas *specnazo* veiksmingumas ir sudarytos sąlygos, kai „niekas neturi trukdyti jo darbui", sparčiai kuriamos trukdymo stotys, kurios bus naudojamos *specnazo* veikimo rajonuose, kad skleistų trukdžius priešininko elektroniniams prietaisams (radijo imtuvams ir siųstuvams, radarams, optikos elektroniniams prietaisams, kompiuteriams ir visos kitoms priemonėms), neleistų jiems normaliai veikti ir taip silpnintų prieš *specnazą* veikiančias priešininko jėgas.

Lėktuvai ir sraigtasparniai *specnazui* kelia didelę grėsmę. Jis jau turi tikrai įspūdingų apsisaugojimo nuo oro atakų priemonių, o šiuo metu stengiamasi aprūpinti *specnazo* grupes patikimu ginklu prieš sraigtasparnius ir kuriamas ginklas, kuris galės gana dideliuose rajonuose ar net tam tikrose zonose visiškai nuslopinti priešininko aktyvumą ore.

Galiausiai kuriamos ginklų sistemos, kurių pagrindinė paskirtis bus apsaugoti gana didelius plotus nuo priešo antžeminių

pajėgų prasiskverbimo. Tam naudojamos minos ir automatiniai kulkosvaidžiai, slaptai įtaisyti šalia tiltų, kryžkelių, tunelių ir panašiai, veikiantys automatiškai ir sunaikinantys priešininką, šiam bandant pervežti pastiprinimą į *specnazo* veiksmų zoną ir taip sutrukdyti jo darbui.

★★★

Ypač svarbių objektų paiešką priešininko teritorijoje ateityje atliks ne tiek pėsti ar net „šuoliuojantys" *specnazo* kariai, o ir gana paprastos (vertinant galbūt ne dabartiniais, užtat, be abejo, rytdienos standartais), taip pat patikimos konstrukcijos automatiniai mechanizmai.

Gana ilgą laiką tęsiasi darbas kuriant lengvus (iki 100 kg) visureigius su nuotoliniu valdymu. Bandomieji visureigiai dažniausiai juda maitinami elektra. Jie valdomi per nuotolį viduje sumontuotomis televizijos kameromis, panašiomis į įtaisomas šiuolaikiniuose sviediniuose. Be jų paskirties objektų paieškai, atliekami taikinių sunaikinimo bandymai, panaudojant ant visureigių įtaisytus granatsvaidžius arba sprogmenis, detonuojančius susidūrimo su taikiniu metu. Spartus elektronikos vystymasis atveria milžiniškas galimybes sukurti lengvas, per nuotolį valdomas mašinas, galinčias greitai ir be triukšmo aprėpti didelius plotus ir priešininko teritorijoje naikinti objektus.

Nepilotuojami lėktuvai seniai naudojami virš didelių teritorijų, siekiant nustatyti taikinius, ir Sovietų Sąjunga yra šios srities lyderė. Imkite, pavyzdžiui, sovietų strateginį aukštų skrydžių nepilotuojamą reaktyvinį lėktuvą „Jastreb". Labai daug daroma kuriant palyginti nedidelius nepilotuojamus lėktuvus šnipus. Ateityje tokie lėktuvai kils ne tik iš Sovietų Sąjungos, bet ir iš priešininko teritorijos. Sovietų oro desantininkų kariuomenė ir *specnazas* seniai domisi labai lengvo nepilotuojamo lėktuvo, kurį būtų galima surinkti ir paleisti priešininko teritorijoje, sukūrimo

galimybėmis. Jis iššvalgytų dideles teritorijas ir perduotų vaizdą sovietų kariuomenei. Idealus lėktuvas turėtų būti aprūpintas ne tik žvalgybos įranga, bet ir sprogmenų užtaisu. Aptikęs taikinį ir perdavęs jo vaizdą, jis galėtų pats tą taikinį atakuoti. Šis planas anaiptol ne iš fantastikos srities. Šiuolaikinės technologijos leidžia sukurti tokį lėktuvą. Tiesiog kol kas kyla sunkumų norint įgyvendinti, kad lėktuvas būtų gana lengvas, pigus, patikimas ir tikslus.

Specnazas tobulinamas ir įprastiniais būdais. Tuo metu, kol šie tyrinėjimai atliekami su sovietinės karinės galios ašmenimis, yra tobulinama įprastinė ginkluotė, taip pat yra didinama granatsvaidžių, šautuvų ir kitokių ginklų įvairovė, tikslumas ir ugnies galia; gerinama avalynės, aprangos, kareiviškos amunicijos ir visų rūšių komunikacijos priemonių kokybė; mažinamas tokių ginklų kaip minos svoris ir didinama jų griaunamoji galia.

15 skyrius

PIRMASIS PASAULINIS *SPECNAZO* KARAS

King Kongą pamačiau iš milžiniško dangoraižio Niujorke. Didžiulė gorila iš svaiginančio aukščio išdidžiai žvelgė į Manheteną. Suprantama, aš žinojau, kad ji netikra. Tačiau šioje milžiniškoje juodoje figūroje kartu įžvelgiau ir kažką gąsdinančio, ir simboliško.

Vėliau sužinojau, kad gorila buvo guminė, o sukurti šį gigantišką pripučiamą pabaisos modelį ir iškelti virš Niujorko buvo nuspręsta minint penkiasdešimtąsias pirmojo filmo apie King Kongą metines. Stovintis guminis monstras siūbavo vėjyje. Techniniu požiūriu tai byloja apie tikrą inžinierių ir darbininkų pergalę. Tačiau absoliučios sėkmės nepasiekta. Monstras išėjo per didelis, dėl to jo kūne atsirado skylių, o pro jas skverbėsi oras. Todėl gigantiškas raumeningas pavidalas raukšlėjosi ir panėšėjo beformį maišą. Teko jį vėl pripūsti oro, bet tai darant tik plėtėsi skylės ir vis greičiau iš pabaisos išeidavo oras. Nieko kito neliko, kaip nuolat pūsti orą...

Komunistų lyderiai irgi sukūrė guminį monstrą ir iškėlė jį į svaiginantį aukštį. Monstras vadinamas Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjunga, ir sovietų lyderiai susidūrė su dilema: plėstis arba greitai susitraukti ir virsti susmukusiu maišu. Įdomu pastebėti, kad Sovietų Sąjunga tapo didžiąja valstybe per labiausiai nuniokojusį civilizacijos istorijoje karą, nepaisant to, kad ji prarado daugiausia žmonių ir buvo virtusi griuvėsiais. Ji tapo ypatingąja valstybe kariniu požiūriu ir, matyt, karas yra būtinas jos egzistencijai.

Nežinau, kada ir kaip prasidės Trečiasis pasaulinis karas. Nežinau, kaip sovietų karinė vadovybė planuoja konkrečiai panaudoti *specnazą* šiame kare – pirmajame pasauliniame kare, kuriame *specnazas* vaidins svarbų vaidmenį. Aš nenoriu pranašauti ateities. Šiame skyriuje aprašysiu, kaip aš įsivaizduoju, kokiu būdu šio karo pradžioje bus panaudotas *specnazas*. Ne mano reikalas aprašinėti, kas bus. Bet aš galiu aprašyti, kas gresia nutikti.

★★★

Paskutinį taikos mėnesį, kaip ir prieš kitus karus, ore vis labiau juntama krizė. Įvykiai, katastrofos, nedidelės stichinės nelaimės stiprina įtampą. Kelne dėl išėjusios iš rikiuotės signalinės sistemos ant geležinkelio tilto susidūrė du traukiniai. Tiltas smarkiai apgadintas, judėjimas juo galės būti atnaujintas ne anksčiau kaip po dviejų mėnesių.

Roterdamo uoste sprogsta didžiulis lenkų tanklaivis. Dėl kapitono klaidos tanklaivis yra gerokai per arti krante esančių naftos saugyklų, ir deganti nafta pasklinda po visą uostą. Dvi savaites gaisrininkų brigados, sutelktos praktiškai iš visos šalies, didvyriškai grumiasi su liepsnomis. Uosto nuostoliai nesuskaičiuojami. Paaiškėja, kad ugnis sklinda tiesiog neįtikėtinu greičiu, ir kai kurie specialistai yra įsitikinę, jog lenkų tanklaivis buvo ne vienintelė gaisro priežastis, dėl kurios ugnis tuo pačiu metu plykstelėjo keliose vietose.

Panamos kanale bulgarų krovininis laivas „Varna“, prikrautas sunkių konteinerių, per klaidą taranuoja šliuzo vartus. Ekspertai manė, kad laivas turėjo išsilaikyti ant vandens, tačiau jis kažkodėl tučtuojau nuskęsta. Prireiks daugelio mėnesių, kol vėl bus galima atidaryti kanalą. Bulgarijos vyriausybė siunčia atsiprašymus ir tvirtina esanti pasirengusi sumokėti už visus būtinus darbus.

Vašingtone į kylantį prezidento sraigtasparnį paleidžiami keli šūviai iš snaiperio šautuvo. Sraigtasparnis apgadintas nesunkiai,

tad ekipažas sėkmingai ir saugiai jį nutupdo. Viduje niekas nesužeistas. Atsakomybę už išpuolį prisiima anksčiau niekam nežinoma organizacija, pasivadinusi „Kerštu už Vietnamą".

Vienos oro uoste įvykdomas teroristinis sprogimas.

Grupė nežinomųjų minosvaidžiais atakavo britų karinės bazės teritoriją Kipre.

Stambaus masto nelaimė įvyksta labai svarbiame naftotiekyje Aliaskoje. Siurbliai nustoja veikę, ir naftos srovė liaujasi tekėjusi.

Vakarų Vokietijoje įvykdomi keli nesėkmingi pasikėsinimai į amerikiečių generolų gyvybę.

Šiaurės jūroje apvirsta ir nuskęsta didžiausia britų naftos platforma. Tiksli įvykio priežastis nenustatyta, nors ekspertai laikosi nuomonės, kad dėl visko kalta pagrindinių atramų korozija.

Jungtinėse Valstijose kyla ir žaibiškai plinta kažkokios nežinomos ligos epidemija. Atrodo, kad ji daugiausia paliečia uostų zonas, tokias kaip San Franciskas, Bostonas, Čarlstonas, Sietlas, Norfolkas ir Filadelfija.

Paryžiuje praktiškai kasdien kas nors susprogdinama. Pagrindiniai taikiniai – vyriausybiniai rajonai, komunikacijų centrai ir kariniai štabai. O Pietų Prancūzijoje tuo metu siautėja siaubingi miškų gaisrai.

Visas šias ir į jas panašias kitas operacijas (mat, be abejo, nė vienas iš šių įvykių nėra nelaimingas atsitikimas ar avarija) GRU oficialiai vadina „paruošiamuoju laikotarpiu", o neoficialiai – „uvertiūra". „Uvertiūrą" sudaro serija stambių ir smulkių operacijų, kurių tikslas – priešininko moralinės dvasios silpninimas tikrų karinių operacijų išvakarėse, visuotinio įtarumo, baimės ir netikrumo atmosferos sukūrimas, priešininko karinių ir policijos pajėgų dėmesio atitraukimas į begalę skirtingų objektų, kurių kiekvienas gali tapti kitos atakos taikiniu.

„Uvertiūrą" atlieka Sovietų Sąjungos šalių sateličių specialiųjų tarnybų agentai ir per tarpininkus užverbuoti samdiniai. Pagrindinis šiame etape taikomas metodas yra vadinamasis „pilkasis

teroras“ – teroro rūšis, niekuomet nesieta su Sovietų Sąjunga. Sovietų slaptosios tarnybos šiame etape nepalieka savo vizitinių kortelių arba palieka svetimas. Terorą vykdo jau esančios ekstremistų grupės, jokiu būdu nesusijusios su Sovietų Sąjunga, arba fiktyvių organizacijų vardu.

GRU laikosi nuomonės, kad šiame laikotarpyje jos operacijos turi priminti gamtos kataklizmus, žmogaus kontrolei nepavaldžių jėgų siautėjimą, žmonių klaidas arba organizacijų, nesusijusių su Sovietų Sąjunga, teroristinius aktus.

„Uvertiūros“ metu vykdomiems teroristiniams aktams reikia vos kelių žmonių, labai mažai ginklų ir šiek tiek įrangos. Kai kuriais atvejais viskas, ko gali prireikti, tėra vienas žmogus, ginkluotas tik atsuktuvu, degtukų dėžute arba stikline ampule. Kai kurios šių operacijų gali turėti katastrofiškų pasekmių. Pavyzdžiui, infekcinės ligos septyniose svarbiausiose vakariečių jūrų bazėse epidemija galėtų perpus sumažinti Sovietų Sąjungos priešininkų jungtinę karinę laivynų galią.

„Uvertiūra“ gali trukti nuo kelių savaičių iki kelių mėnesių, pamažu įgaudama jėgos ir apimdama naujus regionus. Tuomet į operaciją įsitraukia GUSM. Pirmuosiuose Vakarų šalių laikraščių puslapiuose pasirodo nuotraukos, kompromituojančios NATO vadovą. Įsiplieskia skandalas. Paaiškėja, kad kai kurie NATO žmonės buvo susitikę su aukšto rango sovietų diplomatais ir perdavę jiems visiškai slaptus dokumentus. Visos pastangos tai paneigti tik pakursto ugnį. Visuomenė reikalauja nedelsiant atleisti NATO vadovus ir bylą kruopščiai išnagrinėti. Laikraščiuose spausdinamos naujos šios bylos detalės, ir skandalas plečiasi. Tokiu momentu KGB ir GRU gali pakelti ir nupūsti dulkes nuo nesuskaičiuojamos gausybės medžiagos ir paleisti ją į apyvartą. Pagrindinėmis aukomis tampa žmonės, kuriuos Sovietų Sąjunga anksčiau pabandė užverbuoti, tačiau nesėkmingai. O dabar kruopščiai suredaguota ir komentarais apipinta medžiaga patenka į spaudos rankas. Sovietų žvalgyba kadaise bandė užverbuoti

tūkstančius, net dešimtis tūkstančių žmonių. Tarp jų būta jaunų leitenantų, dabar jau generolų, ir trečiųjų sekretorių, šiuo metu tapusių ambasadoriais. Jie visi atmetė sovietų bandymus juos užverbuoti, o dabar sovietinė žvalgyba keršija už atsisakymą. Skandalų gausėja. Tauta su nuostaba sužino, kad pasitikėti galima vos keliais žmonėmis. Sovietų žvalgybos tarnyba nieko nepraras, jei spauda gaus medžiagos, parodančios, kad ji bandė užverbuoti prancūzų generolą, tik nenurodančios, kuo šis bandymas baigėsi. O karo išvakarėse jai prarasti visai nėra ko. Štai kodėl laikraščiai pilni reikalavimų imtis tyrimų ir pranešimų apie atsistatydinimus, nušalinimus nuo pareigų ir savižudybes. Geriausias būdas atsikratyti generolu – nužudyti jį savo paties rankomis.

Pastebima smarkiai padidėjusi judėjimo už taiką jėga. Daugelyje valstybių skamba nuolatiniai reikalavimai padaryti šią šalį neutralią ir neremti amerikiečių užsienio politikos, kuri visais įmanomais būdais diskredituojama. Pasiekęs šį tašką „pilkasis teroras“ išplinta ir sustiprėja, o paskutiniosiomis taikos dienomis išgyvena apogėjų.

Nuo pirmosios karo dienos pirmosios akimirkos darbo imasi pagrindinės *specnazo* jėgos. Nuo šio momento teroras vykdomas Sovietų Sąjungos ir komunistinės vadovybės vardu, tai – „raudonasis teroras“.

Tarp „pilkojo“ teroro ir „raudonojo“ teroro gali pasireikšti tarpinis laikotarpis – „rausvasis“ teroras, kai aktyvūs kariniai veiksmai dar neprasidėję ir kol kas dar taika, tačiau kai kurie geriausi *specnazo* daliniai jau įtraukti į veiksmų teatrą. Padėtį sunkina tai, kad, viena vertus, sovietiniai koviniai būriai jau kariauja, tačiau, kita vertus, jie kol kas dar neveikia Sovietų Sąjungos vardu. Tai itin rizikingas momentas sovietų karinei vadovybei. Bet kas nerizikuoja, tas nieko nelaimi. Sovietiniai vadai nori daug, todėl jie pasirengę smarkiai rizikuoti. Suprantama, dedamos didžiulės pastangos, kad būtų galima sumažinti riziką. Tik palyginti nedidelis *specnazo* kariuomenės skaičius dalyvauja „rausvajame terore“,

užtat tai geriausi *specnazo* žmonės – olimpinės klasės sportininkai profesionalai. Daroma viskas siekiant užsitikrinti, kad nė vienas iš jų nepakliūtų į priešininko rankas iki karo pradžios. Taip pat stengiamasi, kad jei jau kuris nors jų bus priešo sučiuptas, būtų be galo sunku nustatyti šio žmogaus ryšius su kuria nors šalimi.

„Rausvasis teroras" negali trukti ilgiau nei keletą valandų. Bet tai pačios svarbiausios valandos ir minutės – pačios paskutinės valandos ir minutės taikos. Labai svarbu, kad šios valandos ir minutės priešininkui būtų sugadintos ir kartu panaudotos pasiekti kuo įmanoma didesnio sovietų pranašumo. Reikėtų pastebėti, kad „rausvasis teroras" ne visada gali būti panaudotas. Jo griebiamasi tik visiškai įsitikinus operacijų sėkme ir tuo, kad priešininkas per paskutines likusias valandas ir minutes nesugebės tinkamai įvertinti padėties ir pirmas nesuduos preventyvaus smūgio.

★★★

Sovietų komunistams rugpjūčio mėnuo yra ypatingas. Rugpjūtį prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas, kuris baigėsi revoliucijomis Rusijoje, Vokietijoje ir Vengrijoje. 1939 metų rugpjūtį Georgijus Žukovas sugebėjo sėkmingai įvykdyti tai, ko niekam iki jo nebuvo pavykę – netikėtu smūgiu jis sutriuškino japonų kariuomenės grupę Tolimuosiuose Rytuose. Visai tikėtina, kad šis smūgis turėjo toli siekusių padarinių: Japonija nusprendė atsisakyti Sovietų Sąjungos puldinėjimo ir pasirinko veiksmus kita kryptimi. Tų pačių 1939-ųjų rugpjūtį Kremliuje buvo pasirašytas paktas, atidaręs šliuzus Antrajam pasauliniam karui, dėl kurio SSRS tapo didžiąja valstybe. 1945 metų rugpjūtį Sovietų Sąjunga klastingai užpuolė Japoniją Mandžiūrijoje. Per tris įtemptų veiksmų savaites buvo „išvaduotos" didžiulės teritorijos, plotu ir gyventojų skaičiumi apytiksliai prilygstančios Rytų Europai. 1961-ųjų rugpjūtį, pažeisdama pačios pasirašytus tarptautinius susitarimus, Sovietų Sąjunga pastatė Berlyno sieną. 1968-ųjų rugpjūtį Sovietinė armija

„išlaisvino“ Čekoslovakiją ir didelei savo nuostabai nesutiko jokio pasipriešinimo iš Vakarų. Įtariu, kad sovietiniai komunistai karo pradžiai ir vėl pasirinks rugpjūtį.

★★★

Rugpjūčio 12 dieną 5.58 val. vietos laiku į erdvią tuščią automobilių stovėjimo aikštelę priešais prekybos centrą Vašingtone įvažiuoja furgonas ir sustoja. Trys vyrai atidaro furgono duris, išstumia lengvojo lėktuvo fiuzeliažą ir pritvirtina jam sparnus. Po minutės užvedamas jo variklis. Lėktuvas pakyla ir dingsta danguje. Jis nepilotuojamas. Jis valdomas radijo bangomis labai paprastu įtaisu, kiek sudėtingesniu už naudojamus mėgėjų modeliuose. Lėktuvas pakyla į 200 metrų aukštį ir nedelsiant ima leistis Baltųjų rūmų link. Dar po minutės Jungtinių Valstijų sostinę sudrebina galingiausias sprogimas. Veriantis policijos, gaisrininkų ir greitosios pagalbos automobilių sirenų kauksmas pasklinda visame mieste.

Dar po trijų minučių antras lėktuvas skrieja per miesto centrą ir vietoje, kur stovėjo Baltieji rūmai, sugriaudi antras sprogimas. Antrasis lėktuvas pakilo nuo statomo greitkelio ruožo ir turi visiškai kitokią valdymo sistemą. Dvi mašinos su radijo švyturėliais kiek anksčiau buvo paliktos vidury miesto. Švyturėliai įsijungė automatiškai kelias sekundes prieš pakylant lėktuvams. Autopilotas valdomas dviejų švyturių, jis pradeda leistis pagal iš anksto numatytą trajektoriją. Antrąjį lėktuvą pasiuntė antra grupė, veikianti savarankiškai nuo pirmosios.

Planas paprastas: jei pirmas lėktuvas nesugriaus Baltųjų rūmų, tą padarys antrasis. Jei pirmas lėktuvas vis dėlto sugriovė Baltuosius rūmus, tai po kelių minučių visi Vašingtono policijos vadai bus sprogimo vietoje. Antras lėktuvas sunaikins daugumą jų.

6.06 val. visi radijo ir televizijos kanalai nutraukia savo įprastines programas ir paskelbia, kad sugriauti Baltieji rūmai ir galbūt žuvęs Jungtinių Valstijų prezidentas.

6.13 val. programa „Labas rytas, Amerika“ nutraukiama, ir pasirodo JAV viceprezidentas. Jis paskelbia prabloškiančias naujienas: grupė ginkluotųjų pajėgų vadų pabandė užgrobti valdžią valstybėje. Jungtinių Valstijų prezidentas nužudytas. Viceprezidentas paragina kiekvieną kariškį likti savo vietoje ir nevykdyti jokių vyresniųjų karininkų įsakymų per kitas 24 valandas, nes duotas įsakymas kuo greičiau nušalinti iš pareigų išdavikus ir juos suimti.

Netrukus po to daugybė televizijos kanalų visoje šalyje liaujasi transliuoti laidas...

★★★

Sovietinė karinė vadovybė žino, kad jei Jungtinių Valstijų prezidento nepavyks sunaikinti taikos metu, tai praktiškai to neįmanoma padaryti apėmus krizei. Prezidentas bus požeminėje arba oro vadavietėje visiškai nepasiekiamas ir ypač gerai saugomas.

Todėl šie vadai, neatsisakę bandymų nužudyti prezidentą (tuo tikslu šalyje išsilaipins kelios žudikų grupės, ginkluotos įvairių rūšių ginklais, taip pat priešlėktuvinėm raketom), nutaria surengti operaciją, siekiant sukelti paniką ir sumaištį. Jei prezidento nužudyti nepavyks, tai būtina apriboti jo galimybeș vadovauti valstybei ir ginkluotosioms pajėgoms pačiu kritiškiausiu metu.

Šiam uždaviniui įvykdyti sovietai į Vašingtoną slapta pristatė strateginio lygmens *specnazo* pirmojo pulko kuopą. Didžioji kuopos narių dalis – moterys. Visą kuopą sudaro olimpinio lygio profesionalūs sportininkai. Visos kuopos pristatymas į Vašingtoną truko kelis mėnesius. Sportininkai atvyko kaip apsauga, vairuotojai ir techniniai darbuotojai, dirbantys sovietų ambasadoje ir kitose sovietų įstaigose, o jų ginklai ir įranga atgabenti konteineriuose, apsaugotuose diplomatinių privilegijų. Vykdant užduotį kuopa padalijama į aštuonias grupes. Kiekviena grupė turi savo organizaciją, struktūrą, ginkluotę ir amuniciją. Atlikdamos savo

užduotis kai kurios grupės sueis užmegs rušius su slaptaisiais agentais, jau seniai užverbuotais GRU rezidentūros.

Rugpjūčio 11 dieną GRU rezidentas Vašingtone, generolas majoras, žinomas pravarde „Išmintingasis" (oficialiai – civilis ir aukšto rango diplomatas), gauna šifruotą telegramą, kurioje – vienui vienas žodis: „TAIP". Rezidento įsakymu *specnazo* kuopa pasitraukia iš savo darbo vietų. Vieni jų tiesiog išvyksta namo. Kai kurie GRU karininkų mašinų bagažinėse slapta išvežami ir išlaipinami miškuose miesto apylinkėse, tuščiuose požeminiuose garažuose ir kitose nuošaliose vietose.

Vadai surenka savąsias grupes iš anksto sutartose vietose ir nurodo joms užduotis.

Pirmoji grupė sudaryta iš trijų vyrų ir sustiprinta vienu slaptuoju agentu. Agentas dirba oro uosto mechaniku. Laisvalaikiu jis konstruoja įvairių dydžių skraidančius lėktuvų modelius. Ypatingas modelis buvo sukurtas geriausių sovietinių aviakonstruktorių ir surinktas Amerikoje iš laisvai parduodamų detalių. Pats agentas operacijoje nedalyvauja. Furgonas, kuriame laikomas lengvasis radijo bangomis valdomas lėktuvas ir atskirai jo sparnai, keletą mėnesių stovėjo jo garaže. Koks tai lėktuvas ir kieno jis, agentas nežino. Jam žinoma, kad kažkas turi garažo raktus ir kad tasai žmogus gali bet kada ateiti pasiimti furgono drauge su lėktuvu. Vidury nakties *specnazo* grupė atvairuoja furgoną į mišką, ten pasiima slaptavietėje slepiamus sprogmenis ir parengia lėktuvą skrydžiui. Auštant furgonas stovi tuščioje automobilių aikštelėje.

Antroji grupė veikia apytiksliai tuo pačiu metu. Tik šiai grupei dirba trys agentai, du iš jų paliko savo automobilius su radijo švyturiais miesto centre tiksliai nurodytose vietose.

Trečiąją grupę sudaro penkiolika *specnazo* karių ir penki REB-*osnazo* specialistai. Jie visi persirengę policininkais. Naktį ši grupė pagrobia televizijos bendrovės direktorių ir jo šeimą. Palikus šeimą namuose kaip įkaitus, saugomus trijų *specnazo* karių, likusi grupės dalis keliauja į studiją, pakeliui įkaitais dar paima

du aukščiausias pareigas einančius valdininkus, darbuotojams, net nesukeldama triukšmo ir panikos. Paskui, prigrasinti pistoletais ir prižiūrimi sovietų elektronikos specialistų, direktorius ir jo padėjėjai vietoj įprastinės programos reklamos paleidžia grupės vado perduotą vaizdajuostę. Vaizdajuostė iš anksto įrašyta Sovietų Sąjungoje. Viceprezidentą suvaidina aktorius.

Sovietų karinė vadovybė žino, kad įsibrauti į amerikiečių karinius kanalus labai sunku. Jei tai išvis įmanoma, tai daugių daugiausia jiems pavyks pasiklausyti pokalbių arba juos pertraukti. Strategiškai praktiškai neįmanoma jų panaudoti perduodant netikrus įsakymus. Štai kodėl nuspręsta pasinaudoti civiline televizija: sunku pakliūti į televizijos studiją, bet tai įmanoma ir yra iš ko rinktis. Operacijos atliekamos tuo pačiu metu skirtinguose miestuose esančiose televizijos bendrovėse. Jei operacija pavyksta tik viename mieste – nieko baisaus – milijonai žmonių bus suklaidinti pačiu kritiškiausiu metu.

Operacijos plane numatyta, kad iškart po „viceprezidento" kalbos kitos *specnazo* grupės sunaikins tam tikrą dalį retransliatorių ir vieną amerikiečių ryšių palydovą „per klaidą" numuš sovietų palydovas. Apskaičiuota taip, kad prezidentas ir tikrasis viceprezidentas negalėtų paneigti klaidingo pranešimo.

Tačiau įvykiai klostosi nevisiškai pagal planą. Prezidentui pavyksta kreiptis į tautą ir paskelbti paneigimą. Po to, kai visoje Amerikoje televizija patiria tokių žymių nuostolių, radijas nedelsiant tampa pagrindine ryšio priemone. Radijo komentatoriai skelbia įvairius įvykių komentarus. Dauguma jų tvirtina, kad sunku pasakyti, kuris pranešimas yra tikras, o kuris – melagingas, ir kad vienintelis nekeliantis abejonių faktas yra tai, jog sugriauti Baltieji rūmai.

Tuo metu, kai Vašingtone visa tai vyksta, GRU rezidentas Niujorke kitai *specnazo* kuopai iš to paties pulko įsako surengti panašią operaciją, tik platesniu mastu. Jie nesinaudoja radijo bangomis valdomu lėktuvu, bet užgrobia dvi televizijos studijas ir

vieną radijo studiją, kurias panaudoja tokiems pat melagingiems pranešimams perduoti. Kitos penkios *specnazo* grupės pasirodo iš oficialių sovietinių įstaigų ir atvirai užpuola požeminius kabelius, kai kurias radijo bei televizijos priėmimo ir perdavimo antenas. Joms pavyksta visa tai ir dar kai kurias transformatorių stotis sugadinti, todėl užgęsta milijonai televizorių ekranų.

Po keleto valandų *specnazo* būrys I-M-7, sudarytas iš 120 žmonių, išsilaipina Niujorko uoste iš krovininio laivo, plaukiojančio su Liberijos vėliava. Pasinaudodamas savo ginklais, būrys skinasi sau kelią iki artimiausios metro stoties ir, pasidalijęs į nedideles grupeles bei užgrobęs traukinį su įkaitais, imasi naikinti miesto požemines komunikacijas.

Šalia milžiniškų amerikiečių lėktuvnešių ir atominių povandeninių laivų prieplaukų Norfolke pasirodo keletas miniatiūrinių povandeninių laivų, taip pat povandeniniai diversantai su akvalangais.

Aliaskoje užregistruota aštuoniolika skirtingų vietų, kuriose iš sovietinių karinių laivų, lėktuvų ir povandeninių laivų bandė išsilaipinti nedidelės grupės. Kai kurios jų buvo sunaikintos išsilaipinant, kitoms pavyko sugrįžti į savo laivus arba sėkmingai išsilaipinus pasislėpti miškuose.

82 vyrų *specnazo* būrys I-S-7 išsilaipina Meksikos pakrantėse, nedelsiant užgrobia privačius automobilius ir kitą naktį, pasinaudodami savo ginklų ugnimi bei įgytu mobilumu, kerta Jungtinių Valstijų sieną.

Nedidelės *specnazo* grupės išsilaipina ir naudojasi nelegalių imigrantų maršrutais bei metodais, o kitoms tuo metu padeda narkotikų prekeivių keliai ir būdai.

Salos ir jose esantys kariniai statiniai diversantų operacijose yra labiausiai pažeidžiami, tad tuo pačiu metu *specnazo* grupės išsilaipina Okinavoje ir Guame, Diego Garsijos saloje, Grenlandijoje ir dešimtyse kitų salų, kuriose esama vakariečių bazių.

★★★

Specnazo grupė 2-S-13 jau tris savaites praleido nedideliame sovietiniame žvejybiniame laive, žūklaujančiame šalia Airijos pakrantės. Gavęs signalą „393939“ laivo kapitonas įsako nupjauti tinklus, atjungti radiją, radarą, navigacines šviesas ir visu greičiu plaukti Didžiosios Britanijos krantų link.

Tamsos priedangoje nuo laivo denio nuleidžiami du lengvieji greitaeigiai kateriai. Jų dydžio pakanka grupei pergabenti. Pirmajame kateryje yra grupės vadas, leitenantas, kurio sutartinis šaukinys „Šekspyras“, radistas, kulkosvaidininkas ir du snaiperiai. Antrajame kateryje įsitaiso grupės vado pavaduotojas, jaunesnysis leitenantas, kurio sutartinis šaukinys „Poetas“, du kareiviai su ugniasvaidžiais ir du snaiperiai. Visi apsirūpinę maisto atsargomis trims paroms, jos skirtos pasinaudoti tik ilgai truksiančio persekiojimo atveju. Įprastinėmis sąlygomis grupė maisto susiranda savarankiškai, kaip išmano. Į grupę taip pat įtraukti du didžiuliai vokiški aviganiai.

Išsilaipinus žvejybinis laiviokas, vis dar be šviesų ir radijo, pasitraukia į atvirą jūrą. Laivo kapitonas tikisi pasislėpti neutraliame uoste Airijoje. Jei laivą jūroje sulaikys britų karinis patrulis, kapitonas ir įgula neturi ko baimintis: pavojingieji keleiviai apleido laivą, ir visi jų viešnagės pėdsakai jau pašalinti.

„Šekspyro“ grupė išsilaipina mažulyčiame paplūdimyje netoli Litl Heiveno. Išsilaipinimo vieta parinkta seniai ir labai vykusiai: paplūdimį iš trijų pusių slepia aukšti skardžiai, tad atokiau esant net dieną neįmanoma pamatyti, kas ten vyksta.

Tuo pačiu metu kaip ir „Šekspyro“ grupė skirtingose vietose į krantą dviejų trijų kilometrų atstumu viena nuo kitos išsilaipina dar keturios *specnazo* grupės. Veikdamos savarankiškai šios keturios grupės skirtingais maršrutais pasiekia nedidelį Broudžio kaimelį ir 3.30 val. nakties tuo pačiu metu iš skirtingų pusių atakuoja didelį pastatą, priklausantį Jungtinių Valstijų kariniam jūrų laivy-

nui. GRU duomenimis, Atlanto vandenyno rajone įrengti šimtai, o galbūt ir tūkstančiai akustinio pasiklausymo postų. Povandeniniai kabeliai nuo šių postų susijungia Broudyje, kur šimtai amerikiečių ekspertų, pasitelkusių kompiuterius, nagrinėja didžiulius srautus informacijos, bylojančios apie povandeninių bei kitokių laivų judėjimą visame Šiaurės Atlante. Remiantis GRU turima informacija, panašių įrenginių esama Antikvoje Azorų salose, Hiobne ir Keblavike Islandijoje, Havajų ir Guamo salose. GRU vadovai supranta, kad jų turima informacija apie Broudį gali būti netiksli. Tačiau jau nuspręsta atakuoti ir sunaikinti tiek sekimo stotį Broudyje, tiek ir visas kitas. Visoms keturioms puolančioms grupėms duota užduotis nužudyti kuo daugiau stoties techninių darbuotojų ir sunaikinti kuo daugiau elektroninės aparatūros, o visa, kas bijo ugnies, turi būti sudeginta. Pastato prieigos turi būti užminuotos. Paskui visos keturios grupės gali pasitraukti į skirtingas puses.

„Šekspyro" grupė šiame reide nedalyvauja. Jos užduotis – pradedant nuo artimiausios nakties minuoti pastato prieigas. Be to, grupė snaiperių ugnimi ir atviromis atakomis turi sukliudyti bet kokius bandymus išgelbėti arba atkurti stotį.

Grupės vadas žino, kad keturios kaimyninės grupės, dalyvavusios atakoje, yra šalia ir daro tą patį. Tik grupės vadas neturi visų žinių. Jo nepasiekė informacija, kad *specnazo* dalinys 2-S-2, vadovaujamas majoro, žinomo kaip „dėdė Kostia", išsilaipino Sent Deivido rajone. Būrį 2-S-2 sudaro 56 vyrai, 15 lengvųjų motociklų ir 6 nedideli automobiliai su nemenkomis šaudmenų atsargomis. Dalinio užduotis – pasinaudojant vietinės reikšmės ir miško keliais, o tam tikrais atvejais ir pagrindiniais keliais, – kuo greičiau atvažiuoti į Forest Diną ir ten įkurti bazę. Forest Dinas – puiki vieta *specnazo* veiksmams. Šiame kalvotame rajone plyti tankus miškas. Kadaise ten buvo svarbus pramonės rajonas. Čia iki šiol lieka apleistos angliakasių šachtos ir akmens skaldyklos, geležinkelio tuneliai, nors jokio geležinkelio jau seniai nebėra. Įsitvirtinęs

šiame miške „dėdė Kostia“ gali pulti įvairiomis kryptimis: šalia yra atominė elektrinė, tiltas per Severno upę, geležinkelio tunelis po Severnu, Bristolio uostas, vyriausybės ryšio centras Čeltenheme, labai svarbios karinės gamyklos – irgi Bristolyje ir milžiniškas karinis sandėlis Velforde. GRU numano, kad karo atveju kažkur čia bus persiųsta karališkoji šeima ir kad tai bus vienas svarbių taikinių.

Tos keturios *specnazo* grupės, kurios anksčiau atakavo Broudį, po puolimo nedelsiant atsitraukia ir skirtingais maršrutais pasiekia į Forest Diną, ten gali susijungti su „dėdės Kostios“ būriu. „Šekspyras“ apie tai nieko nežino. Stambaus masto reidas Broudyje ir besitęsiantis „Šekspyro“ aktyvumas priešininkui per ateinančias dienas ir naktis turi sudaryti įspūdį, kad tai vienas pagrindinių *specnazo* veiksmų rajonų.

Tuo metu *specnazo* grupė 2-C-41, sudaryta iš dvylikos žmonių, naktį išsilaipino iš katamarano „Dviguba žvaigždė“ greta Fylikstou uosto. Laivas plaukioja su Ispanijos vėliava. Grupė paliko katamaraną atviroje jūroje ir su akvalangais pasiekė krantą. Ten ją sutiko *specnazo* agentas, užverbuotas prieš keletą metų. Jis už GRU pinigus nusipirko nedidelę motociklų krautuvę, joje visuomet buvo mažiausiai 15 parengtų eksploatacijai japoniškų motociklų ir keli rinkiniai odinių striukių, kelnių bei motocikininkų šalmų. Grupė (sudaryta iš kai kurių geriausių Sovietų Sąjungos motocikininkų) persirengia, savo ginklus susuka į brezentą, agentą ir jo šeimą nužudo, o kūnus paslepia jų namo rūsyje, paskui motocikininkų būrys pašėlusiu greičiu nulekia A45 keliu Mildenholo link. Jų užduotis – bazės rajone įrengti automatines priešlėktuvines raketas „Strela-Blok“ ir taip išvesti iš rikiuotės šią vieną svarbiausių amerikiečių oro bazę Europoje, kuria nuolatos naudojasi lėktuvai „F-111“. Tada šiai grupei tereikia pasislėpti artimiausiame miške ir susisiekti su *specnazo* būriu 2-C-5.

Grupės vadas nežino, kad tuo pačiu metu netoliese dar dešimt *specnazo* grupių, veikiančių savarankiškai, atlieka panašias

operacijas, nukreiptas prieš amerikiečių karines bazes Vudbridže, Bentvoterse ir Leikenhite.

★★★

Motorinė jachta „Marija" buvo pastatyta Italijoje. Per dešimtį metų kelis kartus keitėsi jos savininkai, ji išmaišė visus pasaulio vandenynus, kol galiausiai buvo parduota kažkokiam turtuoliui, nuo to laiko keletą metų jos niekas nematė nė viename pasaulio uoste. Bet vos tik paaštrėjo tarptautinė padėtis, „Marija" pasirodė Šiaurės jūroje su Švedijos vėliava. Jachta buvo kiek patobulinta, ir jos išorė šiek tiek pasikeitė. Gavus signalą „393939" „Marija" visu greičiu plaukia tiesiai Didžiosios Britanijos pakrantės link. Jau įplaukusi į britų teritorinius vandenis ir atsidūrusi per šūvį nuo Fylingdeilso, jachtos įgula nuima liukų dangčius, kad dienos šviesą pasiektų du „BM-23", į „Katiušą" panašūs daugiavamzdžiai raketų paleidimo įrenginiai. Jūreiviai skubiai nutaiko pabūklus į didžiulius plotus ir šauna. 72 sunkieji sviediniai sprogsta aplink įrangą, padaro nepataisomos žalos ankstyvojo perspėjimo sistemai. Jūreiviai jachtoje užsideda akvalangus ir šoka už borto. Po dviejų valandų jachta be įgulos pasiekia krantą. Kai policija sulipa ant denio, jachta sprogsta ir skęsta.

★★★

Sovietų karinė vadovybė veiksmams prieš NATO Centrinėje Europoje sutelkė ypač galingą jėgų grupuotę, sudarytą iš 1-ojo ir 2-ojo Vakarų frontų Rytų Vokietijoje, 3-iojo Vakarų fronto Lenkijoje, Centrinio fronto Čekoslovakijoje ir tankų armijų grupės Baltarusijoje. Tai penkiolika armijų, įskaitant šešias tankų. Dešiniajame grupuotės sparne jungtinis Baltijos laivynas. O sovietinės teritorijos gilumoje kuriami dar penki frontai (iš viso penkiolika armijų), kurie turės paremti puolimą.

Rugpjūčio 12 dieną 23.00 val. *specnazo* batalionai, skirtingai nei septynios pirmojo ešelono armijos, aprūpinti motorizuotom skraidyklėm, paprastais sklandytuvais ir valdomais parašiutais, kerta Vakarų Vokietijos sieną. Kiekvienas batalionas, veikdamas nedidelėmis grupėmis, užpuola priešininko radarų įrenginius, sutelkdamas savo dėmesį gana siaurame sektoriuje, tarsi siekdamas sukurti kažką panašaus į koridorių, būtiną, kad jų lėktuvai galėtų perskristi sieną. Be šių septynių koridorių, sukuriamas dar vienas – strateginės svarbos. Šiuo tikslu dar birželio 13-ąją iš Maskvos karinės apygardos į Rytų Vokietiją atvyko *specnazo* brigada, prisidengdama karinio statybos dalinio statusu, ir bazavosi Tiuringervalde. O dabar brigada padalyta į šešiasdešimt grupių, kurios išsibarstė po Špesarto miškus ir Odenvaldo kalvas, jai duota užduotis sunaikinti priešlėktuvinės gynybos įtaisus ir ypač radarų sistemas. Su pirmąja banga iš viso išlaipinama 130 *specnazo* grupių, kurias sudaro 3300 karių.

Po dviejų valandų, kai išsilaipina žmonės, sovietų oro pajėgos surengia masinį naktinį antpuolį prieš priešininko oro gynybos sistemas. Jungtinis oro pajėgų ir *specnazo* suduotas smūgis leidžia išvalyti vieną platų ir keletą siauresnių koridorių priešlėktuvinės gynybos sistemoje. Šie koridoriai nedelsiant panaudojami kitoms masinėms oro atakoms ir antrajam *specnazo* būrių išsilaipinimui.

Tuo pačiu metu priešakiniai septynių armijų būriai kerta sieną ir patraukia į vakarus.

Rugpjūčio 13 dieną 3.30 val. iš labai žemai skrendančių „Aerofloto“ lėktuvų, dengiamų sunkiųjų naikintuvų, išmetama antroji *specnazo* pajėgų banga.

Centrinis frontas savo *specnazo* brigadą išmeta tankiais miškais apaugusiuose kalnuose netoli Freiburgo. Brigados darbas – sunaikinti svarbius amerikiečių, vakarų vokiečių ir prancūzų štabus, ryšių linijas, ant žemės saugomus lėktuvus ir priešlėktuvinę gynybą. Ši brigada, taip sakant, atveria vartus į

Prancūziją, per kuriuos netrukus įsiverš keletas frontų ir kita *specnazo* banga.

1-asis ir 2-asis Vakarų frontai išlaipina savo *specnazo* brigadas Vokietijoje į vakarus nuo Reino. Ši Vakarų Vokietijos dalis labiausiai nutolusi nuo pavojingojo rytų kaimyno, tad visi labiausiai pažeidžiami objektai sutelkti ten: štabai, vadavietės, aerodromai, branduolinių ginklų sandėliai, nesuskaičiuojamos karinės amunicijos, šaudmenų ir degalų atsargos.

1-ojo Vakarų fronto *specnazo* brigada nusileido Acheno rajone. Čia yra keletas didelių miškų plotų, kuriuose galima įkurti bazes, taip pat daug viliojančių taikinių: tiltai per Reiną, kurie greičiausia bus naudojami pristatyti rezervus ir aprūpinti į rytus nuo Reino kariaujančias NATO pajėgas, svarbios Briugeno ir Vildenrato oro bazės, Vakarų Vokietijos vyriausybės rezidencija bei valstybinės įstaigos Bonoje, svarbūs štabai netoli nuo Mėnchengladbacho ir Geilenkircheno oro bazė, kurioje bazuojami išankstinio įspėjimo lėktuvai „E-3A“. Tai rajonas, į kurį sovietinė karinė vadovybė planuoja įvesti 20-ąją gvardijos armiją, smogsiančią vakarinio Reino kranto pietų kryptimi. *Specnazo* brigada valo kelią netrukus čia pasirodysiančių tankų kolonoms.

2-ojo Vakarų fronto *specnazo* brigada išmesta Kaizerslauterno rajone, kad neutralizuotų svarbią oro bazę ir karinių oro pajėgų vadavietę netoli Ramšteino ir Cvaibriukeno, taip pat sunaikintų branduolinio ginklo sandėlį Pirmazense. Vietoje, kur išlaipinta ši brigada, remiantis sovietų vadovybės planais, susirakina gigantiškos žnyplės: 20-oji gvardijos armija, judanti iš šiaurės, ir 8-oji gvardijos tankų armija, smogianti iš Čekoslovakijos Karlsrūhės kryptimi. Paskui įsijungs antrasis strateginis ešelonas – kad būtų suduoti triuškinami smūgiai Prancūzijai.

Tuo pačiu metu sovietinė karinė vadovybė supranta, kad norint laimėti karą būtina užkirsti kelią, plačiu mastu permesti amerikiečių kariuomenę, ginklus ir amuniciją į Vakarų Europą. Norint tai įgyvendinti, milžinišką sovietų Šiaurės laivyną reikės

nukreipti į Atlantą ir ten laikyti. Laivyno veiksmus rems karinės oro pajėgos. Tačiau tam, kad laivynas patektų į Atlantą, jis turi pereiti ilgą koridorių tarp Norvegijos, Grenlandijos ir Islandijos. Ten sovietinis laivynas bus nuolat stebimas daugybės radijo elektroninių prietaisų bei įrenginių ir puldinėjamas karinių oro pajėgų, nedidelių laivų ir povandeninių laivų, išnyrančių iš fiordų.

Norvegija, ir ypač jos pietinė dalis, sovietiniams karo vadams yra išskirtinės svarbos sritis. Jiems reikia užgrobti Pietų Norvegiją ir ten įkurti oro bei karines oro bazes, kad būtų galima sėkmingai kariauti dėl Atlanto ir, vadinasi, dėl Centrinės Europos. Sovietinė vadovybė skyrė mažų mažiausia visą frontą, į kurį įeina oro desantininkų divizija, daug karinių jūrų pajėgų ir *specnazo* brigada. Bet šaudmenų, degalų, maisto davinių ir atsargų transportavimas oru į Norvegiją karinėms, oro ir jūrų bazėms yra daug rūpesčių keliantis reikalas. Todėl būtina turėti gerus ir saugius kelius, vedančius į bazes Pietų Norvegijoje. Šie keliai eina per Švediją.

Praeityje Švedijai sekėsi: ji visada likdavo konflikto nuošalėje. Tačiau XX amžiaus pabaigoje mūšių laukų balansas keičiasi. Švedija tampa vienu svarbiausių pasaulio strateginių taškų. Jei prasidėtų karas, agresoriaus kelias vestų per Švediją. Švedijos okupavimas turėtų būti nesunkus, nes jos teritorijoje nėra branduolinių ginklų, tad sovietų karinė vadovybė rizikuoja kuo įmanoma mažiau. Ji žino, kad švedų karys yra labai rimtas priešininkas – sumanus, drausmingas, fiziškai stiprus ir tvirtas, gerai ginkluotas, puikiai pažįstantis teritoriją, kurioje jam teks kariauti, ir puikiai išmokytas veikti tokioje vietovėje. Karo prieš Suomiją patirtis moko, kad frontalios tankų atakos Skandinavijoje neduoda reikiamo rezultato. Būtina pasinaudoti specialia taktika ir specialios paskirties kariuomene – *specnazu*.

Panašiai viskas vyksta ir visame pasaulyje. Švedijos sostinėje kiek mažesnio masto paniką sukelia kelių aukštas pareigas einančių vyriausybės šulų ir paprastų piliečių nužudymai, padegimai ir pagrindinių statinių bombardavimas. Japonijoje sugriaunama

amerikiečių bazė su branduoliniais ginklais ir vyriausybės rūmuose panaudojamas cheminis ginklas. Pakistane separatistų judėjimas Balučistano provincijoje, nuolatos pripažįstamas Sovietų Sąjungos komunistų partijos, paprašo tiesioginio karinio SSRS įsikišimo išsaugoti jų trapią nepriklausomybę ir gauna: sovietų kontroliuojama teritorija išsiplečia visomis kryptimis nuo Sibiro per Afganistaną Indijos vandenyno link.

Gali būti, kad Sovietų Sąjungai trečiasis pasaulinis karas nėra būtinas, norint okupuoti Balučistaną. Raudonoji armija gali būti išvesta iš Afganistano, bet suprantant tai, ką mes žinome apie sovietų strategiją ir tikslus, kuriems gali būti naudojamas *specnazas*, toks išvedimas tebūtų reklaminis triukas be jokių kliūčių *specnazo* darbui. Turėdamas *specnazą* Balučistane, Politbiuras gali labai priartėti prie pagrindinės pasaulio naftos arterijos – arabų valstybių, prie Vakarų ir Pietų Afrikos, Australijos ir Pietryčių Azijos – teritorijų ir vandenynų, kurie praktiškai yra neapsaugoti.

★★★

Priedai

Priedai A-D praleisti (diagramos)

★★★

E priedas

VAIDMUO, KURĮ VAIDINA SOVIETŲ SPORTININKAI

Toliau pateikiami keli labai glaudaus ryšio tarp sovietinių atletų sportinių ir karinių pasiekimų pavyzdžiai.

Vladimiras Miagkovas. SSRS slidinėjimo čempionate 1939 metais jis neįtikėtinai sparčiai įveikė 20 kilometrų distanciją ir tapo šios rungties SSRS čempionu. Per karą jis buvo pašauktas į armiją ir įtrauktas į nedidelį sportininkų dalinį, pervestą tiesioginėn fronto žvalgybos valdybos žinion. Vėliau jis žuvo priešo užnugaryje. V. Miagkovas buvo pirmasis iš geriausių sovietinių sportininkų, tapęs Sovietų Sąjungos didvyriu, jo atveju – po mirties. Užduotis, kurias vykdė Miagkovo sportininkų dalinys, jo mirties aplinkybes ir veiklą, už kurią jis tapo didvyriu, sovietų valstybė iki šių dienų saugo paslaptyje.

Porfirijus Polosuchinas. Prieš karą – Raudonosios armijos karininkas, pasiekęs pasaulio rekordų parašiutiniame sporte. Jis

buvo instruktorius, treniruojantis specialiosios paskirties pajėgas operacijoms priešininko teritorijoje vykdyti. Per karą jis ir toliau rengė parašiutininkus „gvardijos minuotojų" *specnazo* daliniams. Jam dažnai tekdavo lankytis priešo užnugaryje, ir jis pasiūlė būdą maskuoti aerodromus, taip pat ryšio būdą tarp slaptųjų partizanų aerodromų ir sovietinių lėktuvų. Ši originali sistema veikė iki karo pabaigos, niekada nebuvo priešininko atskleista, užtat ryšys iš oro su partizanų būriais, ypač *specnazo* ir *osnazo* būriais, buvo itin patikimas. Po karo daugelis Polosuchino apmokytų kariškių iš specialiųjų pajėgų tapo šuolių su parašiutu pasaulio ir Europos čempionais.

Dmitrijus Kosicynas. Iki karo jis vadovavo Valstybinio kūno kultūros instituto pačiūžų sporto katedrai. Buvo manoma, kad tai civilinis institutas, tačiau dėstytojai ir dauguma studentų turėjo karinius laipsnius. Kosicynas buvo kapitonas ir garsėjo nuopelnais savo sporto šakoje, buvo pasiekęs ir Sovietų Sąjungos rekordų. Karo metu jis vadovavo specialiajam būriui, žinomam kaip „Juodoji mirtis". Šiame „civiliniame" institute pirmosiomis karo savaitėmis buvo suformuota trylika tokių būrių. Jie vykdė aktyvią teroristinę veiklą Raudonosios armijos naudai, o greitis, su kuriuo šie būriai buvo suformuoti, leidžia manyti, kad visi šių dalinių nariai buvo kruopščiai atrinkti ir apmokyti gerokai dar prieš prasidedant karui. Antraip jų nebūtų pasiuntę į priešo užnugarį. Kosicyno būrys buvo pagarsėjęs kaip pats narsiausias ir negailestingiausias tarp visų Leningrado fronto kovinių vienetų.

Machmudas Umarovas. Per Antrąjį pasaulinį karą Umarovas buvo *specnazo* atskirojo minuotojų bataliono kareivis. Jis ne vieną kartą su grupe buvo išmestas priešo užnugaryje. Jis turėjo dvi profesijas: buvo puikus šaulys ir gydytojas. Po karo jis buvo Leningrado karinės apygardos žvalgybos valdybos karininkas. Jis ir toliau turėjo dvi profesijas, ir kaip gydytojas psichiatras gavo mokslų daktaro laipsnį už teorinius darbus. Kaip šaulys jis tapo Europos ir pasaulio čempionu; faktiškai jis penkis kartus buvo

Europos ir triskart – pasaulio čempionas. Jis laimėjo du sidabrinius olimpinius medalius šaudymo iš pistoleto rungtyje Melburne ir Romoje. Atgaivinus *specnazą*, jis tarnavo karininku šioje organizacijoje, kur buvo vertinamos abi jo profesijos. Dėl savo sportinių pasiekimų generolas pulkininkas Umarovas apsilankė daugelyje pasaulio šalių ir turėjo begales ryšių. 1961 metais Machmudas Umarovas netikėtai dingo iš medicinos ir sporto scenų. Esama tam tikrų priežasčių manyti, kad jis mirė itin keistomis aplinkybėmis.

Jurijus Borisovičius Česnokovas. Neįprastai fiziškai stiprus ir ištvermingas vyras, jis pasižymėjo ne vienoje sporto šakoje. Ypač jam sekėsi tinklinis: jis tapo dukart pasaulio bei olimpiniu čempionu. Fizinės Česnokovo savybės buvo pastebėtos labai anksti, iškart baigęs mokyklą jis pateko į Karo inžinerijos akademiją, nors ir nebuvo karininkas. Nuo to laiko jis rimtai ėmėsi sprogmenų panaudojimo teorijos ir praktikos. Be olimpinio aukso medalio, jis turi ir kitokį aukso medalį – už savo darbus tobulinant sprogdinimo techniką. Šiuo metu Česnokovas yra *specnazo* pulkininkas.

Valentinas Jakovlevičius Kudrevatychas. Jis įstojo į pusiau karinę DOSAAF organizaciją dar mokykloje. Tuo pačiu metu jis šokinėjo su parašiutu, skraidė sklandytuvais ir treniravosi šaudydamas šautuvu. Savo pirmąjį šuolį su parašiutu jis atliko 1956 metų gegužę. Po dvejų metų, būdamas aštuoniolikos, jis pasiekė aukščiausią meistriškumą parašiutiniame sporte ir šaudyme. 1959 metais jis buvo pašauktas į kariuomenę tarnauti oro desantiniuose daliniuose. 1961 metais jis per vieną savaitę pasiekė penkis parašiutinio sporto pasaulio rekordus, už tai buvo pakeltas seržantu ir pasiųstas į Riazanės oro desantininkų karininkų mokyklą. Vėliau jis buvo paskirtas *specnaze* vadovauti specialiajam moterų būriui. Jo žinioje buvo geriausios sportininkės, taip pat ir Antonina Kensickaja, dabartinė jo žmona. Ji pasiekė 13 pasaulio rekordų, jos vyras – 15. Jis atlikdavo šuolius su parašiutu (dažnai

su grupe moterų) labiausiai neįtikėtinomis sąlygomis, nusileisdamas kalnuose, miškuose, ant namų stogų ir taip toliau. Kudrevatychas dalyvavo praktiškai visuose naujos parašiutininkų įrangos ir ginkluotės bandymuose. 1968 m. kovo 1 d. drauge su profesionalių parašiutininkų grupe jis dalyvavo eksperimentiniame grupiniame šuolyje iš itin žemo aukščio. Tada, atlikdamas savo 5555-ąjį šuolį, jis pateko į sudėtingą situaciją. Kaip byloja juodasis oro desantininkų humoras, jei nei pagrindinis, nei atsarginis parašiutai neišsiskleidžia, tai parašiutininkas dar turi net dvidešimt sekundžių išmokti skraidyti. Kudrevatychas per šias paskutines sekundes neišmoko skraidyti, bet jis savo kūną ir neišsiskleidusius parašiutus valdė taip, kad sulėtintų kritimą. Ilgiau nei dvejus metus jis praleido ligoninėje ir ištvėrė daugiau kaip dešimt operacijų. Išrašytas iš ligoninės jis atliko savo 5556-ąjį šuolį. Daugelis sovietinių karinių laikraščių išspausdino šio šuolio nuotraukas. Paprastai Kudrevatychas šokdavo profesionalių parašiutininkių draugijoje. Tačiau sovietinėse oro desantininkų divizijose nėra moterų. Tik *specnaze*.

Po šio šuolio Kudrevatychui buvo suteiktas pulkininko laipsnis.

★★★

F priedas

SPECNAZO ŽVALGYBOS PUNKTAS (RP-SN)

Įsivaizduokite, kad jūs baigėte Generalinio štabo Karo diplomatijos akademijos 3-iąjį (operatyvinės žvalgybos) fakultetą. Jei mokymo kursą išklausėte sėkmingai, būsite pasiųstas į vieną iš dvidešimties žvalgybos valdybų, kokias turi karinių apygardų, jėgų grupių ir laivynų štabai.

Pačią pirmą dieną Karo diplomatijos akademijoje supratau, kad diplomatija – tai šnipinėjimas, ir kad karinė diplomatija yra karinis šnipinėjimas. Sėkmingas Karo diplomatijos akademijos 3-iojo fakulteto baigimas reiškia tarnybą vienoje iš žvalgybos valdybų arba joms pavaldžių padalinių, tiesiogiai susijusių su užsienio agentų verbavimu ir vadovavimu jiems.

Įsivaizduokite, kad jūs buvote paskirtas į Kijevo karinės apygardos žvalgybos valdybą. Kijevas, be abejonių, yra gražiausias Sovietų Sąjungos miestas, ir ne kartą teko girdėti iš užsienio žurnalistų, apsilankiusių Kijeve, kad tai gražiausias pasaulio miestas.

Taigi dabar jūs esate milžiniškame pastate, kuriame įsikūrusi Kijevo karinė apygarda. Anuomet visi įžymūs kariniai Sovietų Sąjungos vadovai dirbo šiame didingame statinyje: Žukovas, Bagramianas, Vatutinas, Koševojus, Čiuikovas, Kulikovas, Jakubovskis ir daugelis kitų. Apygardos vado kabinetas antrajame aukšte. Į dešinę nuo jo – aukštos durys, vedančios į Operatyvinę valdybą. Į kairę – ne ką menkesnės durys į Žvalgybos valdybą. Toks išdėstymas simboliškas: Pirmoji valdyba (koviniis planavimas) yra vado dešinioji ranka, tuo tarpu Antroji valdyba (žvalgyba) – kairioji. Štabe dar daugybė valdybų ir skyrių, bet jie visi įsikūrę kituose aukštuose.

Jūsų pirmasis vizitas į apygardos štabo žvalgybos valdybą vyksta, suprantama, su vieno iš karininkų palyda. Antraip jūsų tiesiog nebūtų įleidę.

Prieš įžengdamas į štabą privalote kreiptis į leidimų skyrių ir pateikti savo įgaliojimus. Jums duodamas telefono numeris paskambinti, ir pasirodo karininkas, turėsiantis jus lydėti. Leidimų skyriuje labai atidžiai tikrinami jūsų dokumentai ir jums suteikiamas laikinas leidimas. Paskui karininkas veda jus nesibaigiančiais koridoriais ir daugybe laiptų. Turite būti pasirengęs ties kiekvienu posūkiu pateikti savo leidimą ir karininko pažymėjimą. Kol jūs pasieksite apygardos žvalgybos viršininko kabinetą, jūsų dokumentai bus tikrinami daugybę kartų.

Dabar jūs atsidūrėte milžiniškame generolo kabinete. Priešais jus – generolas majoras, Kijevo karinės apygardos žvalgybos viršininkas. Jūs prisistatote: „Drauge generole, kapitonas toks ir toks atvyko eiti tolesnės tarnybos."

Generolas užduoda jums keletą klausimų, ir, kol kalbasi su jumis apie nereikšmingus dalykus, jis sprendžia jūsų likimą. Esama daugybės variantų. Gali būti, kad jam nepatiksite, tad jis nuspręs visai jūsų nepriimti. Jus pasiųs į apygardos kadrų valdybą ir niekada neleis dirbti žvalgybininko darbo. Arba jūs jam patikote, bet ne itin. Šiuo atveju jis pasiųs jus dirbti žemesnio lygio žvalgybininko darbą – tarnauti į diviziją arba pulką. Jūs dirbsite žvalgyboje, tačiau ne su agentūriniu tinklu.

Jeigu jam tikrai patikote, jums atsivers keletas kelių. Karinės apygardos žvalgyba yra didžiulė organizacija, užsiimanti plačia veikla. Pirma, jis gali jus pasiųsti į vienos iš trijų armijų štabą dirbti štabo žvalgybos skyriuje, ir jūs būsite paskirtas į žvalgybinį punktą verbuoti slaptųjų agentų informatorių veikti tos armijos naudai.

Antra, jis gali jus palikti Žvalgybos valdyboje dirbti antrajame (agentūrinio tinklo) arba trečiajame (*specnazo*) skyriuje. Trečia, jis gali pasiųsti jus į vieną vietų, kur užsieniečiai verbuojami dirbti Kijevo karinės apygardos naudai. Tuo tikslu yra dvi vietos: žvalgybos centras ir *specnazo* žvalgybos punktas.

Generolas gali atsiklausti jūsų asmeninės nuomonės. Jūsų atsakymas turi būti trumpas: pavyzdžiui, man tas pats, kur dirbti, tegu tik tai būna ne štabai, geriau būtų verbuoti. Generolas iš jūsų tikisi panašių atsakymų. Žvalgybai nereikalingas karininkas, kuris nesiveržtų verbuoti. Jei kas nors ateina dirbti žvalgybininko darbo, tačiau nedega troškimu verbuoti užsieniečius, tai reiškia, kad besirinkdamas profesiją jis padarė klaidą. Tai taip pat reiškia, kad tie žmonės, kurie rekomendavo jį dirbti žvalgybininku ir sugaišo ne vienus metus jį mokydami Karo diplomatijos akademijoje, taip pat suklydo.

Generolas užduoda savo paskutinį klausimą: kokius agentus pageidaujate verbuoti – reikalingus informacijai gauti ar bendradarbiauti su *specnazu*? Kiekvienas fronto ir laivyno lygio žvalgybos karininkas turi žinoti, kaip verbuoti abiejų tipų agentus. Jūs tvirtinate, kad jums nėra skirtumo.

„Gerai, – sako generolas, – skiriu jus Kijevo karinės apygardos štabo antrosios valdybos trečiojo skyriaus *specnazo* žvalgybos punkto karininku. Įsakymas bus pasirašytas rytoj. Linkiu sėkmės."

Jūs padėkojate generolui už parodytą pasitikėjimą, smagiai atiduodate pagarbą, sumušate kulnais ir apleidžiate kabinetą. Lydintysis karininkas laukia prie durų. Toliau be jokių leidimų jūs patenkate į mažą kiemelį, kur visuomet lūkuriuoja nedidukas kalėjimo furgonas. Jums už nugaros užsitrenkia durys, ir jūs atsiduriate pelėkautuose. Priešais jus mažutis neskaidrus langelis su tvirtomis grotomis. Beprasmiška žvilgčioti. Furgonas išsuka į miesto gatves, dažnai sustodamas ir keisdamas kryptį, ir jūs susigaudote, kad jį sustabdo šviesoforo signalai. Galiausiai furgonas pravažiuoja kažkokius milžiniškus vartus ir sustoja. Durys atsidaro, ir jūs išlipate Kijevo karinės apygardos bausmės bataliono kieme. Tai karinis kalėjimas. Sveiki atvykę į naują darbo vietą.

★★★

Senoviniam miestui Kijevui teko regėti daug užkariautojų iš viso pasaulio, žygiuojančių jo gatvėmis. Kai kurie jų sulygindavo jį su žeme, kiti jį įtvirtindavo, paskui tretieji vėl jį sugriaudavo. Įtvirtinimai aplink nusiaubtą ir sudegintą Kijevą paskutinį kartą buvo pastatyti 1943 metais Hitlerio įsakymu. Atvykę į Kijevą galite susipažinti su visų amžių įtvirtinimais: nuo betoninių dvidešimtojo amžiaus dotų iki griuvėsių sienų, pastatytų prieš penkis šimtus metų, kai čia pasirodė Batijus.

Vieta, į kurią buvote atvežtas, yra tvirtovė, statyta Jekaterinos Didžiosios laikais. Ji sumūryta miesto pietvakarinėje dalyje ant stačių kalvų, apaugusių šimtamečiais ąžuolais. Netoliese stovi kiti fortai, didžiulis senovinis vienuolynas ir sena tvirtovė, kurioje įsikūrusi karinė ligoninė.

Per amžius pavojingiausiose miesto prieigose buvo statomi pačių įvairiausių rūšių karinės paskirties statiniai – sandėliai, kareivinės, štabai – ir, be savo pagrindinės paskirties, jie taip pat turėjo įtvirtinimų paskirtį. Tvirtovė, į kurią atvažiavome, taip pat dvejopai naudinga: tai 500–700 kareivių kareivinės ir fortas. Apvalaus kontūro, jos išorinėse sienose yra tik siauri plyšiai ir plačios ambrazūros šautuvams. Dabar jie visi užmūryti, ir vieninteliai likę langai žvelgia į vidinį kiemą. Tvirtovė turi tik vieną įėjimą – gerai saugomą tunelį pro galingas sienas. Aplink tvirtovę buvo papildomai sumūryta plytų siena. Iš lauko ji atrodo kaip siaura juosta aukštos plytų tvoros, su dar viena plytų siena už šios, aukštesne.

Tiek vidinis, tiek ir išorinis tvirtovės kiemai padalyti į daugybę sektorių ir mažų kiemelių, atskirtų mažesnėmis sienomis ir tikromis spygliuotos vielos džiunglėmis. Sektoriai keistai paženklinti: jie sunumeruoti taip, kad niekas čia neįžvelgtų jokios logikos. Jokios sistemos nebuvimas padeda išlaikyti slaptumą, gaubiantį šią įstaigą.

Čia, bausmės batalione, yra trys atliekančiųjų bausmę kuopos ir viena sargybos kuopa. Vyrai iš sargybos kuopos labai menkai nutuokia, kas ir kokiais tikslais lankosi batalione. Jiems duotos vien instrukcijos, kurias būtina vykdyti: bausmę atliekantieji privalo būti tik vidiniame kieme tam skirtuose sektoriuose; karininkai, kurių leidime įspaustas trikampis antspaudas, gali įeiti į tam tikrus kitus sektorius; karininkams, kurių leidimuose paženklinta maža žvaigždutė, leidžiama lankytis kituose sektoriuose, ir taip toliau.

Be bausmės bataliono karininkų, dažni forto lankytojai yra karinės prokuratūros, miesto karinės komendantūros karininkai ir

komendantūros pareigūnai: tardytojai, juristai. Čia, nuošalėliau, yra ir jums skirtas sektorius. *Specnazo* žvalgybos punktas neturi nieko bendra su bausmės batalionu. Jeigu jis įsikurtų atskirai kuriame nors pastate, tai anksčiau ar vėliau aplinkiniai atkreiptų dėmesį į įtartiną šiame pastate įsitaisiusių žmonių elgesį. O čia, bausmės batalione, jūs paslėptas nuo smalsuolių akių.

Specnazo žvalgybos punktas – tai nedidelis karinis vienetas, kuriam vadovauja papulkininkis, o jam pavaldūs keletas karininkų, baigusių Karo diplomatijos akademiją, ir keli seržantai bei eiliniai, atliekantys aptarnavimo funkcijas, neturintys jokio supratimo (arba teisingo supratimo) apie tai, ką veikia karininkai. Bausmės bataliono karininkai arba tie, kurie lankosi šiame batalione, nė nesumąstys paklausti, kas vyksta jūsų sektoriuje. Prieš keletą metų vienas iš jūsų pirmtakų leido sau „neatsargiai pasikalbėti" ir suprasti, kad būtent jo darbas skųsti kolektyvą tiesiai apygardos vadui, po to prasidėdavo korupcijos atvejų tyrimas tarp vyresniųjų karininkų. Šito pakako, kad būtų užtikrinta, jog su jumis bus elgiamasi pagarbiai ir jau nebeužduodama jokių klausimų.

Specnazo punkto įkurdinimas bausmės batalione turi daugybę privalumų: už tokių galingų sienų vadovybė gali būti tikra, kad jūsų dokumentai nebus atsitiktinai sudeginti arba pamesti; sargyba itin budri su dešimtimis sarginių šunų ir kulkosvaidžiais, įtaisytais bokštuose, kad saugotų jūsų ramybę; joks pašalietis, susidomėjęs, kas gi vyksta už šių sienų, niekada negaus tiesaus atsakymo; nepriklausoma organizacija nepatrauks aukštų sovietų karinių vadovų, kuriems neprivalu žinoti apie GRU ir *specnazą*, dėmesio; o jeigu net kažkoks pašalietis ir numano ką nors apie jus, tai jis negali *specnazo* karininkų atskirti nuo karininkų, kurie lankosi senojoje tvirtovėje.

Specnazas turi kelis kalėjimo furgonus, visiškai nesiskiriančius nuo tų, kurie priklauso bausmės batalionui, ir su panašiais numeriais. Jie itin patogūs pervežant bet kokius mus dominančius

asmenis bet kuriuo metu į tvirtovę ir iš jos. Kas yra gerai kalėjimo furgonuose, ogi tai, kad nei lankytojas, nei pašalinis stebėtojas negali nustatyti, kur yra *specnazo* punktas. Lankytoją galima pakviesti į bet kurią gerai saugomą vietą, kurioje paprastai būna daugybė žmonių (į štabą, komendantūrą, milicijos skyrių) ir paskui uždarame furgone slapta pristatyti į senąją tvirtovę, o vėliau sugrąžinti jį tuo pačiu būdu, tad jis ištirps minioje. Laimei, tokių fortų apygardoje keletas.

Bausmės batalionas, o kitais žodžiais – karinis kalėjimas, yra mėgstama GRU vieta slėpti savo padalinius. Esama kitų maskuotės būdų – konstruktorių biurai, raketinės bazės, ryšio mazgai, – tačiau jie visada turi vieną būdingą ypatumą – nedidelė slapta organizacija slepiasi viduje didelės, kruopščiai saugomos karinės įstaigos.

Be šių pagrindinių patalpų, kuriose saugomi seifai, prikrauti slaptų dokumentų, *specnazo* žvalgybos punktas turi keletą konspiracinių butų ir nedidelių namų miesto pakraščiuose.

Atsidūrusį mano aprašytoje vietoje, jus sutiks nelaimingo veido papulkininkis, kuris tikriausiai visus savo darbo metus praleido šioje darbo vietoje. Jis trumpai jums įsako:

– Vilkėsite uniformą tik šio forto viduje arba jei jus iškvies į apygardos štabą. Likusį laiką turite vilkėti civilių drabužius.

– Supratau, drauge papulkininki.

– Tik jums čia, tvirtovėje, nėra ko veikti, ir štabe juo labiau. Tai mano vieta, o ne jūsų. Man nereikia biurokratų. Man reikia medžiotojų. Eikite ir grįžkite po mėnesio su informacija apie gerą užsienietišką laimikį.

– Klausau.

– Jums žinomos teritorijos, kuriose mūsų apygarda vykdys karinius veiksmus karo atveju?

– Tikrai taip.

– Taigi man ten reikia dar vieno agento, kuris galėtų susitikti su *specnazo* grupe bet kokiomis aplinkybėmis. Duodu jums mėnesį

laiko, nes jūs dar tik pradedate savo tarnybą, bet vėliau terminai bus kur kas griežtesni. Eikite ir atminkite, kad Kijeve turite daugybę varžovų: jūsų draugai, jau dirbantys žvalgybos punkte, tikėtina, aktyviai veikia mieste, KGB taip pat pluša, ir dievai žino, kas dar užsiima verbavimu. Ir įsidėmėkite: mūsų darbe suklysti galėsite tik vieną kartą. Aš niekada neatleisiu už klaidas, nedovanos nė *specnazas*. Per karą jus sušaudys. Taikos metu už klaidą atsisėsite į kalėjimą. Žinote, kurį?

★★★

Toks buvo Kijevas iki avarijos Černobylyje. Amžių amžius daugelio Azijos ir Europos šalių barbarai kaip įmanydami stengėsi sugriauti mano didįjį miestą, bet niekas nepadarė jam tiek žalos, kiek komunistai. Atominės energetikos istorija Sovietų Sąjungoje – ilga nusikaltimų istorija. Atominės energetikos sukūrimo idėjinis vadas buvo Laurentijus Berija, visagalis slaptosios policijos šefas ir, kaip vėliau tapo akivaizdu, vienas didžiausių dvidešimtojo amžiaus nusikaltėlių. Dauguma sovietinių ministrų, konstruktorių ir inžinierių, susijusių su atominės energetikos sukūrimu, sėdėjo kalėjimuose, ir ne tik Stalino laikais. Visos atominės įmonės pastatytos kalinių darbu. Aš asmeniškai mačiau tūkstančius nuteistųjų, dirbančių urano šachtose Kirovogrado srityje (žr. V. Suvorovas. „Akvariumas"). Nuteistieji neturi visiškai jokių paskatų gerai dirbti.

Anksčiau ar vėliau tai turėjo baigtis katastrofa. Laikraštis „Literaturnaja Ukraina" 1986 m. kovo 27 d. rašė apie nusikalstamą požiūrį atliekant konstruktorių darbus, apie nekokybiškų medžiagų panaudojimą ir pasenusią technologiją Černobylyje. Laikraštis įspėjo, kad kelios žmonių kartos turės mokėti už neatsakingą požiūrį tų, kurie buvo atsakingi už statybas. Tik niekas neatkreipė dėmesio į šį straipsnį arba kitus, panašius į šį; po mėnesio įvyko katastrofa.

Turinys

1 skyrius. KASTUVĖLIAI IR ŽMONĖS 5
2 skyrius. *SPECNAZAS* IR GRU 8
3 skyrius. *SPECNAZO* ISTORIJA 15
4 skyrius. KOVINIAI *SPECNAZO* BŪRIAI 40
5 skyrius. „KITI ŽMONĖS“ 60
6 skyrius. SPORTININKAI 65
7 skyrius. ATRANKA IR APMOKYMAS 78
8 skyrius. AGENTŪRINIS TINKLAS 98
9 skyrius. GINKLAI IR ĮRANGA 110
10 skyrius. KOVINIS MOKYMAS 129
11 skyrius. PRIEŠO UŽNUGARYJE: *SPECNAZO* TAKTIKA 148
12 skyrius. KONTROLĖ IR KOMBINUOTOS OPERACIJOS 167
13 skyrius. *SPECNAZAS* IR APGAULĖ 177
14 skyrius. ATEITIES PERSPEKTYVOS 188
15 skyrius. PIRMASIS PASAULINIS *SPECNAZO* KARAS 197

PRIEDAI 216
E priedas. VAIDMUO, KURĮ VAIDINA SOVIETŲ SPORTININKAI 216
F priedas. *SPECNAZO* ŽVALGYBOS PUNKTAS (RP-SN) 219

Суворов, Виктор Андреевич
Suvorovas, Viktoras Andrejevičius

Su-113 Specnazas: tikroji sovietinių specialiųjų pajėgų istorija / Viktoras Suvorovas; iš rusų kalbos vertė Daina Kasnikovskienė. – Vilnius: Mintis, 2010. – 232 p.

ISBN 978-5-417-01002-6

UDK 355.3(47+57)(091)

Viktoras Suvorovas
SPECNAZAS
Tikroji sovietinių specialiųjų pajėgų istorija

Iš rusų kalbos vertė
Daina Kasnikovskienė

Redaktorė *Ramutė Pinkevičienė*
Meninis redaktorius *Romas Dubonis*
Maketuotoja *Danutė Navickienė*

Leidykla „Mintis“, Z. Sierakausko g. 15, LT-03105 Vilnius

СПЕЦНАЗ

Šioje knygoje kalbame apie dalinių, žinomų kaip *specnazas*, karius. Tie kareiviai niekada nerausia tranšėjų; iš esmės jie niekada neužima gynybinių pozicijų. Jie arba netikėtai atakuoja priešą, arba, jei sulaukia pasipriešinimo ar priešininko jėgos persvaros, dingsta taip pat greitai, kaip atsiradę, ir atakuoja priešą vėl – tada ir ten, kur priešininkas visų mažiausiai tikisi juos išvysti.

ISBN 978-5-417-01002-6

9 785417 010026

www.mintis.eu

Rekomenduojama kaina 29 Lt